

gemeente
Midden-Groningen

Programmabegroting 2025

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave 4
1 . Algemeen 7
1.1 Inleiding 7
1.2 Begroting in één oogopslag 9
1.3 Samenstelling college en gemeenteraad 10
2.1 Programma Dorpen en wijken 15
2.1.0 Inleiding 15
2.1.1 Het versterken van de sociale cohesie 16
2.1.2 Deelname aan het maatschappelijk leven 17
2.1.3 Sport en bewegen 21
2.1.4 Veiligheid op het gebied van wonen, werken en leven 23
2.1.5 Fysieke leefbaarheid 26
2.1.6 Verplichte beleidsindicatoren (BBV) 32
2.1.7 Financieel overzicht Dorpen en wijken 33
2.2 Programma Sociaal 38
2.2.0 Inleiding 38
2.2.1 Gezondheid 40
2.2.2 Welzijn 42
2.2.3 Wmo 45
2.2.4 Jeugd, jeugdgezondheidszorg en onderwijs 49
2.2.5 Participatiewet 55
2.2.6 Schuldhulpverlening 61
2.2.7 Sociale teams 64
2.2.8 Verplichte beleidsindicatoren (BBV) 67
2.2.9 Financieel overzicht Sociaal 69
2.3 Programma Fysieke leefomgeving 74
2.3.0 Inleiding 74
2.3.1 Ruimtelijke ontwikkeling en kwaliteit 75
2.3.2 Wonen 80
2.3.3 Werken 85
2.3.4 Energie en duurzaamheid 91
2.3.5 Verplichte beleidsindicatoren (BBV) 97
2.3.6 Financieel overzicht Fysieke leefomgeving 97
2.4 Programma Dienstverlening 101
2.4.0 Inleiding 101
2.4.1 Bestendigen van optimale dienstverlening 101
2.4.2 Financieel overzicht Dienstverlening 104
2.5 Programma Gevolgen gas- en zoutwinning en lokaal programma NPG 106
2.5.0 Inleiding 106
2.5.1 Herstelagenda 107
2.5.2 Duurzaamheidsmaatregelen Nij Begun: alle woningen in 2035 geïsoleerd 109

2.5.3 Sociale en Economische Agenda 110
2.5.4 Nationaal Programma Groningen (NPG) - lokaal programma Hart voor Midden-Groningen 111
2.5.5 Financieel overzicht Gevolgen gas- en zoutwinning en lokaal programma NPG 114
2.6 Programma Bestuur en bedrijfsvoering 116
2.6.0 Inleiding 116
2.6.1 Bestuur en bedrijfsvoering 116
2.6.2 Verplichte beleidsindicatoren (BBV) 118
2.6.3 Financieel overzicht Bestuur en bedrijfsvoering 119
3. Paragrafen 121
3.1 Paragraaf bedrijfsvoering 121
De opgave voor 2025 121
Organisatieontwikkeling 121
Human Resource Management 121
Informatisering en automatisering 122
Wij zijn in control 123
Communicatie 123
Fraude & integriteit 124
Rechtmatigheidsverantwoording 125
3.2 Paragraaf lokale heffingen 125
Inleiding 125
Inkomsten lokale heffingen 125
Beleid lokale heffingen 126
Kostendekkendheid van de heffingen 128
Belastingdruk (woonlasten) 132
Kwijtscheldingsbeleid 132
3.3 Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing 133
Inleiding 133
Integraal risicomanagement 133
Weerstandscapaciteit 134
Beschikbare weerstandscapaciteit 134
Benodigde weerstandscapaciteit 134
Overzicht risico's 135
Financiële kengetallen 138
3.4 Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen 139
Inleiding 139
Ambitie 142
Doelstellingen 142
Inzet 142
Kerncijfers kapitaalgoederen 143
Financieel overzicht kapitaalgoederen 143
3.5 Paragraaf Financiering 144
Inleiding 144
Wettelijk kader 144

Vermogenspositie 144
Herfinanciering en aanvullende financiering 145
Financieringsbeleid 145
Liquiditeitenbeheer 145
Ontwikkelingen op de geld- en kapitaalmarkt 145
Risicobeheersing 146
3.6 Paragraaf Verbonden partijen 148
Inleiding verbonden partijen 148
Verbonden partijen 148
Informatie per verbonden partijen 149
3.7 Paragraaf Grondbeleid 160
Inleiding Grondbeleid 160
Herziening grondexploitaties 160
Winst en verlies 160
Grondexploitaties 160
Financieel 162
Overige complexen (geen onderdeel van bouwgronden in exploitatie) 163
Onderbouwing van de geraamde winstnemingen 164
Risico's 164
3.8 Paragraaf Bestuur 164
Inleiding bestuur 164
Interactieve beleidsvorming 165
In gesprek met de samenleving 166
Rekenkamer Midden-Groningen 166
3.9 Paragraaf Wet open overheid (Woo) 166
4. Uiteenzetting financiële positie 168
4.1 Overzicht baten en lasten per programma 168
4.2 Overzicht baten en lasten per taakveld 168
4.3 Overzicht incidentele baten en lasten per programma 170
4.4 Structureel evenwicht 176
4.5 Geprognosticeerde balans 2025-2028 176
4.6 EMU-saldo 178
4.7 Arbeidskosten gerelateerde verplichting 178
4.8 Overzicht investeringen 179
4.9 Overzicht reserves en voorzieningen 181
4.10 Algemene dekkingsmiddelen 187
4.11 Subsidies 188

1 . Algemeen

1.1 Inleiding

Voor u ligt de begroting 2025-2028. Het is de derde begroting langs de lijnen van ons collegeakkoord “Samen aan de slag”. De begroting 2025 is tot stand gekomen in een periode, waarin onze financiële positie onder druk staat. Het maakt dat we voor de uitdaging staan om de ingezette koers voort te zetten met minder geld. Met het uitblijven van extra middelen in onze Algemene Uitkering vanuit het Rijk zijn we genoodzaakt om moeilijke keuzes te maken. Door een uitgebalanceerd pakket aan kostenbesparende en inkomstenverhogende maatregelen willen we de impact op onze inwoners beperken waar mogelijk.

Zoals benoemd willen we de ingezette koers van de afgelopen jaren voortzetten. We gaan dus door met de verbeterslagen in onze dienstverlening. Door het gebiedsgericht werken te versterken en te intensiveren willen we nóg beter aansluiten bij de leefwereld van onze inwoners. We zijn bereikbaar, aanspreekbaar en hebben korte lijnen. De inbreng van onze inwoners nemen we mee in onze plannen en aanpak. Zij kunnen ons het beste vertellen wat er nodig is en waar de behoeften liggen.

De ruimtelijke en economische ontwikkeling van onze gemeente blijven we stimuleren. Onze ambities zijn groot en in de Voorjaarsnota 2024 heeft u hiervoor middelen beschikbaar gesteld. Met de extra middelen in het investeringsfonds kunnen we projecten op het gebied van woningbouw, bedrijvigheid en recreatie lostrekken. Naast het investeren in vernieuwing en uitbreiding hebben we de afgelopen jaren hard gewerkt aan het opstellen van beleidsplannen voor het op orde krijgen en houden van onze openbare ruimte. Met de uitvoering van deze beleidsplannen gaan we onverkort door.

We bieden onze inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties ondersteuning. Zo spelen de Kredietbank Midden-Groningen en BWRI voor sommige inwoners een belangrijke rol. Voor diegene die dat nodig heeft bieden we ondersteuning bij het beheren van zijn of haar financiën. Ook zorgen we dat mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt een waardevolle bijdrage kunnen leveren in het arbeidsproces met bijvoorbeeld beschermde werkplekken. We willen dat iedereen mee kan doen in de samenleving.

Onze kwetsbare jeugd is een blijvend aandachtspunt. We investeren in hun toekomstperspectief, maar zien ook dat de balans tussen de beschikbare middelen en het bieden van juiste hulp al langere tijd verstoord is. Het past in de landelijke trend, waarin de kosten voor jeugdzorg enorm toenemen. We zullen de komende periode tot echte veranderingen moeten komen met behoud van de noodzakelijke hulp. We geloven dat de sociale omgeving hierbij een rol kan spelen. Een fijne plek op school en extra aandacht op bijvoorbeeld een sportvereniging draagt positief bij aan het welzijn. Dit geldt natuurlijk niet alleen voor onze kwetsbare jeugd, maar voor al onze jonge inwoners.

Een fijne leefomgeving is ook een veilige leefomgeving. We zien dat ondermijnende criminaliteit vaker voorkomt bij een opeenstapeling van problemen zoals armoede, schulden, een slechte woonsituatie en psychische problemen. In 2025 stellen we een nieuw integraal veiligheidsbeleid op waarbij we al deze aspecten betrekken om criminaliteit te verminderen en voorkomen. Indien we ondermijnende criminaliteit signaleren grijpen we in door bijvoorbeeld het sluiten van drugspanden.

Veiligheid heeft meerdere facetten. Met het sluiten van het Groninger gasveld is het risico op onveilige woonsituaties verkleind. Dit neemt niet weg dat er nog steeds veel woningen versterkt moeten worden. Met de komst van Nij Begun kunnen we onze werkzaamheden voortzetten en kunnen we meer doen om problemen en knelpunten op te lossen. Daarnaast zijn er aanvullende middelen beschikbaar gesteld om de leefbaarheid te vergroten. De komende periode zullen we gebruiken om de mogelijke inzet van deze middelen te concretiseren. Nij Begun omvat naast de herstelagenda ook sociale, economische en duurzaamheidsmaatregelen. Dit zal leiden tot nieuwe projecten, maar waar mogelijk zullen we in lopende projecten koppelkansen verzilveren. In 2025 verwachten we meer duidelijkheid over de wijze waarop deze maatregelen vorm krijgen en onze rol hierin.

Ondanks de (financiële) uitdagingen blijven we, samen met uw raad en onze inwoners, de handen ineenslaan om onze gemeente nog mooier en fijner te maken.

Financieel beeld in een notendop

In dit stuk worden de financiële ontwikkelingen sinds de Voorjaarsnota 2024 toegelicht. Dit vertrekpunt liet meerjarig vanaf 2025 negatieve saldi zien. Deze saldi zijn bij het opstellen van de begroting toegenomen. Naar aanleiding van de Voorjaarsnota zijn bezuinigingsmaatregelen geïnventariseerd

om tot een sluitende begroting voor het jaar 2025 te komen. De bezuinigingstaakstelling voor 2025 is op stelpost verwerkt. De bezuinigingsmaatregelen om deze stelpost in te vullen worden separaat en parallel met de begroting aangeboden. De septembercirculaire is verwerkt in de begroting en laat een negatieve ontwikkeling zien.

Meerjarenbeeld begroting 2025-2028
Bij het opstellen van de begroting zijn autonome ontwikkelingen verwerkt. Daarnaast is er extra kritische gekeken naar eventuele ruimte in de budgetten gezien de huidige financiële positie. Het meerjarenbeeld van de begroting 2025-2028 is als volgt gewijzigd:

	2025	2026	2027	2028
Prognose Voorjaarsnota	-4.544	-8.732	-9.916	-11.224
Autonome ontwikkelingen en bijstellingen	-3.237	-5.402	-7.987	-7.299
Saldo begroting 2025 - 2028	**-7.781**	**-14.134**	**-17.903**	**-18.524**

Bedragen x € 1.000

Zoals hierboven te zien zijn de negatieve saldi gestegen ten opzichte van de Voorjaarsnota 2024. In lijn met VNG richten we ons op het sluitend maken van 2025. 2026 en verder laten een sterker negatief beeld zien. Vooral als gevolg de aangepaste berekeningssystematiek van de Algemene Uitkering. De toelichting op de afwijkingen richt zich dan ook op 2025. De tekorten in 2026 tot en met 2028 zijn op basis van reëel begroten tot stand gekomen en houden we inzichtelijk conform VNG-advies.

Toelichting autonome ontwikkelingen en bijstellingen
Gezien de huidige financiële positie hebben we geen wensen opgenomen in deze begroting. Toch zijn er ontwikkelingen die het begrotingssaldo beïnvloeden en die zeer beperkt stuurbaar zijn. Om tot een reële begroting te komen hebben we deze ontwikkelingen verwerkt. In het onderstaande overzicht zijn een aantal omvangrijkere afwijkingen toegelicht. Jeugd is met een nadeel van ruim € 3 miljoen de meest in het oog springende uitzetting.

Ontwikkelingen	**2025**
1. Jeugd	-3.055
2. Septembercirculaire	-522
3. Subsidie Kwartier	-454
4. Openbaar groen	-408
5. Meedoenfonds	-318
6. Reservering onderhoudsplan gebouwen	-313
7. Aanjager woningbouw	-162
8. Uitgifte reisdocumenten	-101
9. BUIG	1.096
10. Schoolgebouwen	459
11. Aframen stelposten en overige plussen en minnen	540
Totaal	**-3.237**

Bedragen x € 1.000

1. Jeugd
We verwachten een nadeel van € 3 miljoen voor jeugd bovenop het reeds verwerkte nadeel van afgerond € 1,3 miljoen in de Voorjaarsnota. Er zijn niet meer jeugdigen met zorg, maar de zorgvraag/zorgzwaarte is groter. Dit leidt tot hogere kosten. In de begroting 2024 is de indexering voor loon-prijscompensatie (7,58%) verwerkt, maar is geen rekening gehouden met een toenemende zorgvraag en zorgzwaarte. De trend van toenemende kosten maakt het noodzakelijk om hoge kostenposten nader te analyseren en versneld nieuwe beheersmaatregelen in gang te zetten.

2. Septembercirculaire
Het accres laat vanaf 2025 een positieve ontwikkeling zien. Dit is gebaseerd op de actuele raming van de ontwikkeling van het bbp door het Centraal Plan Bureau (Macro economische verkenning 2025).

Voor onze gemeente is het voordeel in 2025 € 536.000. Daarentegen zien we een nadeel van € 1.058.000 op de ontwikkeling van de uitkeringsbasis als gevolg van een toename van de belastingcapaciteit. Per saldo leidt dit tot een nadeel van € 522.000 in 2025.

3. Subsidie Kwartier
De subsidie van Kwartier is structureel verhoogd als gevolg van de CAO-stijging in 2023. Dit leidt tot een nadeel van € 454.000.

4. Openbaar groen
De uitzetting van € 400.000 op het product Openbaar Groen wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door diverse aanbestedingen voor beheer- en onderhoud die duurder uitvallen.

5. Meedoenfonds
Er wordt meer gebruik gemaakt van het activiteitenfonds. Inwoners weten het fonds beter te vinden en dit leidt tot hogere lasten van € 318.000.

6. Reservering onderhoudsplan gebouwen
Het onderhoudsplan gebouwen wordt geactualiseerd in 2024. De eerste prognose laat een uitzetting van € 313.000 zien in 2025. Voor de jaren erna ligt dit tussen de € 150.000 en € 200.000.

7. Aanjager woningbouw
In 2023 is een amendement aangenomen over de functie van aanjager woningbouw. In deze begroting is de tijdelijke formatieve uitbreiding voor de resterende bestuursperiode opgenomen. Dit leidt tot € 162.000 aan hogere lasten in 2025.

8. Uitgifte reisdocumenten
We verwachten een reisdocumentenpiek wat leidt tot een nadeel van afgerond € 100.000.

9. BUIG
We verwachten een voordeel op de BUIG van afgerond €1,1 miljoen. Dit is het gevolg van een lager verwacht aantal uitkeringsgerechtigden en een verhoogde loonkostensubsidie door een nieuwe berekeningsmethode.

10. Schoolgebouwen
De kapitaallasten voor schoolgebouwen vallen afgerond € 460.000 lager uit. Enerzijds wordt dit veroorzaakt door investeringen die lager uitvielen dan waarvan werd uitgegaan. Anderzijds zijn er diverse oude schoolgebouwen in 2024 gesloopt. De afboeking van de boekwaarden worden gedekt uit het scholenprogramma en meerjarig vervallen de kapitaallasten.

11. Aframen stelposten en overige plussen en minnen
We hebben de stelposten beoordeeld en indien nodig functioneel verwerkt. Het restant van de niet noodzakelijke stelposten vormen met de overige plussen en minnen een voordeel van € 540.000.

Samenvattend
Het verwachte nadeel in 2025 is afgerond € 7,8 miljoen. Dit is € 3,2 miljoen hoger dan we hadden voorzien in de Voorjaarsnota. De belangrijkste oorzaak hiervoor is de verwachte hogere lasten van ruim € 3 miljoen op jeugd. De jaren 2026 tot en met 2028 laten nog forsere tekorten zien. In lijn met het advies van VNG laten we deze tekorten inzichtelijk. De benodigde taakstelling als gevolg van het tekort in 2025 (€ 7,8 miljoen) is op stelpost verwerkt om een sluitende begroting te presenteren. Separaat en parallel worden de volgende drie voorstellen aangeboden met maatregelen om deze taakstelling in te vullen:

- het bezuinigingsvoorstel;
- het voorstel tot een aanvullende OZB-verhoging conform de intentie van het amendement bij de begroting 2024; én
- het voorstel om tot een kostendekkende afvalstoffenheffing te komen.

De besluitvorming over de invulling van de taakstelling vindt gelijktijdig met de behandeling van de begroting plaats. Na besluitvorming wordt de stelpost verwijderd en worden de te treffen bezuinigingsmaatregelen functioneel verwerkt.

1.2 Begroting in één oogopslag

Inkomsten.
Waar komt het geld vandaan.

Rijk		
Uitkeringen	€	197.703
Inkomensondersteuning	€	32.870
Subtotaal	**€**	**230.573**
Andere inkomstenbronnen		
Opbrengsten uit grondverkopen	€	13.051
Verhuur	€	1.661
Overig	€	35.906
Subtotaal	**€**	**50.618**
Lokale heffingen		
Onroerendzaakbelasting (OZB)	€	24.748
Rioolheffing	€	6.259
Afvalstoffenheffing	€	7.670
Toeristenbelasting	€	375
Overig	€	4.325
Subtotaal	**€**	**43.377**
Totaal	**€**	**324.568**

Uitgaven.
Waar is het geld naar toe gegaan.

Economische ontwikkeling	€	18.535
Openbaar groen en openlucht recreatie	€	7.921
Milieubeheer, afval en riolering	€	17.553
Integrale veiligheid	€	7.146
Onderwijs	€	10.767
Sport en vrije tijd	€	6.201
Wet maatschappelijke ondersteuning Wmo	€	32.298
Bestuur en dienstverlening	€	45.802
Jeugd en ouderen	€	43.323
Inkomensondersteuning	€	43.147
Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	€	33.755
Samenkracht en burgerparticipatie	€	27.766
Cultuur	€	7.185
Overig	€	-3.336
Gevolgen gas- en zoutwinning	€	26.505
Totaal	**€**	**324.568**

Gemeentelijke tarieven in 2025		
OZB	€	600
Afvalstoffenheffing	€	279
Rioolheffing	€	198

Totale inkomsten	**€ 324.568**
Totale uitgaven	**€ 324.568**
Resultaat	**€ -**

1.3 Samenstelling college en gemeenteraad

Samenstelling College

Portefeuilleverdeling

Burgemeester Erica van Lente

- Openbare orde en veiligheid
- NPG (inclusief coördinatie dorpsplannen)
- Dienstverlening
- Participatie
- Gebiedsgericht werken
- Communicatie
- Juridische zaken
- Regionale samenwerking (inclusief Toekomstagenda)
- Vluchtelingenopvang
- Beleidscoördinatie
- Discriminatiebeleid
- Interbestuurlijk Toezicht
- Informatisering en automatisering
- P&O beleid/organisatie

Wethouder Markus Ploeger (GemeenteBelangen Midden-Groningen)

- Duurzaamheid en energietransitie (inclusief eventuele RO-procedures)
- Windparken en zonneparken
- Financiën
- Beheer Openbare Ruimte
- Onderwijs
- Dierenwelzijn
- Grondbedrijf
- Vastgoed
- DIV en archief
- Inkoopbeleid
- Wethouder voor: Slochteren, Schildwolde, Hellum, Overschild, Siddeburen, Steendam, Tjuchem, Noorderpark, Westerpark, Oosterpark, Zuiderpark, Margrietpark, Boswijk, Sappemeer Noordoost en Compagniesterpark

Wethouder Annemiek Hoesen-Spithorst (Boer & Burger Partij Midden-Groningen)

- Economie (inclusief landbouw)
- Leefbaarheid
- Dorpen en wijken (waaronder dorpshuizen)
- Toerisme en Recreatie
- Erfgoed
- Archeologie
- Cultuur
- Breedband
- Sport en sportaccomodaties
- Projectwethouder: Visie A7/N33, Vitale vakantieparken (voorheen: 'Integraal plan Zuidlaardermeer')
- Wethouder voor: Meerwijck, Kropswolde, Kielwindeweer, Foxhol, Kolham, Foxham, Froombosch, Meeden en Noordbroek

Wethouder Erianne van der Burg - Versteeg (CDA)

- Ruimtelijke ordening
- Wonen
- Omgevingswet/VTH
- Natuur en Landschap
- Verkeer en Vervoer
- Taakstelling huisvesting statushouders
- Projectwethouder: Hoogezand Noord, Stadshart, Hart van Muntendam en Harkstede/Meerstad
- Wethouder voor: Woudbloem, Lageland, Westerbroek, Waterhuizen, Harkstede, Scharmer, Zuidbroek en Muntendam

Wethouder Evert Offereins (VVD)

- Sociaal Domein
- Jeugdzorg
- Ouderenbeleid
- WMO / Gezondheid / Welzijn
- Participatie en inkomen (inclusief BWRI en Sociaal Werkbedrijf)
- Arbeidsmarkt
- Gevolgen gas- en zoutwinning
- Wethouder voor: Martenshoek, Spoorstraat-Kieldiep, Woldwijck, De Dreven, het Centrum, Gorecht, Vosholen, Kalkwijksterlint, Borgercompagnie en Tripscompagnie

Samenstelling Gemeenteraad

Gemeentebelangen Midden-Groningen	7 zetels
Boer & Burger Partij Midden - Groningen	5 zetels
PvdA	4 zetels
SP	3 zetels
CDA	3 zetels
ChristenUnie	3 zetels
GroenLinks	2 zetels
VVD	2 zetels
D66	2 zetels
BBB-LMG	1 zetel
Lijst Jan Hulzebos	1 zetel

2.1 Programma Dorpen en wijken

2.1.0 Inleiding

Visie
We willen 'groots zijn in kleinschaligheid'. Onze gemeente bestaat uit vitale, lokale gemeenschappen, gevormd door de inwoners van dorpen, kernen en wijken. Onze inwoners ontmoeten elkaar op het sportveld, in de kerk, het dorpshuis en bij vrijwilligerswerk. Al deze gemeenschappen hebben hun eigen identiteit. In het ene dorp zijn de inwoners bijvoorbeeld zeer maatschappelijk actief. In het andere dorp leven inwoners meer hun eigen leven. Overal kennen mensen elkaar en voelen zij zich verantwoordelijk voor elkaar en voor de leefbaarheid in hun directe omgeving. Wij zijn bondgenoot van inwoners in het vergroten van de leefbaarheid. Leefbare dorpen en kernen dragen direct bij aan het welbevinden van onze inwoners en de sociale veerkracht van de diverse lokale gemeenschappen.

Doelstelling
Binnen het programma Dorpen en Wijken zetten we in op zelfredzame en leefbare dorpen en kernen. Dit betekent dorpen en wijken waarin volop mogelijkheden zijn voor onze inwoners om elkaar te ontmoeten en initiatieven te ontplooien. De inwoners ervaren de omgeving als schoon, heel en veilig. We werken nauw samen met inwoners en organisaties om de leefbaarheid te vergroten. Dit kan op iedere plek anders vorm krijgen. Geen dorp, wijk of buurt is hetzelfde. De aanpak is dat we de zeggenschap en het eigenaarschap van onze inwoners stimuleren en ondersteunen. Activiteiten op het gebied van sport, cultuur, educatie en activiteiten voor specifieke doelgroepen, zoals jongeren en ouderen, dragen wezenlijk bij aan leefbaarheid in de dorpen en wijken. Ze geven kleur en identiteit en stimuleren ontmoeting en samen bezig zijn. Ontmoeting vindt vaak plaats in maatschappelijke accommodaties. We willen dan ook dat ieder dorp beschikt over een gelegenheid of voorziening om elkaar te kunnen ontmoeten. Ons streven is om de voorzieningen die van belang zijn voor het dagelijks leven, zo dicht mogelijk bij mensen te brengen of te zorgen dat deze goed bereikbaar zijn. Ook de openbare ruimte is van belang voor de identiteit van een dorp of wijk en het woonplezier van onze inwoners. We vergroten de leefbaarheid door inwoners meer zeggenschap en zelfbeheer te geven over bijvoorbeeld het groen in de wijk. We zijn verantwoordelijk voor het afgesproken kwaliteitsniveau.

2.1.1 Het versterken van de sociale cohesie

Inleiding

Het is prettig wonen en leven in onze dorpen en wijken. Inwoners zijn zelf primair verantwoordelijk voor hun eigen leefomgeving. Wij zorgen ervoor dat inwoners invloed hebben op hun leefomgeving en samen met ons kunnen werken aan het verbeteren van hun wijk of dorp.

Gebiedsgericht werken
Gebiedsgericht werken betekent dat we meer gaan denken vanuit de leefwereld van onze inwoners, dat we samenwerken met onze inwoners en maatschappelijke partners aan problemen, kansen, ideeën, én opgaven in een gebied in samenhang oppakken. Daarnaast moeten inwoners regie kunnen nemen over zaken die zij zelf willen aanpakken. Uiteindelijk moet leiden tot plannen en beleid dat beter aansluit bij de behoeften van onze inwoners en die effectiever zijn. Samenwerking met onze inwoners is onmisbaar. Onze inwoners houden ons scherp, geven inkleuring aan onze samenleving en zorgen voor draagvlak en invulling van beleid. Daarnaast kunnen ze een drijvende kracht zijn achter maatschappelijke vernieuwingen door allerlei ideeën en initiatieven. We hebben elkaar nodig en moeten elkaar kunnen vertrouwen om gemeenschappelijke doelen te kunnen realiseren.

Ambities

Inwoners hebben en ervaren invloed op en zeggenschap over hun dorp of wijk. Wij denken vanuit de leefwereld van onze inwoners en werken samen met onze inwoners aan problemen, kansen, ideeën, en opgaven in een gebied. Inwoners nemen regie over zaken die zij zelf willen aanpakken en hebben een aanspreekpunt om ideeën en zorgen over hun leefomgeving mee te bespreken. Dit leidt tot beleid en plannen die aansluiten bij de behoeften van onze inwoners en effectiever zijn.

Trends en ontwikkeling

Verschillende dorpen en wijken zijn begonnen met het opstellen van een dorps- of wijkplan vanuit het NPG-project dorps- en wijkplannen maken. Met dit project krijgen al onze 37 dorpen en wijken de mogelijkheid om zelf een dorps/wijkplan te maken. Met de gemeente wordt vervolgens in gezamenlijkheid een uitvoeringsagenda gemaakt met daarin de ideeën en projecten die uit het dorps- of wijkplan voortkomen. In de dorpen en wijken is men over het algemeen positief kritisch over de gemeente geboden mogelijkheid om zelf na te denken over hun toekomst. Bewonersorganisaties zijn allemaal bereid tijd en energie te steken in het maken van een plan en om te proberen om zoveel mogelijk inwoners bij te betrekken.

Nij Begun
Het kabinetsplan ‘Nij Begun’ bestaat uit 50 maatregelen die gericht zijn op het oplossen van de problemen die het gevolg zijn van de aardgaswinning. Het kabinet beschrijft in haar plan een gebiedsgerichte crisisaanpak voor versnelling van de versterking. Daarin wordt nadrukkelijk de verbinding tussen versterking en leefbaarheid gelegd. Er zijn duidelijke raakvlakken tussen de door het kabinet beoogde gebiedsgerichte aanpak van de versterking en het programma gebiedsgericht werken. Deze ontwikkeling heeft invloed op hoe wij binnen het versterkingsdossier samenwerken met onze inwoners in het versterkingsgebied en de zeggenschap die zij hebben over veranderingen in hun leefomgeving.

Doelstellingen

Inwoners hebben meer invloed op hun leefomgeving en voelen zich betrokken bij maatschappelijke vraagstukken.
We stimuleren de betrokkenheid die inwoners voelen bij hun wijk of omgeving en hun bereidheid om zich daar vrijwillig voor in te zetten. Het gaat ook om het stimuleren van ontmoeting tussen inwoners. Daarbij hebben we speciale aandacht voor inwoners die moeilijk te bereiken zijn en die niet op eigen kracht volwaardig mee kunnen doen aan de maatschappij.

Acties

Door een diversiteit aan acties de betrokkenheid van onze inwoners stimuleren bij ontwikkelingen in hun leefomgeving, dorp, wijk, buurt, straat.
Omschrijving (toelichting)

- We werken samen met inwoners en helpen hen op weg met plannen en ideeën die zij hebben voor hun leefomgeving en gemeenschap.

• We ondersteunen met subsidies activiteiten die de leefbaarheid verbeteren in een dorp, buurt of straat.
• We geven met de dorps- en wijkbudgetten inwonersgroepen directe invloed en zeggenschap over hun leefomgeving.

2.1.2 Deelname aan het maatschappelijk leven

Inleiding

In dit hoofdstuk zijn verschillende beleidsonderdelen gekoppeld. Ze voegen allen iets toe aan de identiteit, kracht en eigenheid van onze gemeente: cultuur & kunst, archeologie en erfgoed & monumentenzorg. Midden-Groningen kent vele gezichten. Inwoners en omgeving verschillen zichtbaar van elkaar. Dat heeft voor een groot deel met de geschiedenis van onze streek te maken. Cultuur en erfgoed bieden identiteit en herkenbaarheid. Inwoners voelen zich thuis in hun omgeving en zijn er trots op. Dit versterkt en verbindt de samenleving en geeft zo sociale veerkracht.

Cultuur kun je maken en meemaken. Zelf kunst maken of ernaar kijken en luisteren verrijkt het dagelijks leven. Het leert je anders kijken en maakt creatiever.

Het is de moeite waard om bovengenoemde waarden te behouden en te verspreiden. Dan kan elke inwoner er kennis van nemen. We beginnen daar al mee op scholen met cultuureducatie en erfgoedlessen.

Erfgoed en cultuur maken onze gemeente ook aantrekkelijk voor bezoekers en toeristen. Hierdoor maken bezoekers kennis met de geschiedenis en eigenheid van de dorpen en onze streek.

Ambities

Erfgoed, archeologie en cultuur vertellen onze geschiedenis en bepalen wie we zijn. Het is belangrijk om dat te stimuleren, te bewaren en te beschermen. Ze dragen bij aan de eigenwaarde, veerkracht en het thuisgevoel van onze inwoners. We zetten ons daarom in voor instandhouding, bescherming en brede bekendmaking ervan. Leerlingen op basis- en middelbare scholen volgen cultuur- en erfgoedlessen. Hierdoor krijgen ze kennis over hun eigen leefomgeving. Dit versterkt de band met onze gemeente. Cultuuronderwijs tijdens- en na schooltijd maakt kinderen creatiever. Cultuur is een belangrijk onderdeel bij de invulling van de verlengde schooldag van het programma Tijd voor Toekomst. Het biedt ontspanning en plezier. Wij willen dat overal in onze gemeente daar profijt van heeft, ook in dorpen en wijken.

Trends en ontwikkelingen

- Cultuur wordt meer ingezet in het sociaal domein. Kunst en cultuur als middel bij maatschappelijke thema's en (mentale) gezondheid.
- De cultuurcoaches gaan verder met dorps- en wijkgericht werken. Zo kan meer maatwerk geboden worden. Ze werken hierbij samen met de buurtsportcoaches.
- Aardbevingen door gaswinning zorgen ervoor dat wij extra aandacht moeten besteden aan archeologie en gebouwd erfgoed;
- De versterkingsoperatie zorgt voor een forse toename van vergunningaanvragen. Deze zijn ook nodig voor het versterken van monumenten en karakteristieke gebouwen. We zien erop toe dat de versterkingsmaatregelen de cultuurhistorische waarde van de erfgoedpanden zo weinig mogelijk aantast. Bij schrijnende gevallen kunnen we maatwerk toepassen. Dat geldt vooral voor erfgoedpanden met veel bevingsschade waarbij de reguliere regelgeving geen uitkomst biedt.
- De gemeente moet veel archeologische onderzoeken beoordelen. Er vindt veel graafwerk plaats in gebieden die archeologisch beschermd zijn. Bijvoorbeeld voor de aanleg van kabels en leidingen in en naar de zonneparken en bij het versterken van funderingen van oude boerderijen;
- De gemeente heeft in de openbare ruimte vele beeldende kunstwerken, gedenktekens en oorlogsmonumenten. Deze zijn beoordeeld en worden opgeknapt en onderhouden.

- In 2025 wordt vooruitgelopen op de landelijke Zorgplichtwet voor bibliotheken. Het houdt in dat lokale bibliotheken aan een aantal basisvoorwaarden moet voldoen, waar gemeenten via een rijksbijdrage op worden gefinancierd.
- Voorgenomen BTW verhoging van 9% naar 21% voor de vrije-tijdssector. Daar valt cultuur ook onder. Dat heeft invloed op de prijsstellingen van culturele instellingen en organisaties.

Doelstellingen

a. Cultuurvisie verder uitvoeren de komende beleidsperiode

Voor de periode 2025-2028 is de Cultuurvisie opgesteld. De Cultuurvisie biedt de mogelijkheid om op onderdelen aparte beleidsnotities te schrijven.

Acties

In 2025 wordt een Cultuurvisie opgesteld.

Omschrijving (toelichting)

De cultuurvisie omvat:

- Aandacht voor jeugd en jongeren; gericht op hun leefwereld en wensen. Investeren in jongerencultuur
- Cultuurdeelname voor iedereen in de hele gemeente mogelijk maken
- Cultuur verweven met persoonlijk en sociaal welzijn van de inwoners
- Inspelen op actuele ontwikkelingen op provinciaal en rijksniveau

Doelstellingen

b. Cultuur in Kielzog Theater, Muziekschool en Kunstwerkplaats

Kielzog biedt een compleet professioneel en gevarieerd cultuuraanbod. Het is het lokale podium voor professioneel theater. Het is ook de plek om zelf kunst te maken bij de Muziekschool en de Kunstwerkplaats. Kielzog biedt als partner een zalencomplex met professionele begeleiding voor amateurbespelers. Hier wordt aan talent gewerkt op alle niveaus. Dat gebeurt ook in de projecten en evenementen die Kielzog organiseert. Met Kielzog is de afspraak gemaakt dat deze activiteiten steeds meer buiten de hoofdvestiging in dorpen en wijken gebeuren. Om die inwoners cultureel te bereiken.

De cultuurcoaches zijn bij Kielzog ondergebracht. Zij vormen met raad en daad de schakel in het culturele veld tussen idee en uitvoering. Op deze manier komt cultuur dicht bij de mensen. Dat geldt ook voor inwoners die minder bekend zijn met cultuur. Voor hen kan kunst en cultuur het verschil maken. Meer sociale contacten, plezier met anderen, zelf ontplooiing en zelfvertrouwen groeien door cultuurdeelname.

Kielzog organiseert per seizoen ongeveer 65.000 ‘cultuurbezoeken' met: 70 professionele voorstellingen, 60 culturele verhuringen, wekelijks 1.000 cursisten (muziek, beeldend, dans, theater) en 8.600 leerlingen op meer dan 30 scholen (BO en VO) in de hele gemeente.

Kielzog zet zich extra in om ook buiten de hoofdvestiging in Hoogezand kunst en cultuur aan te bieden. Dat geldt voor personen, maar ook voor amateurverenigingen voor zang, toneel en muziek en culturele evenementen die professioneel worden bijgestaan.

Doelstellingen

c. Bibliotheek ontwikkelt taal, cultuur, lezen en digitale vaardigheden

Biblionet ontvangt jaarlijks een subsidie voor bibliotheekactiviteiten in de breedste zin des woords in de vestigingen in Hoogezand, Harkstede, Siddeburen, Slochteren, Noordbroek en Zuidbroek. Daarnaast is de bibliotheek onder andere actief op basisscholen, in het voortgezet onderwijs, op consultatiebureaus en in de kinderopvang. Ook ontwikkelt zij steeds meer activiteiten dichtbij inwoners op verschillende plekken in onze gemeente, zodat zij meer mensen bereikt.

De dienstverlening van de bibliotheek richt zich op de volgende onderdelen:

Het is de fysieke plek waar inwoners kunnen halen wat ze nodig hebben om mee te doen in de samenleving en waar ze zich kunnen blijven ontwikkelen.

Acties

Taalbevordering en ontwikkelen leesplezier van kinderen van 0 t/m 18 jaar.
Omschrijving (toelichting)

Werken aan geletterdheid van volwassenen.
Omschrijving (toelichting)

Meedoen in de samenleving door het ontwikkelen van digitale vaardigheden van inwoners.
Omschrijving (toelichting)

In 2025 werken we samen met Biblionet de toekomstplannen uit voor het bibliotheekwerk in Harkstede, Noordbroek en Zuidbroek.
Omschrijving (toelichting)

Doelstellingen

d. Het historisch erfgoed Fraeylemaborg openstellen.
De Fraeylemaborg is onze cultuurpijler op museumgebied. Jaarlijks komen zo'n 40.000 bezoekers naar de borg en 60.000 in de monumentale Engelse landschapstuin. De borg heeft een bovenlokale functie, bezoekers en toeristen komen van heinde en verre. De monumentale borg toont het lokale verleden, maar organiseert ook kunstexposities en evenementen. Door variantie en vernieuwing blijft de borg boeiend voor bewoners en bezoekers. De Fraeylemaborg is voor kleine, niet professionele musea in de gemeente een professionele vraagbaak. Er is een cultuurcoach die activiteiten organiseert op het gebied van erfgoed en geschiedenis. Dat gebeurt op scholen, maar ook voor groepen als nieuwkomers en ouderen.

Doelstellingen

e. Beeldende kunst en gedenktekens/monumenten onderhouden en realiseren
Beeldende kunst markeert plekken in de openbare ruimte. Het draagt bij aan de herkenbaarheid en lokale identiteit van onze dorpen en wijken. Het helpt je te weten waar je bent en past bij waar je bent. Gedenktekens en oorlogsmonumenten doen dit ook en zijn ook plaatsen van herdenking, bezinning en troost. We hebben zo'n 100 beeldende kunstwerken, gedenktekens en oorlogsmonumenten die in de openbare ruimte staan. De afgelopen jaren hebben we veel kunstwerken, gedenktekens en oorlogsmonumenten opgeknapt. In 2025 gaan we nog een aantal kunstwerken opknappen en ook gewoon onderhoud uitvoeren. Hiermee verbeteren we de kwaliteit van de gebouwde omgeving.

In tijden van bezuinigingen wordt de 'Verordening percentageregeling kunstopdrachten Midden-Groningen' niet meer toegepast. Wel is er in de 'reserve beeldende kunstopdrachten' al een budget beschikbaar voor de realisatie van een kunstwerk bij de nieuwbouw van de BWRI. We zullen in 2025 een opdracht hiervoor vaststellen en deze uitzetten.

We ondersteunen de Stichting Herdenkingsstenen Midden-Groningen bij het plaatsen van Struikelstenen.

Acties

In 2025 worden nog een aantal kunstwerken opgeknapt.
Omschrijving (toelichting)

In 2025 wordt een opdracht geformuleerd voor het uitzetten en teneinde realiseren van een kunstwerk voor de nieuwbouw BWRI.
Omschrijving (toelichting)

Doelstellingen

f. Uitvoering geven aan het Erfgoedprogramma

Uitvoering geven aan het Erfgoedprogramma

We hebben in 2020 samen met Rijk, provincie, NCG en de andere Groninger gemeenten het Erfgoedprogramma vastgesteld. In dit Erfgoedprogramma hebben we aangegeven hoe we ons Groninger erfgoed willen behouden, beschermen en ontwikkelen. De beleidsmatige aanpak in het Erfgoedprogramma is een succes en wordt daarom met twee jaren verlengd t/m 2025. Eén van de thema's die ook in 2025 veel aandacht zal krijgen is het op een zorgvuldige wijze versterken van erfgoedpanden.

Naast het Erfgoedprogramma is nog van belang:
- We hebben een eigen gemeentelijke Erfgoedcommissie die onder andere adviseert over bouwaanvragen van monumenten.

Acties

We maken voor monumenten die versterkt moeten worden een voorbereidend advies om zo sneller een erfgoed-gedragen omgevingsvergunning te kunnen verlenen
Omschrijving (toelichting)

We kijken vanaf de start mee bij de versterking van karakteristieke panden om tot een zorgvuldig versterkingsbesluit te komen
Omschrijving (toelichting)

We laten de gemeentelijke erfgoedcommissie advies uitbrengen over omgevingsvergunningen monument
Omschrijving (toelichting)

We maken beleid over onder andere kerken en boerderijen met als doel deze cultuurhistorisch waardevolle gebouwen te behouden voor de generaties na ons
Omschrijving (toelichting)

We communiceren over erfgoed via het Erfgoedloket (ondergebracht bij Libau). Het loket ondersteunt en adviseert monumenteneigenaren en eigenaren van karakteristieke panden
Omschrijving (toelichting)

Organiseren jaarlijks samen met het lokale comité een Open Monumenten Dag
Omschrijving (toelichting)

Doelstellingen

g. Beschermen archeologische waarden

Bij graafwerkzaamheden in de grond moet vooraf getoetst worden of daarmee archeologische waarden verloren kunnen gaan. Deze verplichting is vastgelegd in de Erfgoedwet. De gemeente is hierbij aangewezen als bevoegd gezag. De gemeente werkt de spelregels verder uit in haar Archeologiebeleid. Op basis hiervan beoordeelt de gemeente of archeologisch onderzoek nodig is en wat de eventuele vervolgstappen zijn. Voor de inhoudelijke beoordelingen van de onderzoeksrapporten laat de gemeente zich adviseren door de archeologen van Libau uit Groningen.

Acties

Beoordelen noodzaak archeologisch onderzoek
Omschrijving (toelichting)

Beoordelen archeologische onderzoeken en het nemen van besluiten hierover.
Omschrijving (toelichting)

Informatie over archeologische waarden in de gemeente actueel houden (onderzoeksresultaten verwerken op de archeologische waardenkaart en in de bijbehorende database)
Omschrijving (toelichting)

Informatieverstrekking archeologie intern en extern
Omschrijving (toelichting)

2.1.3 Sport en bewegen

Inleiding

Iedere week zijn duizenden mensen in de gemeente actief betrokken bij sport- en beweegactiviteiten, als beoefenaar, vrijwilliger of professional. Wij bouwen aan een gemeente waarin sporten en bewegen voor iedereen leuk en mogelijk is. We willen er zijn voor alle inwoners en in het bijzonder voor de mensen die kwetsbaar zijn, zodat ook zij zich optimaal kunnen ontwikkelen en een betekenisvol en gelukkig leven kunnen leiden. Sport en bewegen is onmisbaar in het werken aan de gezondheid en vitaliteit, en draagt in grote mate bij aan het geluk van onze inwoners.

Ambities

Iedere inwoner in onze gemeente kan laagdrempelig een leven lang met plezier sporten en bewegen in de eigen leefomgeving.

Trends en ontwikkelingen

De stijgende gemiddelde leeftijd heeft invloed op de sportdeelname in onze gemeente. In onze gemeente ligt het percentage inwoners dat één keer per week of vaker sport onder het landelijk gemiddelde. Er is een groeiende aandacht voor integrale samenwerking tussen sport, bewegen, gezondheid, leefbaarheid en preventie. Binnen het lokale plan Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) worden deze verbindingen gelegd (zie voor meer informatie 2.2.1 Gezondheid). De uitvoeringsagenda Lokaal Sportakkoord II maakt als herijking van het Lokaal Sportakkoord integraal onderdeel uit van het GALA.
Ook inhoudelijk willen we vanuit Sport en bewegen inzetten op nieuwe trends en ontwikkelingen om inwoners meer keuze te bieden in vernieuwend sportaanbod.

Doelstellingen

a. Het vergroten van het aandeel bewoners dat regelmatig sport en beweegt
We willen ervoor zorgen dat alle inwoners, met of zonder beperking, aan sport en bewegen kunnen doen.

Acties

In 2025 vinden verbeteringen plaats op het vlak van fysieke en sociale toegankelijkheid van speel- en beweegplekken in de openbare ruimte.
Omschrijving (toelichting)

- We zetten in op het aanmoedigen van voldoende beweging bij de jeugd, bij ouderen en bij kwetsbare groepen.
- We willen dat het sport- en beweegaanbod aansluit bij de huidige vraag van de inwoners.

- We dragen zorg dat onze inwoners geen financiële drempels ervaren om deel te kunnen nemen aan sport- en beweegactiviteiten.
- We werken aan verbetering van de fysieke en sociale toegankelijkheid van speel- en beweegplekken in de openbare ruimte.

Doelstellingen

b. Het bevorderen van vitale en toekomstbestendige sportverenigingen

Een belangrijk aandachtspunt de komende jaren is het investeren in kwalitatief sterke sportaanbieders die vooriedereen toegankelijk en veilig zijn. Meer inwoners voelen zich aangesproken en uitgenodigd om te gaan sporten bij sportverenigingen, ondernemende sportaanbieders of via anders georganiseerd aanbod. In het stimuleren van beweging zijn toekomstbestendige sportverenigingen cruciaal. De gemeente kijkt graag samen met sportverenigingen hoe meer inwoners, jong en oud, (structureel) in beweging kunnen komen en betrekt daarbij ook de inwoners zelf om het aanbod goed aan te laten sluiten bij de huidige behoefte.

Acties

Faciliteren en stimuleren van het verenigingsleven binnen de sport

Omschrijving (toelichting)

Samen met sportverenigingen en maatschappelijke organisaties geven wij vorm aan het Sportakkoord. Daarnaast versterken en ondersteunen we de sportverenigingen. Toekomstbestendige en goed georganiseerde verenigingen vormen de basis van een gedegen sport aanbod. Van uit het lokaal sportakkoord bestaat een subsidieregeling voor verenigingen. Deze regeling is gericht op samenwerking met andere verenigingen. Daarnaast werken we met een verenigingsondersteuner die de sportaanbieders ondersteunt bij het ontwikkelen van voldoende bestuurlijk en sporttechnisch kader. Het gaat hierbij over beleid, samenwerking en concrete acties. Er is ook veel aandacht voor een veilige sportomgeving.

Doelstellingen

c. Het harmoniseren van het accommodatiebeleid

Door de herindeling bestaan er grote verschillen in de afspraken met, en ondersteuning van, sportverenigingen met betrekking tot de sportaccommodaties. Via harmonisatie van het accommodatiebeleid maken we eerlijke en eenduidige afspraken samen met sportverenigingen. Daarmee werken we toe naar een toekomstbestendige sportinfrastructuur.

Acties

Gelijke basis voor sportverenigingen realiseren

Omschrijving (toelichting)

In goed overleg samen met de verenigingen afspraken maken rondom eigendom, beheer en onderhoud van accommodaties. Het vastleggen van die nieuwe afspraken corrigeert ongelijkheden tussen verenigingen. We zetten in op verduurzaming van sportaccommodaties via energiebesparende maatregelen. Ook voeren we innovaties door om sportaccommodaties aantrekkelijker te maken. Voorbeeld daarvan zijn interactieve systemen in gymzalen, die mensen op een innovatieve manier uitdagen om in beweging te komen.

Indicatoren

Percentage inwoners dat meedoet aan de beweegrichtlijn	2022
Midden-Groningen	44%
Provinciaal	50%

2.1.4 Veiligheid op het gebied van wonen, werken en leven

Inleiding

We willen onze inwoners een veilige woon- en leefomgeving bieden. Daarbij werken we nauw samen met veiligheidspartners als politie, Openbaar Ministerie, Veiligheidsregio, RIEC (Regionaal Informatie- en Expertise Centrum), inwoners, (maatschappelijke) instellingen, woningbouwcorporaties en ondernemers. In 2021 is het Integraal Veiligheidsbeleid 2021-2024 ontwikkeld en vastgesteld. Hierin zijn vier belangrijke veiligheidsthema's opgenomen:

- Aanpak georganiseerde en ondermijnende criminaliteit;
- Effectieve verbinding veiligheid en zorg;
- Veilige woon- en leefomgeving;
- Maatschappelijke onrust of verdeeldheid bij overheidsbeslissingen.

Bij ondermijnende criminaliteit of ondermijning gaat het vrijwel altijd om misdaden die worden uitgevoerd in georganiseerd verband. Voorbeelden hiervan zijn:

- Georganiseerde drugscriminaliteit,
- Fraude en misbruik in de vastgoedsector,
- Witwassen en financieel-economische criminaliteit en mensenhandel.

Problemen op het gebied van leefbaarheid en veiligheid komen vooral voor in wijken waar sprake is van een opeenstapeling van problemen zoals armoede, schulden, lage opleiding, wonen en (psychische) gezondheid. De uitzichtloosheid voor sommige gezinnen/inwoners maakt die onder meer bevattelijk voor drugs en drugsgerelateerde criminaliteit. Ook thuisprostitutie en prostitutiegerelateerde criminaliteit kunnen voor deze inwoners een weg naar snel geld verdienen zijn. De gevolgen worden niet overzien. Binnen de kortste keren raken inwoners (met een extra risico voor jongeren) verstrikt in de criminaliteit. En als je eenmaal ín de fuik' zit is het lastig om eruit te komen.

In 2025 wordt nieuw Integraal Veiligheidsbeleid opgesteld.

Ambities

We versterken de sociale veiligheid door het voorkomen en tegengaan van criminaliteit, overlast en gevoelens die daarmee samenhangen. Dit doen we door uitvoering te geven aan het Integraal Veiligheidsbeleid, de openbare orde te handhaven en een maatwerkgerichte aanpak te organiseren voor inwoners die erge overlast veroorzaken. We bevorderen de veiligheid en leefbaarheid op specifieke locaties en dragen zorg voor veilige evenementen. We bevorderen het veilig winkelen en ondernemen en willen woninginbraken voorkomen.

Doorlopend richten wij ons op de actuele thema's, zoals mensenhandel, ondermijning of jonge aanwas. Onze ambitie is ons meer te gaan richten op preventie van criminaliteit, in plaats van de nadruk op repressie.

Daarnaast zijn wij in 2024 begonnen met het inrichten van de lokale crisisorganisatie. In 2025 is dat afgerond en zijn wij daarmee voldoende uitgerust voor een mogelijke crisissituatie.

Trends en ontwikkelingen

Toenemend belang van aanpak ondermijnende criminaliteit
Ondermijnende criminaliteit, waarbij sprake is van een vermenging van de onderwereld en bovenwereld, bedreigt de veiligheid en betrouwbaarheid van onze samenleving. Ondermijnende criminaliteit is een groot maatschappelijk probleem. De noodzaak voor de aanpak, zowel landelijk als lokaal, is toegenomen.

Meer aandacht voor de verbinding tussen veiligheid en zorg
Het bevorderen van veiligheid en het tegengaan van overlast en criminaliteit is niet enkel een justitiële aangelegenheid. Het betreft namelijk vaak kwetsbare personen met een opeenstapeling van problemen met een zorg- en veiligheidscomponent: psychische klachten, verslavingen, niet mee kunnen komen in de maatschappij, verward gedrag, verstandelijke beperking. Oorzaken en gevolgen lopen door elkaar heen. Er is vaak sprake van slachtoffer- en daderschap van overlast, geweld en ander crimineel gedrag.

Risico jonge aanwas
Criminele netwerken maken steeds meer gebruik van jongeren om allerlei hand- en spandiensten te verrichten. Daarbij lopen de jongeren, ook wel "jonge aanwas" genoemd, vaak de risico's, terwijl de

“daadwerkelijke criminelen” op veilige afstand blijven. Denk hierbij aan werkzaamheden als rondbrengen van pakketjes, drugshandel, werkzaamheden in hennepplantages, jeugdprostitutie, misbruik van bankpas en/of pincode, maar ook vormen van cybercriminaliteit.

Aandacht voor de kwetsbare wijken
In kwetsbare wijken kunnen bewoners betrokken raken bij (ondermijnende) criminaliteit vanwege een opeenstapeling van problemen. Uit een opgemaakt veiligheidsbeeld van Midden-Groningen komt naar voren dat de leefbaarheid en veiligheid in het stedelijk gebied onder druk staat.

De invloed van technologie en digitalisering neemt toe
De explosieve toename van digitale communicatie en verdere digitalisering van de samenleving leidt tot een toename van cybercriminaliteit. Niet alleen inwoners worden slachtoffer; cybercriminelen en hackers richten zich ook op bedrijven, (lokale) overheden en instellingen.

Bestrijden van mensenhandel
Mensenhandel is onder andere het werven, vervoeren of opnemen en huisvesten van mensen met gebruik van dwang. Het doel is uitbuiting en persoonlijk gewin. Mensenhandel komt in iedere gemeente voor. Door meer aandacht te hebben voor de verschillende vormen van mensenhandel, wordt er bewustwording gecreëerd voor dit actuele thema.

Doelstellingen

a. Aanpak georganiseerde en ondermijnende criminaliteit

- Vergroten van de weerbaarheid tegen ondermijnende criminaliteit.
- Verbeteren van de informatiepositie.
- Inzetten op zichtbaarheid en interventiekracht.

Acties

In 2025 wordt nieuw Integraal Veiligheidsbeleid opgesteld.

Omschrijving (toelichting)

Het nieuwe op te stellen beleid wordt:

- ingegeven door het huidige / gevoerde beleid;
- samen met de veiligheidspartners worden de thema's bepaald.

Door een diversiteit aan acties wordt getracht de georganiseerde en ondermijnende criminaliteit aangepakt.

Omschrijving (toelichting)

- Creëren van bewustwording door informatie- en kennissessies te organiseren voor de gemeentelijke organisaties, inwoners en ondernemers. Dat heeft een preventieve werking en leidt tot meer signalen.
- Investeren in het verstevigen van publieke en private (regionale) samenwerking, bijvoorbeeld in een aanpak van de buitengebieden, bedrijventerreinen en vakantieparken.
- Versterken van onze informatiepositie door gegevens te koppelen uit de gemeentelijke systemen en informatie te delen in de casustafel ondermijning. Met de toepassing van data-analyse creëren we met onze partners inzicht in de patronen, structuren en risico-indicatoren van georganiseerde ondermijnende criminaliteit. Dit zorgt voor een (gebiedsgerichte) prioritering in de veiligheidsaanpak.
- Inventarisatie naar de aard en de omvang van cybercriminaliteit in Midden-Groningen. Vervolgens bepalen op welke doelgroepen de aanpak op bewustwording en vergroten van de cyberweerbaarheid gericht moet zijn.
- Gerichte handhavingsacties op basis van een (fenomeen)analyse, lokaal of in RIEC-verband.

- Het inzetten van bestuurlijke interventies zoals toepassing van de Wet Damocles (artikel 13b Opiumwet - woningsluiting vanwege een handelshoeveelheid drugs) en de Wet Victoria (artikel 174a Gemeentewet - verstoring van de openbare orde en veiligheid).
- Het risico gestuurd toepassen van de wet Bevordering Integriteitsbeoordeling door het openbaar bestuur (Bibob) als (preventief) bestuursrechtelijk instrument.

Doelstellingen

b. Effectieve verbinding veiligheid en zorg

- Het realiseren van een goede verbinding tussen veiligheids- en (jeugd)zorgprofessionals.
- Escalatie in overlast- en zorgsituaties zoveel als mogelijk voorkomen.
- Het verminderen en bestrijden van overlast gevend of crimineel gedrag van (groepen) jongeren.
- Voorkomen van jonge aanwas in de ondermijnende en georganiseerde criminaliteit.

Acties

Door een diversiteit aan acties werken aan een effectieve verbinding tussen veiligheid en zorg door gezamenlijk te werken aan beleidsontwikkeling, prioriteiten te bepalen, en het uitwisselen van kennis en expertise.

Omschrijving (toelichting)

Dit vraagt om een goed samenspel op bestuurlijk en ambtelijk niveau.

- Integrale aanpak van personen met overlast gevend en crimineel gedrag volgens het AVE model (aanpak voorkomen escalatie) waarbij veiligheid in het geding is.
- Integrale aanpak van problematische jeugd(groepen) om overlast gevend of crimineel gedrag tegen te gaan.
- Met partners die actief zijn op het gebied van zorg, ondersteuning, opvang en veiligheid zorgen we dat de keten jeugd en veiligheid als geheel optimaal functioneert. De aanpak richt zich op het individu, het gezin, de school, leeftijdsgenoten (groepen) en richt zich op de omgeving van thuis-straat-school.
- Samen met het sociaal domein inzetten op preventieve activiteiten ter voorkoming van jonge aanwas in de ondermijnende en georganiseerde criminaliteit. Daarbij maken we gebruik van de deskundigheid van Halt en het RIEC met voorlichtingscampagnes en bewustwordingscampagnes.

Doelstellingen

c. Veilige woon- en leefomgeving

Veiligheid in dorpen en wijken op peil houden en waar nodig vergroten.

Acties

Door een diversiteit aan acties de veiligheid in dorpen en wijken op peil houden, en waar nodig vergroten.

Omschrijving (toelichting)

- Blijvend inzetten op bestuurlijke maatregelen als huisverboden en gebiedsverboden om geweld en overlast te stoppen.
- Vanuit de invalshoek van veiligheid bijdragen aan een aanpak van de problematiek van verpauperde panden met kamerverhuurbeleid en toezicht en handhaving.

- Samen met ketenpartners inzetten op (preventieve) acties voor veel voorkomende criminaliteit.
- Het inzetten van handhaving op basis van meldingen en op aandachtslocaties.
- Een plan voor de jaarwisseling met een mix aan preventiemaatregelen: in samenwerking met bewoners zorgen voor een veilige situatie in wijken en dorpen, voorkomen van overlast door jongeren en afvalverbranding. Indien noodzakelijk repressief optreden met het inzetten van bestuurlijke maatregelen.
- (Door)ontwikkelen van datagericht werken; onderzoek doen naar een adequate wijze om zicht te krijgen op de omvang van diverse veiligheidsproblematiek in de gemeente.
- Controleren van de openbare bluswatervoorzieningen en diens bereikbaarheid. Daarnaast zorg dragen voor het onderhoud en bereikbaar houden van deze voorzieningen.
- (Verplichte) deelname aan de Veiligheidsregio Groningen, waaronder blijvend investeren in een goede huisvesting van de brandweer, het opzetten van een crisisorganisatie en het vergroten van de (juridische) kennis over het openbare orde- en noodrecht.

Doelstellingen

d. Maatschappelijke onrust of verdeeldheid bij overheidsbeslissingen
Maatschappelijke onrust zoveel als mogelijk voorkomen en verminderen.

Acties

Door een diversiteit aan acties maatschappelijke onrust zoveel als mogelijk voorkomen en verminderen.
Omschrijving (toelichting)

- Vroegtijdig in contact zijn met inwoners en belangengroeperingen die geconfronteerd worden met een overheidsbeslissing met effect op de leefomgeving. Serieus nemen van vragen en bezorgdheid, de aangedragen alternatieven door bewoners en streven naar een eerlijke verdeling van lusten en lasten.
- Gerichte samenwerking met diverse partijen om onrust en polarisatie vroegtijdig te signaleren, te monitoren en in goede banen te leiden.
- Om te voorkomen dat mensen overgaan tot radicaal gedrag realiseren we duurzame interventies samen met maatschappelijke organisaties en de veiligheidsketen.

2.1.5 Fysieke leefbaarheid

Inleiding

De openbare ruimte is dé plek waar onze bewoners, ondernemers en bezoekers elkaar ontmoeten, naar het werk gaan, spelen, sporten en ontspannen. In deze openbare ruimte bevinden zich onze kapitaalgoederen zoals wegen, bruggen, parken, speelplaatsen, lantaarnpalen en verkeerslichten.

Naast het dagelijks beheer en onderhoud in de openbare ruimte, dragen we ook bij aan nieuwe projecten. Het gaat dan bijvoorbeeld om de versterkingsopgave, diverse fases van inrichting in de wijken Gorecht en Vosholen, de particuliere initiatieven voor te ontwikkelen zonneparken en het scholenprogramma. We blijven verbeteren, bijvoorbeeld door te werken aan een meerjarige integrale onderhoudsplanning.

We hebben veel kapitaalgoederen in beheer en onderhoud. De afgelopen jaren werden gekenmerkt door achterstanden in beheer ten gevolge van een gebrek aan beheermiddelen. Extra middelen bleken hiervoor noodzakelijk. In 2024 is een begin gemaakt met actualisaties van beleid en beheerniveaus van de kapitaalgoederen en het wegwerken van achterstanden. In 2024 zijn o.a. de beleidsnota's vastgesteld voor het beheer en onderhoud van wegen en kunstwerken. Daarnaast is ook de beleidsnota vastgesteld, die toeziet op het voor beheer en onderhoud van onze riolering (het WRP). In 2025 wordt hier verder invulling aan gegeven.

Ambitie: Een goed onderhouden buitenruimte draagt bij aan leefbaarheid

We willen de openbare ruimte beheren en onderhouden zodat deze ‘schoon, heel, veilig en duurzaam’ is. We streven naar een gemeenschap waarin inwoners, ondernemers en bezoekers tevreden zijn over de openbare ruimte en waar zij medeverantwoordelijk zijn voor de leefbaarheid van hun dorp of wijk. Daar waar wij verantwoordelijk zijn voor het basisbeheer en -onderhoud, kan in een gebiedsgerichte samenwerking met partners een 'plus' geleverd worden. De openbare ruimte gaan wij voorbereiden op de opgaven die klimaatverandering met zich meebrengt. Dit zal met name gericht zijn op het voorkomen van wateroverlast en hittestress.

Trends en indicatoren

De kosten voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte nemen nog steeds toe vanwege de stijgende prijzen in de markt. De oorzaak daarvan is duurder geworden grondstoffen en krapte op de arbeidsmarkt.

De klimaatopgave, energietransitie en de verdere uitrol van glasvezelnetwerken leiden er toe dat bijvoorbeeld onze wegen, voetpaden en groenstroken opengebroken worden. Dat heeft nadelige effecten op de kwaliteit en de levensduur van de openbare ruimte. Daarnaast is er onder de grond steeds minder ruimte, door de aanleg van nieuwe kabels en leidingen, en ook de vervanging van bestaande kabels en leidingen (netverzwaring en verglazing). Hierdoor komt ons eigen beheer en onderhoud aan bijvoorbeeld het riool in gedrang en zullen wij extra maatregelen moeten nemen. We kunnen daardoor geen separate waterriolen aanleggen om hemelwater af te koppelen van gemengde rioolstelsels.
In 2025 zal er nog steeds glasvezel-aanleg zijn binnen onze gemeente. De realisatie is nog niet klaar, en zal, net als in 2024 de nodige toezichtscapaciteit van de gemeentelijke organisatie vergen.

Doelstellingen

a. Afval: We geven uitvoering aan het vastgestelde beleidsplan.

In 2025 moet elke inwoner in Nederland qua aanbieden van restafval voldoen aan de VANG-doelstelling. Dat houdt in maximaal 30 kg restafval per persoon. We ervaren dat in onze gemeente deze doelstelling lang nog niet bereikt wordt en daarin nog slagen gemaakt moeten worden. Hier gaan we in 2025 mee aan de slag.

Acties

De gemeentelijke PMD-inzameling evalueren.

Omschrijving (toelichting)

- De wijze waarop onze PMD-inzameling is georganiseerd evalueren.
- (De te verwachten) Procesoptimalisatie t.a.v. de PMD-inzameling doorvoeren.

Inzet plegen op het op termijn halen van de VANG-doelstelling

Omschrijving (toelichting)

- Onderzoeken waar in het inzamelingsproces optimalisatie mogelijk is.
- Afwegen op welke wijze deze kan worden doorgevoerd.

Doelstellingen

b. Groen, zwerfafval en spelen: Onderhoud en beheer uitvoeren conform vastgestelde beleids(beheer)plannen.

Projecten zwerfafval in 2025
Uitbreiden routes Schier en Schoon: In 2025 willen we het aantal routes uitbreiden naar 8.
Dit project is gestart in 2023. Het bestaat momenteel uit 4 routes langs kunstwerken en historische gebouwen. De vrijwilligers wandelen, al zwerfvuilopruimend langs de routes. Na afloop van de route kunnen de vrijwilligers het zwerfafval inleveren en genieten van een gratis kopje koffie.
Project bijplaatsingen Gorecht-Oost: Op basis van de gemaakte schouw, in samenwerking met de afvalcoaches en handhaving, wordt er actief ingezet op het verminderen van de bijplaatsingen op

locatie Gorecht-Oost. In 2025 willen we dit breder uitrollen op de locaties binnen de gemeente waar structureel bijplaatsingen worden geconstateerd. Afhankelijk van de situatie kiezen we voor een meest geschikte oplossing. Dat kan bestaan uit bijvoorbeeld, extra handhaven, meer voorlichting of eventueel samen met vrijwilligers aan de slag.

Speelbeleid
Sinds de start van onze nieuwe gemeente zijn er geen ontwikkelingen geweest op het gebied van het speelbeleid. We zien wel een aanwas van speelvoorzieningen / speeltoestellen. In veel gevallen worden deze geplaatst op basis van particulier initiatief, waarna de verantwoordelijkheid, het onderhoud en ook de periodieke keuring (veiligheidsinspecties) een gemeentelijke aangelegenheid wordt. Ook staan er speeltoestellen op 'niet gemeentelijk terrein', die wel openbaar toegankelijk zijn. In het bijzonder gaat in deze situatie de aandacht uit naar speeltoestellen die onveilig zijn. Hierbij kan een aansprakelijkheidsprobleem ontstaan in geval van ongevallen.
We willen in 2025 het speelbeleid onder de loep nemen en opnieuw vorm gaan geven.

Nota gemeentelijke bomen
Met het meer inzichtelijk krijgen van ons te beheren areaal, in analogie met kunstwerken, water en oevers, ontstaat ook de behoefte in een langjarenbeleid aangaande “gemeentelijke bomen”. Bomen zijn bepalend voor ons landschap, dragen bij aan opgaves aangaande klimaatadaptatie. Bladeren van bomen zuiveren lucht en bomen halen CO2 uit de lucht en zetten dit om naar bruikbare zuurstof en leggen koolstof vast.

Vaststellen contouren houtopstanden
We gaan aan de slag met het opnieuw in kaart brengen van de contouren van houtopstanden.

Afronding van projecten die opgestart zijn in 2024

- Margrietpark Sappemeer

In de afgelopen jaren hebben er veel kwalitatieve veranderingen plaatsgevonden in het Margrietpark. Beschoeiing zal worden vervangen of heeft plaats gemaakt voor natuurvriendelijke oevers. Daarnaast zijn de meeste paden in beton uitgevoerd, waardoor bezoekers van het park gemakkelijker toegang tot het park. De vijver is / wordt gebaggerd en plaatselijk is het groen gerenoveerd. En wordt er bewust gekozen voor meer robuuste beplanting die sterker zijn. Er wordt rekening gehouden met een optimale beleving, maar het mag geen afbreuk doen aan de verbetering van onze biodiversiteit. De bomen met een levensverwachting korten dan 5 jaar, zullen worden vervangen. Hierbij wordt gekozen voor soorten die klimaatadaptief zijn en die onderscheidend zijn in sierwaarde. De zichtlijnen, die ooit als basis gold bij de aanleg van het park is weer hersteld. De gedenknaald heeft met deze renovatie een prominentere plek in het park gekregen.

Acties

Actieve inzet op voorkomen bijplaatsingen van afval op meer locaties in onze gemeente.
Omschrijving (toelichting)

Situationeel wordt gekozen voor een gepaste oplossing per overlastlocatie. Daar gaat onderzoek / schouw aan vooraf.

Speelbeleid actualiseren.
Omschrijving (toelichting)

Onderzoek doen naar de huidige situatie. Waarbij, naast de eerder, bovengenoemde omstandigheden, ook aandacht komt voor andere vormen van spelen en speelaanleidingen. Als voorbeeld kan gedacht worden aan spelen in en rondom water of in groen, zonder dat daar expliciet speeltoestellen voor worden geplaatst. (Natuurlijk spelen.)

Starten opstellen "Nota Gemeentelijke Bomen".
Omschrijving (toelichting)

We willen beleidsmatig vastleggen hoe we omgaan met bestaande bomen / houtopstanden. Maar ook hoe we in de toekomst, verantwoorde keuzes kunnen maken in beheer en realiseren van nieuwe houtopstanden. In 2025 wordt gestart met het beleidsplan "Nota gemeentelijke bomen". Hier kan

bijvoorbeeld gedacht worden aan bewustere locatiekeuzes voor bomen. (Geen hoge bomen planten aan de zuidgevel van woningen i.v.m. zonnepanelen) .

Vastleggen "contouren" houtopstanden.
Omschrijving (toelichting)

Bebouwingscontouren houtkap, i.k.v. (voorheen) de Wet Natuurbescherming aanpassen. (Is thans de omgevingswet). Dit kader zorgt er voor dat niet zo maar houtopstanden, zonder vergunning, gekapt kunnen worden. Dit geldt grosso modo, voor houtopstanden buiten de begrenzing van de bebouwingscontouren . Mocht er wel sprake zijn van kap, dan geldt daarvoor een herplantplicht. (Globaal verstaan we onder bebouwingscontouren, de scheidslijn tussen waar gebouwd mag worden en daar waar sprake is van natuur, landbouw of recreatie.)
Hiervoor dient opnieuw een grens bepaald en bestuurlijk aangewezen worden.

Afronden en opleveren ingezette verbeteringen Margrietpark Sappemeer.
Omschrijving (toelichting)

Het Margrietpark is in een afrondende fase van een langjarige renovatie. De afronding bestaat uit de laatste puntjes op de i. Waaronder het aanbrengen van het laatste planmateriaal en het selectief vellen van niet levensvatbare bomen.

Doelstellingen

c. We beheren en onderhouden de kunstwerken, het water en de beschoeiingen
Beleidsbeheerplan Kunstwerken
Het beleidsbeheerplan voor de kunstwerken is eind 2023 vastgesteld en is in 2024 opgestart voor onderhoudswerkzaamheden en brugvervangingen. Naast reguliere onderhoudswerkzaamheden, beginnend in 2024, is op basis van nadere inspecties een overall-MJOP opgesteld voor 2025 en verder.
Het jaar 2025 wordt deels ook gebruikt om een goede voorbereiding te treffen voor alle werkzaamheden die op ons af staan te komen.

Acties

Een diversiteit aan beheer- en onderhoudswerkzaamheden op het gebied van civieltechnische kunstwerken, watergangen en beschoeiingen voorbereiden, uitvoeren en opleveren.
Omschrijving (toelichting)

De werkzaamheden voor 2025 bestaan uit:
Afronding projecten die zijn opgestart in 2024:
- Brugonderhoudsbestek 2023 (restant conservering uit 2023 i.v.m. zeer nat najaar, ook in 2024)
- Brugonderhoudsbestekken 2024 (conserveringsbestek en houtonderhoudsbestek)
- Ontwikkelen inkoopstrategie onderhoud en vervanging van bruggen
- Restauratie Rijksmonumentale brug Schaive Klabbe
- Levensduurverlenging 5 houten verkeersbruggen te Harkstede
- Restauratie Rijksmonumentale brug Slochterhaven
- Vervanging loopbrug over N387 te Slochteren
- Levensduurverlenging fietsbrug Munnekesloot te Siddeburen
- Vervanging brug Drevenbos te Hoogezand

De volgende projecten worden opgestart in 2025:
- Brugonderhoudsbestek 2025
- Europees raamcontract beweegbare bruggen 2025-2031
- Europees raamcontract vaste bruggen 2025-2031
- Beweegbare brug Woudbloem (door aanrijdschade preventief ingepland)
- Bruggen bij ommetje Kiel-Windeweer (Amshof en bij voormalig voetbalveld)

Beleidsbeheerplan Water en Oevers (vastgesteld eind 2024, begin 2025)
Dit bestaat uit de volgende verschillende (reguliere) onderdelen:
- Water (maaien en drijfvuil verwijderen)

- Waterbodem (baggeren en bezonken vuil verwijderen)
- Oevers (maaien en onderhouden/vervangen beschoeiing)
- Stuwen (reinigen en onderhouden/vervangen)
- Duikers (reinigen en onderhouden/vervangen)
- Steigers (reinigen en onderhouden/vervangen)
- Stranden (reinigen en onderhouden/vervangen

Projecten opgestart in 2024 (en qua realisatie deels doorlopend in 2025):
- Herstel natuurlijke oevers langs fietspad te Dannemeer
- Beschoeiing Oostwoldjerweg te Siddeburen (samenwerking met provincie Groningen)
- Baggeren en natuurvriendelijke oevers Margrietpark te Sappemeer
- Kademuren in de Slochterhaven
- Surfstrand en inrichting recreatieweide Roegeweg Schildmeer
- Herstel en opwaardering haven Zuidbroek
- Vervangen vissteiger te Kropswolde

De volgende projecten en werkzaamheden worden in 2025 opgestart:
- Ontwikkelen inkoopstrategie onderhoud en vervanging Water en Oevers
- Bestekken opstellen en voorbereidingen treffen voor regulier onderhoud Water en Oevers (na) 2025
- (Europese) aanbestedingen voor onderhoud en vervanging Water en Oevers 2025-2031
- Eenmalig herstel achterstallig onderhoud en opwaardering van stranden

Doelstellingen

d. We beheren en onderhouden de openbare verlichting volgens het vastgestelde beleidsplan

Uw raad heeft al de nodige aandacht gevraagd aangaande de openbare verlichting, dan wel de waarde van donker. In 2025 wordt het nieuwe beleidsplan Openbare Verlichting aan uw raad ter besluitvorming voorgelegd.

Het vervangen van "lampen" is een continue activiteit. Met dien verstande dat we momenteel conventionele verlichting uitsluitend vervangen voor Led. Gelet op "de geringe financiële inbreng van "verlichting" bij grotere projecten blijft dit beleidsveld constant de koppeling en integraliteit zoeken met andere projecten. Dit zijn de reguliere beheer- en onderhoudswerkzaamheden, reconstructies, werkzaamheden in de versterkingsopgave of andere veranderingen in de openbare ruimte.

Acties

Beleidsplan Openbare Verlichting opstellen.

Omschrijving (toelichting)

Dit beleidsplan is een actualisatie van het huidige beleidsplan, maar dan met meer aandacht voor “bewust” verlichten. Waarbij meer aandacht is voor "Donkerte" in het belang van flora en fauna. Ook de CO2-emmissiereductie zijn speerpunten. Een en ander absoluut met in achtneming van sociale veiligheid en de verkeersveiligheid.

Grootschalige renovatie Openbare Verlichting rondom Winkelcentrum De Hooge Meeren uitvoeren en afronden.

Omschrijving (toelichting)

In 2025 vindt de afronding plaats van het project voor het vervangen van de verlichting rond het winkelcentrum De Hooge Meeren. Het verlichtingsplan voor De Hooge Meeren is in 2024 voorbereid en eind 2024 / begin 2025 wordt gestart met de werkzaamheden.

Doelstellingen

e. We beheren en onderhouden het riolenstelsel volgens het vastgestelde afvalwaterbeleidsplan

In 2024 zijn diverse rioleringsprojecten opgestart die voor een groot deel staan in het teken van duurzaamheid en klimaatadaptatie. Deze werkzaamheden worden in 2025 afgerond. Maar in 2025

zullen ook werkzaamheden opstarten. Daar waar mogelijk worden de werkzaamheden integraal uitgevoerd, met andere beheerwerkzaamheden van andere disciplines, die eventueel ook in het teken staan van duurzaamheid en klimaatadaptatie.

Acties

Een diversiteit aan rioolwerkzaamheden (optimalisaties, renovaties) uitvoeren.

Omschrijving (toelichting)

Afronding van projecten in 2025, die opgestart zijn in 2024:
Project Jacob van Ruysdaelstraat. Hier wordt schoon regenwater ontkoppeld van vuil afvalwater. Op deze wijze wordt voorkomen dat overbodig transport van afvalwater plaatsvindt naar de rioolwaterzuivering. (RWZI) Hiermee wordt ook de capaciteit en zuiveringsrendement van de RWZI verbeterd.

Opstarten / realiseren van projecten in 2025:
Er worden enkele Integrale projecten opgestart, waarbij het domein wegen, groen en riolering, in afstemming met nutsbedrijven gezamenlijk aanpassingen doen in de openbare ruimte. Enkele voorbeelden daarvan vinden plaats in de Bartholomeus van der Helststraat te Hoogezand en de Tallingstraat in Foxhol.
Daar wordt net als bij de Jacob van Ruysdaelstraat schoon regenwater ontkoppeld van vuil afvalwater.

In Harkstede worden optimalisaties in het rioolstelsel doorgevoerd, om met name invulling te geven aan de Stedelijke Wateropgave. Dit is niet direct zichtbaar voor inwoners, maar het betekent wel een optimalisatie van het rioolstelsel die als doel hebben om bijvoorbeeld, de capaciteit van riolering te vergroten, en wateroverlast op straat, bij hevige regenval, te beperken. Het heeft daarnaast dezelfde doelen genoemd bij bovengenoemde projecten.

Doelstellingen

f. We beheren en onderhouden onze wegen volgens de beleidsplannen Wegen en Gladheidsbestrijding

Na vaststelling van het beleidsplan van o.a. wegen is, in 2024, druk gewerkt aan voorbereiding van werkzaamheden. Zoals uw raad weet is er in onze gemeente sprake van veel achterstallig onderhoud. We hebben in onze voorbereiding rekening gehouden met ontwikkelingen op het vlak van rioolverbetering, klimaatadaptatie, verkeersaanpassingen, versterkingsopgave en wensen van inwoners en andere actoren. (bedrijven, nutsbedrijven, verhuurders). Er is nu een breed palet aan projecten opgesteld. Onderstaand een greep hieruit.

Acties

Een diversiteit aan beheer- en onderhoudswerkzaamheden aan wegen, fiets- en voetpaden.

Omschrijving (toelichting)

In 2025 worden de volgende integrale projecten opgestart.
Abraham Kuypersingel, Hoogezand
Het is de bedoeling om de voorbereiding te starten om de Abraham Kuypersingel te reconstrueren. Dit project leent zich om dit integraal op te pakken in afstemming met aanwonenden.

Noordbroeksterstraat, Sappemeer
Het betreft hier een complete herinrichting (wegreconstructie) waaraan veel beheerdisciplines van de gemeente deelnemen. Het functioneren van riolering wordt geoptimaliseerd, er worden verkeerskundige aanpassingen en de beplating /het groen wordt vervangen.

Vijverstraat / Oosterpark, Hoogezand
Het betreft hier een integraal project waarbij groen, wegen en de riolering onder handen wordt genomen. De verharding wordt opnieuw aangebracht en de regenwateraanvoeren op de bestaande riolering wordt afgekoppeld waardoor het rioolstelsel ontlast wordt. De ervaren waterproblematiek moet hiermee naar verwachting opgelost. De aanwezige bomen krijgen, in de ondergrond, meer groeiruimte.

Hoofdstraat, Noordbroek
De weg wordt opnieuw ingericht. Er wordt een regenwaterriool aangelegd. Dit project gaat, net als andere integrale projecten in afstemming met de aanwonenden.

Thialflaan en Schimmelpennincklaan, Hoogezand
Er is sprake van wateroverlast bij hevige buien. Daarnaast is de parkeerdruk hoog. En de parkeercapaciteit is beperkt. Door ingrepen en verbeteringen aan de riolering, o.a. door hemelwater af te koppelen, willen we wateroverlast oplossen. Het de projectvoorbereiding vindt plaats met de woningverhuurder (Groninger Huis). Het vraagt investering van beide partijen. Binnen de opgave proberen we de openbare ruimte te vergroenen door aanplant van bomen. Hiermee krijgt dit project een klimaatadaptief kenmerk.

Leeuwerikhoogte, Siddeburen
Het betreft hier een integraal project waarbij groen en wegen worden aangepakt. De parkeercapaciteit wordt zo mogelijk uitgebreid. Om de riolering te ontlasten, en om regenwater niet direct via het riool af te voeren, wordt er nagedacht of er een wadi of meerdere wadi's kunnen worden gemaakt.

Slochterhaven / Hoofdweg, Slochteren.
Deze werkzaamheden zijn qua voorbereiding al deels gestart in 2024. Het asfalt van de Hoofdweg verkeert in een uitermate slechte staat. We proberen werk met werk te maken door wensen van bewoners en de school o.a. over verkeersveiligheid, mee te nemen.

Weereweg Tjuchem
De Weereweg is, doordat de ondergrond uit een dikke laag veen bestaat, verworden in een weg met veel glooiingen. Deze zijn ontstaan door verdroging. Technisch onderzoek toont aan dat we deze weg moeten aanpakken, omdat de kwaliteit alleen maar verder achteruit zal gaan.De uitvoering start op in 2025.

Eideweg Siddeburen
Net als de Weereweg zijn door verdroging grote verzakkingen ontstaan in de rijweg. Voor deze weg geldt dat we de opties moeten bekijken op welke wijze de reconstructie kan plaatsvinden, en of er een mogelijkheid is om de diversiteit van verkeersdeelnemers kan worden geschieden. Dit onderzoek / deze voorbereiding start in 2025. De realisatie vindt wellicht pas plaats in of na 2026.

Fietspaden in de gemeente
Veel gemeentelijke fietspaden bestaan uit "half verharding". Bijvoorbeeld schelpen. Het is arbeidsintensief om deze fietspaden te ontdoen van overgroeiend gras (=duur). Zeker als het fietspad niet intensief bereden wordt. Daarnaast ontstaat er gemakkelijke spoor- en plasvorming in natte(re) periodes. In 2025 zullen we bezig gaan met vervanging van halfverharde fietspaden. Echter de planning hiervan is wat afhankelijk van de schouw die nog plaats moet vinden.

2.1.6 Verplichte beleidsindicatoren (BBV)

Indicatoren

De verplichte beleidsindicatoren zijn opgenomen in onderstaande tabel.

Verplichte beleidsindicatoren Dorpen en Wijken

Naam indicator	Eenheid	Peiljaar	M-G	Nederland
Verwijzingen Halt	Aantal per 1.000 jongeren	2023	8,0	9,0
		2022	8,0	8,0
		2021	8,0	8,0
		2020	9,0	11,0
Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	2023	1,2	2,5
		2022	0,9	2,3
		2021	0,7	1,8
		2020	0,7	2,0
Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	2023	2,8	4,3
		2022	3,3	4,5
		2021	3,3	4,4
		2020	3,4	4,6
Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	2023	1,4	1,3
		2022	1,6	1,4
		2021	1,8	1,4
		2020	1,0	1,8
Vernielingen en beschadigingen in de openbare ruimte	Aantal per 1.000 inwoners	2023	4,4	5,8
		2022	5,5	6,0
		2021	5,8	6,1
		2020	6,0	6,3
Niet-sporters	%	2022	58,0%	46,4%
		2020	59,7%	49,2%
		2016	57,9%	48,7%
Omvang huishoudelijk restafval	Kg/inwoner	2021	136	169
		2020	137	170
Hernieuwbare elektriciteit	%	2022	99,0%	41,3%
		2021	83,2%	33,2%
		2020	47,2%	26,8%
		2019	9,7%	20,0%
Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	2022	13,2	9,3
		2021	5,4	8,9
		2020	9,9	8,9
		2019	1,5	9,2

De gegevens kunnen onderhevig zijn aan verandering en zijn overgenomen van waarstaatjegemeente.nl op peildatum 23-7-2024

2.1.7 Financieel overzicht Dorpen en wijken

Omschrijving	Realisatie 2023	Begroting na wijziging 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten						
Openbare ruimte	9.692	12.453	14.216	14.753	14.911	15.213
Cultuur	6.225	7.079	7.185	7.515	7.605	7.550
Sport	5.074	5.281	5.480	5.607	5.447	5.460
Openbaar groen	6.902	7.180	7.921	8.190	8.352	8.509
Riolering	4.951	4.332	4.537	5.103	5.504	5.611
Afval	7.581	7.290	8.456	8.877	8.939	9.080
Milieu	3.611	7.676	4.560	4.580	4.529	4.647
Begraafplaatsen	659	886	787	802	805	828
Totaal Lasten	**44.695**	**52.178**	**53.142**	**55.426**	**56.092**	**56.897**
Baten						
Openbare ruimte	633	561	471	355	323	332
Cultuur	806	628	710	732	635	652
Sport	1.642	1.539	1.283	1.258	982	982
Openbaar groen	211	116	141	124	126	129
Riolering	5.931	6.100	6.594	6.613	6.916	7.074
Afval	8.520	8.783	9.632	10.128	10.259	10.484
Milieu	291	3.767	1.206	1.206	1.158	1.192
Begraafplaatsen	444	414	318	327	337	347
Totaal Baten	**18.477**	**21.908**	**20.355**	**20.743**	**20.736**	**21.192**
Saldo voor bestemming	**-26.218**	**-30.270**	**-32.787**	**-34.683**	**-35.356**	**-35.705**
Stortingen						
Openbare ruimte	0	1.029	0	0	0	0
Totaal Stortingen	**0**	**1.029**	**0**	**0**	**0**	**0**
Onttrekkingen						
Openbare ruimte	132	1.038	359	732	249	24
Cultuur	96	0	0	0	0	0
Sport	809	63	4	4	4	4
Openbaar groen	17	3	3	3	3	3
Milieu	31	0	0	0	0	0
Totaal Onttrekkingen	**1.086**	**1.104**	**365**	**739**	**255**	**31**
Totaal mutatie reserves	**1.086**	**74**	**365**	**739**	**255**	**31**
Saldo na bestemming	**-25.132**	**-30.195**	**-32.421**	**-33.944**	**-35.101**	**-35.674**

Bedragen x €1.000

Toelichting

In de financiële toelichting wordt de afwijking verklaard tussen de begroting 2025 en de begroting 2024. Het nadelig saldo van de lasten en baten op het programma Dorpen en wijken 2025 is toegenomen met € 2,517 miljoen ten opzichte van begroting 2024. Het nadelig saldo na mutatie reserves is toegenomen met € 2,226 miljoen. We lichten per product de belangrijkste wijzigingen toe.

Openbare ruimte
Het saldo bij het product Openbare ruimte na reservemutaties is ten opzichte van 2024 met € 1,503 miljoen verslechterd. De lasten zijn met € 1,762 miljoen gestegen, de baten zijn met € 91.000 afgenomen, de onttrekkingen aan de reserve zijn met € 679.000 afgenomen en de stortingen aan de reserve zijn met € 1,029 afgenomen.

Lasten (€ 1,762 miljoen nadelig): In de begroting 2024 heeft uw raad aanvullende middelen voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte beschikbaar gesteld. Genoemde maakt onderdeel uit van de gewenste uitzetting ‘’Impact IBOR’’. In de meerjarenbegroting 2025 is € 2,835 miljoen hiervoor opgenomen. Hiervan is € 1,2 miljoen voor het beleid van watergangen / beschoeiingen.
Ten opzichte van de begroting 2024 leidt dit tot een lastentoename van € 1,2 miljoen. Verder heeft uw raad voor het uitvoeren van de beleidsplannen wegen en kunstwerken structurele middelen uit de stelpost openbare ruimte beschikbaar gesteld. Het gaat om € 500.000. Deze middelen waren voor 2025 in programma Bestuur en bedrijfsvoering, product overige baten en lasten begroot. Deze zijn in

de begroting 2025 in het product openbare ruimte begroot. Dit leidt tot een lastentoename in het product openbare ruimte van € 500.000. Daarnaast verwachten we een nadeel van € 70.000 op de vergunningverlening leges Telecommunicatie en kabels en leidingen. Dit komt door extra kosten voor toezicht vergunningverlening met name in relatie tot glasvezel. Verder leidt de toerekening van de inzet van personeel voor het uitvoeren van werkzaamheden voor de openbare ruimte tot een nadeel van € 51.000. Dit komt door een hogere indexatie voor loonkosten. Tot slot voorzien we een lagere toerekening van tractie materieel. Dit komt met name door lagere kapitaallasten (rente- en afschrijvingskosten) op investeringen tractie materieel in de openbare ruimte. Dit leidt tot een lastenafname van € 24.000. Overige afwijkingen in de lasten tellen op tot een voordeel van € 35.000.

Baten (€ 91.000 nadelig): Voor 2025 verwachten we minder inkomsten aan vergoeding voor parkeerplaatsen en beheer Winkelcentrum Hooge Meeren. Dit leidt tot een nadeel van € 115.000. Verder voorzien we meer legesinkomsten inclusief indexatie van de tarieven uit vergunningverlening Telecommunicatie en kabels en leidingen van € 16.000. Overige afwijkingen in de baten tellen op tot een voordeel van € 8.000.

Mutaties reserves (€ 350.000 voordelig): In 2024 zijn incidenteel middelen in reserves gestort. Het gaat om de voeding van de afschrijvingsreserve wegen (€ 905.000), afschrijvingsreserve gebiedsontwikkeling Slochterhaven (€ 80.000), reserve Beeldende Kunst (€ 31.000) en de reserve onderhoud beeldende kunst (€ 13.000). Deze stortingen hebben we in de begroting 2025 niet meer opgenomen. Dit leidt tot een voordeel van € 1,029 miljoen. Verder wordt ten opzichte van de begroting 2024 ter dekking van de gestegen kosten voor het uitvoeren van het beleidsplan wegen € 6.000 meer uit de reserve inflatie onttrokken. Voor de dekking van de afschrijvingskosten van de investeringen uit het beleidsplan wegen wordt € 685.000 minder uit de afschrijvingsreserve wegen onttrokken. De investeringen uit het beleidsplan wegen worden gedurende de planperiode uitgevoerd. Bovengenoemde mutaties onttrekkingen reserves leidt tot een nadeel van € 679.000.

Cultuur
Het saldo bij het product Cultuur na reservemutaties is ten opzichte van 2024 met € 24.000 verslechterd. De lasten zijn met € 106.000 toegenomen en de baten met € 82.000 toegenomen.

Lasten (€ 106.000 nadelig): Voor cultuurcentra, bibliotheek en de Fraeylemaborg worden de lasten verhoogd met het accres dit heeft ten opzichte van begroting 2024 een nadelig effect van € 222.000. Voor de informatiepunten digitale overheid ontvangt de gemeente structureel van het Rijk een specifieke uitkering, waardoor de lasten ten opzichte van begroting 2024 met € 62.000 toenemen. Hier staan baten tegenover per saldo is dit neutraal. Verder heeft uw raad bij de voorjaarsnota 2024 incidenteel € 200.000 voor de oninbare lening historische scheepswerf beschikbaar gesteld. Deze middelen hebben we in de begroting 2025 niet meer opgenomen. Dit leidt tot een lastendaling van € 200.000. Overige afwijkingen in de lasten tellen op tot een nadeel van € 46.000.

Baten (€ 82.000 voordelig): Ten opzichte van de begroting 2024 verwachten we in 2025 € 20.000 meer huurinkomsten en servicekosten voor onroerende zaken vastgoed culturele instellingen te ontvangen. Verder verwachten we in 2025 een specifieke uitkering voor de informatiepunten digitale overheid te ontvangen. Dit leidt tot een voordeel van € 62.000.

Sport
Het saldo bij het product Sport na reservemutaties is ten opzichte van 2024 met € 513.000 verslechterd. De lasten zijn met € 199.000 toegenomen, de baten zijn met € 256.000 afgenomen en de onttrekking aan de reserve is met € 59.000 afgenomen.

Lasten (€ 199.000 nadelig): Voor de projectleiding van fase 3 en 4 van de harmonisatie sportaccommodaties is bij de voorjaarsnota 2024 door uw raad incidenteel € 50.000 voor 2024 beschikbaar gesteld. Deze middelen hebben we in de begroting 2025 niet meer opgenomen. Dit leidt tot een voordeel van € 50.000. Daarnaast wordt er vanaf 2025 structureel € 108.000 begroot om het onderhoud van sportaccommodaties op het gewenste niveau te krijgen. Dit leidt tot een lastentoename van € 108.000. Verder verwachten we een toename van de energielasten van sportaccommodaties vastgoed. Deze nemen door gestegen prijzen toe met € 21.000. Verder nemen de schoonmaakkosten van sportaccommodaties toe met € 71.000. Voor de locaties Kugelslaan en Slochterveldweg is onvoldoende schoonmaakkosten begroot. Dit geldt ook voor de schoonmaak van de Julianaplein. De schoonmaak wordt niet meer uitgevoerd door de beheerder maar door een schoonmaakbedrijf. Dit leidt tot een lastentoename van € 9.000. Overige afwijkingen in de lasten tellen op tot een nadeel van € 40.000.

Baten (€ 256.000 nadelig): De specifieke uitkering voor buurtsportcombinatiefuncties 2024 is voor de buurt sport combifunctionaris dubbel begroot. De oorzaak hiervan ligt in een gewijzigde codering van de specifieke uitkering vanuit het Rijk. Ook de opbrengst van de oude codering is blijven staan toen de nieuwe is verwerkt. Ten opzichte van de begroting 2024 leidt dit tot een nadeel van € 256.000.

Mutaties reserves (€ 59.000 nadelig): Voor de projectleiding van fase 3 en 4 van de harmonisatie sportaccommodaties is in 2024 incidenteel € 50.000 aan de reserve onttrokken. Deze onttrekking hebben we in de begroting 2025 niet meer opgenomen. Dit leidt tot een nadeel van € 50.000. Overige afwijkingen op de reservemutaties waaronder het scholenprogramma tellen op tot een nadeel van € 9.000.

Openbaar groen
Het saldo bij het product Openbaar groen na reservemutaties is ten opzichte van 2024 met € 715.000 verslechterd. De lasten zijn met € 741.000 toegenomen en de baten met € 26.000 toegenomen.

Lasten (€ 741.000 nadelig): Voor het uitvoeren van het bestek bermen en sloten is in 2025 structureel € 195.000 meer budget nodig. Door gestegen prijzen is de aanbesteding hoger uitgevallen. Dit leidt tot een lastentoename van € 195.000. Dit geldt ook voor het bestek bomen. Door gestegen prijzen is € 106.000 extra budget nodig. Dit leidt tot een lastentoename van € 106.000. Verder leidt de toerekening van personele lasten door een hogere indexatie voor loonkosten dan in de ongewijzigde beleid begroting 2025 is opgenomen tot een nadeel van € 350.000. Tot slot verwachten we een lastentoename van € 69.000 door een hogere toerekening van tractie materieel en huisvestingskosten vanwege gestegen brandstof- en onderhoudskosten en gestegen energie- en schoonmaakkosten. Overige afwijkingen in de lasten tellen op tot een nadeel van € 21.000.

Baten (€ 26.000 voordelig): Voor het ecologisch onderhoud ontvangen we in 2025 een beheervergoeding van derden. Dit leidt tot een voordeel van € 22.000. Overige afwijkingen in de baten tellen op tot een voordeel van € 4.000.

Riolering
Het saldo bij het product Riolering na reservemutaties is ten opzichte van 2024 met € 289.000 verbeterd. De lasten zijn met € 205.000 toegenomen en de baten zijn met € 494.000 toegenomen.

Lasten (€ 205.000 nadelig): In 2025 verwachte we een toename van de toegerekende kosten aan rioolheffing. Het gaat om hogere energiekosten gemalen door gestegen energieprijzen en onderhoudskosten gemalen. Dit leidt tot een lastentoename van € 32.000. Verder zijn diverse budgetten geïndexeerd voor onderhoud en herstel schade aan kolken en relinen reparaties riool. Dit resulteert in een lastentoename van € 56.000. Daarnaast voorzien we een toename in de verwerkingskosten van het RKG-slib. Slib afkomstig van riool-, kolken-, pompkelder- en gemalen. Het gaat om een lastentoename van € 30.000. Het restant van de toegenomen lasten komt door de toerekening van personele lasten door een hogere indexatie voor loonkosten dan in de ongewijzigde beleid begroting 2025 is opgenomen. Dit leidt tot een lastentoename van € 240.000. Tot slot leidt de lagere toegerekende kapitaallasten (rente- en afschrijvingskosten) op oude investeringen riolering tot een voordeel van € 159.000. Overige afwijkingen in de lasten tellen op tot een nadeel van € 6.000. Bovengenoemde betreft de directe kosten van het taakveld riolering. In de paragraaf lokale heffingen wordt de kostendekkendheid van het tarief weergegeven. Daarin staan ook de toe te rekenen kosten die niet op het taakveld riolering staan.

Baten (€ 494.000 voordelig): De baten voor de rioolheffing zijn in 2025 € 310.000 hoger. We verwachten een toename in het aantal objecten groter en kleiner dan 50m2 en grootverbruik.
En de tarieven worden conform het door uw raad vastgestelde Water- en rioolprogramma Gemeente Midden-Groningen 2024-2028 bijgesteld. Verder voorzien we in 2025 € 168.000 meer uit de uit de egalisatievoorziening te moeten onttrekken. Dit leidt tot een voordeel van € 168.000. Overige afwijkingen in de baten tellen op tot een voordeel van € 16.000.

Afval
Het saldo bij het product Afval na reservemutaties is ten opzichte van 2024 met € 317.000 verslechterd. De lasten zijn met € 1,165 miljoen toegenomen en de baten met € 849.000 toegenomen.

Lasten (€ 1,165 miljoen nadelig): In 2025 verwachten we een toename van de toegerekende kosten aan afvalstoffenheffing. We verwachten een nadeel van € 195.000 op het inzamelen van zwerfafval waaronder verpakkingsafval. Hier staan baten tegenover per saldo is dit neutraal. Dit geldt ook voor het inzamelen van bedrijfsafval. We doen nu ook het inzamelen van afval van gemeentelijke locaties van de gemeente Midden-Groningen. Dit resulteert in een lastentoename van € 189.000. Hier staan ook 1 op 1 baten tegenover. Verder verwachten we de in de begroting opgenomen kostenbesparing

van € 250.000 niet te realiseren. Dit leidt tot een nadeel van € 250.000. Ook voorzien we hogere verwerkingskosten op het inzamelen van grofvuil en restafval. Dit resulteert in een lastentoename van € 102.000. Daarnaast verwachten we een nadeel op het inzamelen van overige afvalstromen zoals hout, klein gevaarlijk afval, matrassen, gruis/accu's en overig afval van € 73.000 door een hogere verwerkingskosten. En voorzien we hogere toegerekende lasten ten aanzien van inzet personeel voor afval door een hogere indexatie van de loonkosten. Het gaat om lastentoename van € 97.000. Verder verwachten we een toename in de kapitaallasten (rente- en afschrijvingskosten) op investeringen in afval waaronder ondergrondse containers. Het gaat om een lastentoename van € 42.000. Daarnaast voorzien we een nadeel op de inzet van tractie materieel voor afval van € 28.000. Dit komt door gestegen prijzen van brandstof, materialen onderhoud en een toename van de kapitaallasten (rente- en afschrijvingskosten) op investeringen tractie materieel. Het restant van de toename in de lasten komt door de mutatie op de egalisatievoorziening van € 80.000. Dit heeft een positief effect op de kostendekkendheid. Tot slot verwachten we een toename in de exploitatielasten composteren. Het gaat om verwerkingskosten en kosten voor onderzoek. Dit leidt tot een lastentoename van € 31.000. Overige afwijkingen in de lasten tellen op tot een nadeel van € 78.000.
Bovengenoemde betreft de directe kosten van het taakveld afval. In de paragraaf lokale heffingen wordt de kostendekkendheid van het tarief weergegeven. Daarin staan ook de toe te rekenen kosten die niet op het taakveld afval staan.

Baten (€ 849.000 voordelig): De baten voor de afvalstoffenheffing zijn in 2025 € 232.000 hoger. Genoemde komt met name door uw raad genomen besluit om het vastrechttarief met € 10 te verhogen om de kostendekking te verbeteren. Ook verwachten we € 195.000 meer inkomsten voor het inzamelen van zwerfafval waaronder verpakkingsafval. Het gaat om een bijdrage in het kader van de SUP-richtlijn (Single Used Plastics) en de vergoeding openbare prullenbakken. Verder voorzien we € 189.000 meer inkomsten voor het inzamelen van bedrijfsafval doordat we nu afval inzamelen voor gemeentelijke locaties van de gemeente Midden-Groningen. Daarnaast verwachten we een voordeel op het inzamelen van overige afvalstromen zoals matrassen, gruis/accu's, PMD (Plastic verpakkingen, Metalen verpakkingen en Drankkartons) en overig afval van € 74.000 door een hogere vergoeding. En verwachten we ten opzichte van de begroting 2024 € 192.000 meer inkomsten voor het inzamelen van grofvuil. Dit komt met name door de motie grofvuil. Inwoners konden tot en met 1 november 2024 één kubieke meter gratis grof huishoudelijk afval naar het Afval-aanbrengpunt brengen. Tot slot verwachten we ten opzichte van de begroting 2024 een lagere onttrekking uit de egalisatievoorziening. Dit resulteert in een nadeel aan de batenkant van € 50.000. Dit heeft een positief effect op de kostendekkendheid. Overige afwijkingen in de baten tellen op tot een voordeel van € 17.000 waaronder vergoedingen voor aanmaningen en dwangbevelen.

Milieu
Het saldo bij het product Milieu na reservemutaties is ten opzichte van 2024 met € 555.000 verbeterd. De lasten zijn met € 3,115 miljoen afgenomen en de baten met € 2,561 miljoen afgenomen.

Lasten (€ 3,115 miljoen voordelig): In 2024 zijn er voor € 3.071.000 meer lasten opgenomen in de begroting voor het Nationaal Isolatie Programma en de aanpak energiearmoede. Dit is inclusief een eigen gemeentelijke bijdrage van € 500.000 voor de aanpak energiearmoede. In 2025 zijn de lasten van € 3.071.000 niet meer nodig. Dit leidt aan de lastenkant tot een voordeel. Verder heeft uw raad bij het vaststellen van het plan van aanpak ''Verduurzamen wagenpark Midden-Groningen'' incidenteel € 93.000 voor het uitvoeren van de pilot met een elektrische vuilniswagen beschikbaar gesteld. Deze middelen hebben we in de begroting 2025 niet meer opgenomen. Dit leidt tot een lastendaling van € 93.000. Overige afwijkingen in de lasten tellen op tot een nadeel van € 49.000.

Baten (€ 2,561 miljoen nadelig): In 2024 zijn er voor € 2.571.000 meer baten opgenomen in de begroting voor het Nationaal Isolatie Programma en de aanpak energie-armoede. In 2025 zijn deze baten niet meer nodig. Dit leidt aan de batenkant tot een nadeel van € 2.571.000. Per saldo is het verschil voor het Nationaal Isolatie Programma en de aanpak energiearmoede budgettair neutraal. Overige afwijkingen in de baten tellen op tot een voordeel van € 10.000

Begraafplaatsen
Het saldo bij het product Begraafplaatsen na reservemutaties is ten opzichte van 2024 met € 2.000 verbeterd. De lasten zijn met € 99.000 afgenomen en de baten met € 97.000 afgenomen.

Vanwege de geringe afwijking beneden de € 100.000 is dit product niet toegelicht.

2.2 Programma Sociaal

2.2.0 Inleiding

Visie Sociale veerkracht

Ieder mens telt en iedereen mag er zijn. Iedereen heeft betekenis voor zichzelf en zijn omgeving. Hier staan wij voor. We hebben in 2019 de strategische visie Sociale veerkracht in de praktijk vastgesteld. We noemen dit stuk vanaf nu Sociale veerkracht. Deze visie gaat uit van eigenaarschap en zeggenschap van mensen over hun eigen leven en het groter maken van de kring rondom mensen. We besteden aandacht aan de veerkracht en levenslust van mensen: we richten ons op wat wél goed gaat, wat mensen zelf kunnen en wat zij samen met de mensen om hen heen kunnen doen om problemen en moeilijkheden aan te pakken. Zo ontstaan betere oplossingen. En voelen mensen zich beter en gezonder. Het samenleven met anderen in dorp of wijk lukt daardoor ook beter.

Doelstelling Sociale veerkracht
Inwoners staan centraal. Het is belangrijk dat alle inwoners kunnen meedoen. Meedoen door betaald werk, vrijwilligerswerk of zinvolle dagbesteding.

In dit programma beschrijven we hoe we in de komende jaren werken aan de opgaven voor de gezondheid, het welzijn, het opgroeien, onderwijs en meedoen van alle inwoners. Samen met inwoners en onze maatschappelijke partners. Daarvoor brengen we de verschillende beleidstaken in samenhang en verbinding. We geven in Sociale veerkracht voorrang aan een aantal doelen. Als eerste willen we het eigenaarschap van inwoners stimuleren. Onze inwoners krijgen meer zeggenschap, ook in situaties waar deze onder druk staat. Denk bijvoorbeeld aan jeugdbescherming en uithuiszetting. We willen de brede kring om mensen heen aanspreken. Ook willen we toewerken naar minder zorg en ondersteuning. En uitdragen dat sommige dingen bij het gewone leven horen. Dat deze normaal zijn. We blijven daarbij wel steeds kijken naar de situatie van de inwoners. Wanneer we juist wel professionele hulp en ondersteuning moeten bieden. We houden ons aan de wetten die daarvoor zijn gemaakt: de Jeugdwet, Wmo en Participatiewet. We brengen sociale veerkracht in de praktijk met de projecten van ons lokaal programma NPG. Met deze projecten investeren we in de grote verandering die we willen maken. Zo zetten we in op gelijke kansen en talentontwikkeling van alle kinderen met Tijd voor Toekomst en Jongerenwerk plus). We zetten met de projecten Ervaringsdeskundigen in armoede en uitsluiting, De IJsberg en Jongeren met Toekomst in op de aanpak van armoede en schulden. Met volle aandacht voor eigenaarschap en zeggenschap. Hulpteam Overschild en het Ontwikkelbedrijf geven inwoners met afstand tot de arbeidsmarkt weer perspectief op werk en hun talentontwikkeling.

Ontwikkelingen in 2025-2028

Inwoners in beeld
Onze inwoners staan centraal. We hebben gemerkt dat sommige doelgroepen nog onvoldoende in beeld zijn bij de gemeente, dat willen we veranderen. We zijn actief bezig met het bereiken van onder meer eenzame ouderen, nieuwkomers en mensen die hulp kunnen gebruiken op de arbeidsmarkt.

Hervormingsagenda Jeugd
Financieel heeft het sociaal domein de afgelopen jaren flink onder druk gestaan. De uitvoering van de jeugdhulp gaf de grootste druk. Deze financiële uitdagingen hadden hun weerslag op de gehele gemeentelijke begroting. Het rijk, gemeenten en zorgaanbieders hebben in de afgelopen twee jaar ingezet op de hervorming van de jeugdhulp. De afspraken hierover zijn in juni 2023 definitief vastgelegd in de Hervormingsagenda. Met deze Hervormingsagenda committeren het rijk, gemeenten en zorgaanbieders zich aan het verbeteren van de kwaliteit van de jeugdzorg en de begrenzing van de kosten. Voor de komende jaren blijft dit een belangrijke en tegelijkertijd moeilijke opgave. Een deel van de maatregelen in de Hervormingsagenda is inhoudelijk en financieel onderbouwd. Deze hebben we in onze gemeente al doorgevoerd en financieel verwerkt in de begroting. Een groot deel van de maatregelen in de Hervormingsagenda moet echter nog verder inhoudelijk uitgewerkt worden. Ze zijn al wel financieel verwerkt in de meerjarenbegroting. Aanvullend heeft het Coalitieakkoord vanaf 2025 een extra taakstelling van totaal € 500 miljoen opgelegd (€ 2,2 miljoen voor onze gemeente). Het rijk is aan zet om deze in te vullen.

Ontwikkeling Lokale toegang jeugd
We zien we in onze gemeente nog steeds een groei in het gebruik van de jeugdzorg. Hier ligt een forse opgave voor onze gemeente de komende jaren. Hoe houden we de balans tussen wat kinderen en gezinnen nodig hebben en het beschikbare budget daarvoor? Met onze eigen beheersmaatregelen zetten we in op het beter en goedkoper maken van de jeugdzorg. Deze beheersmaatregelen gaan uit van de principes van onze visie Sociale veerkracht. We hebben geconcludeerd dat het strategisch partnerschap vanuit Kwartier ontbreekt om de transformatie rond toegang tot jeugdzorg en sociale teams vorm te kunnen geven. In het 3e kwartaal 2025 legt het college de raad een voorgenomen besluit voor hoe het college deze uitvoering van de sociale teams uiterlijk januari 2028 vorm wil gaan geven. Gemeente en Kwartier trekken samen op in deze transitiefase.

Participatiewet in Balans
Met de komst van de Participatiewet in Balans, met een beoogde invoeringsdatum van 1 januari 2025, zal de focus veel meer komen te liggen op (individuele) toepassing van de menselijke maat in plaats van werken vanuit regelgeving. Vanuit vertrouwen en de samenwerking met onze inwoners wordt de persoonlijke situatie centraal gesteld. Deze nieuwe werkwijze past goed past bij onze visie Sociale Veerkracht en het werken met de doorbraak methode.

Nij begun
In 2023 kwam het kabinet Rutte IV met Nij begun, als reactie op het parlementaire onderzoek naar de aardbevingsproblematiek. Nij begun omvat 50 maatregelen die gericht zijn op de verbetering van schadeherstel en versterking en op een beter toekomstperspectief voor Groningen en Noord-Drenthe. Voor dit beter toekomstperspectief is in 2024 is gestart met de Sociale en Economische agenda. De Sociale agenda omvat 10 doelen die bijdragen aan het vergroten van kansengelijkheid voor kinderen en jongeren in de regio, het verbeteren van de gezondheid van alle inwoners in de regio, het versterken van de leefbaarheid en sociale samenhang, het verbeteren van het arbeidsperspectief van jongeren en inwoners met een achterstand op de arbeidsmarkt en het verminderen van armoede en schulden. In 2025 en verder wordt in de regio Groningen en Noord-Drenthe uitvoering gegeven aan deze doelen.

Opbouw programma Sociaal

Het programma sociaal bestaat uit de volgende beleidsonderwerpen:
Gezondheid;
Welzijn;
Wmo;
Jeugd, jeugdgezondheidszorg en onderwijs;
Participatiewet;
Schuldhulpverlening;
Sociale teams.
Per beleidsonderwerp gaan we in op de ambities, trends en ontwikkelingen en doelstellingen met de acties in 2025. De bovengenoemde NPG-projecten zijn onderdeel van deze acties en worden verder beschreven in programma 2.5. Programma Gevolgen gas -en zoutwinning en lokaal programma NPG.

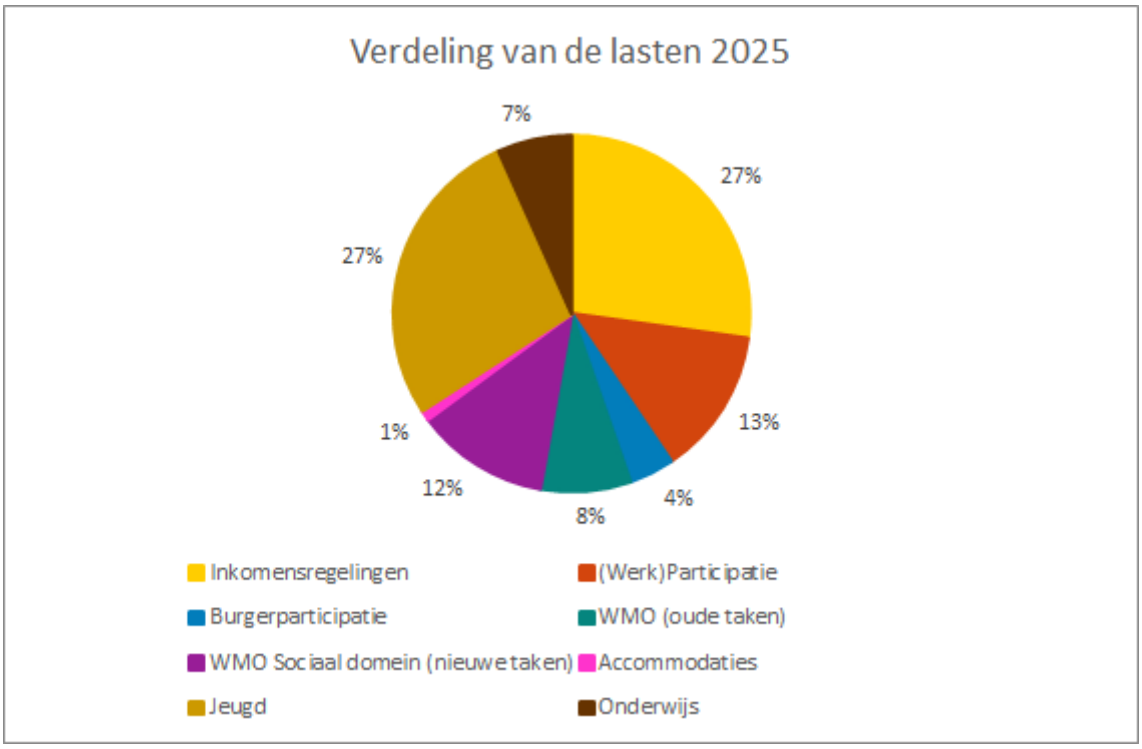

2.2.1 Gezondheid

Inleiding

De gemeente is verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wet Publieke gezondheid (WPG). Onze visie Sociale veerkracht vormt de basis voor ons lokale gezondheidsbeleid. Met ons lokale Gezondheidsbeleid werken we samen aan een gezonde basis voor alle inwoners. Gezondheid is meer dan de afwezigheid van ziekte. we geven dit vorm vanuit onze visie sociale veerkracht en het gedachtegoed van Positieve Gezondheid. Ervaren gezondheid heeft veel raakvlakken met verschillende levensgebieden, zoals mentaal welbevinden, het ervaren van zingeving, sociale verbinding, mee kunnen doen in de samenleving, voldoende bewegen en een gezonde leefomgeving. We hebben aandacht voor het individu én de hele sociale en fysieke omgeving.

Ambities

Wij streven naar veerkrachtige inwoners die oplossingsgericht kunnen kijken en handelen aangaande hun eigen gezondheid. Als gemeente willen wij samen met de inwoner inzetten op preventie, benutten van mogelijkheden en bieden waar nodig passende steun, zorg en voorzieningen.

Trends en ontwikkelingen

Gezondheidsmonitor GGD
De GGD voert elke 4 jaar de Gezondheidsmonitor uit op verschillende momenten voor jeugd en volwassenen. Deze gegevens geven ons inzicht in de fysieke en mentale gezondheid die onze inwoners ervaren. We kunnen deze informatie vergelijken met voorgaande jaren en met andere gemeenten. Deze cijfers zijn waardevol bij het maken van beleidskeuzes.
Eind 2024 volgt er een gezondheidsmonitor volwassenen en ouderen. De meest actuele gezondheidsmonitor voor jeugd is in 2023 gepubliceerd.

Individuele leefstijl

- In 2022 had 60% van de volwassenen last van overgewicht, een daling met 1% ten opzichte van 2020. Voor volwassenen met een laag opleidingsniveau stijgt het percentage van 67% in 2020 naar 70% in 2022. Onze inwoners bewegen daarnaast fors minder dan het landelijk gemiddelde, slechts 35% van de volwassenen met een laag opleidingsniveau voldoet aan de beweegrichtlijn ten opzichte van 50% van de mensen met een hoog opleidingsniveau. Het percentage jongeren dat 5 of meer dagen minimaal 1 uur per dag beweegt is 12%. In Nederland is dit 18%. Het percentage jongeren dat wekelijks actief sport of beweegt in de vrije

tijd is 85%. Dit is een stijging van 1% ten opzichte van 2021. Provinciaal is het percentage 89%.

- Voor roken ligt het percentage volwassenen dat rookt op 19,2 procent, hetgeen gelijk is aan de provinciale cijfers. Ten opzichte van 2020 is dit een stijging van 1,3%. 9% van de jongeren geeft aan wekelijks te roken. Dit is een stijging 5% ten opzichte van 2021.
- Overmatig alcoholgebruik voor volwassenen ligt op 13% en provinciaal op 18%. ten opzichte van 2020 is dit percentage gelijk gebleven. In 2023 was het percentage jongeren dat alcohol had gedronken in de afgelopen maand 30%. Dit is een daling van 4% ten opzichte van 2021.
- Van de volwassenen ervaart 18% (heel) veel stress. Het percentage jongeren dat zich (zeer) vaak gestrest voelt is 59,7%. Dit is een stijging 11,2% ten opzichte van 2021.

Van zorg naar preventie
Ongezond gedrag is verantwoordelijk voor bijna 20 procent van de ziektelast, door leefstijl gerelateerde ziekten. Het gaat dan om roken, alcoholgebruik, slechte voeding en te weinig bewegen. Als gemeente willen wij gezonde keuzes stimuleren om latere zorg te voorkomen.

Doelstellingen

a. Alle betrokkenen werken intensief samen

Gezond en Actief Leven akkoord (GALA) en Integraal Zorgakkoord (IZA)
In het GALA en IZA wordt vanuit het rijk integraal werken en de beweging van zorg naar het voorliggend veld gestimuleerd. Gemeente en zorgpartijen maken afspraken over de doelen voor de komende jaren. Deze landelijke akkoorden werken door in de regio en lokaal, maar de bijbehorende middelen zijn van tijdelijke aard(tot en met 2026). In het GALA zijn de doelen en afspraken gericht op preventie ten behoeve van gezondheid en welbevinden. De gemeente heeft hiervoor een integraal plan van aanpak opgesteld.
Gezondheid is van veel factoren afhankelijk. Daarom is integrale samenwerking belangrijk voor een succesvol, efficiënt gezondheidsbeleid. We hebben te maken met landelijk beleid via de Landelijke Nota Gezondheidsbeleid, de Omgevingswet en het GALA, waarvan het Sportakkoord integraal onderdeel is. We voeren regionale en lokale programma's uit die hieraan bijdragen: de Rookvrije Generatie, Kansrijke Start, Gezonde School, Hartveilig, JOGG, het Lokale plan GALA en het Lokaal Sportakkoord. Deze zijn verbonden aan meerdere beleidsterreinen.

Acties

Bevorderen van integraal samenwerken

Omschrijving (toelichting)

Het gezondheidsbeleid vergt afstemming met andere beleidsterreinen, zoals openbare orde, veiligheid, jeugd, ouderen, sport, welzijn en groen. De samenwerking met partners (welzijnswerk, sportverenigingen, culturele verenigingen) wordt versterkt door gebiedsgericht overleg te voeren. Daarnaast wordt met andere gemeenten samengewerkt aan o.a. goed opdrachtgeverschap richting de GGD. We werken samen in de klankbordgroep lokale preventie. Een stuurgroep met lokale partners (waaronder fysiotherapeuten, diëtisten en ouderenorganisaties) geeft gezamenlijk richting aan het gezondheidsbeleid. Door de kennis van alle betrokken disciplines te bundelen wordt meerwaarde gecreëerd.

Doelstellingen

b. Stimuleren van gezonde leefstijl

Het stimuleren van een gezonde leefstijl is integraal verweven in de beleidsterreinen binnen het sociaal domein. We richten ons daarbij op alle inwoners en kwetsbare inwoners in het bijzonder. Door middel van activiteiten willen wij het bewustwording vergroten, kennis overdragen en inwoners handvatten geven omtrent gezonde leefstijl. Daarbij richten wij ons niet alleen op roken, drinken en middelen gebruik maar ook op gezonde voeding, voldoende beweging en ontspanning.

Acties

Uitvoering geven aan het Gezond en Actief Leven Akkoord

Omschrijving (toelichting)

Via GALA stimuleren we gezondheid, preventie en integraal werken. Het doel is een gezonde generatie in 2040. Het neerzetten van een gezonde basis en het stimuleren van gezond gedrag binnen een gezonde leefomgeving vormt hiervoor de basis. Ook worden verbindingen met vrijetijdsbesteding, sport en cultuur gelegd. Er wordt blijvend ingezet op minder roken, minder overgewicht en minder alcohol- middelengebruik. Projecten die hieraan bijdragen (zoals kookworkshops en gezonde inrichting van kantines) worden onder regie van de klankbordgroep lokale preventie uitgevoerd. We lichten inwoners preventief voor over roken, voeding en alcohol-middelengebruik om ongezonde keuzes te voorkomen. Meerdere partijen (GGD, VNN, jongerenwerk) geven verschillende doelgroepen (met name jeugd) voorlichting.

Indicatoren

Percentage volwassenen dat rookt	2020	2022
Midden-Groningen	18%	19%
Provinciaal	20%	19%

Percentage volwassenen met overgewicht	2020	2022
Midden-Groningen	61%	60%
Provinciaal	50%	51%

Percentage volwassenen dat overmatig drinkt	2020	2022
Midden-Groningen	13%	13%
Provinciaal	16%	18%

Percentage jongeren met overgewicht in groep 7	2020	2022
Midden-Groningen	4%	9%
Provinciaal	6%	9%

Percentage jongeren dat in de afgelopen maand had gedronken	2020	2022
Midden-Groningen	22%	19%
Provinciaal	19%	19%

Percentage inwoners dat meedoet aan de beweegrichtlijn	2020	2022
Midden-Groningen	34%	30%
Provinciaal	33%	30%

2.2.2 Welzijn

Inleiding

Welzijn gaat over hoe inwoners hun leven ervaren. Hoe kunnen ze volop meedoen, bijvoorbeeld door werk, vrijwilligerswerk of zinvolle dagbesteding? Hoe leven ze samen in dorp en wijk? Hoe voelen ze zich van betekenis?

Ambities

Alle inwoners kunnen naar eigen kunnen meedoen en betekenis geven aan hun omgeving.

Trends en ontwikkelingen

De komende jaren zal het aantal ouderen (60+) in onze gemeente groeien. Het aantal kinderen zal verder dalen. Dit betekent vergrijzing van onze gemeente. Aanvullend wordt de groep oude ouderen (75+) groter. Dit noemen we dubbele vergrijzing. De landelijke overheid vindt het belangrijk dat mensen zo lang mogelijk zelfstandig (thuis) wonen.

Met de doorontwikkeling van Sociale Veerkracht willen we betere oplossingen voor en met onze inwoners realiseren, zoals algemene voorzieningen. Hierin wordt het informele veld belangrijker en

wordt minder beroep gedaan op de (steeds schaarser wordende) professionele (en duurdere zorg). Het versterken van het informele veld is een randvoorwaarde voor de doorontwikkeling van sociale veerkracht en ook om deze verandering en omslag te kunnen maken. Met het informele veld bedoelen we: maatschappelijke organisaties zoals Kwartier Zorg en Welzijn, vrijwilligersorganisaties zoals Humanitas, de Kleding -en Voedselbank en (groepen) inwoners.

Samenwerken welzijn en sociale teams
Ondersteuningsvragen van inwoners pakken we zo laagdrempelig mogelijk op. Door aansluiting van het welzijnswerk binnen de teams maken we meer voorliggende ondersteuning mogelijk, liefst in groepsverband. Dit zorgt ervoor dat er minder vaak een beroep hoeft te worden gedaan op professionele zorg en ondersteuning.

Niet alle inwoners zijn bij de gemeente goed in beeld. We zijn bezig om inwoners te bereiken die nog niet (voldoende) in beeld zijn, zoals nieuwkomers (inzet van Humanitas), inwoners die eenzaam zijn (aanbod Kwartier Zorg en Welzijn).

Gezond en Actief Leven akkoord (GALA) en Integraal Zorgakkoord (IZA)
In het GALA en IZA maken gemeenten en verschillende (zorg)partijen afspraken over de doelen voor de komende jaren. Deze landelijke akkoorden werken door in de regio en lokaal. In het GALA zijn de doelen en afspraken gericht op preventie ten behoeve van gezondheid en welbevinden. De gemeente heeft hiervoor in 2023 een integraal plan van aanpak Preventie opgesteld. We sluiten vooral aan op wat we in onze gemeente al doen op het gebied van preventie.

Wonen en zorg
De regering vindt huisvesting erg belangrijk en heeft daarom een Nationale Woon -en Bouwagenda met zes programma's opgezet. De minister praat met provincies, gemeenten (VNG) en woningcorporaties (Aedes) over passende huisvesting en de bouwopgaven. De regering stelt ook eisen aan gemeenten om een integrale visie op huisvesting en zorg voor ouderen en andere aandachtsgroepen op te stellen. Hier hebben wij al voorwerk voor gedaan. Er is een 10 punten plan opgesteld; een praktische uitwerking gericht op een beperkt aantal kwetsbare groepen. De vergrijzing en het langer zelfstandig thuis wonen brengen dus een aantal uitdagingen met zich mee op het gebied van wonen, (zorg)voorzieningen en vervoer. Daar liggen ook kansen. Met nieuwe ideeën over woonvormen, bijvoorbeeld. Hoe is een wijk of dorp daarvoor ingericht. En met nieuwe technologie, zoals digitale middelen voor communicatie en zorg. Het goed kunnen gebruiken van digitale middelen is daarbij belangrijk. Tegelijkertijd blijft echt menselijk contact voorop staan.

Doelstellingen

a. Het verbeteren van de weerbaarheid van inwoners met psychosociale klachten
Gezondheid en welbevinden gaat niet alleen over hoe iemand zich lichamelijk voelt. Een groot aantal inwoners komt regelmatig bij de huisarts met psychosociale problemen. Zeker in het aardbevingsgebied komen psychosociale problemen veel voor. Deze problemen gaan vaak samen met lichamelijke klachten, somberheid, angst, stress en een ongezonde leefstijl. Artsen verwijzen patiënten nog vaak door naar medische of psychologische zorg. Een medische of psychologische behandeling is echter niet altijd nodig. Mensen kunnen in die situaties beter geholpen zijn bij mogelijkheden om zich weer lekkerder in hun vel te voelen en om sociaal actiever te zijn. Wij willen deze inwoners helpen om weer perspectief te krijgen en een betekenisvol leven te kunnen leiden.

Acties

Uitvoeren van Welzijn op Recept en Grip en Glans
Omschrijving (toelichting)

We bieden de interventies Welzijn op Recept en Grip en Glans gemeentebreed aan. Via Welzijn op recept kunnen huisartsen en andere eerstelijnszorgverleners patiënten met psychosociale problemen doorverwijzen naar een Welzijnscoach. De Welzijnscoach bespreekt aan de hand van positieve gezondheid wat de patiënt graag zou willen doen/veranderen en verbindt de patiënt met het (welzijns-) aanbod. Grip en Glans is een cursus waardoor mensen meer grip op hun leven krijgen en vanuit daar meer glans aan hun leven kunnen geven. De cursus wordt in groepsverband gegeven.

Sociaal-emotionele ondersteuning bieden voor inwoners in het aardbevingsgebied
Omschrijving (toelichting)

De inwoneronderstuners zijn professionals die laagdrempelig een luisterend oor kunnen bieden aan individuen of groepen inwoners. Zij geven inwoners een zetje in de juiste richting of verwijzen door naar de juiste ondersteuning. Daarnaast kunnen inwoners ook doorgestuurd worden naar de welzijnscoaches.

Doelstellingen

b. Het bevorderen van het welbevinden van ouderen (60+) waarbij eigen regie en zelfredzaamheid het uitgangspunt is

Vooral de groep 70/80-jarigen zal de komende jaren toenemen, de zogenaamde dubbele vergrijzing. Doordat de groep ouderen steeds groter wordt en de gemiddelde leeftijd hoger, willen we inzetten op deze doelgroep. We willen dat ouderen zo lang mogelijk mee kunnen blijven doen in de samenleving en zelf, of met ondersteuning, de regie over hun leven kunnen blijven voeren. In 2021 is het Beleidsplan Ouderen Midden-Groningen 2021-2024 vastgesteld. Op basis van de uitkomsten van het Rekenkameronderzoek (mei 2023) is in 2024 met de doelgroep een uitvoeringsagenda op voor de periode tot en met 2024 opgesteld. Voor 2025 wordt op soortgelijke wijze met de doelgroep een uitvoeringsagenda voor 2025 opgesteld.

Acties

Bevorderen van de vitaliteit onder ouderen

Omschrijving (toelichting)

We werken onder meer samen met Kwartier Zorg en Welzijn en de buurtsportcoaches waarbij sportactiviteiten worden georganiseerd voor en door ouderen zoals Doortrappen en Old stars. Valpreventie is een onderdeel van GALA en wordt opgepakt zowel regionaal als lokaal opgepakt (ketenaanpak). Lokaal geven we uitvoering aan valpreventie door inwoners tussen 70 en 85 jaar per brief uit te nodigen ontvangen om deel te nemen aan een gratis valpreventieprogramma. Hierover hebben we afspraken gemaakt met fysiopraktijken. Daarnaast organiseren we bijeenkomsten in de gemeente waar buurtsportcoaches valrisicotesten bij inwoners afnemen. Doorverwijzing naar deelnemende fysiopraktijken voor deelname aan een gratis valpreventieprogramma en (of) een beweeg- en sportaanbod kan hiervan het resultaat zijn.

Inzetten op een dementievriendelijke gemeente

Omschrijving (toelichting)

Op basis van het inventarisatieonderzoek Meedoen met dementie zijn we in 2023 gestart met een vervolg project. Doel van dit project is een groter aanbod dagactiviteiten ontwikkelen en aanbod bekend maken onder mensen met dementie en hun naasten. En verbeteren we de samenwerking tussen partijen, het inzetten van ouderenadviseurs en investeren in voorliggende voorzieningen.

Daarnaast hebben we in 2024 de dementiescan laten uitvoeren en zien we dat extra aandacht nodig is voor wonen. Dit nemen we mee in de op te stellen woonzorgvisie.

Terugdringen van eenzaamheid onder ouderen

Omschrijving (toelichting)

Kwartier Zorg en Welzijn geeft invulling aan het project ‘Ouderen en eenzaamheid’ met als doel een integraal, samenwerkend en sluitend netwerk ouderen door o.a. het inzichtelijk maken van het netwerk en de inzet van ouderenadviseurs. Dit project is in 2024 met een half jaar verlengd en we gaan onderzoeken hoe dit verder vorm te geven in 2025.

Uitvoering geven aan de opgave Wonen en zorg

Omschrijving (toelichting)

We gaan door met het uitvoeren van het tienpuntenplan Wonen en zorg (2022). We doen mee aan het Koplopersprogramma Thuis voor iedereen/Wonen en Zorg voor Ouderen (WOZO) van het ministerie VWS. We dragen bij aan het schrijven van de Woonzorgvisie.

Doelstellingen

c. Versterken van de informele ondersteuning

Inwoners in onze gemeente zetten zich graag in voor anderen. Deze samenredzaamheid vinden wij belangrijk.

Vrijwilligerswerk en mantelzorg zijn vormen van informele ondersteuning. Deze ondersteuning willen we versterken. Hiervoor ondersteunen we mantelzorgers, vrijwilligers en vrijwilligersorganisaties. Dit doen we door kennis en ervaring te vergroten en door goede informatie en advies te geven over wat allemaal mogelijk is. Daarnaast doen we dit door het waarderen van mantelzorgers en vrijwilligers met het mantelzorgcompliment en organiseren van 'Vrijwilligers Bedankt!'. De steunpunten Mantelzorg en de vrijwilligerscentrale van Kwartier Zorg en Welzijn zetten hierop in.

Indicatoren

Indicatoren	2022	2023
Welzijn op recept		
- Aantal toeverwijzingen	328	335
- Toename gevoel van welzijn	-	63%

Grip en Glans	2022	2023
- Aantal deelnemers	-	37
- Aantal cursussen	-	5

Vrijwilligers	2022	2023
- Aantal inschrijvingen vacaturebank	71	127
- Aantal geslaagde bemiddelingen	98	137
- Aantal hulpvragen Vrijwillige Hulpdienst	198	

Mantelzorgers	2022	2023
- Aantal geregistreerde mantelzorgers	1.021	858*
- Aantal vrijwilligers Luisterend Oor	13	14
- Aantal Respijtvrijwilligers	8	6

**het vrijwilligersbestand is geactualiseerd, dit verklaart de afname van het aantal geregistreerde mantelzorgers*

2.2.3 Wmo

Inleiding

We voeren de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) uit. Met de Wmo ondersteunen we inwoners met een beperking en/of met chronische, psychische of psychosociale problemen. De problemen kunnen gaan over zelfredzaamheid en meedoen. We helpen zoveel mogelijk in de eigen thuissituatie en leefomgeving. Als dit niet kan, bieden we tijdelijk opvang.

Onze Wmo-medewerkers beoordelen aanvragen voor ondersteuning. Ze voeren gesprekken met inwoners om hun behoeften en situatie te begrijpen. Ze stellen daarna passende ondersteuning vast. We regelen dat de ondersteuning wordt gestart. We houden de kwaliteit van de geleverde diensten goed in de gaten.

We maken gebruik van algemene voorzieningen en bieden ook maatwerkvoorzieningen aan. Bij de uitvoering toetsen we altijd aan de Wet. We houden toezicht op de uitvoerende organisaties.

Ambities

Alle inwoners kunnen zelfstandig wonen en meedoen aan het dagelijks leven.

Trends en ontwikkelingen

De komende jaren zullen onze inwoners vaker een beroep doen op ondersteuning via de WMO. Dit komt doordat er meer ouderen zijn en omdat het belangrijk is dat mensen zelfstandig wonen, ook als ze ouder worden. De hulp die nodig is, wordt ook zwaarder en ingewikkelder.

Wonen en zorg

Als gevolg van de Wet versterking regie volkshuisvesting (Wvrv) gaat er veel veranderen. Dit heeft ook gevolgen voor het thema wonen en zorg. Zo wordt het schrijven van een woonzorgvisie verplicht. In de woonzorgvisie schrijven we op hoe we aan kijken tegen wonen en zorg voor de langere termijn. Dit is onder andere belangrijk omdat er te weinig woningen zijn voor verschillende doelgroepen. We maken afspraken over het aantal sociale huurwoningen en wie daarvoor in aanmerking komt. Verder maken we afspraken met zorgpartijen over de zorg van de toekomst. Ook omdat er in de toekomst meer ouderen zijn die zorg nodig hebben.

Gezond en Actief Leven akkoord (GALA) en Integraal Zorgakkoord (IZA)

In het GALA en het IZA maken we afspraken over de zorg van de toekomst. We vinden het belangrijk dat mensen gezond leven. Op die manier voorkomen we dat mensen zorg nodig hebben. Dat is belangrijk omdat er in de toekomst meer mensen zijn die zorg nodig hebben. Dat komt omdat mensen steeds ouder worden en de groep mensen van 65 jaar en ouder groter wordt. We maken afspraken met huisartsen en zorgpartijen over wie wat doet in de zorg en op welke manier. Op die manier wordt de zorg niet veel duurder en zijn er ook in de toekomst genoeg mensen die de zorg kunnen geven die nodig is.

Afschaffing abonnementstarief

Het is de verwachting dat per 1 januari 2026 het abonnementstarief afgeschaft wordt en er weer een inkomensafhankelijke eigen bijdrage van de inwoner gevraagd wordt. Dit moet nog beslist worden door de Tweede Kamer.

Beschermd Wonen en opvang

Het geld dat van het Rijk komt wordt vanaf 2025 op een andere manier verdeeld over de regio's en gemeenten. Hierdoor ontvangen we in 2025 minder geld voor beschermd wonen. Vanuit onze visie ontwikkelen we alternatieve oplossingen waarbij inwoners eerder perspectief hebben op zelfstandige wonen, met begeleiding waar en zolang dat nodig is. Hierdoor zal de behoefte aan Beschermd Wonen afnemen. We hebben in de regio als doel gesteld dat er in 2030 geen dakloze mensen meer zijn.

Doelstellingen

a. Inwoners zijn betrokken bij beleid en uitvoering

We willen aan inwoners vragen wat ze van ons beleid en de uitvoering vinden. We spelen in op vragen en ontwikkelingen in de samenleving. We betrekken bij voorkeur de inwoners vooraf, zoals bij de uitvoeringsagenda ouderenbeleid of bij de regenboogagenda.

Acties

Ontwikkelen van nieuwe vorm voor inwonersparticipatie

Omschrijving (toelichting)

Begin 2023 is het evaluatieonderzoek Adviesraad Sociaal Domein (ASD) afgerond. Op basis van deze uitkomsten heeft de ASD besloten vanaf maart 2023 haar taken neer te leggen. In 2024 geven we vorm aan een nieuwe manier van inwonersparticipatie in het sociaal domein en dit evalueren we in 2025.

Eind 2023 is het Platform Ouderen Midden-Groningen opgericht. Zij behartigen de collectieve belangen van de ouderen in Midden-Groningen met specifieke aandacht voor de niet-gehoorde oudere. Hiermee geven we vorm en inhoud aan de inwonersparticipatie voor ouderen in Midden-Groningen. Voor input vanuit jongeren willen we aansluiting zoeken bij het jongerenwerk.

Voorbeelden van inwonersparticipatie. Met ketenpartners zoals ouderenorganisaties en Kwartier Zorg en Welzijn hebben we de uitvoeringsagenda ouderenbeleid 2024 opgesteld. Daarnaast zal het

Platform Ouderen Midden-Groningen actief betrokken worden bij de uitvoering van de adviezen naar aanleiding van de evaluatie van het minimabeleid.

Uitvoeren van een cliëntervaringsonderzoek
Omschrijving (toelichting)

Elk jaar vragen we inwoners naar hun ervaringen met de Wmo. Dat doet een onafhankelijk bureau voor ons. Met de uitkomsten van dit onderzoek gaan we aan de slag.

Doelstellingen

b. Inwoners zijn zelfredzaam binnen hun eigen mogelijkheden
We willen met ondersteuning inwoners helpen. Zodat zij zo lang mogelijk mee kunnen doen en zelfstandig thuis kunnen blijven wonen. We werken aan een betere samenwerking tussen Wmo, Jeugd en Participatiewet. We onderzoeken of de ondersteuning goed genoeg is. En of het geld op de goede plek terecht komt.

Acties

Het inzetten van ondersteuning in de thuissituatie
Omschrijving (toelichting)

We willen voorkomen dat inwoners naar een Beschermd Wonen of Maatschappelijke Opvang voorziening moeten. Daarom ontwikkelen we betere ondersteuning in de thuissituatie. Dit doen we door het inzetten van ondersteuning vanuit Beschermd Wonen. Zoals het product Thuis Plus. En we gaan onderzoeken of we een herstel academie met ervaringsdeskundigen kunnen ontwikkelen.

Onderzoek naar en herziening van Wmo-verstrekkingen voor vervoersvoorzieningen
Omschrijving (toelichting)

We helpen inwoners met verschillende vervoersvoorzieningen:
- Hulpmiddelen, zoals scootmobiels en aangepaste fietsen;
- Collectief vervoer;
- Financiële tegemoetkomingen.

De kosten voor dit totale pakket bedragen ongeveer 2 miljoen euro.
In 2023 en 2024 is er onderzoek gedaan naar het gebruik van collectief vervoer. We weten nu meer over aantallen en welke mensen welke voorzieningen aanvragen (reizigersprofiel). We gaan de indicaties omzetten en voorzieningen herzien in 2025.

Ontwikkelen algemene voorzieningen
Omschrijving (toelichting)

Een algemene voorziening is een dienst of activiteit waar een inwoner naartoe kan zonder indicatie van de gemeente. Een algemene voorziening is gericht op maatschappelijke ondersteuning. Er zijn in de gemeente al een aantal algemene voorzieningen, zoals vrij toegankelijke dagbesteding in Noordbroek, Kolham en Hoogezand. We onderzoeken welke andere maatwerkvoorzieningen kunnen worden omgezet naar algemene voorzieningen. De inwoner heeft door het gebruik van een algemene voorziening meer regie en kan sneller de hulp krijgen die hij nodig heeft.

Samenwerken met andere zorgdomeinen
Omschrijving (toelichting)

Samen met inwonersinitiatieven, thuiszorgorganisaties en zorgkantoren werken we aan Domein Overstijgende Samenwerking (DOS). In Noordbroek en Kolham testen we dit. Eén professional regelt de ondersteuning. En we werken samen met vrijwilligers uit dorpen. Daardoor kunnen we veel

hulpvragen al oplossen zonder indicatie of efficiënter. Door DOS wordt er beter samengewerkt en kunnen inwoners langer gezond thuis wonen.

In 2025 worden de experimenten in Noordbroek en Kolham voortgezet en uitgebreid. En hoe we dit standaard in ons werk kunnen gaan doen.

Uitvoering geven aan de opgave Wonen en zorg

Omschrijving (toelichting)

We gaan door met het uitvoeren van het tienpuntenplan Wonen en zorg (2022). We doen mee aan het Koplopersprogramma Thuis voor iedereen/Wonen en Zorg voor Ouderen (WOZO) van het ministerie VWS. We dragen bij aan het schrijven van de Woonzorgvisie.

Continueren aanbesteding Doelgroepenvervoer

Omschrijving (toelichting)

De gemeente Midden-Groningen heeft een contract met Connexxion voor doelgroepenvervoer. Dit gaat over Wmo-vervoer en leerlingenvervoer. Dit contract loopt op 31 juli 2026 af. De overeenkomst is al tweemaal verlengd. Volgens de wet mag het contract niet meer verlengd worden. Daarom moet er een aanbesteding gedaan worden.

De aanbesteding doen we met 21 gemeenten. De uitvoeringsorganisatie Publiek Vervoer Groningen Drenthe helpt ons hierbij. Omdat 22 gemeenten samen een offerteaanvraag en programma van eisen moeten opstellen, hebben we ruim tijd nodig voor de aanbesteding. Daarom zijn we al in 2024 begonnen. Dan kan de nieuwe overeenkomst ingaan op 1 augustus 2026.

In 2025 werken we samen met de andere gemeenten aan onze eisen ten aanzien van Doelgroepenvervoer. We zullen vooral samen met de gemeenten in ons gebied (Oost) samenwerken. We kijken ook naar de producten. Zijn Wmo-vervoer en leerlingenvervoer de enige producten die we willen aanbesteden? Of willen we ook jeugdvervoer en/of participatievervoer toevoegen?

Uitvoering geven aan plan van aanpak Bestuursopdracht Integrale aanpak van inwoners met gestapelde problematiek

Omschrijving (toelichting)

De gemeenteraad heeft gevraagd om een plan van aanpak voor inwoners met gestapelde problematiek. Het gaat hier om een pilot in Muntendam. In deze pilot worden inwoners geholpen door de doorbraakmethode in te zetten. In 2024 is het plan van aanpak opgesteld. Dit plan van aanpak wordt in 2025 uitgevoerd.

Indicatoren

Wmo:

PGB:
Aantal cliënten, aantal uren, dagdelen per week
Deze aantallen voor BG, Dagbesteding, HH1, HH2

Zorg in Natura:
Aantal cliënten, aantal uren, dagdelen per week
Deze aantallen voor BG basis en plus, Dagbesteding, Dagbesteding plus, HH1, HH2

Aantallen behandelde casuïstiek in omgekeerde toets

Zorg in Natura	2020		2021		2022		2023	
	Aantal cliënten	Per week	Aantal cliënten	Per week	Aantal cliënten	Per week	Aantal cliënten	Per week
BG Basis	549	1.637 uren	537	1.492 uren	524	1.291 uren	517	1.195 uren
BG Plus	73	261 uren	58	212 uren	32	128 uren	21	83 uren
Dagbesteding Basis	249	1.211 dagdelen	249	1.213 dagdelen	232	1.095 dagdelen	215	990 dagdelen
Dagbesteding Plus	20	104 dagdelen	16	74 dagdelen	12	52 dagdelen	11	45 dagdelen
HH1	1.657	3.918 uren	1.751	4.062 uren	1.816	4.137 uren	1.931	4.311 uren
HH2	150	401 uren	132	341 uren	119	299 uren	102	262 uren

PGB	2020		2021		2022		2023	
	Aantal cliënten	Per week	Aantal cliënten	Per week	Aantal cliënten	Per week	Aantal cliënten	Per week
BG	142	875 uren	109	529 uren	73	383 uren	53	254 uren
Dagbesteding	28	137 dagdelen	25	120 dagdelen	18	66 dagdelen	18	65 dagdelen
HH1	43	143 uren	35	110 uren	29	95 uren	26	80 uren
HH2	2	7 uren	2	7 uren	0	0 uren	0	0 uren

2.2.4 Jeugd, jeugdgezondheidszorg en onderwijs

Inleiding

De jeugd is de toekomst. In onze gemeente wonen ongeveer 12.000 kinderen onder de 18 jaar, voor het merendeel in een gezin . We willen graag dat deze kinderen kansrijk en veerkrachtig opgroeien. Als gemeente dragen we bij aan een omgeving waarin dat mogelijk is. Dat doen we op verschillende manieren. We verrijken het onderwijs, stimuleren een gezonde leefstijl en een veilig en stabiel thuis, organiseren ondersteuning van de omgeving of van professionals en leren vaardigheden aan om stress en tegenslag het hoofd te bieden. Daarmee realiseren we een stevige pedagogische basis, die de ontwikkeling van kinderen stimuleert en ouders ondersteunt bij het opvoeden. Een stevige basis draagt bij aan het gezond, veilig en kansrijk opgroeien en helpt bij het omgaan met alledaagse problemen.

De basis voor het versterken van de sociale veerkracht zijn wettelijke taken voor jeugd, volksgezondheid, kinderopvang en onderwijs: de Jeugdwet, Wet publieke gezondheid, Wet primair onderwijs, en Wet Kinderopvang. Daarnaast hebben we keuzes gemaakt binnen de beleidsruimte die de wettelijke kaders bieden. Die zijn uitgewerkt in de visie Sociale Veerkracht, de Regiovisie Jeugd, het Onderwijskansenakkoord, de Gemeenschappelijke regeling Publieke gezondheid en zorg en in verordeningen en nadere regels.

De ondersteuning op basis van de Jeugdwet beslaat ongeveer € 36,5 miljoen van het totaal van ongeveer € 41 miljoen. We investeren in preventie met voorliggende en algemene voorzieningen (ongeveer € 1 miljoen) en bieden hulp waar dat nodig is. Die hulp, 'zorg in natura' en PGB, kopen we regionaal in (via de RIGG) en wordt toegekend door wettelijke verwijzers, waarvan de gemeentelijke sociale teams er één zijn. De omvang van deze hulp is ruim € 33 miljoen.

Jeugdgezondheidszorg is onderdeel van de wet Publieke Gezondheid, die we uitvoeren in de Gemeenschappelijke regeling GGD. Met dit onderdeel is voor onze gemeente jaarlijks ongeveer € 2,7 miljoen gemoeid. Het gaat om reguliere wettelijke taken. Uw raad kan jaarlijks een zienswijze indienen op het jaarplan en de begroting van de GGD.

In dit hoofdstuk beschrijven we de gemeentelijke ambitie op het gebied van jeugd, jeugdgezondheidszorg en onderwijs. Deze ambitie wordt vertaald naar doelstellingen en acties.

Ambities

Al onze jeugdigen groeien veerkrachtig en kansrijk op.

Trends en ontwikkelingen

Hervormingsagenda Jeugd
Doel van de in 2023 vastgestelde Hervormingsagenda is het verbeteren van de kwaliteit en financiële houdbaarheid van het jeugdhulpstelsel. De financiële opgave betreft een oplopende besparing van landelijk € 1 miljard en voor Midden-Groningen € 400.000 in 2025, oplopend naar € 3,8 miljoen in

2026 en € 4 miljoen vanaf 2027. Door onder meer de inzet van Ondersteuners Jeugd en Gezin bij de huisarts heeft Midden-Groningen al € 800.000 structureel bespaard. Uitwerking van de Hervormingsagenda moet voor Midden-Groningen in de komende jaren nog eens een besparing van € 800.000 opleveren. De thema's waarin dat gerealiseerd moet worden zijn stevige lokale toegang, reikwijdte jeugdhulp, voorkomen van residentiële jeugdhulp, standaardisatie en verbinding met aanpalende domeinen (onderwijs, jeugdgezondheid, welzijn, participatie). Voor de toegang en de lokale teams is er een richtinggevend kader met basiskenmerken waaraan voldoen moet worden. Intussen stijgen de kosten van de jeugdzorg nog steeds, waar het beroep op hulp zich stabiliseert. Alle gemeenten hebben met deze kostenstijging te maken. Een onafhankelijke deskundigencommissie zal beoordelen of gemeenten zich voldoende inspannen om de afgesproken doelen te realiseren. De deskundigencommissie neemt daar ook autonome ontwikkelingen in mee. Gemeenten moeten jaarlijks een monitor invullen over de vorderingen met de Hervormingsagenda.

Transformatie Lokale toegang
We zien in onze gemeente nog steeds een groei in het gebruik van de jeugdzorg. Hier ligt dus een forse opgave voor onze gemeente de komende jaren. Hoe houden we de balans tussen wat kinderen en gezinnen nodig hebben en het beschikbare budget daarvoor? Met onze eigen beheersmaatregelen zetten we in op het beter en goedkoper maken van de jeugdzorg. Deze beheersmaatregelen gaan uit van de principes van onze visie Sociale veerkracht. We hebben in 2024 geconcludeerd dat het strategisch partnerschap vanuit Kwartier ontbreekt om de afgesproken doelen te realiseren rond een stevige lokale toegang en sociale teams neer te kunnen zetten. In het 3e kwartaal 2025 legt het college de raad een voorgenomen besluit voor hoe het college deze uitvoering van de sociale teams uiterlijk januari 2028 vorm wil gaan geven.

Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming
De ministeries van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en Justitie en Veiligheid werken aan het toekomstscenario kind- en gezinsbescherming. Gezinnen worden nu te weinig gezien en gehoord als het gaat om ingrijpende maatregelen zoals een Onder Toezicht Stelling (OTS) of een uithuisplaatsing. De ministeries willen dat de jeugdbescherming effectiever en slimmer wordt georganiseerd. Het toekomstscenario gaat uit van vier basisprincipes: gezinsgericht, rechtsbeschermend en transparant, eenvoudig en lerend. De verandering van jeugd en gezinsbescherming zal 5 tot 10 jaar duren. Er zijn proeftuinen gestart om ervaring op te doen met de nieuwe manier van werken. Het Rijk onderzoekt wat wel en niet werkt. Binnen de provincie Groningen zijn in juni 2024 pilots gestart in drie gemeenten: Westerwolde, Westerkwartier en Groningen. Zowel landelijk als regionaal wordt onderzocht wat goed werkt. Dit levert informatie in 2025 over hoe we lokale teams moeten inrichten.

Nationaal Programma Groningen
Vanuit het NPG wordt er gewerkt aan een goede toekomst voor iedereen. De projecten Tijd voor Toekomst en Moeders van Midden-Groningen zijn er voor onze kinderen en jongeren. Daarnaast dragen ze bij aan sociale veerkracht en is er verbinding met andere projecten zoals NPG Ervaringsdeskundigen in armoede en sociale uitsluiting. De NPG-projecten zijn verder uitgewerkt in hoofdstuk 2.5.4.

Onderwijs
In Nederland bepaalt het opleidingsniveau en inkomen van ouders in grote mate de kansen op school. Zo lopen kinderen die opgroeien in een arm gezin een grotere kans om niet terecht te komen op het niveau dat bij hun talenten past. We zetten daarom extra in op het versterken van onderwijskansen. Dit doen we door het onderwijskansenakkoord uit te voeren en het onderwijs te verrijken met een aanvullend aanbod. We zetten in op uitbreiding van dit aanbod vanuit de kansen die Nij Begun biedt. We experimenteren vanuit Tijd voor Toekomst op het Aletta Jacobscollege met verrijkt aanbod om zoveel mogelijk jongeren mee te laten doen in het onderwijs.

Doelstellingen

a. Kwalitatief hoogwaardige en efficiënte jeugdhulp
We willen het sociaal domein transformeren. Dat doen we door jeugdhulp waar mogelijk goedkoper en beter te maken. We gaan aan de slag met de gemeentelijke toegang, lokale inkoop en hebben aandacht voor kostenbesparingsmogelijkheden. Een belangrijke verandering is de regievoering op de toegang tot jeugdhulp. De gemeente gaat meer regievoeren en sturen op de toegang tot jeugdhulp.

Acties

Voorbereiden lokale inkoop
Omschrijving (toelichting)

Het nieuwe hybride inkoopmodel van de RIGG biedt gemeenten de mogelijkheid jeugdhulp zelf in te kopen. Dat komt tegemoet aan lokale wensen. Een deel van de jeugdhulp zal op die manier beter gaan aansluiten bij de behoefte. We bereiden lokale inkoop voor door te onderzoeken welke jeugdhulpproducten voor eigen inkoop in aanmerking komen en wat de behoeften van de doelgroep zijn.

Herijking jeugdhulpverlening Sociale Teams
Omschrijving (toelichting)

Samen met Kwartier wordt gewerkt aan kwalitatieve verbetering van de toegang tot jeugdhulp.

Zorgdragen voor betere en goedkopere jeugdhulp
Omschrijving (toelichting)

Sinds 2022 werken we met beheersmaatregelen om zowel de kwaliteit als de financiële houdbaarheid van de jeugdhulp te borgen. Een aantal van die maatregelen hebben sindsdien tot aantoonbare kostenbesparing geleid. Jaarlijks wordt opnieuw bekeken of maatregelen structureel ingebed of verlengd kunnen worden en welke nieuwe kostenbesparingsmogelijkheden er zijn. We gaan in 2025 nieuwe beheersmaatregelen uitwerken. U wordt in de Raadsbrief sociaal domein over de voortgang geïnformeerd.

Ander organiseren hoog-specialistische jeugdhulp
Omschrijving (toelichting)

De doelgroep van de hoog-specialistische jeugdhulp (HSJ) betreft in onze gemeente ongeveer 250 jongeren, waarmee een bedrag van ruim € 9 miljoen is gemoeid. Deze jongeren vallen grotendeels onder de Gecertificeerde Instellingen. De huidige werkwijze in de HSJ heeft niet altijd het gewenste resultaat en de kosten nemen toe. In regionaal verband werken we mee aan het project om de HSJ anders te organiseren. Uitgangspunten zijn onder meer netwerk- in plaats van ketensamenwerking van de partners, waaronder de lokale teams, en de ‘Big Five’ (‘support, wonen, school en werk, inkomen en welzijn’). HSJ staat niet los van het overige jeugdhulpaanbod. Mede daarom is in 2024 besloten om eerst uit breed perspectief naar de hervorming van het zorglandschap te kijken (Hervormingsagenda, Toekomstscenario) en vervolgens met het inkooptraject HSJ in de nieuwe vorm van start te gaan. Uw raad wordt in de Raadsbrief sociaal domein geïnformeerd over de vorderingen van het regionale project.

Doelstellingen

b. Kinderen krijgen gelijke kansen in het onderwijs
We willen dat alle kinderen kansrijk opgroeien. Achterstanden en uitval willen we voorkomen.

Alle peuters moeten een goede start kunnen maken in het basisonderwijs. Peuters die een duwtje in de rug nodig hebben, kunnen extra uren naar de peuterspeelzaal. Daar krijgen ze een ondersteunend taal- en rekenaanbod (voorschoolse educatie, VE). Risico's worden zo snel mogelijk herkend en van de doelgroepkinderen neemt meer dan 75% deel aan voorschoolse educatie. Dit aanbod is van goede kwaliteit en er is veel aandacht voor samenwerking met ouders en een goede overdracht naar het basisonderwijs.

We dagen kinderen en jongeren uit om hun talenten te ontwikkelen. Hiervoor verbinden we het onderwijs met welzijn, sport en cultuur. Kansrijk opgroeien stimuleren we ook door te werken aan samenhangende ondersteuning met het kind/gezin als uitgangspunt. Dit vraagt om een goede

samenwerking kind-gezin-onderwijs-omgeving-ondersteuning. Ondersteuning is gericht op normaliseren en het vergroten van veerkracht.

Wij helpen jongeren daarom om zo lang mogelijk op school te blijven. We controleren op naleving van de leerplicht en werken we aan het voorkomen van voortijdig schoolverlaten. Steeds meer jongeren stoppen met school voordat zij een diploma hebben. Jongeren zonder diploma zijn vaker werkloos en afhankelijk van een uitkering. Onze leerplichtambtenaren doen dit door ervoor te zorgen dat kinderen die verzuimen weer snel naar school gaan. Hiervoor werken zij samen met ouders, scholen en soms ook de jeugdhulp. Voor de oudere leeftijdsgroep van 16 tot 23 jaar hebben we een regionale aanpak. Die bestaat uit een pakket aan maatregelen met als doel jongeren die dat kunnen een diploma te laten behalen op minimaal HAVO-, VWO- of MBO 2-niveau. Dit is regulier beleid dat jaarlijks wordt uitgevoerd. De belangrijkste indicatoren zijn:
- Deelnamepercentage voorschoolse educatie
- Aantal voortijdig schoolverlaters
- Aantal deelnemers leerlingenvervoer

Acties

We voeren het onderwijskansenakkoord uit
Omschrijving (toelichting)

In juni 2023 hebben we met kinderopvang, scholen, bibliotheek, GGD en Kwartier voor Zorg en Welzijn een Onderwijskansenakkoord (2023-2026) ondertekend. De maatregelen die we hierin hebben afgesproken voeren we uit. Zo stellen we subsidie beschikbaar voor activiteiten die bijdragen aan het vergroten van onderwijskansen. Waar nodig ondersteunen we het kindcentrum bij het gezamenlijk uitwerken van een aanpak voor kinderen met een risico op achterstand. We organiseren kennis- /inspiratiebijeenkomsten over het vergroten van onderwijskansen en het versterken van het taalaanbod.
We voeren met de partners minimaal drie keer per jaar overleg om de voortgang van de uitvoering van het Kansenakkoord te volgen.

We versterken de kwaliteit van de voorschoolse educatie
Omschrijving (toelichting)

We voeren de in 2024 gemaakte resultaatafspraken over de kwaliteit van de voor- en vroegschoolse educatie uit en ondersteunen scholen bij de uitvoering van vroegschoolse educatie en het versterken van het taalaanbod. Ook blijven we samen met kinderopvang en scholen inzetten op een goede overdracht en doorgaande ontwikkeling bij de overstap van de peuteropvang naar de basisschool.

De afspraken over de uitvoering en kwaliteit van voor- en vroegschoolse educatie (vve) zijn vastgelegd in het Uitvoeringskader vve. Dit loopt in 2024 af. In het schooljaar 2024-2025 zal dit kader samen met betrokkenen worden geëvalueerd. In 2025 waar nodig bijgesteld. De nieuwe resultaatafspraken worden hierin meegenomen.

We voeren het NPG-project Tijd voor Toekomst uit
Omschrijving (toelichting)

Zie programma 2.5.4 Nationaal Programma Groningen

We zetten kind-ouder ondersteuners in
Omschrijving (toelichting)

Vanuit Nationaal Programma Onderwijs (NPO) zijn we in schooljaar 2022/2023 gestart met de inzet van zeven kind-ouder-ondersteuners op kindcentra. Die zijn er voor laagdrempelige ondersteuning op sociaal-emotioneel gebied. Ze zorgen ervoor dat kleine problemen niet uitgroeien tot grote problemen, zodat kinderen beter in hun vel zitten, makkelijker tot leren komen en er op langere termijn minder jeugdhulp nodig is. We werken aan de inzet van een kind-ouder-ondersteuner op alle kindcentra in Midden-Groningen.

Doelstellingen

c. Kinderen krijgen onderwijs in een stimulerend, veilig en toekomstbestendig schoolgebouw

We hebben een wettelijke zorgplicht voor huisvesting van het primair en voortgezet onderwijs. Dit gaat over nieuwbouw, uitbreiding en renovatie van een school, herstel van constructiefouten en herstel en vervanging in verband met schade.

Acties

Opstellen van een IHP

Omschrijving (toelichting)

In het Integraal Huisvestingsplan (IHP) voor onderwijshuisvesting leggen gemeente, schoolbesturen en de kinderopvangaanbieders samen in gelijkwaardigheid het onderwijshuisvestingsbeleid vast voor een periode van vier jaar, met een doorkijk van 16 jaar. Naar verwachting wordt het IHP in 2026 opgeleverd.

Uitvoeren van het Programma en Overzicht

Omschrijving (toelichting)

Het Programma en Overzicht Onderwijshuisvesting bevat de jaarlijkse door de schoolbesturen ingediende aanvragen voor onder andere eerste onderwijsleermiddelen, huur, capaciteitsuitbreiding of nieuwbouw van onderwijshuisvesting. Uw raad wordt gevraagd de nodige middelen beschikbaar te stellen. De toegekende voorzieningen worden daarna uitgevoerd door de schoolbesturen en/of de gemeente.

Doelstellingen

d. Volwassenen kunnen meedoen in onze samenleving doordat ze voldoende geletterd zijn

Iedereen moet kunnen meedoen in de samenleving. Echter, te veel inwoners hebben nog moeite met lezen, rekenen en het gebruiken van een computer of smartphone. Om mee te kunnen doen heb je deze vaardigheden wél nodig. Vanuit WEB-middelen en extra gelden via centrumgemeente Groningen zetten we in op de aanpak laaggeletterdheid voor volwassenen. In de paragrafen over VVE en onderwijs wordt omschreven op welke manier we investeren in leesbevordering bij kinderen.

Acties

We bieden volwasseneneducatie aan

Omschrijving (toelichting)

We bieden inwoners de mogelijkheid om hun basisvaardigheden zoals lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden te verbeteren. Inwoners met een andere moedertaal dan Nederlands kunnen terecht bij Stichting Itom. Inwoners met Nederlands als moedertaal kunnen terecht bij het Noorderpoort. Het aantal aanmeldingen is nog steeds niet op het niveau van voor de coronacrisis. Door de coronacrisis moesten scholen de deuren (tijdelijk) sluiten. Veel cursussen gingen daarom niet door of werden alleen digitaal gegeven. We voeren daarom gesprekken met het Noorderpoortcollege, met als doel een gemeentelijk educatieplan voor NT1 op te stellen. Daarnaast gaan we meer reclame maken voor volwasseneneducatie bij het Taalhuis, de Gemeentelijke Kredietbank, BWRI en bij maatschappelijke organisaties om het gebruik te bevorderen.

We investeren in de leesbevordering van kinderen en hun ouders

Omschrijving (toelichting)

Samen met het netwerk laaggeletterdheid bepalen we wat nog nodig om het lezen van kinderen en hun ouders te bevorderen. We sluiten daarbij aan bij wat er vanuit onderwijs al gedaan wordt aan taal-leesbevordering bij kinderen.

We bevorderen de betrokkenheid en inzet van werkgevers

Omschrijving (toelichting)

Taalhuiscoördinator, beleidsmedewerker gemeente en werkgeverscoördinator vanuit centrumgemeente Groningen gaan in gesprek met werkgevers om een aanpak voor laaggeletterdheid binnen het bedrijf te ontwikkelen. We onderzoeken koppelingen met bedrijven en organisaties om medewerkers met een taal-/onderwijsachterstand deel te laten nemen aan NT1 onderwijs.

We vergroten de bewustwording en herkenning van laaggeletterdheid

Omschrijving (toelichting)

Samen met maatschappelijke partners zorgen we voor betere samenwerking, eerdere signalering en doorverwijzing. Daarnaast traint de Taalhuiscoördinator en Stichting Lezen en Schrijven professionals binnen onze gemeente in het signaleren en doorverwijzen bij laaggeletterdheid.

Indicatoren

Aantal voortijdige schoolverlaters	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023
Aantal voortijdige schoolverlaters	123	109	121	108
Percentage voortijdige schoolverlaters landelijk	1,7	1,9	2,3	2,4
Percentage voortijdige schoolverlaters Midden-Groningen	2,05	2,31	2,63	2,44

Veiligheid	2020	2021	2022	2023
Aantal medewerkers sociaal team die getraind zijn in traumasensitief werken	x	x	x	8
Aviesvragen Veilig Thuis	263	290	257	*
Meldingen Veilig Thuis	422	392	385	352
Aantal kinderen betrokken bij huiselijk geweld/kindermishandeling	560	506	267	244
Overdracht van Veilig Thuis naar sociaal team	295	251	280	253

x niet bekend

** cijfers regionaal worden niet meer per gemeente uitgesplitst*

Preventie	2020	2021	2022	2023
Aantal deelnemers GGD				
Stevig ouderschap	12 gezinnen	8 gezinnen prenataal 12 gezinnen regulier	10 gezinnen prenataal 10 gezinnen regulier 2 grote gezinnen	7 gezinnen prenataal 11 gezinnen regulier 2 grote gezinnen
Nu niet zwanger (opgeschaalde casus)	11	9, waarvan 7 anticonceptie	11 anticonceptie	25, waarvan 20 anticonceptie
Voorzorg gestart	N.v.t.	2	3 gestart, 4 lopend	3 gestart
Monitoring buurtgezinnen	N.v.t.			
Vraaggezinnen		4	18	31
Steungezinnen		16	26	37
Koppelingen		0	7	12
Aantal bereikte jongeren via jongerenwerk individuele coaching	45	170	53	125

Verbeteren Jeugdhulp	2020	2021	2022	2023
Aantal unieke cliënten met minimaal 1 jeugdhulp met minimaal 1 jeugdhulpindicatie (bron Power BI)	1891	1988	1991	1993
Saldo in- en uitstroom jeugdhulp ten opzichte van vorig jaar	-140	-111	-91	19
Gemiddeld rapportcijfer jeugdhulp	7.8	7.3	7.5	7
Aantal uithuisplaatsingen (cijfers JB Noord)	18 en 4 verlengingen	8 en 10 verlengingen	11 en 8 verlengingen	4 en 20 verlengingen

2.2.5 Participatiewet

Inleiding

BWRI (Bedrijf voor Werk, Re-integratie en Inkomen) voert de Participatiewet uit. Hierbij is het doel dat we inwoners daar waar nodig helpen om (weer) volwaardig mee te kunnen doen aan de samenleving. Dit doen we bij voorkeur richting betaald werk. Daarnaast zetten we ook in op persoonlijke ontwikkeling, vrijwilligerswerk en op maatschappelijke en sociale activering. Inwoners die de stap naar werk (nog) niet kunnen maken en kinderen ondersteunen we vanuit de bijzondere

bijstand. Vanuit het Doorstroompunt hebben we een verbindende rol in onze arbeidsmarktregio, waarbij wordt samengewerkt om jongeren op de goede weg te helpen. Het gaat hierbij om hulp aan jongeren van 18 tot 23 jaar die zonder startkwalificatie uitvallen van school. We werken aan een ontwikkelbedrijf waar niet alleen alle inwoners met een kwetsbare positie op de arbeidsmarkt zich kunnen ontwikkelen, maar ook onze inwoners uit een bredere doelgroep terecht kunnen.

Inwoners met een inkomen op het sociaal minimum krijgen daar waar nodig financiële hulp, zodat ze alle noodzakelijke kosten kunnen betalen.

Vanuit het Rijk ontvangen we financiële middelen voor:

- het ontwikkelen van talenten van inwoners
- het organiseren van beschermde werkplekken
- het verstrekken van uitkeringen als betaald werk (nog) niet lukt
- extra ondersteuning voor inwoners met een laag inkomen

Ambities

Iedere inwoner kan op een volwaardige manier meedoen aan de samenleving.

We stellen onze inwoners in staat om hun talenten (verder) te ontwikkelen en deze in te zetten, bij voorkeur richting betaald werk.

Iedere inwoner kan in zijn levensonderhoud voorzien en heeft daarnaast genoeg geld om mee te kunnen doen aan sociale activiteiten, zodat niemand onbedoeld aan de zijlijn komt te staan.

Trends en ontwikkelingen

Ondanks het economische klimaat waarin veel vraag is naar personeel zien we, dat inwoners met een bijstandsuitkering met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt en/of gestapelde problematiek, hier maar moeilijk van kunnen profiteren. Dit vraagt vaak om specifieke begeleiding, inzet van voorzieningen en om aangepast werk.

Onze gemeente heeft met het sociaal ontwikkelbedrijf BWRI een eigen plek waar alle inwoners die een zetje in de rug nodig hebben zich kunnen ontwikkelen. Ze kunnen hier scholing volgen of werkervaring opdoen. Het sociaal ontwikkelbedrijf biedt ook betaalde banen voor inwoners die (nog) niet bij een reguliere werkgever aan de slag kunnen. Nieuw onderdeel van het sociaal ontwikkelbedrijf is dat we niet alleen hulp bieden aan inwoners met een bijstandsuitkering, maar dat alle inwoners met een ontwikkelvraag bij ons terecht kunnen. Samen met de inwoner kijken we wat ervoor nodig is om stappen op de arbeidsmarkt mogelijk te maken. Hierbij is het doel dat inwoners actief worden en blijven richting duurzame inzetbaarheid. Bij voorkeur wordt hiervoor ons eigen sociaal ontwikkelbedrijf ingezet, maar soms past een ander aanbod beter. In dat geval zorgen we ervoor dat de inwoner daar wordt geplaatst en blijven we betrokken door het bieden van begeleiding en ondersteuning gedurende het traject.

Met de komst van de Participatiewet in balans zal de focus veel meer komen te liggen op (individuele) toepassing van de menselijke maat in plaats van werken vanuit regelgeving. Vanuit vertrouwen en de samenwerking met onze inwoners wordt de persoonlijke situatie centraal gesteld. Vooruitlopend hierop ligt de focus al meer op maatwerk en zetten we de omgekeerde toets in. Het is op dit moment nog onzeker wanneer deze wet daadwerkelijk in werking zal treden, maar heeft vooralsnog een beoogde ingangsdatum van 1 januari 2025.

Vanuit de recent uitgevoerde evaluatie minimabeleid zijn een aantal aanbevelingen naar voren gekomen die nader worden uitgewerkt. Doel: beter bereik van voorzieningen voor alle inwoners met een inkomen op of onder het sociaal minimum.

Doelstellingen

a. De financiële hulp past goed bij wat onze inwoners met een laag inkomen nodig hebben.

We vinden het belangrijk dat alle inwoners mee kunnen doen aan sportieve, culturele of andere sociale activiteiten. Het mag niet zo zijn dat inwoners door te weinig geld moeten afhaken. Hierbij hebben we extra aandacht voor kinderen, waarbij we intergenerationele armoede willen tegengaan en/of doorbreken door kinderen een kans te geven zich volop te ontwikkelen. Dit doen we bijvoorbeeld door de inzet van het Meedoenfonds, Jeugdfonds Sport- en Cultuur en Stichting leergeld.

We verstrekken subsidies aan maatschappelijke organisaties die binnen onze gemeente een belangrijke rol spelen om armoede tegen te gaan. Hiermee kunnen inwoners met een laag inkomen worden geholpen. Het gaat onder andere om: Kledingbank Maxima, Voedselbank, Stichting Urgente Noden, Jeugdfonds Sport en Cultuur, Stichting leergeld en Vereniging Humanitas.

Financieel ondersteunen we inwoners door de inzet van bijvoorbeeld bijzondere bijstand, inkomenstoeslag en de aanvullende ziektekostenverzekering.

Vanuit het Rijk hadden we de mogelijkheid om in 2023 -2024 een energietoeslag uit te keren aan inwoners met een laag inkomen. Mede als gevolg hiervan hebben we een toename gezien in het bereik van het Meedoenfonds. Dit heeft over 2023 geresulteerd in een extra realisatie, welke is meegenomen in zowel de Voorjaarsnota 2024 als de Programmabegroting 2025.

Het minimabeleid is in 2023-2024 geëvalueerd. De aanbevelingen hieruit worden in kaart gebracht om ervoor te zorgen dat de minimaregelingen voor zoveel mogelijk inwoners toegankelijk worden. Eén van de aanbevelingen is het verbeteren van de communicatie en de dienstverlenging rondom de regelingen. Hier gaan we het komende jaar mee aan de slag, waarin ook onze afdeling communicatie een belangrijke rol zal spelen. Niet alleen krijgt de website een noodzakelijke update ook wordt er nagedacht hoe we onze minder digitaal vaardige inwoner zo goed mogelijk kunnen bereiken. Hierin betrekken en informeren we de eigen uitvoering en de ketenpartners beter. Naar verwachting zal dit zorgen voor een toename in het bereik van onze minimaregelingen. Om deze verwachte toename op te kunnen vangen is in zowel de Voorjaarsnota 2024 als de Programmabegroting 2025 hiervoor een bedrag opgenomen.

Acties

We voeren de aanbevelingen uit van de evaluatie minimabeleid.

Omschrijving (toelichting)

In een plan van aanpak zijn alle aanbevelingen nader uitgewerkt, inclusief tijdspad, om nog verdere slagen te kunnen maken in een goed bereik van onze inwoners. Hierbij gaan we bijvoorbeeld inzetten op het zo veel mogelijk wegnemen van drempels, het versimpelen van aanvraagprocedures en wordt het aanbod opnieuw tegen het licht gehouden of deze nog goed passend is bij de doelgroep. In dit alles willen we onze inwoners als klankbord betrekken door bijvoorbeeld de inzet van cliëntenpanels .

Doelstellingen

b. Inwoners hebben een betaalde baan. Als dat (nog) niet lukt, dan blijven inwoners hun talenten en mogelijkheden gebruiken

Wij maken meedoen mogelijk met als doel om inwoners te helpen aan een betaalde baan. Betaald werk zorgt voor een eigen inkomen en geeft de beste kans om armoede te voorkomen of om weer financieel zelfredzaam te worden. Als betaald werk (nog) niet lukt, dan ondersteunen en moedigen we inwoners aan om hun talenten (verder) te ontwikkelen en deze in te zetten, bij voorkeur richting betaald werk. Voor het vergroten van de kansen op de arbeidsmarkt voor inwoners met een bijstandsuitkering bieden we bijvoorbeeld praktijkgerichte opleidingen en werkfittrajecten aan.

Daarnaast willen we inwoners met een grote afstand tot de arbeidsmarkt blijven activeren om deel te nemen aan sociale activiteiten. Hiermee willen we bereiken, dat deze inwoners uit een eventueel sociaal isolement worden gehaald en daarmee het zelfvertrouwen wordt vergroot.

We verwachten dat het aantal inwoners, die vanuit een uitkering naar een betaalde baan kunnen worden doorgeleid, het komende jaar niet hoger zal zijn dan in voorgaande jaren. Inwoners met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt kunnen maar moeilijk profiteren van het huidige economische klimaat. Veelal is er veel hulp, ondersteuning en begeleiding nodig bij het oplossen van verschillende problematiek voordat daadwerkelijk een stap richting werk kan worden gezet. Hierin trekken we als arbeidsmarktregio Groningen & Noord-Drenthe gezamenlijk op.

Werk in Zicht is het samenwerkingsverband van gemeenten, UWV, sociaal ontwikkelbedrijven en partners voor de arbeidsmarktregio Groningen en Noord-Drenthe. Vanaf 2009 werken we hierbinnen samen aan vraagstukken op de arbeidsmarkt. Deze samenwerking heeft zich steeds verder ontwikkeld, waarbij er mooie resultaten zijn behaald. Daar gaan we mee door. Hiervoor heeft Werk in Zicht het Programmaplan 2023-2027 opgesteld. De activiteiten hierin zijn gericht op drie sporen, te weten; bereiken, ontwikkelen en duurzame inzetbaarheid. Naast de inzet op re-integratie en

bemiddeling van inwoners met een uitkering wordt ook ingezet op onbenut arbeids- en ontwikkelpotentieel. Hiermee willen 20.000 inwoners een stap vooruithelpen.

Acties

We geven uitvoering aan het in 2024 vastgestelde re-integratiebeleid.

Omschrijving (toelichting)

In het Beleidsplan Re-integratiebeleid Midden-Groningen 2024-2027, vastgesteld op 1 juli 2024, is opgenomen hoe we inwoners de komende jaren gaan ondersteunen en hoe we dit gaan financieren.

Doelstellingen

c. Inwoners met een arbeidsbeperking kunnen een eigen inkomen verdienen

Inwoners met een arbeidsbeperking ervaren vaak een drempel om de stap te maken naar een betaalde baan. Deze arbeidsbeperking zorgt er bijvoorbeeld voor dat de inwoner langzamer werkt, meer uitleg nodig heeft of alleen in een beschermde omgeving kan werken. Wij helpen deze inwoners bij het vinden en behouden van een betaalde baan o.a. door plaatsing op een afspraakbaan of een beschutte werkplek. Ook kan er sprake zijn van een vergoeding voor een werkplekaanpassing. De meerwaarde vanuit het sociaal ontwikkelbedrijf is gericht op de inzet van bijvoorbeeld jobcoaching, nazorg en werkgeversdienstverlening.

Inwoners die door een arbeidsbeperking minder productief zijn begeleiden we naar een reguliere werkgever door ze te plaatsen op een afspraakbaan. Het gaat hier om inwoners die niet zonder ondersteuning of begeleiding kunnen werken, maar geen beschutte werkplek nodig zijn. Voor het in dienst nemen van deze inwoner ontvangt de werkgever een subsidie.

Binnen ons eigen sociaal ontwikkelbedrijf kunnen inwoners met een arbeidsbeperking met loonkostensubsidie worden geplaatst op een beschutte werkplek, afspraakbaan of een ontwikkelbaan. Op 1 mei 2023 is voorgesteld om het verstrekkingenbeleid van de loonkostensubsidie te wijzigen. Hiermee wordt de loonkostensubsidie van deze groep werknemers binnen het sociaal ontwikkelbedrijf verhoogd van gemiddeld 50% naar 70%. Op 1 juli 2024 is dit vastgesteld in het Beleidsplan Re-integratiebeleid Midden-Groningen 2024 - 2027.

Daarnaast kan een werkgever iemand in dienst nemen uit het doelgroepenregister, waarbij deze bij ons loonkostensubsidie kan aanvragen. Ook hierin nemen we zelf initiatief bij het matchen van een inwoner met een werkgever. Met de inzet van de loonkostensubsidie wordt de werkgever gecompenseerd in de loonkosten voor een werknemer met een arbeidsbeperking die hierdoor een verminderde arbeidsproductiviteit heeft.

Acties

We nemen initiatief bij het matchen van inwoners.

Omschrijving (toelichting)

Om zoveel mogelijk drempels weg te nemen voor onze inwoner met een arbeidsbeperking, nemen we zelf initiatief voor een goede matching bij het vinden en behouden van een betaalde baan. Dit geldt zowel voor de plaatsing binnen ons eigen sociaal ontwikkelbedrijf als bij een externe werkgever.

Doelstellingen

d. Ondernemers met financiële problemen worden snel geholpen.

Het Loket Zelfstandigen van de gemeente Midden-Groningen biedt kosteloos advies en begeleiding aan, gericht op zowel startende als gevestigde ondernemers. Er wordt gekeken of de startende ondernemer mogelijk in aanmerking komt voor de Bbz-regelingen of een renteloze lening en er wordt hulp geboden bij het opstellen van een ondernemers- en financieel plan. Daarnaast wordt via het loket zelfstandigen, via één of meerdere gesprekken, hulp geboden aan ondernemers op het gebied van schuldenproblematiek en wordt daar waar nodig hiervoor doorverwezen naar de Kredietbank Midden-Groningen. Ook kan de hulp betrekking hebben op het verkennen van de mogelijkheden om naast het

voeren van een onderneming te werken in loondienst, het eventueel beëindigen van de onderneming en daarmee samenhangende hulp bij het vinden van een betaalde baan. Sinds 1 mei 2021 zien we hierdoor een afname van de BBZ, omdat ondernemers eerder worden geholpen door het loket zelfstandigen. Vanaf begin 2024 is het loket zelfstandigen geformaliseerd en heeft deze een structureel karakter gekregen binnen BWRI.

Acties

We investeren in de ondersteuning van zelfstandige ondernemers.

Omschrijving (toelichting)

Via het Loket Zelfstandigen blijven we investeren in een goede ondersteuning aan zelfstandige ondernemers. Daar waar we eerder ondernemers hebben geholpen die door de coronacrisis financiële problemen hadden gekregen, zit de inzet nu meer op de financiële hulpvraag van ondernemers door de stijgende kosten.

Doelstellingen

e. Inwoners die nieuw zijn in Nederland voelen zich hier thuis en kunnen snel meedoen, het liefst via betaald werk

Veel nieuwkomers zijn verplicht om in te burgeren. Het gaat vooral om nieuwkomers die van buiten de Europese Unie, IJsland, Liechtenstein, Noorwegen en Zwitserland, in onze gemeente zijn komen wonen. Inburgeren betekent dat nieuwkomers de Nederlandse taal moeten leren, weten hoe alles geregeld is in Nederland en wat onze cultuur is. Vanaf 1 januari 2022 zijn wij gedurende de inburgering, over een periode van 3 jaar, verantwoordelijk voor de begeleiding en ondersteuning van inburgeringsplichtigen.

We zorgen dat nieuwkomers zich snel thuis voelen in onze gemeente en willen de kansen op een goed toekomstperspectief zo groot mogelijk maken. Voor een goede start willen we voorkomen dat inburgeringsplichtigen zorgen hebben over de financiële positie. Daarin werken we samen met de Kredietbank Midden-Groningen, waar ondersteuning wordt geboden in de betalingen van rekeningen gedurende de eerste 6 maanden. Voor de meer praktische zaken en de inzet op maatschappelijke begeleiding tijdens het inburgeringstraject wordt samengewerkt met Vereniging Humanitas. Het inburgeringstraject is voor elke inwoner anders en door middel van maatwerk wordt gekeken wat het best passend is bij de talenten van de inwoner.

Acties

We helpen nieuwkomers tijdens het inburgeringstraject.

Omschrijving (toelichting)

Om ervoor te zorgen dat nieuwkomers zich snel thuis voelen in onze gemeente en om de kansen op een goed toekomstperspectief zo groot mogelijk te maken bieden we vanuit de wettelijke taak statushouders een sluitend inburgeringsaanbod aan, te weten:

- één van de drie leerroutes: B1-route, onderwijsroute en zelfredzaamheidsroute
- de module Arbeidsmarkt & Participatie
- het participatieverklaringstraject
- kennis van de Nederlandse Maatschappij is daarnaast onderdeel van alle leerroutes

Doelstellingen

f. Vluchtelingen uit Oekraïne worden goed opgevangen.

Vanaf maart 2022 wonen er veel vluchtelingen uit Oekraïne in Nederland. Wij bieden opvang in een drietal locaties. Een aantal vluchtelingen heeft een plek gevonden bij een gastgezin. We helpen deze vluchtelingen en de gastgezinnen. We willen dat de vluchtelingen hun leven zo goed mogelijk weer oppakken. Was er in aanvang nog sprake van een individuele vergoeding van leefgeld per gezinslid, vanaf 1 februari 2023 wordt er gekeken naar de gezinssituatie en de grote van het gezin. Hierdoor is

er nu een betere aansluiting op regelingen die ook voor andere groepen gelden zoals de bijstandsuitkering. Daar waar nodig worden vluchtelingen uit Oekraïne binnen het sociaal ontwikkelbedrijf doorgeleid naar werk. De meesten vinden zelf betaald werk.

Acties

We geven financiële hulp aan vluchtelingen uit Oekraïne.

Omschrijving (toelichting)

Om te zorgen dat vluchtelingen uit Oekraïne hun leven zo goed mogelijk weer oppakken ondersteunen we op financieel vlak door het verstrekken van leefgeld. Vanaf 1 februari 2023 wordt hierbij gekeken naar de gezinssituatie en de grote van het gezin. Hierdoor is er nu een betere aansluiting op regelingen die ook voor andere groepen gelden, zoals de bijstandsuitkering.

Indicatoren

Aantal huishoudens met een bijstandsuitkering	2021	2022	2023	2024 (Prognose)	2025 (Prognose)
Algemene bijstand	1.697	1.593	1.614	1.616	1.580

Bereik minimavoorziening	2021	2022	2023
Bijzondere bijstand (aantal huishoudens)	1.865	1.644	1.457
Individuele Inkomenstoeslag (aantal huishoudens)	1.229	1.250	1.199
Webwinkel Meedoenfonds (aantal personen)	3.604	3.891	3.875
Kledingbank Maxima (aantal personen)	1.316	2.392	ca. 2.400*
Jeugdfonds Sport en Cultuur (aantal kinderen)	223	173	288
Voorzieningenwijzer (aantal huishoudens)		220	83

Aantal inwoners die vanuit de uitkering een betaalde baan hebben gevonden	2021	2022	2023
Aantal	174	132	111

Aantal inwoners die zijn ondersteund	2021	2022	2023
Begeleid naar betaald werk	174	132	111

Ondernemers die zijn geholpen door het Zelfstandigenloket	2022	2023
Aantal ondernemers gesproken	189	110
Hulp bij problematische schulden	49	16
Begeleid naar baan of bijbaan	48	9
Begeleiding startende ondernemers	29	18
Hulp bij beëindiging onderneming	13	4
Uitstroom uit de bijstand (geheel of gedeeltelijk)	11	4

Aantal inwoners met een arbeidsbeperking die een betaalde baan heeft bij een normale werkgever	2021	2022	2023
Aantal (peildatum 31 december)	108	119	127

Aantal inwoners met een baan in de beschermde omgeving van het ontwikkelbedrijf BWRI	2021	2022	2023
Opdracht van het Rijk	37	41	44
Aantal ingevulde plekken (peildatum 31 december)	64	79	89

Aantal inburgeringstrajecten WI2021	2022	2023
Aantal gestart	82	123
Aantal lopend (peildatum 31 december)	0	147
Aantal afgerond (peildatum 31 december)	0	71

Vluchtelingen uit Oekraïne worden goed opgevangen	2021	2022	2023
Aantal vluchtelingen geholpen met leefgeld		347	255

Opmerking:

Gezien de ontwikkelingen is er gekozen voor een andere opmaak indicatoren.

** Daarnaast wordt vanuit de evaluatie minimabeleid gekeken hoe we het bereik van de*

minimavoorzieningen naar de toekomst anders/beter kunnen monitoren en hoe dit op een juiste wijze

vorm te geven in de opmaak van de indicatoren.

2.2.6 Schuldhulpverlening

Inleiding

De Kredietbank Midden-Groningen voert de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) uit. Ons beleidsplan 2022-2026 met de titel: ‘samen zorgen voor rust in je geldzaken’ helpt ons hierbij. Belangrijke onderwerpen voor 2025 zijn:

- Het aantal inwoners met geregistreerde problematische schulden;
- Inwoners blijven zoveel mogelijk zelf de baas over hun eigen financiën.

Ambities

Samen met onze klanten zorgen wij voor rust in geldzaken. Wij willen makkelijk bereikbaar zijn voor onze inwoners en werken op basis van vertrouwen. Wij hebben een persoonlijke aanpak en stellen onze klant centraal. Dat doen wij vanuit de overtuiging dat iedereen in Midden-Groningen recht heeft op een toekomst zonder geldzorgen.

Trends en ontwikkelingen

De schuldenproblemen in Midden-Groningen zijn groot. Gemiddeld heeft 8,8% van de Nederlanders geregistreerde problematische schulden. In Midden-Groningen is dit 10,4 %. (Bron: CBS, schuldenproblematiek in beeld, januari 2023) Het is daarom belangrijk dat wij zoveel mogelijk inwoners bereiken. Om hulp te bieden bij schulden, maar ook om schulden te voorkomen. Per 1 januari 2025 wordt het werk van Team Eropaf blijvend ondergebracht bij de Kredietbank Midden-Groningen. Zo kunnen wij doorgaan met het actief contact zoeken met inwoners met financiële problemen.

Landelijke ontwikkelingen
In 2023 heeft de overheid besloten om de periode van de schuldsanering te verkorten. Vanaf 1 juli 2023 is deze periode verkort van 36 naar 18 maanden. Hierdoor zijn inwoners sneller schuldenvrij. Vanaf 1 juli 2024 stelt de vereniging voor schuldhulpverlening en sociaal bankieren (brancheverenigingNVVK) een nieuwe vorm van schuldregelen voor: het 0-aanbod tegen finale kwijting met financiële begeleiding. Wanneer een inwoner (na berekening) geen ruimte heeft om af te lossen aan schulden, wordt de schuldeisers voorgesteld om de hele schuld kwijt te schelden. De schuldeiser ontvangt geen aflossing van de openstaande schuld, maar wel de belofte dat de inwoner financiële begeleiding aangeboden krijgt om herhaling van financiële problemen te voorkomen. Op deze manier respecteren wij het vrij te laten bedrag van onze inwoners. Het vrij te laten bedrag is het minimale bedrag wat een inwoner maandelijks moet overhouden van zijn inkomen in het geval van schulden. In maart 2024 hebben het kabinet, de Vereniging Nederlandse Gemeenten, NVVK en Divosa (vereniging van leidinggevenden in het sociaal domein) afspraken gemaakt rondom de ‘basisdienstverlening schuldhulpverlening’. Het doel van deze afspraken is om ervoor te zorgen dat de hulp aan inwoners met schulden in iedere gemeente makkelijk bereikbaar is en uit dezelfde onderdelen bestaat. In deze ‘basisdienstverlening’ spelen financiële begeleiding en nazorg een grote rol.

Regionale ontwikkelingen
Financiële educatie (het leren over geldzaken) wordt ook binnen de regio belangrijk gevonden. Zo zijn wij actief betrokken bij de Alliantie van Kracht. Dit netwerk werkt samen met inwoners uit de veenkoloniën om armoede te doorbreken. Samen maken we plannen om in de regio financiële educatie op scholen aan te bieden. Ook binnen de sociale agenda van Nij Begun wordt er ingezet op preventie en financiële educatie. Wij sluiten aan bij deze ontwikkelingen om op deze manier financiële educatie een plek te geven in Midden-Groningen.

Doelstellingen

Het percentage inwoners met geregistreerde problematische schulden is gelijk aan of lager dan het landelijk gemiddelde.

In Midden-Groningen heeft 10,4% van de inwoners geregistreerde problematische schulden. Gemiddeld hebben 8,8% van de Nederlanders geregistreerde problematische schulden. Het verschil met het landelijk gemiddelde is 1,6%. Wij streven er naar dat het aantal inwoners in Midden-Groningen met geregistreerde problematische schulden gelijk aan of lager dan het landelijk gemiddelde is. Team Eropaf wil inwoners met schulden zo snel mogelijk bereiken en een oplossing bieden. Bijvoorbeeld door hulp bij een betalingsregeling of een adviesgesprek bij de Kredietbank. Op deze manier willen wij schulden zo klein mogelijk te houden. Om schulden te voorkomen en onze inwoners voor te lichten over geldzaken bieden wij verschillende producten en diensten aan. Dit noemen wij preventie. Wij werken hieraan samen met onze samenwerkingspartners in het sociaal domein.

Acties

Wij vergroten ons bereik en onze bekendheid onder onze inwoners. Dit doen wij door het inzetten van de volgende, meetbare, instrumenten:
Omschrijving (toelichting)

Preventief

- Kinderen en jongeren bereiden wij voor op hun financiële toekomst: zij leren over geldzaken. Alle jongeren die 18 jaar worden ontvangen een verjaardagskaart. De informatie achter de bijbehorende QR-code informeert ze over wat er verandert als ze 18 jaar worden. In 2025 zijn wij aanwezig op projectweken bij de Rutger Kopland School en het Aletta Jacobs College. Alle basisscholen krijgen een aanbod tijdens de week van het geld. Onze educatieve geldkist zetten wij in 2025 in om gastlessen op scholen te organiseren.
- Wij organiseren minimaal twee keer per jaar een budgetcursus, bij voldoende aanmeldingen vaker;
- Wij gaan inwoners actief wijzen op de geldplannen zoals beter rondkomen, bijna 18, scheiden en werkloosheid. Wij meten maandelijks hoeveel mensen van deze geldplannen gebruik hebben gemaakt.
- Onze netwerkpartners spreken inwoners met geldproblemen. Het is daarom belangrijk dat zij op de hoogte zijn van de diensten van de Kredietbank. Om dit te bereiken gaan wij in 2025 een nieuwsbrief versturen en bieden wij opnieuw voorlichtingen aan bij de sociale teams, BWRI en vrijwilligersorganisaties.

Schulden klein houden

- Team Eropaf benadert inwoners met schulden, het aantal succesvolle contactpogingen stijgt;
- Het aantal inwoners dat hulp accepteert van Team Eropaf stijgt.

Problematische schulden
Team Eropaf benadert naast de doelgroep vanuit vroegsignalering ook inwoners die te maken hebben met langdurige, onopgeloste schulden (voormalig project IJsberg). In de praktijk blijkt dit een moeilijk te bereiken doelgroep. In 2025 willen wij verder gaan met het aanbrengen van kleine veranderingen in onze werkwijze om het effect hiervan te meten. (bijvoorbeeld het aanpassen van de brief, verandering gesprekstechnieken, verbreding van samenwerking in het netwerk) Hiermee willen wij bij de inwoner meer ruimte creëren om het gesprek aan te gaan.

Door het uitvoeren van deze acties willen wij het bereik onder onze inwoners vergroten. Wanneer wij een stijging zien in het aantal advies- en intakegesprekken dat wij voeren weten wij dat onze inzet effect heeft.

Doelstellingen

Onze inwoners blijven zoveel mogelijk zelf de baas over hun eigen financiële situatie
Inwoners uit Midden-Groningen en klanten van de Kredietbank Midden-Groningen maken gebruik van financiële hulp die het beste past bij hun persoonlijke situatie. Hierbij kiezen we voor de vorm van hulp die het minst ingrijpend is en waarbij de inwoner zo onafhankelijk mogelijk blijft. Zo werken wij aan de veerkracht van onze inwoners.

Acties

Statushouders die het traject financiële ontzorging bij de Kredietbank volgen stromen na één jaar uit.
Omschrijving (toelichting)

Statushouders die in Midden-Groningen komen wonen worden financieel ontzorgd. Dit wordt gedaan door de budgetcoach statushouders in samenwerking met BWRI en Humanitas. Vaak houdt dit in dat wij de belangrijkste vaste lasten doorbetalen. Daarnaast bieden wij alle nieuwe statushouders financiële begeleiding. Deze financiële begeleiding bestaat uit individuele coaching en groepslessen. Zo werken wij samen aan financiële zelfredzaamheid en het voorkomen van financiële problemen.

Een deel van de statushouders valt nog onder de oude Inburgeringswet. Ook deze statushouders wordt financiële begeleiding geboden door middel van coaching en groepslessen.

In ons hulpaanbod houden wij rekening met verschillende doelgroepen.
Omschrijving (toelichting)

Niet iedere inwoner in Midden-Groningen heeft dezelfde vorm van hulp nodig. Daarom hebben we voor verschillende groepen inwoners een speciaal hulpaanbod. Bijvoorbeeld voor statushouders, ondernemers en jongeren. Wij werken samen met beschermingsbewindvoerders, Humanitas en Schuldhulpmaatje. De Kredietbank biedt, naast schuldhulpverlening en budgetbeheer, ook lichtere vormen van hulp. Bijvoorbeeld het adviesgesprek of budgetcoaching. Zo ontvangt iedere inwoner met geldzorgen een passend hulpaanbod.

Inwoners met beschermingsbewind worden binnen één jaar doorgeleid naar hulp bij schulden.
Omschrijving (toelichting)

In het convenant beschermingsbewind hebben wij afspraken gemaakt met de 4 grootste kantoren die beschermingsbewind uitvoeren binnen onze gemeente. We bespreken lopende dossiers. Wij meten het aantal inwoners met beschermingsbewind dat binnen één jaar hulp bij schulden krijgt. Het doel hiervan is om inwoners met schulden zo snel als mogelijk een schuldenvrije toekomst te bieden en te werken aan zelfredzaamheid.

Wij werken met onze klanten aan financiële zelfredzaamheid. Het aantal klanten met budgetbeheer daalt met 30% ten opzichte van 2022.
Omschrijving (toelichting)

Samen met onze klanten werken we aan het verbeteren van financiële vaardigheden. Dit bereiken wij door vanaf het eerste contact met onze klanten te starten met financiële begeleiding. Onze klanten maken niet langer gebruik van onze hulp dan nodig (zo kort als kan, zo lang als nodig) en stromen blijvend uit. Hierbij hebben wij bijzondere aandacht voor de klanten die langer dan 6 jaar in budgetbeheer zitten. Zo laten we bijvoorbeeld de betalingen van de vaste lasten stap voor stap weer over aan de inwoner. Dit traject heet 'duurzame uitstroom'. Zo kunnen we ervoor zorgen dat onze inwoners niet opnieuw financiële problemen krijgen.

2.2.7 Sociale teams

Inleiding

De sociale teams hebben een centrale rol in het sociaal domein. Zij zijn vaak het eerste aanspreekpunt voor inwoners die een vraag tot ondersteuning hebben. De sociale teams bieden de toegang tot zorg en ondersteuning. Ook geven ze zelf lichte ondersteuning aan inwoners op alle levensdomeinen. Dit werk van de sociale teams gebeurt vanuit de drie sociale wetten die we moeten uitvoeren: de Jeugdwet, de Wmo en de Participatiewet.
De sociale teams zijn ondergebracht bij Kwartier Zorg en Welzijn. Het welzijnswerk wordt steeds meer geïntegreerd binnen de teams.
De sociale teams zijn belangrijk voor Sociale veerkracht. Zij helpen mee aan de verandering die we willen maken. Samen met inwoners kijken ze naar wat wél goed gaat, wat mensen zelf kunnen en wat zij samen met de mensen om hen heen kunnen doen om problemen en moeilijkheden aan te pakken. Zodat er met de inwoners betere oplossingen worden gevonden.

In 2024 is geconstateerd dat het strategisch partnerschap ontbreekt, waardoor de verandering die wij met Sociale Veerkracht willen bereiken stagneert. In 2025 pakken we als gemeente deze strategische rol meer zelf op in de verwachting dat we sneller de juiste stappen kunnen gaan zetten ook in het licht van de Hervormingsagenda Jeugd en de Het Toekomstscenario Jeugdbescherming. Voor beiden zijn sterke Lokale Teams een belangrijke voorwaarde. Uiterlijk per 1 januari 2028 wil de gemeente de uitvoering van de Sociale Teams op een nieuwe manier hebben ingericht.

Ambities

De sociale teams bevorderen de veerkracht, zeggenschap en het eigenaarschap van onze inwoners, juist in die situaties waarin deze kleiner dreigen te worden. De sociale teams helpen inwoners bovendien om de kring van mensen om hen heen breder en sterker te maken.

Trends en ontwikkelingen

De sociale teams blijven zich ontwikkelen
De sociale teams werken sinds 2021 met vier ontwikkelvelden. Deze ontwikkelvelden zijn bedoeld om werkwijzen in de teams te verbeteren. De ontwikkelvelden hebben betrekking op de samenwerking met het onderwijs, de Openbare Geestelijke Gezondheidszorg, complexe problematiek in gezinnen en het organiseren van een integrale toegang voor de inwoner tot het gehele sociaal domein. Alle medewerkers van de teams dragen actief bij aan de ontwikkelvelden. Eind 2021 zijn de plannen van aanpak vastgesteld. De teams werken verder aan het uitvoeren van deze plannen.

Werken aan verandering met NPG-projecten
Vanuit het NPG wordt er gewerkt aan een goede toekomst voor iedereen. Verschillende projecten worden vanuit de visie Sociale veerkracht uitgevoerd. In een aantal van deze projecten hebben de sociale teams een centrale rol: bevordering sociale veerkracht , inzet van ervaringsdeskundigen in armoede en sociale uitsluiting. Met deze projecten worden nieuwe werkwijzen uitgeprobeerd om inwoners meer eigenaarschap en zeggenschap te geven en de kring rondom hen groter te maken. De NPG-projecten zijn verder uitgewerkt in programma 2.5 Gevolgen gas -en zoutwinning en lokaal programma NPG.

Beheersing kosten sociaal domein
De sociale teams bieden de toegang tot zorg en ondersteuning. Daarmee spelen ze een belangrijk rol in het beheersen van de kosten van jeugdhulp en Wmo. De sociale teams geven uitvoering aan de beheersmaatregelen en eventuele opvolging daarvan. Voor de beheersing van de kosten jeugdhulp nemen vanaf 2025 meer regie, een uitwerking van deze regie wordt in het najaar van 2024 vorm gegeven. Zie 2.2.3 Wmo en 2.2.4 Jeugd voor meer informatie over de beheersmaatregelen.

Doelstellingen

a. De sociale teams begeleiden inwoners naar de juiste zorg en ondersteuning
De sociale teams hebben een belangrijke rol in het uitdragen van de visie Sociale veerkracht. We willen de werkwijzen en inrichting van de sociale teams verder ontwikkelen, zodat zij onze inwoners nog beter naar de juiste zorg en ondersteuning kunnen begeleiden. Ingezette zorg en ondersteuning heeft alleen zin als deze leidt tot een verhoging van het welbevinden van de inwoner en zijn of haar omgeving. We willen meer sturen op het resultaat van de geboden ondersteuning. Onderdeel van het sturen op resultaat is het monitoren en verbeteren van de kwaliteit van zorg en ondersteuning van jeugdhulp. Dit gebeurt middels een periodieke controle op de aanwezigheid en kwaliteit van een plan.

Acties

We voeren het NPG-project Bevorderen Sociale Veerkracht uit.
Omschrijving (toelichting)

De NPG-projecten worden toegelicht in 2.5.4.

We voeren het NPG-project Inzet Ervaringsdeskundigen Armoede en Sociale Uitsluiting uit.
Omschrijving (toelichting)

De NPG-projecten worden toegelicht in 2.5.4.

We voeren vroegsignalering van armoede en schulden integraal uit binnen de sociale teams.
Omschrijving (toelichting)

De NPG-projecten worden toegelicht in 2.5.4.

Doelstellingen

b. De sociale teams werken meer samen met de welzijnsdiensten

Ondersteuningsvragen van inwoners pakken we zo laagdrempelig mogelijk op. Door aansluiting van het welzijnswerk binnen de teams maken we meer voorliggende ondersteuning mogelijk, liefst in groepsverband. Dit zorgt ervoor dat er minder vaak een beroep hoeft te worden gedaan op professionele zorg en ondersteuning.

Acties

We investeren in de samenwerking tussen sociale teams en welzijnsdiensten.

Omschrijving (toelichting)

In 2023 is gestart met integrale aanmeldteams. In deze teams worden nieuwe aanmeldingen besproken. Vanuit alle disciplines is een vertegenwoordiger betrokken. Het gaat om toegang jeugdzorg, Wmo, welzijnstaken en de kredietbank.

We versterken de samenwerking tussen de sociale teams en jongerenwerk.

Omschrijving (toelichting)

Vanuit de sociale teams zetten we het voorliggend veld steeds meer in. Casemanagers jeugd en jongerenwerkers werken vanaf 2023 samen in de sociale teams. Op deze manier worden jongeren, waar mogelijk, laagdrempelig ondersteund door een jongerenwerker. Daarna kan, indien nodig, opgeschaald worden naar de toegang tot jeugdzorg.

Doelstellingen

c. Inwoners ontvangen de benodigde hulp en ondersteuning binnen de wettelijke termijnen

We zetten in op het verkleinen van de wachtlijsten binnen de sociale teams en het beperken van de wachttijden tot de wettelijke termijnen.

Acties

We geven uitvoering aan de beheersmaatregelen en eventuele opvolging daarvan

Omschrijving (toelichting)

We hebben meerdere beheersmaatregelen ingezet om de jeugdhulp beter en goedkoper te maken. De inhoudelijke en financiële voortgang is gemonitord met het dashboard Sociaal domein.

We zetten in op het versterken van de samenwerking tussen de sociale teams en het welzijnswerk.

Omschrijving (toelichting)

We zijn gestart met het werken in gebiedsteams. Hierdoor wordt de samenwerking tussen de sociale teams en welzijnswerk versterkt met het doel meer voorliggend op te pakken en onnodige verwijzing naar zorg te voorkomen.

Doelstellingen

d. De sociale teams hebben een goed beeld van de lokale ondersteuningsbehoefte en maatschappelijke uitdagingen

Goed zicht op de lokale ondersteuningsbehoefte en maatschappelijk uitdagingen zorgt ervoor dat we beter kunnen inschatten of de sociale teams de goede dingen doen, en of ze de goede dingen goed doen. De sociale teams kunnen zich met de juiste informatie en gegevens ook beter en sneller aanpassen aan ontwikkelingen in de lokale samenleving.

Acties

We geven periodiek samen met de sociale teams duiding aan de cijfers en ontwikkelingen in de indicatoren.
Omschrijving (toelichting)

We verzamelen periodiek gegevens over zorggebruik voor managementrapportages en voor verbetering van kwaliteit en efficiëntie van zorggebruik. We signaleren trends, kostenontwikkeling en opvallende afwijkingen. In 2025 werken we aan de systematisering van de verzameling van gegevens, de analyse ervan en de vervolgstappen in de vorm van verbetering van werkwijzen.

We werken in 2023 samen met de sociale teams aan het ontwikkelen van een meetinstrument om het effect van de ingezette zorg en ondersteuning in kaart te brengen
Omschrijving (toelichting)

In 2023 is geen extra meetinstrument ontwikkeld. Wel is afgesproken om de voortgang van doelstellingen in het registratiesysteem Gidso bij te houden vanuit Kwartier Zorg & Welzijn.

2.2.8 Verplichte beleidsindicatoren (BBV)

indicatoren

De verplichte beleidsindicatoren zijn opgenomen in onderstaande tabel.

Verplichte beleidsindicatoren Sociaal

Naam Indicator	Eenheid	Peiljaar	M-G	Nederland
Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	2023	12,8	6,3
		2022	10,5	4,2
		2021	1,5	2,7
		2020	2,3	2,7
Relatief verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	2023	29	27
		2022	24	24
		2021	27	20
		2020	20	20
Voortijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	%	2023	2,4%	2,4%
		2022	2,7%	2,4%
		2021	2,3%	1,9%
		2020	2,1%	1,7%
Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 – 64 jaar	2023	608	836,6
		2022	604,4	824,7
		2021	591,5	805,1
		2020	569,5	795,7
Jongeren met een delict voor de rechter	% 12 t/m 21 jarigen	2022	1,0%	1,0%
		2021	1,0%	1,0%
		2020	1,0%	1,0%
		2019	1,0%	1,0%
Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	2022	7,0%	6,0%
		2021	8,0%	6,0%
		2020	8,0%	6,0%
		2019	8,0%	6,0%
Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbev. t.o.v. van de beroepsbev.	2023	70,1%	73,1%
		2022	69,3%	72,2%
		2021	67,2%	70,4%
		2020	65,2%	69,6%
Werkloze jongeren	% 16 t/m 22 jarigen	2022	3,0%	1,0%
		2021	2,0%	2,0%
		2020	3,0%	2,0%
		2019	3,0%	2,0%
Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners	2023	413,8	344,8
		2022	432,1	366,7
		2021	486,9	431,2
		2020	547,1	459,7
Lopende re-integratievoorzieningen	Aantal per 10.000 inwoners van 15 – 64 jaar	2023	542,3	191,5
		2022	469,6	197,7
		2021	495,7	197,7
		2020	581,8	199,1
Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	2023	17,2%	13,5%
		2022	17,0%	13,4%
		2021	16,3%	13,2%
Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	2023	1,4%	1,1%
		2022	1,6%	1,2%
		2021	1,6%	1,2%
Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	2023	0,5%	0,3%
		2022	0,4%	0,3%
		2021	0,4%	0,3%
Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	Aantal per 10.000 inwoners	2023	880	700
		2022	860	710
		2021	870	
		2020	850	700
Demografische druk	%	2024	76,0%	70,4%

Toelichting: Het aantal personen van 0 tot 20 jaar én 65 jaar of ouder per honderd personen van 20 tot 65 jaar.		2023	75,4%	70,3%
		2022	75,6%	70,3%
		2021	75,6%	70,1%

De gegevens kunnen onderhevig zijn aan verandering en zijn overgenomen van waarstaatjegemeente.nl op peildatum 23-7-2024

2.2.9 Financieel overzicht Sociaal

Omschrijving	Realisatie 2023	Begroting na wijziging 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten						
Inkomensregelingen	42.178	40.473	43.145	45.259	47.582	50.209
(Werk)Participatie	22.517	22.194	21.152	21.186	20.851	20.829
Burgerparticipatie	10.832	5.275	6.492	6.358	6.501	6.668
WMO (oude taken)	11.163	12.619	12.927	13.372	13.781	14.221
WMO Sociaal domein (nieuwe taken)	15.465	17.672	19.134	20.129	22.079	23.280
Accommodaties	1.248	1.506	1.453	1.601	1.622	1.656
Jeugd	37.460	39.116	43.561	41.009	41.554	42.905
Onderwijs	11.302	12.260	10.637	10.746	10.921	11.084
Totaal Lasten	**152.165**	**151.115**	**158.501**	**159.660**	**164.891**	**170.851**
Baten						
Inkomensregelingen	32.376	32.411	34.076	36.174	37.713	39.298
(Werk)Participatie	3.649	3.932	2.631	2.605	2.591	2.641
Burgerparticipatie	10.679	1.338	2.055	2.113	2.135	2.177
WMO (oude taken)	715	690	765	1.647	1.647	1.696
WMO Sociaal domein (nieuwe taken)	6.966	6.658	6.408	6.408	6.408	6.600
Accommodaties	297	133	138	141	145	149
Jeugd	822	817	820	592	24	25
Onderwijs	5.072	4.351	3.583	3.611	3.640	3.672
Totaal Baten	**60.576**	**50.328**	**50.474**	**53.291**	**54.301**	**56.258**
Saldo voor bestemming	**-91.590**	**-100.787**	**-108.027**	**-106.369**	**-110.590**	**-114.593**
Stortingen						
Inkomensregelingen	4	4	1	0	0	0
(Werk)Participatie	1.557	1.079	121	0	0	0
Burgerparticipatie	663	0	0	0	0	0
Onderwijs	130	130	130	130	130	130
Totaal Stortingen	**2.355**	**1.213**	**252**	**130**	**130**	**130**
Onttrekkingen						
Inkomensregelingen	2.644	0	0	119	118	117
(Werk)Participatie	1.485	639	594	554	193	192
Burgerparticipatie	26	0	0	0	0	0
Accommodaties	33	4	4	4	4	4
Jeugd	92	1.000	0	0	0	0
Onderwijs	666	571	120	120	120	120
Totaal Onttrekkingen	**4.947**	**2.215**	**718**	**797**	**435**	**434**
Totaal mutatie reserves	**2.592**	**1.002**	**466**	**667**	**306**	**304**
Saldo na bestemming	**-88.997**	**-99.784**	**-107.561**	**-105.701**	**-110.284**	**-114.290**

Bedragen x €1.000

Toelichting

In de financiële toelichting wordt de afwijking verklaard tussen de begroting 2025 en de begroting 2024. Het nadelig saldo van de lasten en baten op het programma Sociaal 2025 is toegenomen met €

7,240 miljoen ten opzichte van begroting 2024. Het nadelig saldo na mutatie reserves is toegenomen met € 7,777 miljoen. We lichten per product de belangrijkste wijzigingen toe.

Inkomensregelingen
Het saldo bij het product Inkomensregelingen na reservemutaties is ten opzichte van 2024 met € 1.005.000 verslechterd. De lasten zijn met € 2.672.000 toegenomen, de baten met € 1.665.000 toegenomen en de onttrekking aan de reserve is met € 2.300 afgenomen.

Lasten (€ 2.672.000 nadelig): De lasten BUIG periodieke bijstandsuitkeringen nemen toe met € 508.000 door loonindexatie. We verwachten een lichte daling van het aantal bijstandsuitkeringen. Het verstrekkingsbeleid van loonkostensubsidie is in juni vastgesteld door de Raad voor Nieuw Beschut medewerkers die in dienst zijn van het Werkbedrijf, afspraakbanen en ontwikkelbanen. De loonwaarde wordt nu standaard 30% waardoor de loonkostensubsidie stijgt naar 70%. Daarnaast verwachten we een toename van 20fte per jaar waardoor de lasten voor loonkostensubsidie ten opzichte van 2024 toenemen met € 1.658.000 hier tegenover staan ook extra baten. De Studietoeslag is een zelfstandige uitkering geworden waardoor de lasten toenemen met € 103.000. Doordat een grote groep het Meedoenfonds weet te bereiken en hiermee een hoger beroep op dit fonds gedaan wordt nemen de lasten toe met € 37.000 ten opzichte van 2024. Vanwege hogere lasten bewindvoering in de bijzondere bijstand nemen de lasten met € 50.000 toe. De salarislasten zijn gestegen door indexatie, toegerekende salarislasten en door het toevoegen van Team Erop af (naar aanleiding van het raadsbesluit Voortzetting Team Erop af) in de formatie. De toename is € 239.000. Vanwege indexatie stijgen de lasten voor kwijtschelding belastingen/heffingen het nadeel is € 23.000. De diverse huisvestingslasten nemen toe met € 33.000 vanwege toevoegen van het pand Molenraai. Overige plussen en minnen tellen op tot een nadeel van € 21.000.

Baten (€ 1.665.000 voordelig): Op basis van de Rijksbegroting en Voorjaarsnota van het Rijk is de verwachting dat de baten van de BUIG toenemen met € 1.870.000 ten opzichte van de begroting 2024. Dit is het gevolg van de systematiek van de BUIG, de bijdrage die we werkelijk ontvangen is afhankelijk van de realisatie van 2024. Belangrijkste oorzaak van de verhoging is de toename van de lasten voor loonkostensubsidie, zie toelichting bij lasten. Deze worden vergoed op basis van werkelijke kosten. Het aantal Bbz-uitkeringen is gedaald ten opzichte eerdere jaren waardoor het verhaal op deze uitkering naar beneden bijgesteld kan worden. Het nadeel in de baten is € 100.000. Daarnaast betaalt de gemeente aan het Rijk 75% van de vergoeding van de verstrekte bedrijfskredieten, hiervoor is een balanspost beschikbaar om deze lasten te betalen. We stellen de declaratie van het Rijk bij waardoor de baten afnemen met € 100.000. Overige plussen en minnen tellen op tot een nadeel van € 5.000.

Mutatie reserve (€ 2.300 voordelig): Wegens geringe afwijkingen wordt dit niet toegelicht.

(Werk)Participatie
Het saldo bij het product (Werk)Participatie na reservemutaties is ten opzichte van 2024 met € 653.000 verbeterd. De lasten zijn met € 1.042.000 afgenomen, de baten met € 1.301.700 afgenomen en de onttrekking aan de reserve is met € 912.700 afgenomen.

Lasten (€ 1.042.000 voordelig): De salarislasten voor de WSW-medewerkers nemen af met € 327.000 ten opzichte van 2024. Het aantal WSW-medewerkers daalt jaarlijks met ongeveer 6%. De bijdrage aan Wedeka neemt toe met € 44.000, de salarislasten stijgen met € 107.000 door indexatie en de bijdrage exploitatie tekort naar aanleiding van de conceptbegroting neemt met € 63.000 af. Vanwege gestegen energieprijzen nemen de huisvestingslasten toe met € 104.000, de uitbestede schoonmaak en beveiliging contracten waren met € 50.000 te laag begroot. De diverse huisvestinglasten nemen toe met € 131.000 vanwege de toevoeging van het pand Molenraai. De lasten voor de tijdelijke huisvesting nemen toe met € 291.000 door langer verblijf. Deze lasten worden gedekt uit de onttrekking mutatie reserve BWRI. De salarislasten nemen toe met € 593.000 enerzijds door het Raadsbesluit Ontwikkelbedrijf waardoor er functies zijn toegevoegd voor de vorming naar een Sociaal Ontwikkelbedrijf. Anderzijds door toegerekende salarislasten. Het aantal fte Nieuw Beschut medewerkers stijgt jaarlijks met 20 fte waardoor de salarislasten stijgen met € 947.000. Deze lasten kunnen gedekt worden door de hogere loonkostensubsidie die het werkbedrijf ontvangt voor deze medewerkers, het voordeel is € 2.514.000. De bijdrage die het werkbedrijf ontvangt voor werkplekbegeleiding neemt toe met € 106.000 ten opzichte van 2024. Er is voordeel van € 336.000 door wegvallen salarislasten van project 'weer in beeld'. Dit wordt in 2024 uitgevoerd vanuit ESF subsidie. De bij behorende onttrekking aan de reserve ESF is eveneens lager in 2024. Overige plussen en minnen tellen op tot een voordeel van € 81.000.

Baten (€ 1.301.700 nadelig): Door toename van het aantal medewerkers binnen het werkbedrijf verwachten we dat de omzet toe zal nemen met € 124.000 ten opzichte van 2024. De baten van de loonkostensubsidie worden in de lasten Werkparticipatie verantwoord in de salarislasten Nieuw Beschut waardoor een lagere opbrengst ten opzichte van 2024 van € 1.464.700. Overige plussen en minnen tellen op tot een voordeel van € 39.000.

Mutatie reserve (€ 912.700 voordelig): Het voordeel wordt veroorzaakt door een eenmalige storting in 2024 van € 800.000 en een lagere storting vrijval huisvestingslasten 2025 van € 158.000. Daartegenover wordt er € 45.000 minder onttrokken door per saldo een eenmalige onttrekking van € 336.000 ESF subsidie in 2024 en hogere onttrekking van € 291.000 voor dekking van de tijdelijke huisvestingslasten BWRI 2025.

Burgerparticipatie
Het saldo bij het product Burgerparticipatie na reservemutatie is ten opzichte van 2024 met € 499.000 verslechterd. De lasten zijn met € 1.217.000 toegenomen en de baten zijn met € 718.000 toegenomen.

Lasten (€ 1.217.000 nadelig): De lasten voor de opvang van de vluchtelingen uit Oekraine zijn met € 611.000 toegenomen. Hier tegenover staan ook hogere baten, alle kosten worden gedekt door de Specifieke Uitkering van het Rijk. Voor het project sociaal programma Hoogezand-Noord is het budget in 2025 hoger dan in 2024. Dit leidt tot een toename van de lasten met € 220.000. De basissubsidie voor Kwartier is geïndexeerd, hierdoor stijgen de lasten met € 102.000. Voor het onderzoek naar Kwartier en implementatie regie en sturing zijn in de Voorjaarsnota 2024 middelen beschikbaar gesteld. Dit leidt tot hogere lasten van € 105.000. De salarislasten voor Inburgering nemen toe vanwege indexatie en toegerekende salarislasten. De toename is € 152.000 waarvan € 27.500 wordt gedekt uit de SPUK Inburgering. Overige plussen en minnen tellen op tot een nadeel van € 27.000.

Baten (€ 718.000 voordelig): De baten voor de opvang van de vluchtelingen uit Oekraine zijn met € 701.000 toegenomen. Overige plussen en minnen tellen op tot een voordeel van € 17.000.

WMO
De producten WMO oude taken en WMO nieuwe taken zijn samengevoegd tot het product WMO. Vanaf 2015 hebben gemeenten een deel van de zorgtaken van de overheid overgenomen. Deze vielen onder het product WMO nieuwe taken. Het is niet meer relevant om deze taken apart inzichtelijk te hebben. Bovendien hebben we te maken met wijzigingen en invoeringen van nieuwe taakvelden. Het geeft meer inzicht als dit onderdeel is van hetzelfde product. Het saldo bij het product WMO na reservemutatie is ten opzichte van 2024 met € 1.945.000 verslechterd. De lasten zijn met € 1.770.000 toegenomen en de baten zijn met € 175.000 afgenomen.

Lasten (€ 1.770.000 nadelig): Voor het bepalen van de lasten voor huishoudelijke hulp, begeleiding en dagbesteding wordt er gebruik gemaakt van het Wmo-voorspelmodel van de VNG. Dit model voorspelt hoeveel mensen gebruik gaan maken van voorzieningen in de komende vijf jaren. Er wordt rekening gehouden met een volumegroei van 3,7% en een indexatie van 4,8%. De lasten voor huishoudelijke hulp stijgen met € 673.000 en de lasten voor begeleiding en dagbesteding stijgen met € 547.000. De lasten voor rolstoelen nemen toe met € 87.000 en van vervoersmiddelen met € 30.000 door een toename van het aantal aanvragen. De lasten voor woonvoorzieningen (aanpassen woningen) zijn met € 175.000 gedaald. Dit komt omdat er in de begroting 2024 met twee grote woningaanpassingen rekening is gehouden. Door een wijziging van taakvelden is er een deel van de salariskosten verschoven naar het product Wmo nieuwe taken. Dit leidt tot een voordeel van € 176.000. De lasten voor maatschappelijke opvang, vrouwenopvang en huiselijk geweld zijn opgenomen conform de begroting van de centrumgemeente. Dit leidt tot een nadeel van € 521.000, dit komt hoofdzakelijk door de verwachte naderende tekorten in de financiering van de opvang. Voor beschermd wonen zijn de lasten en baten ook opgenomen conform de begroting van de centrumgemeente. Ten opzichte van de begroting 2024 nemen de lasten toe met € 187.000. Per saldo zijn de baten ongeveer € 100.000 hoger dan de lasten. Toegerekende vastgoed lasten aan dit product leiden tot een toename van € 61.000. Dit komt hoofdzakelijk door de hogere huurlasten voor de huisvesting van sociaal team West aan de Erasmusweg. Overige plussen en minnen tellen op tot een nadeel van € 15.000.

Baten (€ 175.000 nadelig): De eigen bijdrage voor WMO is gestegen, dit leidt tot een voordeel van € 75.000. Voor beschermd wonen zijn de lasten en baten opgenomen conform de begroting van de centrumgemeente. De baten voor beschermd wonen zijn met € 250.000 gedaald. Per saldo zijn de baten ongeveer € 100.000 hoger dan de lasten.

Accommodaties
Het saldo bij het product Accommodaties na reservemutaties is ten opzichte van 2024 met € 58.000 verbeterd. De lasten zijn met € 53.000 afgenomen en de baten met € 5.000 toegenomen.

Lasten (€ 53.000 voordelig): Uw raad heeft door het vaststellen van de begroting 2024 incidenteel € 100.000 voor wijkcentrum Spokie beschikbaar gesteld. De lasten worden voor 2025 met € 100.000 terug geraamd. Dit leidt tot een lastendaling van € 100.000. Daarnaast leidt, zoals aangegeven bij de ontwikkelingen 2024-2028 in de Voorjaarsnota 2024, de bijdrage aan het Wijkcentrum Het Punt tot een lastentoename van € 24.000. Verder leiden hoger toegerekende personele lasten inclusief gestegen lonen tot een lastentoename van € 69.000. Tot slot verwachten we een afname in de toegerekende kosten vastgoed aan het product accommodaties. Dit leidt tot een lastendaling van € 44.000. Dit komt hoofdzakelijk door een lagere storting in de voorziening groot onderhoud gebouwen en lagere rentekosten. Laatstgenoemde heeft te maken met een herberekening van de toegerekende rente op investeringen. Overige afwijkingen in de lasten tellen op tot een voordeel van € 2.000.

Baten (€ 5.000 voordelig): De baten zijn € 5.000 hoger. Dit wordt vooral verklaard door hogere huurinkomsten.

Jeugd
Het saldo bij het product Jeugd na reservemutatie is ten opzichte van 2024 met € 5.443.000 verslechterd. De lasten zijn met € 4.445.000 toegenomen, de baten zijn met € 2.000 toegenomen en de onttrekking reserve is met € 1.000.000 afgenomen.

Lasten (€ 4.445.000 nadelig): De begroting 2025 is gebaseerd op de prognose Q2 2024 plus de loon-prijsindexering 2025. Dit percentage is vastgesteld op 4,96%. De prognose Q2 2024 laat een stijgende lijn zien in de kosten voor jeugdhulp. In 2023 was de volumegroei in de jeugdzorg 8%. Deze trend zet zich ook door in 2024. Er zijn niet meer jeugdigen met zorg, maar de zorgvraag/zorgzwaarte is groter. Dit leidt tot hogere lasten van € 3.767.000. Aandachtspunt hierin is de mate waarin we de bezuinigingen vanuit de hervormingsagenda Jeugd kunnen realiseren. In de cijfers is € 417.000 verwerkt ten aanzien van de hervormingsagenda. Aangezien we hier onzekerheden zien, hebben we de besparingsoptie die het Rijk ziet opgenomen in de risicoparagraaf.

De basissubsidie voor Kwartier is geïndexeerd, hierdoor stijgen de lasten met € 115.000. De kosten voor de Gemeenschappelijke Regeling Publieke Gezondheid & Zorg stijgen met € 171.000 door indexering en een CAO-stijging. Voor het onderzoek naar Kwartier en implementatie regie en sturing zijn er incidentele middelen beschikbaar gesteld. Dit leidt tot hogere lasten van € 118.000. Door een wijziging van taakvelden is er een deel van de salariskosten verschoven naar dit product. Dit leidt tot een nadeel van € 178.000. Toegerekende vastgoed lasten aan dit product leiden tot een toename van € 66.000. Dit komt hoofdzakelijk door de hogere huurlasten voor de huisvesting van sociaal team West aan de Erasmusweg. Overige plussen minnen tellen op tot een nadeel van € 30.000

Baten (€ 2.000 voordelig): Wegens geringe afwijkingen wordt dit niet toegelicht.

Mutatie reserves (€ 1.000.000 nadelig): Bij de Voorjaarsnota 2024 is besloten om incidenteel € 1.000.000 te onttrekken uit de reserve Jeugd ter dekking van de stijgende kosten. Deze reserve is ingesteld bij de resultaatbestemming van de Jaarrekening 2023.

Onderwijs
Het saldo bij het product Onderwijs na reservemutatie is ten opzichte van 2024 met € 404.000 verbeterd. De lasten zijn met € 1.624.000 afgenomen, de baten zijn met € 768.000 afgenomen en de onttrekking reserve is met € 451.000 afgenomen.

Lasten (€ 1.624.000 voordelig): De lasten voor de projecten Regiodeal Tijd voor Toekomst en Nationaal Programma Onderwijs zijn in 2025 niet meer opgenomen omdat deze projecten in 2024 eindigen. Dit leidt tot een afname van de lasten met € 824.000. Dit geldt eveneens voor de baten, waardoor er per saldo geen financieel effect is. Door indexatie stijgen de lasten van leerlingenvervoer met € 37.000. De toegerekende salarislasten zijn gestegen vanwege indexatie, dit leidt tot een toename van € 188.000. De lasten van de schoolgebouwen die in beheer zijn bij de schoolbesturen nemen af met € 457.000. Dit komt door lagere kapitaallasten omdat investeringen lager uitvielen dan de aangevraagde kredieten. Ook zijn er een aantal gebouwen gesloopt waar met ingang van 2025 geen kapitaallasten meer voor nodig zijn. De lasten voor schoolgebouwen in eigen beheer nemen af met € 128.000, ook dit komt door lagere kapitaallasten. De eenmalige lasten van het scholenprogramma voor het slopen en afboeken van oude schoolgebouwen zijn in 2025 niet meer opgenomen. De verwachting is dat de laatste onderdelen in 2024 worden afgerond. Dit leidt tot een afname van de lasten met € 451.000. Dit geldt eveneens voor de onttrekkingen bij de mutatie reserves

waardoor dit per saldo geen effect heeft op het saldo. Overige plussen en minnen tellen op tot een nadeel van € 11.000.

Baten (€ 768.000 nadelig): De baten voor de projecten Regiodeal Tijd voor Toekomst en Nationaal Programma Onderwijs zijn in 2025 niet meer opgenomen omdat deze projecten in 2024 eindigen. Dit leidt tot een afname van de baten met € 824.000. Dit geldt eveneens voor de lasten, waardoor er per saldo geen financieel effect is. De huuropbrengsten en vergoedingen van gebouwen die toegerekend worden aan dit product nemen toe met € 58.000. Overige plussen en minnen tellen op tot een nadeel van € 2.000.

Mutatie reserve (€ 451.500 voordelig): De onttrekking uit de reserve Scholenprogramma is in 2025 niet begroot omdat de eenmalige lasten in 2025 ook niet meer begroot zijn. De afname van de onttrekking met € 451.000 heeft daardoor per saldo geen effect op het saldo.

2.3 Programma Fysieke leefomgeving

2.3.0 Inleiding

Visie

We willen een prettige omgeving om in te wonen, werken en leven.

Doelstelling

Het programma Fysieke leefomgeving geeft inzicht in ruimtelijke en economische ontwikkelingen voor 2025 en verder. Wij willen dat ook volgende generaties fijn kunnen wonen, werken en ontspannen in onze mooie gemeente. Daarom houden we in onze beslissingen rekening met de gevolgen op de omgeving.

Wij willen samen met onze inwoners de juiste keuzes maken voor de invulling van de beschikbare ruimte. Hiervoor geeft de onze Omgevingsvisie richting, grenzen en voorwaarden. De komende jaren zetten we ons in om de mogelijkheden voor wonen af te stemmen op behoeften van onze inwoners. Wij zijn aan de slag met de bestuursopdracht thema Wonen uit het raadswerkprogramma en hebben de woonvisie vernieuwd. We ondersteunen onze inwoners zo goed als mogelijk bij de energietransitie en van het aardgas afgaan. Wij helpen huurders en huiseigenaren bij het verduurzamen van hun woning en het verlagen van hun energierekening. Dat doen wij in samenwerking met de woningcorporaties. We zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor de woonomgeving. Een goede woonomgeving is goed bereikbaar. En er zijn geen gevaarlijke situaties in het verkeer.

Voor de economie is ook ruimte nodig. We hebben een visie voor onze bedrijventerreinen en gaan een uitvoeringsprogramma opstellen. Daarnaast stellen we een economische agenda op om zo onder meer goed aan te kunnen sluiten op de veranderende economie als gevolg van verschillende transities én de regionale economische structuurversterking vanuit Nij Begun. Om winkelcentra aantrekkelijk te houden, willen we zo goed mogelijk voorkomen dat er panden in de winkelcentra leeg staan. Dit doen we door nieuwe winkels zoveel mogelijk alleen in de winkelcentra toe te staan. De landbouw is een belangrijke sector, die voor een groot deel bepaalt hoe ons buitengebied eruitziet. We vinden dat er voor boeren duidelijkheid voor de langere termijn moet zijn, met een goede toekomst. We gaan een landbouwagenda maken. We gaan ons de komende jaren inzetten voor een gezonde recreatiesector, waar veel toeristen en onze eigen inwoners willen doorbrengen. We gaan door met de uitvoering van de visie Vrijetijdseconomie.

Het programma Fysieke leefomgeving bestaat uit de volgende onderdelen:
2.3.1 Ruimtelijke ontwikkeling en kwaliteit
2.3.2 Wonen
2.3.3 Werken
2.3.4 Energie en Duurzaamheid

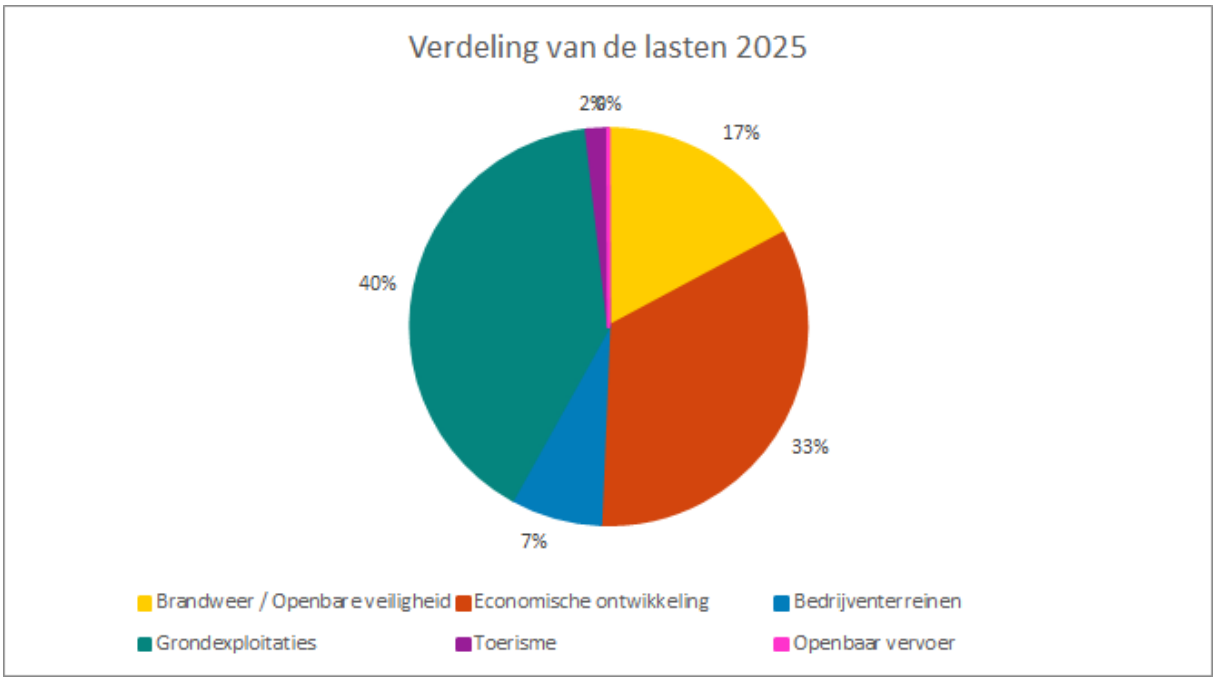

2.3.1 Ruimtelijke ontwikkeling en kwaliteit

Inleiding

Wij vinden het belangrijk dat onze leefomgeving van goede kwaliteit is. Wij willen dat onze inwoners goed kunnen wonen, leven en werken. In deze paragraaf beschrijven we de activiteiten en projecten die een bijdrage leveren aan de het op orde brengen en houden van de ruimtelijke kwaliteit van onze leefomgeving.

Ambities

Wij werken aan:

- Een aantrekkelijke en leefbare gemeente. Iedereen kan hier goed wonen, leven, ondernemen en werken. Dit versterkt de brede welvaart.
- Goed wonen in Midden-Groningen. Wij willen dat er voldoende woningen zijn. Wij spannen ons in voor nieuwbouw van huizen. Ook werken wij aan het verbeteren van bestaande woningen. Wij willen dat onze inwoners een goede en betaalbare plek hebben om te wonen. Goed wonen gaat ook over een fijne woonomgeving, over zorg en over groen. Wij werken verder aan de uitvoering van de bestuursopdracht thema Wonen.
- Een sterkere economie van onze gemeente. Dit betekent dat er voldoende plekken voor bedrijven moeten zijn. Ook moeten die plekken geschikt zijn voor de toekomst. Wij willen aantrekkelijk zijn voor bedrijven en ondernemers.
- Een goed bereikbare en verkeersveilige gemeente voor alle verkeersdeelnemers. We zetten in op duurzame mobiliteit. Dat betekent dat wij zoveel mogelijk stimuleren om met het openbaar vervoer of op de fiets te gaan in plaats van met de auto. Het verkeerssysteem vormt in de volle breedte geen belemmering om je vrij te kunnen verplaatsen. Het verkeerssysteem is ook toegankelijk zodat iedereen de mogelijkheid heeft om zich te kunnen verplaatsen. Oftewel mobiliteit is binnen ieders bereik.

Trends en ontwikkelingen

Er wordt veel gesproken over het gebruik van de ruimte. Er is in Nederland veel behoefte aan ruimte, maar onze ruimte is beperkt. Daarom moeten we hier slim mee omgaan. We zoeken een goede balans tussen beschermen en benutten.

Woningmarkt Midden-Groningen

Veel mensen zijn op zoek naar een huis of bouwgrond. Tussen 2023 en 2030 moeten er ongeveer 1.250 huizen in Midden-Groningen bijkomen. Ongeveer de helft in de dorpen en de andere helft in

Hoogezand en Sappemeer. In 2023 en 2024 zijn er ruim 400 woningen bijgekomen. In paragraaf 2.3.2 wordt nader ingegaan op het aspect Wonen.

Bedrijventerreinen

In Midden-Groningen zijn veel bedrijven. Het is belangrijk dat bedrijven een plek kunnen vinden in onze gemeente. Dat gebeurt in de dorpen en op bedrijventerreinen in Hoogezand, Sappemeer, Siddeburen en Zuidbroek. Een deel van die terreinen is verouderd. Die moeten daarom worden vernieuwd en bijvoorbeeld energiezuiniger worden gemaakt. Daarnaast zijn er bijna geen kavels meer beschikbaar op de bedrijventerreinen. Daarom is het ook nodig dat er nieuwe bedrijventerreinen bij komen. Zo kan de werkgelegenheid blijven groeien.

Mobiliteit

Het wordt steeds belangrijker om duurzaam te reizen. In heel Nederland wordt steeds meer ingezet op het STOMP-principe: stappen, trappen, openbaar vervoer, 'mobility as a service', personenauto. Hierbij wordt eerst ingezet op wandelen, dan fietsen, vervolgens openbaar vervoer, dan 'mobility as a service' (bijvoorbeeld verschillende vormen van deelmobiliteit) en als laatste op de personenauto. Dit is niet alleen belangrijk voor het milieu en de gezondheid, maar verhoogt ook de leefbaarheid.

Nij Begun

In 2023 is als antwoord van het Kabinet op de aardbevingsproblematiek in de provincie Groningen Nij Begun aangeboden aan Groningen. Het betreft een pakket van 50 maatregelen gekoppeld aan middelen voor betere schadeafhandeling, gelijktijdig versterken en verduurzamen van woningen, en het opstellen van een sociale en economische agenda die leidt tot het vergroten van de brede welvaart van de inwoners van Groningen.

Opgenomen in Nij Begun zijn een aantal Masterplannen, waarmee de provincie Groningen een eerste voorzet heeft gedaan om de middelen te bestemmen. Eén daarvan is het Masterplan Regiocentra. De provincie Groningen kenmerkt zich door een sterke stad met internationale aantrekkingskracht, een reeks belangrijke regiocentra (waaronder Hoogezand inclusief Sappemeer) en levendige dorpen. Juist die regionale centra staan onder druk. Ruimtelijke, sociale en economische problemen concentreren zich vaak hier. Om hun belangrijke rol te behouden hebben deze regionale centra nieuwe ambities en perspectief nodig. Dat vraagt om integraal investeren in brede welvaart: in economische vitaliteit, leefbaarheid en ruimtelijke en sociale kwaliteit.

NOVEX

Het Rijk heeft in 2022 landelijk 16 regio’s aangewezen. In die gebieden spelen verschillende en complexe opgaven tegelijk en is betrokkenheid van de rijksoverheid nodig om tot oplossing te komen. Dit zijn de zogenaamde NOVEX-gebieden. NOVEX staat voor Nationale Omgevingsvisie Executiekracht. Er liggen drie NOVEX-gebieden in de provincie Groningen en alle drie zijn voor ons van belang. Het gaat om het gebied van de vier aardbevingsgemeenten (Eemsdelta, Groningen, Hogeland en Midden-Groningen), om het gebied van de Regio Groningen Assen (RGA) en het gebied waar het traject van de Lelylijn en de Nedersaksenlijn gepland is. De status van NOVEX-gebied betekent voor een regio dat er rechtstreekse betrokkenheid van het Rijk is om de problematiek langjarig aan te pakken.

Vanuit NOVEX-gebied RGA zijn wij betrokken en wordt er gewerkt aan een uitvoeringsagenda voor het ontwikkelperspectief van het gebied. Inmiddels zijn wij ook betrokken bij de ontwikkelingen rondom NOVEX-gebied Lely/Nedersaksenlijn. Daarnaast zijn er voor het gebied van de vier aardbevingsgemeenten (NOVEX-gebied Groningen) voorbereidingen gemaakt om te komen tot een ontwikkelperspectief voor dit gebied. Vanwege de kansen en mogelijke koppelingen met middelen van Nij Begun, doen wij sinds 2024 formeel mee aan dit proces.

Doelstellingen

a. Het stedelijk gebied van Hoogezand en Sappemeer versterken

Wij willen dat Hoogezand en Sappemeer fijne plekken zijn om te wonen, te werken en te leven. Wij willen plekken waar de leefbaarheid niet goed is verbeteren.

Acties

Masterplan Regiocentra
Omschrijving (toelichting)

Wij stellen een integrale visie voor Hoogezand en Sappemeer op waarin een ontwikkelperspectief voor de komende 10-15 jaar wordt vastgelegd. De visie is gericht op uitvoering in 2024-2028 en bevat zowel fysiek-ruimtelijke als sociaaleconomische maatregelen die elkaar versterken. Afhankelijk van de beschikbare middelen bepalen wij wat uitgevoerd kan worden.

Beoogd resultaat: vaststellen Masterplan voor Hoogezand en Sappemeer in de zomer van 2025

Opstellen van een visie op de spoorzone
Omschrijving (toelichting)

Het spoor door Hoogezand, Sappemeer en Zuidbroek gaat intensiever worden gebruikt door de realisatie van de Wunderline en Nedersaksenlijn. Deze ontwikkelingen zorgen voor een verbeterde bereikbaarheid. Door intensiever gebruik zullen de overwegen ook vaker dicht zijn. Dit leidt tot langere wachttijden en verminderde leefbaarheid. We stellen in 2025 een visie op voor de spoorzone met oplossingen en kansen.

Doelstellingen

b. Inspelen op ruimtelijke ontwikkelingen
Om woningbouwlocaties of nieuwe bedrijventerreinen mogelijk te maken doen wij ontwerpend onderzoek. Wij maken ook visies en toekomstperspectieven voor deelgebieden en kernen, waarbij wij alle ruimtelijke belangen meenemen. Deze documenten onderbouwen nieuwe ontwikkelingen.

Acties

Scenariostudie bedrijventerrein Sappemeer-Oost
Omschrijving (toelichting)

De NAM-locatie aan de Vosholen in Sappemeer wordt op korte termijn gesaneerd. Hiermee ontstaat ruimte voor stedelijke functies zoals wonen en werken. We onderzoeken aan de hand van de scenario's welke functies gerealiseerd kunnen worden.

Beoogd resultaat: afronden scenariostudie in de zomer van 2025

Gebiedsvisie Steendam en Tjuchem
Omschrijving (toelichting)

Er spelen veel initiatieven en plannen rond Steendam en Tjuchem. Om samenhang tussen deze plannen aan te brengen en goede ruimtelijke randvoorwaarden te stellen, gaan wij een gebiedsvisie opstellen.

Doelstellingen

c. Samenwerking Omgevingsdienst Groningen
Wij vinden een gezonde en veilige woonomgeving belangrijk. Samen met de Omgevingsdienst Groningen zorgen we voor de Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving op het gebied van milieu. Voor de uitvoering van deze taken spreken wij een aanpak af met andere Groninger gemeenten en de provincie Groningen.

Op 1 januari 2024 is de Omgevingswet in werking getreden. Dit betekende een uitbreiding van het takenpakket voor toezicht en handhaving voor bodem en het energietoezicht. Hierover maken wij in overleg met de Omgevingsdienst Groningen en de andere Groninger gemeenten passende afspraken. Voor het bepalen van de inzet van toezicht werkt de Omgevingsdienst Groningen risico gestuurd. Het risico gestuurd werken wordt door het inzetten van data-analyses verbeterd.

Doelstellingen

d. Werken onder de Omgevingswet

De Omgevingswet is op 1 januari 2024 in werking getreden. Met het programma Invoering Omgevingswet hebben we ons kunnen voorbereiden op een ingrijpende stelselwijziging. De Omgevingswet voegt 26 oude wetten samen en bevat regels voor wat er buiten te zien, horen en ruiken is. Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet heeft de gemeente van rechtswege een tijdelijk omgevingsplan gekregen. Dit tijdelijke omgevingsplan bestaat onder andere uit alle bestemmingsplannen, de gemeentelijke verordeningen en de Bruidsschat met de verkregen rijksregels.

Acties

Opstellen transitieplan omgevingsplan

Omschrijving (toelichting)

Eén gemeente dekkend omgevingsplan vervangt uiterlijk 2032 het tijdelijke omgevingsplan. Onze Omgevingsvisie biedt houvast en uitgangspunten voor het op te stellen omgevingsplan. Wij stellen in 2025 een transitieplan op waarmee we stapsgewijs, tot 2032, toewerken naar uniformering en integrale opname in het omgevingsplan. Tijdens de transitie blijven wij initiatieven en gebiedsontwikkeling mogelijk maken.

Beoogd resultaat: vaststellen transitieplan in 2025

Doelstellingen

e. Verdere verbetering van de mobiliteit

Het is de bedoeling dat het gemeentelijk mobiliteitsplan in 2024 wordt vastgesteld door de raad. Hier in staat beschreven hoe de gemeente de komende jaren werkt aan een verdere verbetering van de mobiliteit in onze gemeente. Vanuit dit plan zetten we in 2025 specifiek in op het terugdringen van het aantal verkeerslachtoffers in onze gemeente en betere doorstroming van het verkeer in Hoogezand en Sappemeer.

Acties

Opstellen van een visie op de spoorzone

Omschrijving (toelichting)

Het spoor door Hoogezand, Sappemeer en Zuidbroek gaat intensiever worden gebruikt door de realisatie van de Wunderline en Nedersaksenlijn. Deze ontwikkelingen zorgen voor een verbeterde bereikbaarheid. Door intensiever gebruik zullen de overwegen ook vaker dicht zijn. Dit leidt tot langere wachttijden en verminderde leefbaarheid. We stellen in 2025 een visie op voor de spoorzone met oplossingen en kansen.

Opstellen uitvoeringsprogramma SPV 2030

Omschrijving (toelichting)

Het Rijk heeft met het SPV 2030 (Strategisch plan verkeersveiligheid) het verkeersveiligheidsbeleid aangescherpt. Op basis van een risicogestuurde aanpak wordt onderzocht of ongevallen voorkomen kunnen worden. Rijkssubsidies voor verkeersveiligheid worden gekoppeld aan een uitvoeringsprogramma. In 2025 stellen wij een gemeentelijk uitvoeringsprogramma op.

Opwaarderen treinstation Hoogezand-Sappemeer

Omschrijving (toelichting)

Samen met de NS en ProRail starten we in 2025 met het aanpakken van de stationsomgeving Hoogezand- Sappemeer. We pakken daarbij onder meer het stationsgebouw aan en de directe openbare ruimte rondom het station. De opwaardering dient eind 2025 gerealiseerd te zijn.

Doelstellingen

f. Behartigen van onze belangen in plan- en beleidsvorming van derden

Het is belangrijk om aangesloten te zijn bij planvorming van derden. Hierdoor worden de belangen van onze gemeente naar voren gebracht en bewaakt. Tegelijkertijd is het een kans om te zien of er meerwaarde gecreëerd kan worden. We continueren in 2025 daarom onze betrokkenheid bij de planvorming van de N33, de spoorprojecten Wunderline, Nedersaksenlijn, Lelylijn en de trein naar Stadskanaal, de jaarlijks terugkerende overleggen over de dienstregeling van het streekvervoer en het project Knijpsbrug.

Indicatoren

De gemeente heeft de ambitie om een aantrekkelijke en leefbare gemeente te zijn. Deze ambitie volgen wij aan de hand van de Leefbaarometer op wijkniveau. De Leefbaarometer is een monitor- en signaleringsinstrument van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties waarmee een inschatting wordt gegeven van de leefbaarheid in Nederland. Dat is gedaan aan de hand van een groot aantal kenmerken van de woonomgeving, zoals type voorzieningen, lokale geluidsbelasting en onveiligheid. De Leefbaarometer geeft een indruk van waar het naar verwachting goed of slecht is gesteld met de leefbaarheid (signalering) en hoe die leefbaarheid zich ontwikkelt (monitoring). De Leefbaarometer wordt iedere twee jaar geactualiseerd.

Wijk	Leefbaarheidssituatie							
	2002	2008	2012	2014	2016	2018	2020	2022
Foxham en Hoogezand-Noord	6 Ruim voldoende	6 Ruim voldoende	6 Ruim voldoende	6 Ruim voldoende	6 Ruim voldoende	6 Ruim voldoende	6 Ruim voldoende	5 Voldoende
Hoogezand-Zuid	4 Zwak	4 Zwak	4 Zwak	4 Zwak	4 Zwak	4 Zwak	4 Zwak	5 Voldoende
Kalkwijk	7 Goed	7 Goed	8 Zeer goed	8 Zeer goed	8 Zeer goed	8 Zeer goed	8 Zeer goed	8 Zeer goed
Sappemeer	6 Ruim voldoende	6 Ruim voldoende	6 Ruim voldoende	6 Ruim voldoende	6 Ruim voldoende	6 Ruim voldoende	6 Ruim voldoende	7 goed
Kiel-Windeweer	9 Uitstekend	9 Uitstekend	9 Uitstekend	9 Uitstekend	9 Uitstekend	8 Zeer goed	8 Zeer goed	8 Zeer goed
Kropswolde	8 Zeer goed	8 Zeer goed	8 Zeer goed	9 Uitstekend	9 Uitstekend	9 Uitstekend	9 Uitstekend	8 Zeer goed
Foxhol	4 Zwak	6 Ruim voldoende	6 Ruim voldoende	6 Ruim voldoende	6 Ruim voldoende	6 Ruim voldoende	6 Ruim voldoende	5 Voldoende
Westerbroek en Waterhuizen	7 Goed	7 Goed	7 Goed	7 Goed	8 Zeer goed	7 Goed	7 Goed	8 Zeer goed
Harkstede, Scharmer en Woudbloem	7 Goed	7 Goed	7 Goed	8 Zeer goed	8 Zeer goed	8 Zeer goed	8 Zeer goed	8 Zeer goed
Kolham	7 Goed	7 Goed	7 Goed	8 Zeer goed	8 Zeer goed	8 Zeer goed	7 Goed	7 Goed
Froombosch	6 Ruim voldoende	6 Ruim voldoende	6 Ruim voldoende	7 Goed	8 Zeer goed	7 Goed	7 Goed	7 Goed
Slochteren	6 Ruim voldoende	6 Ruim voldoende	6 Ruim voldoende	7 Goed	7 Goed	7 Goed	6 Ruim voldoende	7 Goed
Schildwolde	6 Ruim voldoende	6 Ruim voldoende	6 Ruim voldoende	7 Goed	7 Goed	7 Goed	7 Goed	7 Goed
Hellum	7 Goed	7 Goed	7 Goed	8 Zeer goed	8 Zeer goed	8 Zeer goed	8 Zeer goed	8 Zeer goed
Siddeburen	6 Ruim voldoende	6 Ruim voldoende	6 Ruim voldoende	7 Goed	7 Goed	7 Goed	7 Goed	7 Goed
Eemskanaal-Zuid	7 Goed	6 Ruim voldoende	6 Ruim voldoende	7 Goed	7 Goed	7 Goed	7 Goed	6 Ruim voldoende
Tjuchem en Steendam	7 Goed	7 Goed	7 Goed	8 Zeer goed	8 Zeer goed	8 Zeer goed	8 Zeer goed	8 Zeer goed
Muntendam	6 Ruim voldoende	6 Ruim voldoende	6 Ruim voldoende	6 Ruim voldoende	6 Ruim voldoende	6 Ruim voldoende	6 Ruim voldoende	6 Ruim voldoende
Noordbroek	6 Ruim voldoende	6 Ruim voldoende	6 Ruim voldoende	7 Goed	6 Ruim voldoende	7 Goed	7 Goed	7 Goed
Zuidbroek	7 Goed	7 Goed	7 Goed	7 Goed	7 Goed	8 Zeer goed	8 Zeer goed	7 Goed
Meeden	6 Ruim voldoende	6 Ruim voldoende	6 Ruim voldoende	7 Goed	7 Goed	7 Goed	7 Goed	7 Goed

2.3.2 Wonen

Inleiding

Er is veel aandacht voor wonen. Landelijk, maar ook in onze gemeente is er een tekort aan woningen. De landelijke overheid wil meer invloed (regie) op de woningmarkt. Daarom is er een Nationale Woon - en Bouwagenda gemaakt. Ook wij hebben veel aandacht voor wonen. Tussen 2023 en 2030 moeten er ongeveer 1.250 woningen bijkomen in Midden-Groningen. Dit komt naar voren uit het gemeentelijk woningmarktonderzoek uit 2022. In 2023 hebben wij, samen met de andere gemeenten uit de Regio Groningen Assen, de provincies Groningen en Drenthe en de Minister, een woondeal ondertekend. Hierin staan afspraken over nieuwbouw van woningen. Deze afspraken gaan over aantallen. Ook staan er afspraken in over betaalbaar bouwen. Het gaat dan over sociale huurwoningen en betaalbare koopwoningen.

In onze nieuwe woonvisie 'Woonvisie Midden-Groningen 2024-2030: met focus vooruit' staat wat wij de komende jaren willen bereiken. De woonvisie gaat over nieuwbouw van woningen. Ook de bestaande woningvoorraad krijgt aandacht. We geven aan wat wij willen bereiken voor onze doelgroepen: mensen die aangewezen zijn op een sociale huurwoning, starters en ouderen. We noemen ook onze inzet voor goed wonen in de dorpen en het stedelijk gebied van Hoogezand en Sappemeer. Tot slot geeft de woonvisie een inkijk in de woonbehoefte van bijzondere groepen.

De woonvisie geeft aan wat wij willen bereiken. Bij de woonvisie hoort een uitvoeringsagenda. Hierin staat wat wij precies gaan doen: wat wij zelf of samen met anderen doen en wanneer. Wij werken de uitvoeringsagenda elk jaar bij.

Ambities

Midden-Groningen is een gemeente waar het goed wonen, werken en leven is. Het is een gemeente met een eigen karakter: een stedelijk gebied en netwerken van dorpen. Dit karakter maakt dat mensen in de gemeente blijven wonen of ernaartoe verhuizen. Met het woonbeleid willen wij bijdragen aan een goede toekomst: voldoende woningen, woningen die aansluiten bij de vraag en die toekomstbestendig zijn. Dat betekent dat woningen energiezuinig zijn. Dit betekent ook inzetten op woningen waar je tot op hoge leeftijd zelfstandig kunt wonen. Ook wanneer er lichte zorg nodig is.

Trends en ontwikkelingen

Algemeen

Er moeten veel woningen bij komen. In Nederland, maar ook in Midden-Groningen. Nieuwbouw van woningen vraagt veel voorbereiding en dat kost tijd. Er zijn regels en procedures. Er zijn verschillende belangen en ambities. Ook de problemen rond stikstof, het te volle elektriciteitsnet en het gebrek aan bouwmaterialen hebben invloed op de snelheid waarmee woningen gebouwd kunnen worden.

Trends in het landelijk beleid

De landelijke overheid wil meer invloed op de woningmarkt. De Nationale Woon- en Bouwagenda is hiervoor de basis. De beschikbaarheid, de betaalbaarheid en de kwaliteit van het aanbod van woningen moet beter. Tussen 2022 en 2030 moeten er in Nederland ruim 900.000 woningen bij komen. Van de nieuwe woningen moet 67% betaalbare huur- en koopwoningen zijn. Minsten 30% van de nieuwbouw moeten sociale huurwoningen zijn. In de zogenoemde woondeals heeft de landelijke overheid afspraken gemaakt met gemeenten en provincies.

De Wet Versterking Regie op de Volkshuisvesting (WVRV) gaat de wettelijke basis bieden. Met deze wet krijgen de landelijke overheid, provincies en gemeenten meer mogelijkheden om woningbouw invloed te hebben op de woningbouw. Het gaat dan over hoeveel woningen er gebouwd worden en waar die woningen moeten komen. Ook moet de wet helpen bij het bouwen van genoeg betaalbare woningen. Andere belangrijke punten uit de wet zijn: maatregelen om te zorgen dat er sneller gebouwd kan worden; voorrang voor kwetsbare groepen voor sociale huurwoningen; goede afspraken tussen gemeenten over kwetsbare groepen.

De wet ligt bij de Tweede Kamer en is nog niet vastgesteld (juli 2024).

Koploperregio Groningen

De Groninger gemeenten en de provincie hebben een onderzoek uit laten voeren. Dit onderzoek ging over wonen en zorg. De bevolking wordt ouder. Dit is van invloed op de vraag naar woningen. Er

moeten meer geschikte huizen komen voor ouderen die zorg nodig hebben. Er zijn ook andere groepen die begeleiding nodig hebben bij het wonen. Ook voor deze groepen moeten er geschikte woonplekken zijn. Er is nu een goed beeld van wat nodig is. Dit beeld is er ook op het niveau van gemeenten. De resultaten van het onderzoek gebruiken wij bij het maken van onze woonzorgvisie. Wij moeten, net als alle gemeenten, op 1 januari 2026 een woonzorgvisie hebben.

Bestuursopdracht gemeenteraad

Wij hebben van de raad een opdracht gekregen voor het thema wonen. De opdracht gaat over: versnellen; kwaliteit van de woningvoorraad; beschikbaarheid & doorstroming; integrale aanpak; toekomstgericht; betaalbaar; juiste doelgroepen; participatie.

Woningbouwopgave Midden-Groningen

In Midden-Groningen zijn meer woningen nodig: circa 1.250 tussen 2023 en 2030. De gemeente heeft in 2022 samen met Lefier, Groninger Huis, Woonzorg Nederland en hun huurdersorganisaties een woningmarktonderzoek gehouden. Uit dit onderzoek komt naar voren dat:

- Overal in de gemeente ruimte is voor nieuwe woningen. In de dorpen moeten meer huizen worden gebouwd. Ook in het stedelijk gebied van Hoogezand en Sappemeer zijn meer huizen nodig.
- Tot 2030 zijn er ongeveer 360 extra sociale huurwoningen en ruim 800 extra koopwoningen nodig. Ook zijn er meer duurdere huurwoningen nodig.
- Jongeren en starters hebben het moeilijk op de woningmarkt. Jongeren die een sociale huurwoning zoeken, doen hier lang over. Ook starters op de koopmarkt hebben moeite met het vinden van een betaalbare koopwoning.
- In de bestaande woningvoorraad is ook genoeg te doen. Veel woningen moeten energiezuinig gemaakt worden. Dat zijn sociale huurwoningen van Lefier, Groninger Huis en Woonzorg Nederland. Dat zijn ook koopwoningen en particuliere huurwoningen.

De uitkomsten uit het woningmarktonderzoek zijn gebruikt bij het maken van de 'Woonvisie Midden-Groningen 2024-2030: met focus vooruit'.

Doelstellingen

a. Versnellen woningbouw

Tot 2030 moeten in de gemeente ongeveer 1.250 woningen toegevoegd worden. Dit betekent een grote nieuwbouwopgave. De gemeente bouwt zelf geen woningen. Wij maken nieuwbouw mogelijk en willen versnellen. Wij doen dit door zelf locaties (plekken) te ontwikkelen, marktpartijen uit te nodigen en door mee te werken aan goede plannen. Wij houden goed in de gaten of de landelijke overheid en de provincie geld hebben om ons te helpen bij het sneller bouwen van woningen.

In Hoogezand en Sappemeer (stedelijk gebied) moeten 500-675 woningen worden toegevoegd. In de dorpen moeten 525-750 woningen extra worden gebouwd tot 2030. Er is behoefte aan allerlei woningen. Er moeten meer woningen komen voor kleine huishoudens, vooral sociale huurwoningen, Dit zijn woningen voor jongeren (starters), maar vooral voor ouderen. In Hoogezand en Sappemeer kan dit een mix van appartementen en woningen met een tuintje zijn. In de dorpen is er meer vraag naar kleine woningen met een tuin. Overal in de gemeente is vraag naar koopwoningen voor gezinnen. De meeste vraag is er naar betaalbare (tot € 320.000) en middeldure (€ 320.000 - € 500.000) koopwoningen.

Acties

Benutten van hulpmiddelen

Omschrijving (toelichting)

We houden goed in de gaten of er subsidies komen om nieuwbouw te versnellen. We reageren op het juiste moment. In 2024 zijn landelijke verkiezingen geweest en er is een nieuwe regering. De nieuwe regering trekt geld uit om nieuwbouw te stimuleren. Het is nog niet duidelijk hoe dit gedaan wordt.

Versterken samenwerking met marktpartijen

Omschrijving (toelichting)

Wij werken samen met marktpartijen. Met de corporaties en hun huurderorganisaties maken wij in 2025 nieuwe langjarige prestatieafspraken. Wij overleggen regelmatig met makelaars. Wij geven marktpartijen snel duidelijkheid met ons afwegingskader voor initiatieven, met bouwenveloppes (voorwaarden voor ontwikkeling van woningen) en goed overleg.

Snelle afweging van nieuwe woningbouwinitiatieven
Omschrijving (toelichting)

Ook in 2025 bespreken wij plannen voor woningbouw in onze initiatievenloketten. Veel initiatieven worden afgehandeld in het 'kleine loket'. Grotere en ingewikkelder plannen bespreken wij in het 'grote loket'. We bekijken initiatieven vanuit een aantal invalshoeken, bijvoorbeeld verkeer of stedenbouw. Ook zijn er een vast aantal punten waar plannen op scoren. Dit zijn: meervoudig ruimtegebruik; ruimtelijke kwaliteit; inclusie; duurzaamheid; veilig & gezond; wetten & regels. Deze punten staan in onze Omgevingsvisie. We geven snel duidelijkheid en denken mee. Het initiatievenloket vindt wekelijk plaats.

Doelstellingen

b. Goed wonen in de dorpen
Er zijn veel dorpen in de gemeente. Ieder dorp heeft een eigen karakter. Er zijn woondorpen en dorpen met voorzieningen. Ook het landschap waarin de dorpen liggen verschilt. Wij bieden ruimte voor nieuwbouw in alle dorpen. Ook werken wij samen met eigenaren aan woningverbetering. Het gaat dan onder andere om energiezuinig maken.

Acties

Verdere uitwerking centrumplan Muntendam
Omschrijving (toelichting)

Wij hebben samen met inwoners plannen gemaakt voor het centrum van Muntendam. In 2025 werken wij de plannen voor woningbouw verder uit. Wij doen dit samen met marktpartijen. Het gaat om nieuwbouw van maximaal 20 tot 25 woningen met een tuin. Ook zijn we bezig met een plan voor woningen waar zorg geleverd kan worden. Het gaat om minimaal 15 appartementen. We onderzoeken of het er meer kunnen zijn. Het oude gemeentehuis moet hiervoor verbouwd worden.

Doorgaan met de gebiedsgerichte aanpak Muntendam
Omschrijving (toelichting)

De gemeente werkt samen met het programmabureau Regionaal Woon- en Leefbaarheidsplan Oost-Groningen aan de gebiedsgerichte aanpak Muntendam. Met deze aanpak kunnen een groot aantal koopwoningen energiezuinig gemaakt worden. De aanpak richt zich in het bijzonder op koopwoningen met een slecht energielabel. Huiseigenaren krijgen een aanbod, namelijk een advies over energiezuinig maken van hun woning. Dit advies is gratis. Eigenaren van woningen met een slecht energielabel kunnen subsidie krijgen voor isolerende maatregelen. Het geld hiervoor komt uit het budget van de Regio Deal. Het project loopt tot juli 2025. We hebben als doel om circa 230 woningen energiezuinig te maken. De uitwerking van maatregel 29 van Nij Begun is van invloed op de voortgang van dit project.

In de markt zetten vrijkomende schoollocaties in de dorpen
Omschrijving (toelichting)

In 2025 werken wij verder aan de uitvoering van fase 1 van het plan van aanpak voor de vrijkomende schoollocaties.

- De voorbereiding van de kaveluitgifte van voormalige schoollocaties in Slochteren en Kolham zijn in 2024 opgestart. In 2025 kan wordt de kavelverkoop uitgevoerd en kunnen particulieren hun bouwplan ten uitvoer brengen.

- In 2025 wordt een start gemaakt met de 2 locaties (plekken)in Siddeburen. Dit op basis van haalbaarheidsonderzoeken in 2024.
- Als onderdeel van een tenderprocedure worden de locaties Kerkstraat in Zuidbroek en de Oudeweg in Westerbroek in de markt gezet.

Aandacht voor lokale woonvraagstukken
Omschrijving (toelichting)

Wij willen maatwerk leveren in de dorpen en sluiten aan bij de uitvoeringsagenda van de dorpsplannen. Wij blijven ons inzetten voor verbetering en energiezuinig maken van bestaande woningen. De gebiedsgerichte aanpak in Muntendam is hiervan een voorbeeld. In de prestatieafspraken met Lefier, Groninger Huis, Woonzorg Nederland en hun huurdersorganisaties maken wij afspraken over de bestaande sociale huurvoorraad. Het centrumplan Muntendam is een voorbeeld van lokaal maatwerk.

Doelstellingen

c. Zorgen dat de kwaliteitsslag in het stedelijk gebied zichtbaar wordt.
Wij werken aan goed wonen en leven in Hoogezand en Sappemeer, die samen het stedelijk gebied vormen. Werken aan wonen in het bestaand stedelijk gebied draagt bij aan een betere kwaliteit van het stedelijk gebied. We bieden ruimte voor nieuwbouw en we werken aan verbetering van de bestaande woningvoorraad.

Acties

We starten met de nieuwbouw van woningen in de Vosholen fase 2
Omschrijving (toelichting)

Wij starten in 2025 met de nieuwbouw in fase 2 van de Vosholen. Groninger Huis gaat 28 sociale huurwoningen bouwen. Ook start in 2025 de bouw van 12 koopwoningen aan de Croonhoven. Dit zijn tweekappers en vrijstaande woningen. Deze 40 woningen worden gebouwd op grond die de gemeente uitgeeft.

Verdere uitwerking plannen Hoogezand-Noord (Zeeheldenbuurt-West)
Omschrijving (toelichting)

Wij werken de plannen voor de Zeeheldenbuurt-West in Hoogezand verder uit. Dit gaat over vernieuwing van de woningvoorraad, maar ook over sociale wijkvernieuwing. In 2025 willen wij opdracht geven voor de aanpak van de Zeeheldenbuurt-West en de Van Spilbergenkade. Wij selecteren samen met Lefier en Groninger Huis een marktpartij om dit gebied opnieuw te ontwikkelen en 270 tot 320 woningen te bouwen. Minimaal 164 woningen moeten sociale huurwoningen zijn. Lefier en Groninger Huis gaan woningen slopen. Dit zijn woningen die niet meer van deze tijd zijn. Het plan is om in 2025 de eerste woningen te slopen.

Verdere uitwerking plannen Stadshart Hoogezand
Omschrijving (toelichting)

Wij gaan in 2025 verder met de realisatie van het Stadshart in Hoogezand. We verwachten in vlek 9 te kunnen starten met de bouw van 15 sociale huurappartementen. En we voorzien een herijking van het totale programma, waarin voornamelijk vlek 3 een nieuwe invulling krijgt. Dit heeft ook gevolgen voor de bijbehorende grondexploitatie. Deze herijking wordt in 2024 of 2025 aan uw raad ter besluitvorming aangeboden.

In de markt zetten van vrijkomende schoollocaties
Omschrijving (toelichting)

In 2025 werken wij verder aan de uitvoering van fase 1 van het plan van aanpak voor de vrijkomende schoollocaties.

- Als onderdeel van een tenderprocedure brengen wij drie vrijkomende locaties (plekken) op de markt: Aalbersestraat en Multatulistraat in Hoogezand en de Middenstraat in Sappemeer.
- Naar aanleiding van een haalbaarheidsonderzoek gehouden in 2024 is gebleken dat de locatie Mars niet samen met ZINN ontwikkeld kan worden. In 2025 wordt deze locatie samen met de 3 bovengenoemde locaties in de markt gezet.
- In 2025 worden de 20 woonzorgeenheden en 2 zelfstandige seniorenwoningen op de locatie Waterman (Hoogezand) opgeleverd.

Doelstellingen

d. Goed en betaalbaar wonen.

Wij werken aan een goede woning in een prettige omgeving voor al onze inwoners. Er moet een goede mix zijn. Er moeten woningen zijn voor starters en voor ouderen, voor grote en kleine huishoudens, voor huishoudens met en zonder kinderen. Er moeten koop- en huurwoningen zijn met verschillende prijzen. In ieder geval moeten er voldoende betaalbare woningen zijn. Er is behoefte aan ongeveer 360 extra sociale huurwoningen tot 2030.

Acties

We stellen nieuwe meerjarige afspraken met Lefier, Groninger Huis, Woonzorg Nederland en hun huurdersorganisaties vast.

Omschrijving (toelichting)

Wij gaan de langjarige afspraken met Lefier, Groninger Huis, Woonzorg Nederland en hun huurdersorgansaties vernieuwen. De langjarige afspraken uit 2021 zijn verouderd en aan vervanging toe. De 'Woonvisie Midden-Groningen 2024-2030: met focus vooruit' is onze basis.

We maken concrete prestatieafspraken voor het jaar 2026

Omschrijving (toelichting)

In 2025 maken wij prestatieafspraken voor 2026. Wij maken deze afspraken met Lefier, Groninger Huis, Woonzorg Nederland en hun huurdersorganisaties. De afspraken gaan over beschikbaarheid, betaalbaarheid, duurzaamheid & klimaatadaptatie, leefbaarheid en wonen & zorg.

Doorgaan met leningen SVN

Omschrijving (toelichting)

Wij blijven woningeigenaren ondersteunen met de stimuleringslening en de verzilverlening. Dit betekent dat eigenaren goedkoop kunnen lenen om hun woning te verbeteren of levensloopbestendig te maken. Voor starters op de koopmarkt blijft de starterslening beschikbaar. Met deze lening zijn meer koopwoningen bereikbaar voor mensen die hun eerste woning kopen.

Doelstellingen

e. Speciale aandacht voor groepen die dat nodig hebben.

Wij willen dat iedereen goed kan wonen in de gemeente. Daarom hebben wij speciale aandacht voor een aantal groepen. Dit zijn jongeren/starters en ouderen. Dit zijn mensen met een zorgvraag. Dit zijn ook mensen die begeleiding nodig hebben bij het wonen.

Acties

We stellen een woonzorgvisie vast.

Omschrijving (toelichting)

In 2025 leveren wij een woonzorgvisie op. In deze visie wat wij gaan doen om aandachtsgroepen een fijne woonplek te geven. Aandachtsgroepen zijn: ouderen met een zorgvraag en groepen die ondersteuning nodig hebben bij het wonen.

We onderzoeken de mogelijkheden voor goede huisvesting voor arbeidsmigranten.

Omschrijving (toelichting)

Wij nemen het initiatief om in 2025 samen met buurgemeenten te werken aan goede huisvesting voor arbeidsmigranten. We onderzoeken eerst wat de wensen en mogelijkheden zijn.

We voeren kamerverhuurbeleid in.

Omschrijving (toelichting)

Wij willen in 2025 kamerverhuurbeleid laten vaststellen en invoeren. Wij willen dat mensen die een kamer huren goed en veilig kunnen wonen. Ook willen wij overlast voor de omgeving voorkomen. Dit vraagt om regels.

Indicatoren

Om te kunnen volgen in hoeverre de gemeente op weg is haar woningbouw ambities te realiseren monitoren, wij onze ambities aan de hand van onderstaande indicator. Per indicator staat de actuele waarde opgenomen en staat een streefwaarde opgenomen voor 2030.

Woningvoorraad (Bron: CBS)	2022	2023	2030
Beginstand woningvoorraad per 1 januari	28.313	28.587	>29.663

2.3.3 Werken

Inleiding

Wij hebben veel industrie, maar ook veel landelijk gebied. Wij willen aantrekkelijk zijn voor bedrijven om te ondernemen, zodat inwoners hier goed kunnen werken en wonen. Er zijn mogelijkheden voor sport, winkelen en cultuur en je kunt genieten in het landelijk gebied van landschap en natuur. Wij vinden het belangrijk dat er meer toeristen komen. Dat geeft levendigheid in de dorpen en toeristen geven ook geld uit in onze gemeente.

Ambities

Wij vinden het belangrijk dat iedereen mee kan doen, goed kan wonen en werken. Wij willen een economie waar zoveel mogelijk mensen aan het werk zijn. Want met een baan kunnen mensen hun rekeningen betalen en krijgen ze geen geldproblemen. Als je werk hebt, heb je ook meer sociale contacten. En daarmee krijgen mensen een positieve eigenwaarde. Om te zorgen voor voldoende banen in onze gemeente, moeten we goed voor onze bedrijven zorgen. We willen voldoende ruimte voor bedrijven om te zorgen dat bedrijven door kunnen ontwikkelen in onze gemeente. Onze werklocaties moeten aantrekkelijk zijn voor ondernemers, zodat ze in onze gemeente willen blijven. Aantrekkelijke werklocaties voor bedrijven trekt bovendien ook nieuwe bedrijven naar onze gemeente. Met de volgende doelen willen we dat bereiken:

Wij willen een uitstekende service bieden voor ondernemers en instellingen.
Wij willen een duurzaam perspectief voor de landbouwsector.
Wij willen aantrekkelijke winkelgebieden.
Wij willen een groeiende en vitale vrijetijdssector.

Trends en ontwikkelingen

Te weinig personeel
In 2023 is de Nederlandse economie met 0,1 procent gegroeid. Al in het eerste kwartaal van 2023 zagen we landelijk dat de economie is gestopt met groeien (CBS). In 2024 zet dit door, de economie laat weinig groei zien. Dit komt onder andere doordat we te maken hebben met hogere kosten. In Midden-Groningen zien we dat bedrijven net zoals in 2022 en 2023 een tekort hebben aan personeel. Er zijn minder werkzoekenden en meer vacatures. Daardoor hebben werkgevers moeite om personeel te vinden. We hebben in onze gemeente vooral veel beroepen in de industrie. Het UWV houdt de

spanning op de arbeidsmarkt bij. Volgens het UWV blijft in de arbeidsmarktregio Groningen het tekort aan personeel in alle beroepsgroepen aanhouden. Dit komt niet door economische groei, maar door de vergrijzing van de bevolking. Er zijn meer mensen die de pensioengerechtigde leeftijd bereiken. Daardoor zijn er steeds minder mensen in onze regio beschikbaar voor werk.

Plek voor bedrijven
Er zijn regelmatig bedrijven die contact met ons opnemen over beschikbare bedrijventerreinen om te kunnen bouwen. Niet alleen in onze gemeente, maar in de hele Regio Groningen-Assen (en de rest van Nederland) is er nog vraag naar ruimte. Er is niet genoeg ruimte op onze bedrijventerreinen voor alle bedrijven die een nieuwe plek zoeken. Niet alleen bedrijven hebben ruimte nodig, ook andere ontwikkelingen zijn in onze gemeente op zoek naar ruimte, bijvoorbeeld nieuwe woningen of zonneparken.

Netcongestie

Netcongestie betekent dat het elektriciteitsnet te vol raakt. Dit levert problemen op voor het bedrijfsleven. Steeds vaker krijgen we te maken met bedrijven die geen grote aansluiting kunnen krijgen, of te maken hebben met lange wachttijden om een aansluiting te krijgen. Hierdoor kunnen bedrijven niet, of met vertraging, uitbreiden of nieuw bouwen.

Landbouw
Onze gemeente heeft veel boerenbedrijven. De landbouwsector heeft te maken met steeds veranderende en strengere regels voor natuur, klimaat, water en bodem. De Rijksoverheid heeft daar nieuwe plannen voor bekend gemaakt die grote gevolgen hebben voor de toekomst van de landbouw en het landelijk gebied in Nederland. Boeren maken zich zorgen over hun bedrijf en de toekomst. Provincie Groningen heeft de leiding om de plannen van de Rijksoverheid uit te werken. Door landelijke en Europese politieke ontwikkelingen is de koers die wordt gevolgd onduidelijk. Tot nu toe blijft de provincie het proces waarbij ze met boerenbedrijven, inwoners en andere organisaties in gesprek gaan volgen. Met dit proces werkt de provincie de landelijke doelstellingen uit. Midden-Groningen is actief betrokken in het proces. We zien dat er voor meerdere partijen in het landelijk gebied een rol en opgave is.

De landbouw is steeds in ontwikkeling. De agrarische bedrijven en het onderwijs is innovatief en werkt continu aan verduurzaming van de sector. Ook wordt er steeds meer natuurinclusief gewerkt. Dat betekent dat de boeren met de manier waarop zij in hun bedrijf werken bijdragen aan de natuur en de omgeving.

Detailhandel
De detailhandel is veel in beweging. Dit heeft verschillende oorzaken. Ten eerste verandert de opbouw van de bevolking. Zo neemt het deel jongeren af en het deel ouderen toe. Tussen deze groepen zitten verschillen in hoeveel geld ze kunnen uitgeven en waaraan ze dit willen doen. Daarnaast kunnen mensen zich steeds makkelijker verplaatsen met bijvoorbeeld de auto, trein of fiets. Dit betekent dat je ook op plekken verder van huis kunt winkelen. Ook hebben mensen in vergelijking met vroeger meer vrije tijd. Mensen hebben meer tijd om te winkelen en doen dit ook.

Verder kopen steeds meer mensen spullen op internet. In 2023 gaven mensen voor meer dan 34,7 miljard euro uit aan producten en diensten op internet. Al deze veranderingen betekenen veel voor winkels in de winkelstraten. Winkeliers moeten meer moeite doen om klanten naar hun winkel te trekken. Dit kunnen ze doen door bijvoorbeeld een aantrekkelijk aanbod of een goede service. Daarnaast hebben winkeliers te maken met bijvoorbeeld veranderingen in hoeveel en wat mensen kunnen kopen. Ook hebben winkeliers te maken met stijgende kosten voor bijvoorbeeld personeel en energie.

Recreatie en toerisme
Vakantie en vrije tijd worden voor veel mensen steeds belangrijker. Er wordt steeds meer geld aan uitgegeven. Nederlanders kiezen weer vaker voor een vakantie in het buitenland, vooral in Europa. Wel worden er vaker korte trips in eigen land gemaakt. Ook in onze gemeente stijgt het aantal overnachtingen. Onze bezoekers komen vooral uit Nederland, maar ook steeds vaker uit Duitsland. Er zijn meer actieve ouderen in Nederland. Zij gaan er veel op uit buiten het hoogseizoen. Dit verlengt het seizoen voor onze ondernemers.

Natuur en landelijke bestemmingen worden steeds populairder. Mensen zijn op zoek naar bijzondere ervaringen. Er is belangstelling voor bijzondere verblijfsaccommodaties zoals bijvoorbeeld een boomhut of wellness, maar ook voor de unieke verhalen van het gebied en het maken van herinneringen.

Door technologische vernieuwingen kan een gast sneller, contactloos en op elk gewenst moment geholpen worden. Toepassing van AI (kunstmatige intelligentie) wordt steeds belangrijker in de oriëntatiefase van de bezoeker en bij het inrichten van de bedrijfsvoering door onze ondernemers.

Doelstellingen

a. Wij willen een uitstekende service bieden voor ondernemers en instellingen

Wij denken mee met bedrijven die in onze gemeente willen starten of bedrijven uit onze gemeente die willen groeien. Dit doen wij ook bij bedrijven die willen samenwerken met elkaar of met het onderwijs. Zo helpen wij mee met ideeën van bedrijven om te vernieuwen en te ontwikkelen.

Acties

Actualisatie economisch programma

Omschrijving (toelichting)

De grote maatschappelijke transities van deze tijd brengen grote economische uitdagingen en kansen met zich mee. Daarnaast zal als gevolg van Nij Begun in de komende jaren volop worden geïnvesteerd in de economische structuurversterking van de regio. Deze ontwikkelingen stellen mogelijk andere eisen aan onze inzet op het gebied van economie en geeft aanleiding om onze inzet te herijken. In de eerste helft van 2025 verwachten wij het geactualiseerde economische programma ter besluitvorming aan te kunnen bieden.

Aanspreekpunt voor ondernemers

Omschrijving (toelichting)

Naast het standaard loket voor vergunningen bieden wij contactpersonen voor ondernemers. Dit zijn de bedrijvencontactfunctionarissen. Bij hen kunnen ondernemers terecht met vragen. Ondernemers hebben vaak situaties waarbij alleen een aanvraag voor vergunning niet passend is. Een gesprek met de bedrijvencontactfunctionaris brengt de ondernemer bij de juiste afdeling in de gemeente.

Bedrijventerreinenvisie

Omschrijving (toelichting)

In 2024 hebben we een visie voor onze bedrijventerreinen opgesteld. In de visie staat hoe we onze huidige bedrijventerreinen toekomstbestendig willen maken. (Onder voorbehoud van vaststelling door de gemeenteraad in oktober 2024.) En wat we belangrijk vinden voor nieuwe bedrijventerreinen. In 2025 stellen we een uitvoeringsagenda op voor de bedrijventerreinenvisie.

Informatie geven

Omschrijving (toelichting)

Via onze reguliere contacten met ondernemers en ondernemersverenigingen delen we informatie over regionale ontwikkelingen en publieke regelingen die interessant zijn. Daarnaast verbinden we de ondernemers in onze gemeente die specifieke vragen hebben met het ondersteuningsaanbod van andere partijen zoals provincie, RVO en GroBusiness.

Ondernemers kunnen ook veel van elkaar leren. Daarom organiseren we in 2025 ook opnieuw minimaal één brede bijeenkomst voor ondernemers. Naast een inspirerende spreker wordt ondernemers op deze bijeenkomst ook volop gelegenheid geboden om te netwerken.

Werk en onderwijs op elkaar afstemmen

Omschrijving (toelichting)

Wij maken het mogelijk dat er binnen het lokale onderwijs aandacht wordt gegeven aan techniek en innovatie door middel van onze jaarlijkse subsidie aan het Innovatiefestival.

Daarnaast werken onderwijs, overheid, bedrijfsleven en inwoners in innovatiewerkplaatsen aan oplossingen voor maatschappelijke vragen. Met innovatiewerkplaatsen versterken wij de relatie tussen

bedrijven, onderwijs, inwoners en overheid. Ook draagt het bij aan de regionale binding van studenten en innovatie in de regio. Verder helpen we waar mogelijk initiatieven in hun ontwikkeling.

Doelstellingen

b. Wij willen een duurzaam perspectief voor de landbouwsector

De landbouw is voor onze gemeente belangrijk. Met een duurzaam perspectief bedoelen we dat er voor boeren duidelijkheid voor de langere termijn moet zijn, met een goede toekomst. Net als in de rest van Nederland krijgt de landbouw in onze gemeente te maken met grote veranderingen. Samen met landbouwers, maatschappelijke organisaties en inwoners maken we een agenda.

Acties

Agenda voor de Veenkoloniën

Omschrijving (toelichting)

Gemeente Midden-Groningen is onderdeel van het gebied 'de veenkoloniën'. In dit unieke gebied werken gemeenten in Groningen en Drenthe en het waterschap samen. Deze samenwerking heet Agenda voor de Veenkoloniën. Agenda voor de Veenkoloniën werkt aan de thema's landbouw, natuur en omgeving. Dit doet Agenda voor de Veenkoloniën samen met de landbouw, natuurorganisaties en het onderwijs. In 2025 zullen er nieuwe afspraken worden gemaakt met de deelnemende partijen over op welke thema's de samenwerking het beste tot zijn recht komt.

Landbouwagenda

Omschrijving (toelichting)

In 2024 hebben we een start gemaakt om samen met landbouwers en maatschappelijke organisaties een landbouwagenda op te stellen. In een landbouwagenda noemen we duidelijke acties waar de gemeente of andere partijen mee aan de slag kunnen. En helpt ons mee met hoe wij om kunnen gaan met veranderingen in de toekomst. In een landbouwagenda nemen we geen nieuwe regels op. We moeten wel voldoen aan regels en wetgeving die er al is. In 2025 wordt de landbouwagenda vastgesteld.

Transitie Landelijk Gebied Groningen

Omschrijving (toelichting)

Met het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) wil het Rijk werken aan opgaves voor natuur, water en klimaat. De Transitie van het Landelijk Gebied is de Groningse invulling van het NPLG, ook wel PPLG (Provinciaal Programma Landelijk Gebied) genoemd. In 2024 heeft Provincie Groningen een plan gemaakt mét en vóór 7 gebieden in onze provincie. Gemeente Midden-Groningen valt in 4 gebieden. Het intensieve proces dat door provincie Groningen wordt doorlopen heeft te maken met nieuwe landelijke en Europese politieke ontwikkelingen. Hierdoor is de uitkomst en de koers vanaf 2025 onzeker. Wij bieden als gemeente een aanspreekpunt. Ook helpen wij om boeren, inwoners en andere organisaties te betrekken bij het maken van de plannen voor het gebied. Daarnaast brengen wij kennis over het gebied in.

Verbindingen leggen

Omschrijving (toelichting)

Wij willen nieuwe verbindingen leggen tussen landbouw, agri-industrie, natuur, recreatie en toerisme. Ook doen we werkbezoeken bij boeren om te horen wat er leeft. Dit levert veel informatie op.

Doelstellingen

c. Wij willen aantrekkelijke winkelgebieden

Winkelgebieden hebben verschillende functies. Aantrekkelijke winkelgebieden zijn belangrijk voor economie en werkgelegenheid. Daarnaast hebben winkelgebieden een sociale functie, het is een plek waar mensen elkaar ontmoeten. Ook draagt een goed winkelgebied bij aan het woongenot.

In Midden-Groningen is meer winkelruimte beschikbaar dan dat er winkels zijn. Dit betekent dat een aantal gebouwen leeg staat. Dat is niet goed voor de sfeer in een winkelgebied. Ook kan het zijn dat gebouwen die leegstaan in slechte staat zijn. Om te zorgen dat er niet te veel gebouwen leeg staan, willen wij dat er minder gebouwen gebruikt kunnen worden als winkel. Het gaat dan vooral om gebouwen die niet in winkelgebieden liggen. Zo zorgen wij ervoor dat onze winkelgebieden aantrekkelijk blijven.

Acties

Wij geven aan in welke gebieden winkels mogen zitten

Omschrijving (toelichting)

Nieuwe winkels mogen alleen opgericht worden binnen een winkelgebied. Hierdoor zorgen wij ervoor dat de winkels niet door de hele gemeente verspreid liggen. Veel winkels bij elkaar is aantrekkelijk voor mensen die willen winkelen. En veel klanten is weer goed voor de winkeliers.

Wij maken het platform detailhandel mogelijk

Omschrijving (toelichting)

Het platform detailhandel is een netwerk van verschillende winkeliersverenigingen in onze gemeente. Gemiddeld komt het platform detailhandel 6 keer per jaar samen om te praten over verschillende onderwerpen die te maken hebben met detailhandel.

Wij werken zoveel mogelijk mee aan verandering van gebruik van een winkelpand

Omschrijving (toelichting)

Als een eigenaar het gebruik van zijn winkelpand wil veranderen naar bijvoorbeeld wonen, dan werken we daar zo veel mogelijk aan mee. Het nieuwe gebruik moet passen in de omgeving van het pand. De gemeente bekijkt de vraag van de pandeigenaar op een positieve manier.

Doelstellingen

d. Wij willen een groeiende en vitale vrijetijdssector

We zetten ons in voor een volwaardige en vitale vrijetijdssector. In 2030 dragen toerisme en recreatie bij aan de brede welvaart in Midden-Groningen. De visie op vrijetijdseconomie en de uitvoeringsagenda die in 2022 zijn vastgesteld zijn hiervoor de basis.

We werken aan 5 ontwikkelpunten:

- De buitenruimte op orde
- Een aantrekkelijk en beleefbaar aanbod
- Een toekomstbestendige vrijetijdssector
- Profilering van ons DNA en betere informatievoorziening
- Samenwerking met andere overheden gericht op de toekomst.

In 2025 brengen we met verschillende projecten de buitenruimte verder op orde. Door middel van een jaarlijkse subsidie werkt Ontdek Midden-Groningen aan de toeristische promotie van onze gemeente. Het Routebureau Groningen krijgt een jaarlijkse subsidie voor instandhouding en promotie van het netwerk van wandel- en fietspaden. In regionale overleggen over onder andere de baanbreker Vrijetijdseconomie zetten we ons in voor de belangen van vrijetijdseconomie in Midden-Groningen.

Daarnaast start in 2025 ook de tweede fase van het NPG-project Midden-Groningen op de kaart (zie programma 2.5.5) waarin we inzetten op fysieke informatievoorziening aan bezoekers en het stimuleren van evenementen en arrangementen rond de routes die in fase 1 zijn ontwikkeld.

We doen dit niet alleen, maar samen met de inwoners en met een groot aantal samenwerkingspartners. Deze partners dragen daarmee bij aan de doelstellingen en de acties.

Acties

De haven van Zuidbroek wordt na het vaarseizoen opgeknapt.
Omschrijving (toelichting)

In 2024 is onderzoek gedaan naar de gemeentelijke havens. De damwanden en aanwezige voorzieningen in de haven van Zuidbroek zijn in slechte staat. Na het vaarseizoen van 2025 wordt gestart met herstel. Dit wordt afgerond in 2026. Er wordt gewerkt aan een plan om dit te combineren met een verbeterde uitstraling en vernieuwing van de havenvoorzieningen.

Slochteren krijgt nieuwe havenvoorzieningen.
Omschrijving (toelichting)

Als onderdeel van het gebiedsproces Slochterhaven wordt in 2025 gestart met de bouw van een nieuw havengebouw met voorzieningen voor vaarrecreanten.

Informatievoorziening en samenwerking rond het Zuidlaardermeer
Omschrijving (toelichting)

In het Zuidlaardermeergebied wordt met alle gebiedspartijen vanuit het 'afstemmingsoverleg Zuidlaardermeer' gewerkt aan een goede balans tussen natuur en recreatie in het gebied. In 2025 wordt concreet invulling gegeven aan het actiepunt betere informatievoorziening. Er wordt een nieuwe informatiekaart voor het gebied ontwikkeld. De oude en in slechte staat verkerende borden worden in 2025 vervangen door nieuwe borden met de nieuwe gebiedskaart. De kaart wordt ook gebruikt voor toeristische promotie van het gebied.

Meerdere fietspaden worden opgeknapt.
Omschrijving (toelichting)

In 2024 hebben vrijwilligers van het Routebureau Groningen de fietsknooppunten en routes in Midden-Groningen beoordeeld. Dit heeft geleid tot aandachtspunten op het gebied van onderhoud, veiligheid en voorzieningen. Door deze aandachtspunten te combineren met gepland beheer en onderhoud en een ‘plus’ vanuit de inpassingskosten gevolgen aardgaswinning, wordt fietsen in onze gemeente steeds aantrekkelijker, veiliger en comfortabeler.

Het onderzoek naar onze zwemstranden wordt uitgewerkt in een plan van aanpak.
Omschrijving (toelichting)

In 2024 is onderzocht welke investeringen nodig zijn om onze zwemstranden aantrekkelijk te maken. Dit zijn eenmalige herstelwerkzaamheden waarbij een 'plus' wordt toegevoegd in functionaliteit en veiligheid. In 2025 worden deze zoveel mogelijk uitgevoerd.

Het onderzoek naar kanosteigers wordt uitgewerkt in een plan van aanpak.
Omschrijving (toelichting)

In 2024 is in kaart gebracht welke kanosteigers er zijn en wat de staat hiervan is. In 2025 wordt samen met de kanoverhuurders in onze gemeente een plan gemaakt voor herstel en vervanging binnen de reguliere onderhoudsbudgetten. Na herstel wordt extra aandacht gegeven aan de promotie van de routes.

Ontwerp voor het Beleefpark Meerwijck

Omschrijving (toelichting)

Samen met ondernemers, omwonenden en gebiedspartijen wordt het schetsontwerp voor een Beleefpark bij het Zuidlaardermeer uitgewerkt tot een ontwerp. Op basis hiervan worden subsidies aangevraagd voor de uitvoering. Vanuit de visie vrijetijdseconomie is geld gereserveerd voor cofinanciering.

Indicatoren

De effecten van het uitvoeren van de uitvoeringsagenda Vrijetijdseconomie zijn meer bezoekers, meer toeristische overnachtingen en een verhoging van de bestedingen. Uiteindelijk draagt dit bij aan een groei van bedrijven en werkgelegenheid. We zien de volgende indicatoren en streefwaarden voor 2030:

Werkgelegenheid in de vrijetijdssector	2020	2030
Aandeel toeristische banen in onze gemeente t.o.v. totaal aantal banen	0	0

Bedrijvigheid in de vrijetijdssector	2020	2030
Aantal bedrijven in vrijetijdssector	360	450

Overnachtingen	2020	2030
Aantal toeristische overnachtingen	201.000	>250.000

2.3.4 Energie en duurzaamheid

Inleiding

In 2021 heeft de raad een duurzaamheidsvisie vastgesteld. Sinds die tijd werken we aan de uitvoering van deze visie. In de duurzaamheidsvisie hebben we veel aandacht voor de sociale kant van de energietransitie. Armoede is een probleem in onze gemeente en we zien dat dit probleem groter wordt. Veel woningeigenaren hebben op dit moment onvoldoende geld om hun huis te verduurzamen. In wijken met goedkope woningen hebben onze inwoners vaak hoge energierekeningen. Wij hopen dat maatregel 28 en 29 van Nij Begun enig soelaas kunnen bieden; via beide maatregelen komen middelen beschikbaar voor inwoners en corporaties in de provincie Groningen om woningen te isoleren.

De overgang naar duurzame energievormen vraagt om veel inspanningen van gemeenten. De productie van elektriciteit moet duurzaam zijn en ook de warmte die we gebruiken moet duurzaam zijn geproduceerd. Gemeenten zijn de regisseurs van de warmtetransitie. Plannen voor duurzame elektriciteit en duurzame warmte maken wij samen met onze buurgemeenten en/of in regionaal verband, en vooral ook samen met onze inwoners.

Gemeenten moeten elke 4 jaar een Transitievisie Warmte (TVW) vaststellen. Een TVW beschrijft per wijk welke mogelijkheden er zijn om van het aardgas af te gaan en op andere, meer duurzame wijze, in warmte te voorzien.

Samenwerking op gemeente-overstijgende thema's als energie en klimaat is belangrijk. Een belangrijke overlegstructuur voor duurzaam geproduceerde elektriciteit (en warmte) is de Provinciale Meerjaren Infrastructuur Energie en Klimaat (PMIEK). Hierin zitten de gemeenten, de provincie en de netbeheerders samen aan tafel. Het PMIEK is bedoeld om keuzes op het gebied van ruimte en energie samen te brengen en af te stemmen. Het overvolle elektriciteitsnet is momenteel het belangrijkste onderwerp van de PMIEK. Gemeenten leveren gegevens aan over plannen en ontwikkelingen en Enexis over de voorgenomen uitbreidingen van het elektriciteitsnet. Vervolgens stemmen zij samen af en worden de gevolgen voor de vraag naar elektriciteit bepaald. Op basis van deze gegevens bepalen bestuurders vervolgens welke plannen voorrang krijgen. De PMIEK wordt om de 2 jaar vernieuwd.

De Regionale Energiestrategie (RES), die primair gaat over de productie van duurzame energie op land en de verduurzaming van de gebouwde omgeving en de PMIEK zijn steeds nauwer met elkaar verweven. Deze samenwerking zal naar verwachting in 2025 nog sterker worden. De RES wordt om de 2 jaar vernieuwd.

Een thema dat de laatste jaren meer in de belangstelling is gekomen, is klimaatadaptatie. Er valt minder regen, maar als het valt, is de neerslag heviger dan voorheen. Hoe passen wij ons aan aan het veranderende klimaat? Samen met de werkregio Groningen-Noord Drenthe werken wij aan de Regionale Uitvoeringsagenda en lokaal aan de Lokale Uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie. Hiermee hopen wij in de toekomst de droogte, hitte en wateroverlast beter het hoofd te kunnen bieden.

Tot slot blijft er aandacht voor onze gemeente als voorbeeldrol. Wij willen extra stappen zetten om te verduurzamen. Belangrijke onderwerpen zijn: Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI), het verduurzamen van onze gebouwen en het verduurzamen van het wagenpark van de gemeente.

Ambities

Duurzame ontwikkeling gaat over een evenwicht tussen mens, milieu en economie. Mondiaal, nationaal, regionaal, en lokaal. We zetten in op een duurzame samenleving, energievoorziening, landschap en klimaat, ondernemen en een duurzame gemeentelijke organisatie.

Een duurzame samenleving is van ons allen. Werken aan een duurzame ontwikkeling doen we samen met partners, belanghebbenden en in het bijzonder met onze inwoners.

Indicator CO2-uitstoot
Een belangrijke doel in relatie tot duurzame ontwikkeling is CO2-reductie. In relatie tot dit doel monitoren wij:
- 'de totale bekende CO2-uitstoot (aardgas, elektriciteit, warmte, voertuigbrandstof)'. Bron: RVO, klimaatmonitor.databank.

Trends en ontwikkelingen

Duurzaamheid en de energietransitie krijgen steeds meer aandacht. Dit komt omdat het klimaat verandert; dat merkt en ziet iedereen om zich heen. Het Rijk en lokale overheden maken steeds meer plannen om energie te besparen, om minder gas, olie en kolen te gebruiken, en om de gevolgen van klimaatverandering te lijf te gaan.

En het blijft niet bij plannen. Het aantal elektrische voertuigen groeit snel. Steeds meer huishoudens gebruiken geen aardgas meer, maar gaan elektrisch koken en verwarmen. Dit betekent dat de elektriciteitsvraag groeit en dat er meer, met name duurzame, elektriciteit wordt geproduceerd én getransporteerd over het net. Het elektriciteitsnet kan deze toenemende vraag nu al niet meer aan. Uitbreidingen van het elektriciteitsnet kosten veel tijd; door ruimtelijke en juridische procedures maar er is ook heel veel arbeidskracht voor nodig. Dat betekent dat gemeenten en de netbeheerders moeten overleggen welke projecten voorrang krijgen (woningbouw, industrie?). Dit betekent dat er zowel op bestuurlijk als ambtelijk niveau afstemming gewenst is met alle belanghebbenden zoals buurgemeenten en industrie, etc.

Plannen maken en de uitvoering voorbereiden lukt alleen met draagvlak van de inwoners. Burgers willen meedenken over hun omgeving. En als zij nadelen ervaren van ontwikkelingen, willen zij dat hier ook voordelen tegenover staan. Dit laatste speelt in het bijzonder bij de ontwikkeling van zonneparken en windparken. Bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen die effect hebben op de leefomgeving van onze inwoners, bijvoorbeeld grootschalige batterijenopslag, is er nadrukkelijk aandacht voor draagvlak en dus participatie.

Daarnaast zijn gemeenten, maar ook andere partijen, steeds meer afhankelijk van samenwerking. De energietransitie is een zeer grote opgave. Woningcorporaties, energiecoöperaties, belangenorganisaties, bedrijven, de provincie, lokale overheden et cetera, hebben elkaar nodig om plannen te maken en deze uit te voeren! Jongeren moeten hierbij niet worden vergeten. We werken ten slotte aan hun toekomst.

Een belangrijk aandachtspunt bij de energietransitie zijn tenslotte de kosten. Hoe moet de energietransitie worden gefinancierd? Er komen veel, en steeds meer, subsidies en voordelige leningen beschikbaar voor energiebesparing, isolatie, verduurzaming, et cetera. Echter, hoe bereiken de vele subsidies en financieringsmogelijkheden de Nederlandse burger, en in het bijzonder de inwoners van Midden-Groningen? En hoe kunnen deze subsidies zo effectief mogelijk worden ingezet? Dit is een uitdagende opgave voor de komende jaren en gemeenten moeten hierbij een belangrijke rol vervullen.

Doelstellingen

a. Bieden van ondersteuning aan individuele inwoners om te verduurzamen

Wij helpen onze inwoners bij het vinden van de juiste informatie en middelen. Ook maken wij het mogelijk dat onze inwoners duurzaam kunnen handelen door er bijvoorbeeld voor te zorgen dat er laadmogelijkheden zijn in de openbare ruimte.

Acties

Beleid elektrische laadpalen

Omschrijving (toelichting)

In 2022 heeft de gemeente Midden-Groningen een laadvisie vastgesteld. In 2025 zal zij deze visie herijken. De visie van 2022 was er vooral op gericht de inwoners van Midden-Groningen te helpen om elektrisch te rijden, door laadpalen te plaatsen in de openbare ruimte. De komende jaren wordt ook gekeken naar plekken waar inwoners en bezoekers snel kunnen laden.

Energieloket, energiecoaches en bespaarcoach

Omschrijving (toelichting)

Inwoners met vragen over energiebesparing en duurzame energie in en om huis kunnen gratis bij ons energieloket terecht, waar heldere en onafhankelijke informatie wordt gegeven. Er wordt veel gebruik gemaakt van het energieloket (gemiddeld ongeveer 700 bezoekers per maand). Ook hebben wij voor onze inwoners energiecoaches en een bespaarcoach beschikbaar. De energiecoaches kunnen inzicht geven in de mogelijkheden in huis om energie te besparen, en de bespaarcoach helpt inwoners met financiële vraagstukken, zoals het opvragen en vergelijken van offertes en het aanvragen van subsidies voor verduurzamende maatregelen. Ook de komende jaren zullen wij het gebruik van dit loket en deze energie(bespaar)coaches stimuleren. Wij leiden extra coaches op (beoogd op basis van financiering vanuit het Just Transition Fund). In 2025 zal het energieloket opnieuw worden aanbesteed.

Stimuleringslening

Omschrijving (toelichting)

De gemeente biedt een stimuleringslening aan. Inwoners die geen overwaarde hebben op hun huis maar toch energiebesparende maatregelen willen treffen, kunnen gebruik maken van deze regeling. De lening heeft een lage rente. Via het energieloket kunnen inwoners eenvoudig zien aan welke voorwaarden ze moeten voldoen om deze aan te kunnen vragen.

SPUK en NIP

Omschrijving (toelichting)

Wij voeren activiteiten uit voor de specifieke uitkering (SPUK) Energiearmoede. Met deze SPUK helpen wij huishoudens met het nemen van energiebesparende maatregelen én wij voeren deze voor hen uit door bijvoorbeeld het inzetten van een Klusbus en een cv-dokter. Ook voeren we in samenwerking met Lefier en Groninger Huis verbeteringen uit aan de verwarmingsketels in huurwoningen (waterzijdig inregelen). Aanvullend voeren wij vanuit het Nationaal Isolatieprogramma (NIP) de SPUK Lokale Aanpak Isolatie uit. In Midden-Groningen kunnen 1.605 huiseigenaren uit deze regeling € 1.000 subsidie ontvangen voor het isoleren van hun eigen woning.

Indicator SPUK en NIP

In het kader van het verlichten van de energiearmoede (SPUK energiearmoede/ NIP) zetten wij diverse instrumenten in waaronder ‘de klusbus’ en ‘de NIP-isolatiesubsidie’. Voor 2025 stellen wij als doel:

- 800 bezoeken met de klusbus;
- 400 NIP-isolatie subsidieaanvragen.

Op basis van de infographic van Jouw Bespaar Coach (JBC) kunnen wij ieder kwartaal de voortgang volgen.

Maatregel 29 en VHF
Omschrijving (toelichting)

Voor bewoners van de wijken Noorderpark, Spoorstraat-Kieldiep en Gorecht is er een drietal middelen beschikbaar voor het isoleren van hun woningen: middelen uit het Volkshuisvestingsfonds (VHF), middelen uit ‘maatregel 29’ van Nij Begun en een (aan te vragen) ISDE-subsidie.
Midden-Groningen heeft in 2024 een subsidieregeling vastgesteld die gebaseerd is op deze 3 financieringsbronnen. Met deze subsidieregeling ontzorgt zij haar inwoners optimaal; inwoners hoeven niet zelf voor te financieren waardoor zij sneller zullen besluiten te isoleren. De regeling is geopend in 2024 maar de uitvoering vindt vooral plaats vanaf 2025. Wij willen van deze pilot leren, en zullen de pilot en regeling indien nodig de komende jaren bijstellen. De gemeente Midden-Groningen loopt met deze pilot voor op andere gemeenten in de provincie Groningen. De regio, en ook de uitvoeringsorganisatie van maatregel 29, volgen de resultaten van deze pilot met belangstelling. De pilot/ regeling zal in de komende jaren, vanaf 2025/ 2026, navolging vinden in onze buurgemeenten.

Doelstellingen

b. Productie en gebruik van duurzame energie
In 2023 is het zonneparkenbeleid van onze gemeente herijkt. In de vastgestelde visie is aangegeven waar zonneparken worden toegestaan en onder welke voorwaarden. Participatie is één van deze voorwaarden.

Productie op land concurreert met het gebruik van dezelfde grond voor bijvoorbeeld wonen en landbouw. En ook elektriciteit moet worden vervoerd van de producent naar de afnemer. Dit vraagt om uitbreiding en een betere benutting van het elektriciteitsnet, en wederom om ruimte in het landschap. In de omgevingsvisie zijn voor deze onderwerpen kaders meegegeven. In het omgevingsplan worden deze nader uitgewerkt.

De gemeente heeft een rol bij het maken van keuzes bij de ruimtelijke inrichting. Nieuwe afspraken en beleid maakt zij samen met haar inwoners. Maar ook samen met belangenorganisaties als de Natuur- en Milieufederatie, de energiecoöperaties, bewonersvertegenwoordigende organisaties en andere belanghebbenden.

Acties

Optimaliseren gebruik van het elektriciteitsnet
Omschrijving (toelichting)

Samen met de netbeheerders, onze buurgemeenten en energiecoöperaties werken wij aan plannen om het elektriciteitsnet beter te benutten. De rol die de opslag van energie in batterijen hierbij kan spelen, wordt meegenomen bij deze plannen. Wij overleggen regelmatig 1-op-1 met Enexis over onze plannen en projecten en de elektriciteitsvraag die hier het gevolg van is. Onder de vlag van de PMIEK worden samen met bestuurders keuzes gemaakt over welke projecten voorrang moeten krijgen. In deze samenwerking en afstemming moeten wij nog leren en groeien.

Doelstellingen

c. Aardgasvrije wijken
Wij hebben in 2021 de Transitievisie Warmte (TVW) vastgesteld. De visie beschrijft welke techniek om van het aardgas af te gaan voor de diverse wijken het meest logisch is. Nu de visie is vastgesteld worden wijkuitvoeringsplannen (WUP’s) gemaakt. Het opstellen van de TVW en WUP’s is een wettelijke verplichting.

Wij hebben al een aantal lopende projecten waarbij wijken van het aardgas af gaan (Gorecht-noord, Steendam-Tjuchem). En we zijn in een aantal andere dorpen/wijken samen met de inwoners aan de slag met het maken van plannen, bijvoorbeeld in Lageland en de wijken het Zuiderpark en Vosholen in Hoogezand.

Van het aardgas af, raakt iedere inwoner van onze gemeente achter de voordeur. Wij betrekken bij het maken van de plannen de inwoners, maar ook woningcorporaties, bewonersorganisaties, huurdersorganisaties, de GrEK (Groninger Energiekoepel) en energiecoöperaties. Deze laatsten worden steeds belangrijker omdat zij voor de gemeente vaak een goede ingang zijn naar onze

inwoners; zij hebben immers goede contacten in de wijk. Wij stemmen elke 6 weken af met de Regiotafel, waaraan de energiecoöperaties ook deelnemen.

Acties

Gasvrij Gorecht

Omschrijving (toelichting)

Voor Gorecht-noord zijn alle belangrijke voorbereidingen getroffen voor de aanleg van het warmtenet dat gebruik maakt van restwarmte van kartonfabriek ESKA. Alle woningen zijn geïsoleerd tot minimaal label C en alle technische studies zijn afgerond (voorbereidingen aanleg leidingtracé en ontwerp warmtecentrale). De gemeente Midden-Groningen is bezig met de voorbereidingen voor het oprichten van een warmtebedrijf, de Warmtecompagnie B.V. Op basis van nieuwe wetgeving gaan wij hier meerderheidsaandeelhouder van worden. In de tweede helft van 2025 is de beoogde start van de aanleg van het warmtenet.

Aardgasvrij Steendam Tjuchem

Omschrijving (toelichting)

In Steendam en Tjuchem worden tegelijkertijd met de versterking, de woningen zo aangepast dat voor verwarmen en koken geen gas meer gebruikt wordt. Plannen hiervoor maakt de gemeente samen met de stichting ‘Dorp in eigen hand’. Als onderdeel van de plannen is voor de inwoners een subsidie én een lening tegen 0% rente beschikbaar. Veel inwoners hebben op basis hiervan maatregelen getroffen. In 2025 wordt samen met de bewoners gekeken wat aanvullend op deze maatregelen nodig is om echt aardgasvrij te worden. Voor deze laatste stap is nog een deel van de subsidie die oorspronkelijk voor het project verkregen is, beschikbaar.

Kiel-Windeweer

Omschrijving (toelichting)

De gemeente ondersteunt een onderzoek van het dorp Kiel-Windeweer om in 2035 van het aardgas af te zijn en 90% minder olieproducten (benzine en diesel) te gebruiken. De gemeente levert mensen en kennis voor deze studie. Voor het plan dat aanvullend op deze studie wordt vastgesteld is draagvlak vanuit het gehele dorp een vereiste.

Wijkuitvoeringsplannen

Omschrijving (toelichting)

Zoals aangegeven in de inleiding zijn we al in een aantal wijken met inwoners aan de slag met het maken van plannen om aardgasvrij te worden, en in Gasvrij Gorecht staan wij op de vooravond van de uitvoering. Wij gaan door met de planvorming en uitvoering in deze wijken. In 2025 gaan wij aanvullend aan de slag met een aantal nieuwe aanpakken; dergelijke aanpakken zijn wijk-overstijgend en onder andere ‘meer aanbodgericht’. We onderzoeken welke aanpak het snelst tot resultaat leidt, en welke het meest kosteneffectief is. Daarbij kijken wij nadrukkelijk naar het ‘type wijk’ met haar unieke inwoners en type woningen.

Indicator wijkuitvoeringsplannen
In het kader van het doel ‘woningen van het aardgas af’ stellen wij als doel eind 2025:

- in 15 wijken/ dorpen aan de slag te zijn met een wijkuitvoeringsplan (WUP);
- waarbinnen alle type wijken 1 tot en met 6 (uit de Transitievisie Warmte) vertegenwoordigd zijn;
- en waarvan in minimaal 5 wijken/ dorpen sprake is van een ‘totaalplan’; dit betreft een strategie inclusief planning om met de wijk/ het dorp van het aardgas af te gaan;
- in de overige wijken sprake mag er sprake zijn van losse activiteiten die op een later moment tot een totaalplan moeten leiden;
- een tweetal nieuwe aanpakken om wijken aardgasvrij te maken te hebben ontwikkeld;

- met betrekking tot deze aanpakken eerste inzichten te hebben opgedaan wat betreft de (kosten)effectiviteit;
- voor het project Gasvrij Gorecht de aanbesteding voor de uitvoering van de werkzaamheden te hebben afgerond zodat in 2026 de daadwerkelijke aanleg kan plaatsvinden.

Indicator aardgasverbruik in woningen
In de TVW hebben wij ons tot doel gesteld in 2030 het equivalent van het aardgasgebruik van 5600 woningen te hebben bespaard. In relatie tot dit doel monitoren wij:

- 'het totaal gebruik van Woningen in Midden-Groningen'. Bron: RVO, klimaatmonitor.databank.nl

Doelstellingen

d. De gemeente voert een duurzame bedrijfsvoering

Wij helpen onze inwoners bij het vinden van de juiste informatie en middelen. Ook maken wij het mogelijk dat onze inwoners duurzaam kunnen handelen door er bijvoorbeeld voor te zorgen dat er laadmogelijkheden zijn in de openbare ruimte.

Acties

Verduurzaming gemeentelijk vastgoed

Omschrijving (toelichting)

De gemeente verduurzaamt haar eigen gemeentelijk vastgoed en voldoet hierbij minimaal aan de wettelijke normen. Voor 2025 en de daaropvolgende jaren sluit het verduurzamingsplan aan bij het in 2024 vastgestelde vastgoedbeleid en een verdiepende ‘verduurzamingstudie eigen gebouwen’ die eind 2024/ begin 2025 plaatsvindt.

Verduurzaming wagenpark

Omschrijving (toelichting)

De gemeente heeft in 2023 een plan voor het verduurzamen van haar wagenpark vastgesteld. Dit plan van aanpak betrof de vervanging van personenauto’s en bestelbussen voor duurzame (elektrische) alternatieven. In 2025 wordt vervolg gegeven aan de uitvoering van het plan. Tevens wordt in 2025 een plan van aanpak opgesteld voor verduurzaming van het hele gemeentelijke wagenpark vanaf 2027; dit plan zal ook ingaan op het tempo van de verduurzaming van het zwaarder materieel zoals vrachtwagens.

Verminderen interne afvalstromen

Omschrijving (toelichting)

De gemeente vermindert haar interne afvalstromen en maakt plannen om deze in de toekomst nog verder te verminderen.

Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI)

Omschrijving (toelichting)

In 2024 is een actieplan MVOI vastgesteld. Dit plan wordt vanaf 2025 uitgevoerd. Belangrijk onderdeel van het plan is ‘bewustwording’. Als men zich bewust is van de mogelijkheden, is er meer mogelijk dan men vooraf denkt. ‘MVOI, zo moeilijk is dat nie’.

Doelstellingen

e. Bestrijden van droogte, hitte en wateroverlast als gevolg van het veranderd klimaat

Hogere temperaturen, langere droge perioden, en zwaardere regenbuien vragen om een andere inrichting van de ruimte dan voorheen. Hiermee moeten we bij de vorming van beleid en de uitvoering van projecten rekening houden.

Acties

Uitvoeren klimaatadaptatieplan Midden-Groningen

Omschrijving (toelichting)

Wij voeren een groot aantal projecten uit om droogte, hitte en wateroverlast te bestrijden. Denk hierbij aan het oplossen van wateroverlast in lopende projecten door bijvoorbeeld minder verharding aan te brengen of het vergroenen van de openbare ruimte, waardoor inwoners meer verkoeling kunnen vinden. Deze projecten financieren wij op basis van bestaande middelen en subsidies verkregen uit de Tijdelijke Impulsgelden klimaatadaptatie.

Regionale samenwerking

Omschrijving (toelichting)

Wij werken samen met de Groningse en Noord-Drentse gemeenten, waterschappen en provincie aan regionale klimaatadaptatieprojecten. Denk hierbij aan gezamenlijke campagnes om drinkwater te besparen en een gezamenlijke communicatiestrategie.

Doelstellingen

f. Circulaire economie/ duurzaam ondernemen

Wij gaan aan de slag met het plan ‘Circulaire economie en duurzaam ondernemen’ dat in de zomer van 2024 is vastgesteld. Wij helpen onze ondernemers om meer circulair te werken en te verduurzamen. In het bijzonder zetten wij erop in dat onze ondernemers gebruik (kunnen) gaan maken van een tweetal provinciale subsidieregelingen die hiervoor beschikbaar zijn. Dit zijn subsidies in het kader van het Programma Verduurzaming Bedrijventerreinen en het Programma Ontzorging MKB. Daarnaast gaan we samen met de ondernemers de vraag beantwoorden op welke wijze de gemeente ondernemers in de (nabije) toekomst het beste kan helpen. Dit moet een plan opleveren met meetbare doelen.

2.3.5 Verplichte beleidsindicatoren (BBV)

Beleidsindicatoren

De verplichte beleidsindicatoren zijn opgenomen in onderstaande tabel.

Verplichte beleidsindicatoren Economie

Naam Indicator	Eenheid	Peiljaar	M-G	Nederland
Functiemenging	%	2023	45,0%	54,2%
		2022	45,1%	53,8%
		2021	44,6%	53,3%
		2020	43,8%	53,3%
Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	2023	147,4	181,8
		2022	140,6	174,1
		2021	135,1	164,9
		2020	126,5	158,1

De gegevens kunnen onderhevig zijn aan verandering en zijn overgenomen van waarstaatjegemeente.nl op peildatum 23-7-2024

2.3.6 Financieel overzicht Fysieke leefomgeving

Omschrijving	Realisatie 2023	Begroting na wijziging 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten						
Brandweer / Openbare veiligheid	6.073	6.963	7.146	7.382	7.581	7.799
Economische ontwikkeling	12.063	17.904	13.934	11.041	9.863	10.185
Bedrijventerreinen	3.837	1.581	3.077	2.507	378	527
Grondexploitaties	7.170	8.801	16.698	7.755	8.236	5.809
Toerisme	542	484	721	737	670	685
Openbaar vervoer	40	27	28	29	30	31
Totaal Lasten	**29.725**	**35.760**	**41.605**	**29.450**	**26.760**	**25.037**
Baten						
Brandweer / Openbare veiligheid	251	272	287	296	305	314
Economische ontwikkeling	6.419	9.849	5.975	3.629	2.667	2.746
Bedrijventerreinen	6.170	2.201	4.276	3.570	675	830
Grondexploitaties	5.290	8.868	17.800	8.387	8.552	5.833
Toerisme	483	307	382	382	382	391
Totaal Baten	**18.613**	**21.497**	**28.720**	**16.264**	**12.581**	**10.115**
Saldo voor bestemming	**-11.112**	**-14.263**	**-12.885**	**-13.186**	**-14.178**	**-14.922**
Stortingen						
Economische ontwikkeling	1.613	0	330	580	925	1.300
Bedrijventerreinen	1.450	634	1.193	1.059	291	298
Grondexploitaties	891	290	1.360	797	486	193
Toerisme	8		0	0	0	0
Totaal Stortingen	**3.961**	**924**	**2.883**	**2.436**	**1.702**	**1.792**
Onttrekkingen						
Economische ontwikkeling	2.261	2.694	1.274	325	42	42
Grondexploitaties	2.341	159	193	97	98	96
Toerisme	13	73	13	16	16	16
Totaal Onttrekkingen	**4.615**	**2.926**	**1.481**	**437**	**156**	**154**
Totaal mutatie reserves	**654**	**2.002**	**-1.403**	**-1.999**	**-1.546**	**-1.638**
Saldo na bestemming	**-10.458**	**-12.261**	**-14.287**	**-15.184**	**-15.724**	**-16.560**

Bedragen x €1.000

Toelichting

In de financiële toelichting wordt de afwijking verklaard tussen de begroting 2025 en de begroting 2024. Het nadelig saldo van de lasten en baten op het programma Fysieke leefomgeving 2025 is afgenomen met € 1,327 miljoen ten opzichte van de begroting 2024. Het nadelig saldo na mutatie reserves is toegenomen met € 3,421 miljoen. We lichten per product de belangrijkste wijzigingen toe.

Brandweer en openbare veiligheid
Het saldo bij het product Brandweer en openbare veiligheid na reservemutaties is ten opzichte van 2024 met € 167.000 verslechterd. De lasten zijn met € 182.000 toegenomen en de baten zijn met € 15.000 toegenomen.

Lasten (€ 182.000 nadelig): In 2024 heeft uw raad de voorjaarsnota 2024 vastgesteld. Onderdeel hiervan is de deelnemersbijdrage aan de Veiligheidsregio Groningen (VRG). Het verschil tussen de geactualiseerde begroting 2024 en de meerjarenraming 2025-2028 van de VRG laat een afname zien. Ten opzichte van de geactualiseerde begroting 2024 zien we een lastendaling van € 43.000. Verder leidt extra inzet personeel voor veiligheid en toezicht, handhaving en vergunningverlening APV-vergunningen en hogere indexatie voor loonkosten tot een nadeel van € 116.000. Daarnaast leidt, zoals aangegeven bij de ontwikkelingen 2024-2028 in de voorjaarsnota 2024, de bemensing crisisorganisatie tot een lastentoename van € 93.000. De lasten gaan gepaard met de invoering van de hardpiket. Dit geldt ook voor de bijdrage aan Dierentehuis Ter Marse. Ter Marse voert wettelijke verplichtingen uit op het gebied van dierennoodhulp en dierenwelzijn binnen onze gemeentegrenzen. De hogere bijdrage inclusief indexatie leidt tot een lastentoename van € 24.000. Overige afwijkingen in de lasten tellen op tot voordeel van € 8.000.

Baten (€ 15.000 voordelig): Ten opzichte van de begroting 2024 verwachten we in 2025 € 10.000 meer huurinkomsten en servicekosten onroerende zaken vastgoed te ontvangen. Verder verwachten we meer legesinkomsten uit APV-vergunningen van € 5.000.

Economische ontwikkeling
Het saldo bij het Economische ontwikkelingen na reservemutaties is ten opzichte van 2024 met € 1.655.000 verslechterd. De lasten zijn met € 3.970.000 afgenomen, de baten zijn met € 3.875.000 afgenomen. De onttrekking aan de reserve is met € 1.420.000 afgenomen en de stortingen zijn met € 330.000 toegenomen.

Lasten (€ 3.970.000 voordelig): Voor de projecten voortvloeiend uit het Volkshuisvestingsfonds en PAW Steendam-Tjuchem wijken de lasten in 2025 voordelig met € 5,3 miljoen af ten opzichte van 2024, dit hangt samen met de baten en reservemutaties. Het nadeel van € 1.330.000 wat ontstaat komt voort uit de door uw raad vastgestelde voorjaarsnota voor het onderdeel economie. De lasten die gepaard gaan met de nieuwe functies vanuit de Omgevingswet, als ook de lasten voortvloeiende uit het investeringsfonds dorpen en wijken en de extra inzet voor VTH zijn hier de grootste afwijkingen binnen. Maar ook de bijdrage die we moeten leveren voor het Masterplan Hoogezand (€ 47.000) valt hieronder.

Baten (€ 3.875.000 nadelig): Voor de projecten voortvloeiend uit het Volkshuisvestingsfonds en PAW Steendam-Tjuchem wijken de lasten in 2025 nadelig € 3.891.000 af ten opzichte van 2024. De voordelen bestaan uit extra inkomsten snippergroen € 40.000, een bijdrage vanuit de Provincie Groningen voor het Masterplan Hoogezand € 47.000 en een aantal kleine verschillen, welke opgeteld een nadeel van € 71.000 omvatten.

Mutaties reserves (€ 1.750.000 nadelig)
Voor het investeringsfonds dorpen en wijken is bij de voorjaarsnota door uw raad een structureel oplopende storting in de reserve voorgesteld. Voor 2025 betreft deze storting € 330.000.

Omdat er voor het volkshuisvestingsfonds en PAW-Steendam-Tjuchem minder lasten worden gemaakt is er ook minder onttrekking voor de reserves voorzien (€ 1.420.000). Zie ook de baten en lasten binnen dit product.

Bedrijventerreinen
Het verschil bij product Bedrijventerreinen na reservemutaties is nihil.
De lasten en baten bij dit product betreft vrijwel geheel de grondexploitatie Rengerspark. De lasten en baten die hiermee verband houden worden in de exploitatie verantwoord en via een tegenboeking (onderhanden werk) naar de balans overgeboekt. Het verschil tussen de begrotingsjaren 2024 en 2025 komt voornamelijk door de verschillen in de faseringen bij de grondexploitaties.

Voor meer informatie over de grondexploitaties verwijzen wij u naar de paragraaf grondbeleid en de Meerjaren Prognose Grondexploitatie 2024.

Grondexploitaties
Het verschil product grondexploitaties na reservemutaties is nihil.
De lasten en baten die verband houden met grondexploitaties worden in de exploitatie verantwoord en via een tegenboeking (onderhanden werk) naar de balans overgeboekt. Het verschil tussen de begrotingsjaren 2024 en 2025 komt voornamelijk door de verschillen in de faseringen bij de grondexploitaties.

Voor meer informatie over de grondexploitaties verwijzen wij u naar de paragraaf grondbeleid en de Meerjaren Prognose Grondexploitatie 2024.

Toerisme
Het saldo bij het product toerisme na reservemutaties is ten opzichte van 2024 met € 222.000 verslechterd. De lasten zijn met € 297.000 gestegen en de baten zijn met € 75.000 toegenomen.

Lasten (€ 297.000 nadelig): Vanuit de voorjaarsnota is door uw raad een budget beschikbaar gesteld voor informatievoorziening voor toerisme en recreatie wat in 2025 leidt tot € 50.000 aan kosten. Voor € 69.000 worden er extra salariskosten toegeregend en dit valt samen met kosten die voortvloeien uit de visie en uitvoeringsagenda vrijetijdseconomie voor € 178.000.

Baten (€ 75.000 voordelig): Ten opzichte van de begroting van 2024 verwachten we in 2025 € 75.000 meer inkomsten vanuit de toeristenbelasting, welke in lijn is met de inkomsten van de afgelopen 2 jaren die hiervoor geint zijn.

Openbaar vervoer
Het verschil ten opzichte van de begroting 2024 is nihil en wordt derhalve niet toegelicht.

2.4 Programma Dienstverlening

2.4.0 Inleiding

Goede dienstverlening vraagt een organisatiebrede inspanning. Als gemeentelijke organisatie zijn we op allerlei leefgebieden het eerste aanspreekpunt voor onze inwoners, maatschappelijke organisaties en bedrijven. Gemeentelijke dienstverlening gaat over alles wat een inwoner, maatschappelijke organisatie of bedrijf ervaart in het contact met de gemeente. We streven ernaar om de dienstverlening zo toegankelijk en klantvriendelijk mogelijk te maken. We willen daarbij zoveel mogelijk aansluiten bij de wensen van inwoners, maatschappelijke organisaties en bedrijven.

De online dienstverlening blijft een belangrijk onderdeel van de gemeentelijke dienstverlening. De in 2024 vastgestelde Strategienota Dienstverlening bevat diverse maatregelen en ontwikkelingen die we in het kader hiervan gaan oppakken en onderdeel willen maken van onze bedrijfsvoering ten behoeve van onze inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties. Daarnaast vraagt de op 1 januari 2025 ingevoerde *Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (WMEBV)* nog inspanning van de organisatie. Denk hierbij aan de zogenaamde 'zorgplicht'. Deze vraagt dat alle inwoners die niet in staat zijn om digitaal aanspraak te maken op onze voorzieningen en producten, op analoge wijze toegang moeten hebben. We ervaren dat digitale dienstverlening prima werkt en dat inwoners zich er over het algemeen prima mee redden. Tegelijkertijd zijn we er uiteraard voor ál onze inwoners. Onze dienstverlening is toegankelijk voor iedereen en wij sluiten aan bij wat het beste past bij onze inwoners.

De gemeente vindt onder andere begrip en actief meedenken belangrijke eigenschappen van medewerkers. Of ze nu aan de balie zitten, beleid maken of bestuurlijke taken uitvoeren. Hoewel de gemeente meer digitaal doet en gaat doen, blijft persoonlijk contact heel belangrijk voor ons. Competenties en eigenschappen zoals empathie zijn cruciaal voor goede dienstverlening, evenals professioneel ambtelijk vakmanschap. Onze dienstverlening past bij wat inwoners, bedrijven en organisaties nodig hebben.

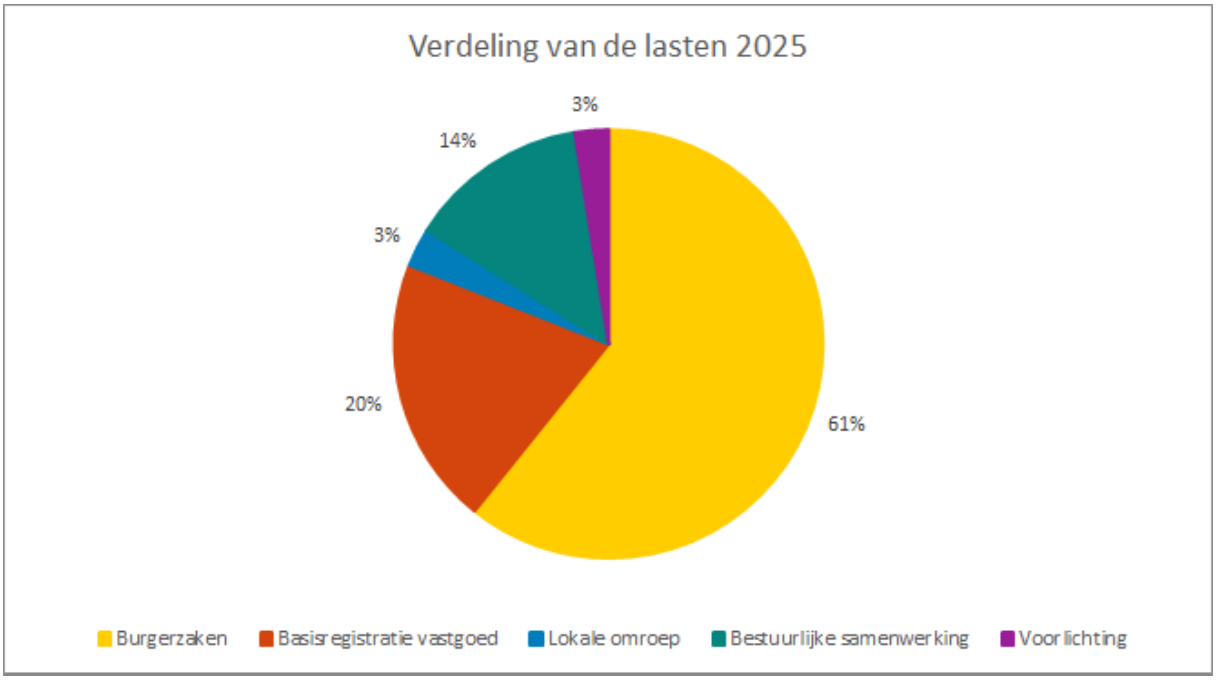

2.4.1 Bestendigen van optimale dienstverlening

Inleiding

In samenhang met de doorontwikkeling van online dienstverlening blijft ons Huis van Cultuur en Bestuur de fysieke ontmoetingsplek met onze inwoners. De plek waar aanvragen worden ingediend, vragen worden gesteld en bezoekers worden ontvangen. Juist in de periode waarin de

reisdocumentenpiek sterk aanwezig is en druk geeft op de dienstverlening blijft ons uitgangspunt dat onze inwoners op korte termijn bij ons terecht kunnen terwijl wij niet onbeperkt open kunnen zijn.

In de werkzaamheden voor Burgerzaken blijft het uitgangspunt de inwoner van dienst te zijn bij de formele aspecten van het leven; geboorte, partnerregistratie, overlijden, inschrijving bevolkingsregister en het aanvragen van een paspoort of rijbewijs. Hierbij zijn klantvriendelijkheid, zorgvuldigheid en tijdigheid de kernbegrippen. Hoewel de digitalisering in toenemende mate de werkwijze van de gemeente beïnvloed, zien we in de praktijk dat inwoners uit onze gemeente een grote(re) afhankelijkheid hebben. Ze bellen of bezoeken ons regelmatig, vaak met complexere vragen die extra kennis, kunde én tijd vragen van de medewerkers. Daarnaast is het wettelijk verplicht, in verband met het vaststellen van de identiteit, om inwoners persoonlijk te ontmoeten bij de aanvraag van (reis)documenten.

In 2025 gaan we het tweede jaar in van de zogenaamde (reis)documentenpiek. In 2014 werd de geldigheidsduur voor paspoorten en identiteitskaarten verlengd van vijf naar tien jaar. Hierdoor geldt voor volwassenen die tussen 2014 en 2018 een reisdocument hebben aangevraagd, dat zij vanaf 2024 weer een nieuwe ID-kaart of paspoort mogen aanvragen. Het is van cruciaal belang dat deze dienstverlening ook bij deze extra werkzaamheden soepel en efficiënt verloopt.

Naast alle reguliere werkzaamheden zal, ondanks het feit dat er dit jaar geen verkiezingen gepland staan, ook aandacht komen voor de voorbereidingen op onder andere de Gemeenteraadsverkiezingen in 2026. De organisatievorm van het project Verkiezingen wordt onder de loep genomen, gekeken wordt naar mogelijkheden om efficiënter te werken en investering in materiaal om een toekomstbestendige vorm en opzet voor de verkiezingen neer te zetten.

Ambities

We streven naar een integrale aanpak van de Verbeteragenda van uw raad, het Collegeakkoord, het Programma Organisatieontwikkeling en gewenste ontwikkelingen op het gebied van dienstverlening binnen de lijnorganisatie. In 2025 ligt de focus op de externe dienstverlening aan inwoners, maatschappelijke organisaties en bedrijven. We streven naar een goede (online) dienstverlening die erop gericht is om de toegang tot de gemeentelijke diensten en producten zo gemakkelijk, efficiënt en klantvriendelijk te maken. De Strategienota Dienstverlening is het basisdocument waarin staat beschreven wat we hiervoor gaan doen.

Online dienstverlening is essentieel en we maken werk van de strategie voor online-dienstverlening. We moeten inwoners helpen die niet digitaal vaardig zijn en de juiste doelgroep bereiken via het juiste digitale kanaal. We willen het meest efficiënte kanaal per dienst of product promoten. Dit doen we door een aantal zaken centraal te stellen: de gemeente werkt vanuit inwonersperspectief, is een betrouwbare partner en deelt zijn gegevens. Door inzet van de benodigde digitale kanalen zullen wij dichter bij de burgers komen te staan en dezelfde (digitale) taal spreken als zij.

Doelstellingen

a. Doorontwikkeling online-dienstverlening Burgerzaken

We breiden de digitale dienstverlening uit door te blijven investeren in onze Burgerzaken-softwaresystemen. Daarmee halen we zowel voor de inwoners als voor onszelf het maximale uit het onze software. We verbeteren de baliedienstverlening door de inwoner via een klantscherm mee te laten kijken wat de medewerker invult. Het plaatsen van een handtekening onder een aanvraag wordt hiermee overbodig waardoor we als organisatie efficiënter kunnen werken. Bij een inschrijving uit het buitenland gebruiken we scanapparatuur voor de vaststelling van de identiteit en voor de echtheid van documenten. Door de gescande persoonsgegevens automatisch over te nemen in de BRP verbeteren we de kwaliteit van de persoonsgegevens en kunnen we efficiënter werken.

Acties

Gebruik maken van tweede klant scherm bij afhandeling burgerzaken producten

Omschrijving (toelichting)

Scanapparatuur gebruiken voor sneller inlezen persoonsgegevens

Omschrijving (toelichting)

Doelstellingen

b. Optimale dienstverlening tijdens een (reis-) documentenpiek

De (reis)documentenpiek zal in 2025 zijn tweede jaar in gaan. De baliedienstverlening komt hierdoor onder druk. We willen de documentenpiek afhandelen zonder dat de wachttijd te veel oploopt en met weinig klachten. Om iedereen op tijd van een document te voorzien roepen we inwoners op de aanvraag op tijd in te dienen. Vanwege het grote belang van een zorgvuldige documentafgifte kunnen we het aanvraagproces niet versnellen. We breiden de baliecapaciteit maximaal uit met extra (opgeleid) personeel en indien nodig met extra openingstijden. De ervaring leert inmiddels dat wachttijden niet ver oplopen en we als organisatie goed in staat zijn de verveelvoudiging aan aanvragen efficiënt af te handelen.

Acties

Inzet van extra (goed opgeleide) medewerkers

Omschrijving (toelichting)

Aanpassing van openingstijden tijdens grootste piekdrukte indien noodzakelijk.

Omschrijving (toelichting)

Doelstellingen

c. Organisatie verkiezingen optimaliseren en door ontwikkelen

We zijn trots op wat we, naast alle bestaande werkzaamheden, op dit moment aan organisatie van de verkiezingen hebben neergezet. In 2025 staan er geen verkiezingen gepland maar we willen dat jaar gebruiken om de bestaande werkwijze te optimaliseren en waar dat kan door te ontwikkelen tot een toekomstbestendige organisatie. Daarnaast willen we in 2025 kapotte materialen, zoals stembussen en verwijsborden vervangen en de toegankelijkheid van de stembureaus verder verbeteren.

Acties

Investeren in materialen voor een toekomstbestendige verkiezingsorganisatie.

Omschrijving (toelichting)

Doelstellingen

d. Implementatie van de 'Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer'

Op 1 januari 2025 gaat de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer van kracht (Wmebv) en moeten we voldoen aan de eisen die de wet met zich meebrengt. De optimalisering van onze (online) dienstverlening kan niet los gezien worden van de invoering van de Wmebv. Met deze wet wordt geregeld dat inwoners (burgers en bedrijven) het recht hebben om digitaal zaken te doen met de overheid op een door het bestuursorgaan bepaalde wijze. De wet neemt de belemmeringen weg en stelt enkele randvoorwaarden aan de modernisering en digitalisering van de werkprocessen binnen de publieke sector. Burgers en bedrijven krijgen het recht (niet de plicht) om ieder officieel bericht elektronisch aan de overheid te zenden. In 2024 is er in kaart gebracht langs welke digitale kanalen inwoners een formele digitale aanvraag kunnen indienen. Aansluitend zijn de digitale kanalen aangepast zodat we voldoen aan de wettelijke eisen van de Wmebv. Operationeel en uitvoerend hebben we de voorbereidingen op de implementatie gerealiseerd; de nieuwe wetgeving is gewaarborgd in onze processen en we werken volgens die processen.

Acties

Projectmatige aanpak hanteren om implementatie te begeleiden

Omschrijving (toelichting)

Doelstellingen

e. Uitkomsten (interne) onderzoeken dienstverlening implementeren in de bedrijfsvoering

Om de dienstverlening te blijven verbeteren en monitoren is het noodzakelijk de uitkomsten van onderzoeken en bevindingen te implementeren in de bedrijfsvoering.

Acties

Fixi (Meldingen openbare ruimte) optimaliseren

Omschrijving (toelichting)

Om de dienstverlening van BOR te optimaliseren worden de verbetervoorstellen die zijn opgenomen in de notitie "Verbeterplan Fixi" geïmplementeerd in de bedrijfsvoering van BOR. Hiermee komt BOR tot betere en gerichtere uitvoering van de werkzaamheden op basis van meldingen van inwoners, communiceren we eenduidig en verbeteren de relatie met onze inwoners.

Afspraken voor zaaksysteem Djuma onder de aandacht blijven brengen

Omschrijving (toelichting)

Door de invoering van het protocol *"Zo doen we dit in Midden-Groningen"* en een dashboard om te monitoren zijn we in staat om goede dienstverlening voor onze inwoners, maatschappelijke organisaties en bedrijven te waarborgen. We monitoren of er conform het protocol wordt gewerkt en in overleg zullen processen in het zaaksysteem worden aangepast als dit tot een verbetering van de dienstverlening leidt.

Dienstverlening actualiseren en optimaliseren

Omschrijving (toelichting)

Met de *Strategienota Dienstverlening Midden-Groningen* actualiseren we de komende jaren onze dienstverlening. Hierdoor realiseren we een verbeterslag op onderdelen van de dienstverlening en is onze organisatie ingericht op de (digitale) toekomst waarbij we aansluiten op de leefwereld van inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties.

In de *Strategienota Dienstverlening Midden-Groningen* staat beschreven wat we gaan doen, waarom we dit gaan doen en met wie. Bijvoorbeeld een "Mijn Midden-Groningen" waardoor inwoners toegang krijgen tot alle voor hen van toepassing zijnde digitale producten De verdere uitwerking vindt op ieder onderdeel plaats in de vorm van een project of als onderdeel van de bedrijfsvoering. Voor de uitwerking van de activiteiten en projecten zal rekening worden gehouden met het effect op de organisatie en de planning.
De regie en monitoring voor de verdere uitvoering is belegd bij het Adviesteam Dienstverlening. De opzet is onder regie van het Adviesteam Dienstverlening vanuit een brede ambtelijke samenwerking aangevlogen en tot stand gekomen. Bij de verdere uitwerking zal per activiteit en/of project inzage gegeven worden over de mogelijk financiële consequenties.

2.4.2 Financieel overzicht Dienstverlening

Omschrijving	Realisatie 2023	Begroting na wijziging 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten						
Burgerzaken	1.573	1.544	1.790	1.957	2.048	2.069
Basisregistratie vastgoed	749	537	596	611	629	633
Lokale omroep	70	79	85	91	72	73
Bestuurlijke samenwerking	389	383	399	408	418	430
Voorlichting	28	71	75	76	78	80
Totaal Lasten	**2.809**	**2.614**	**2.945**	**3.143**	**3.244**	**3.285**
Baten						
Burgerzaken	711	1.071	1.277	1.455	1.579	1.551
Basisregistratie vastgoed	1	0	0	0	0	0
Lokale omroep	17	14	24	25	26	27
Voorlichting	0	0	0	0	0	0
Totaal Baten	**730**	**1.086**	**1.301**	**1.480**	**1.605**	**1.577**
Saldo voor bestemming	**-2.079**	**-1.529**	**-1.644**	**-1.663**	**-1.640**	**-1.708**
Saldo na bestemming	**-2.079**	**-1.529**	**-1.644**	**-1.663**	**-1.640**	**-1.708**

Bedragen x €1.000

Toelichting

Het nadelig saldo van de lasten en baten op het programma Dienstverlening 2025 is gestegen met € 116.000 ten opzichte van de begroting 2024. We lichten per product de belangrijkste wijzigingen toe.

Burgerzaken

Het saldo bij Burgerzaken is ten opzichte van 2024 € 40.000 nadeliger.

Lasten (€ 246.000 nadelig)
In 2025 wordt opnieuw een toename verwacht in het aantal aangevraagde reisdocumenten, wat leidt tot een hogere afdracht aan het rijk (€ 175.000). Door de val van het kabinet zijn de Tweede Kamerverkiezingen vervroegd naar november 2023 en vinden niet meer plaats in 2025, wat resulteert in lagere lasten dan in 2024 (€ 42.000), aangezien er geen kosten zijn voor presentiegelden. Er is wel budget geraamd voor de aanschaf van materiaal voor toekomstige verkiezingen. Door een verschuiving in de inzet van personele middelen nemen de lasten op het product Burgerzaken toe (€ 120.000) , maar dit heeft een positief effect op het product Bestuursondersteuning. Overige plussen en minnen tellen op tot een voordeel van € 7.000.

Baten (€ 205.000 voordelig)
De verwachte toename in het aantal aangevraagde reisdocumenten leidt aan de batenkant tot extra inkomsten uit leges (€ 206.000). Overige plussen en minnen tellen op tot een nadeel van € 1.000.

2.5 Programma Gevolgen gas- en zoutwinning en lokaal programma NPG

2.5.0 Inleiding

Op 24 februari 2023 presenteerde de Parlementaire Enquête Commissie haar eindrapport "Groningers boven Gas". De commissie heeft een aantal stevige conclusies getrokken en aanbevelingen gedaan. Dit heeft geleid tot 50 maatregelen die het kabinet op 25 april 2023 presenteerde in het rapport ‘Nij Begun’. Deze maatregelen zijn gericht op de verbetering van schadeherstel en versterking. Daarnaast zet ‘Nij begun’ in op een beter toekomstperspectief voor alle Groningers met de Sociale en Economische agenda. De aanpak bestaat uit 4 pijlers met 50 maatregelen voor de regio gedurende 30 jaar.

De pijlers zijn:

1. Herstel van Groningen: Schade en versterken
2. Verduurzaming
3. Welzijn en sociaal herstel (waaronder de Sociale Agenda)
4. Economisch perspectief (waaronder de Economische Agenda)

De aanpak wordt wettelijk verankerd in de Groningenwet en de monitoring verloopt via de Staat van Groningen. Participatie en communicatie zijn overkoepelend en ondersteunend aan alle pijlers.

Er is in het totaal van het programma Nij Begun sprake van verschillende doelen en snelheden.

- Schadeherstel, versterking en verduurzaming: het op ruimhartige wijze afhandelen van aanvragen om schadevergoeding, het realiseren van veiligheid voor alle inwoners van het aardbevingsgebied en het bijdragen aan de isolatie van woningen.
- Bevordering van de brede welvaart via uitvoering van een Economische en Sociale Agenda, waarbij een generatie lang (30 jaar) wordt geïnvesteerd. Rijk, regio (gemeenten) en provincie geven hier gezamenlijk vorm en inhoud aan. De inhoud van beide agenda’s is in 2024 ontwikkeld en zal in de loop van 2025 kunnen worden vertaald naar lokale opgaven.

Het bestaande lokale programma Gevolgen gas- en zoutwinning en het programma Hart van Midden-Groningen (het lokale programmaplan NPG) zijn integraal onderdeel van het programma Nij Begun.

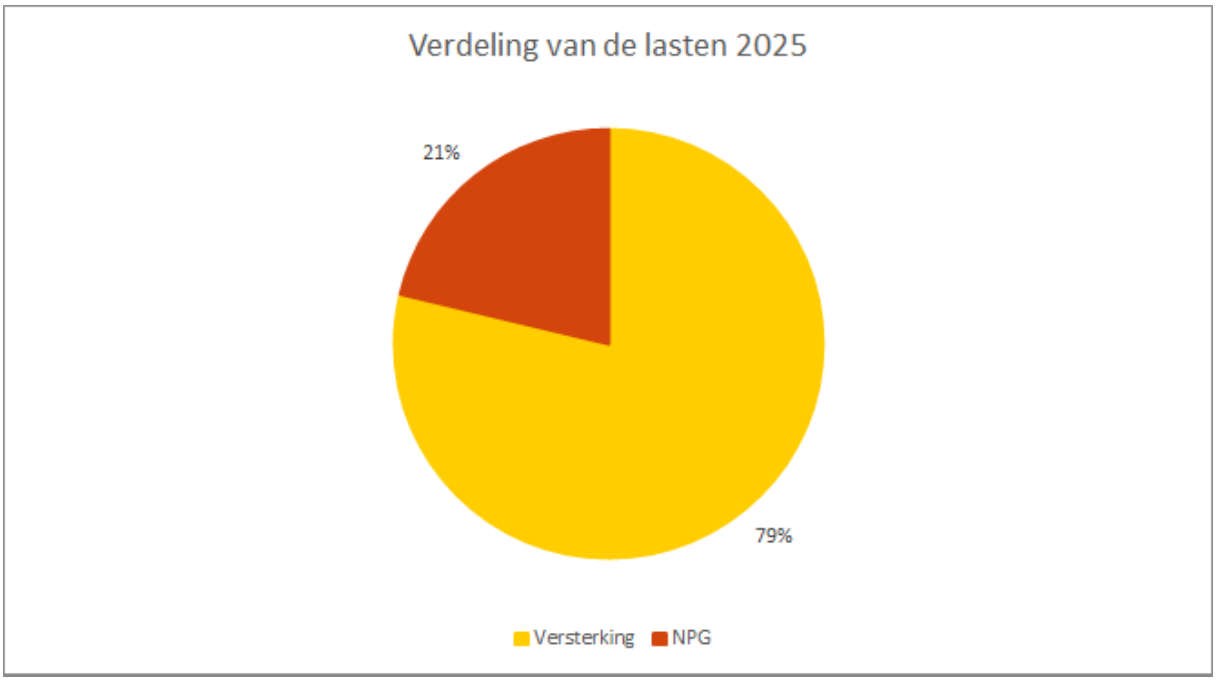

2.5.1 Herstelagenda

Inleiding

Een deel van onze gemeente ligt in het kerngebied van de gaswinning. Ondanks dat de gaswinning is gestopt in het Groningerveld zijn er nog steeds (minder zware) bevingen. Deze kunnen zorgen voor schade aan woningen en andere gebouwen. Ook kan het zijn dat woningen en gebouwen niet voldoen aan de veiligheidsnorm. Ze moeten dan worden versterkt. Dit heeft veel impact op onze Inwoners, die hiermee te maken hebben. Vanwege deze impact en onze diverse rollen hebben we een brede betrokkenheid. Het programmaplan Gevolgen Gas- en Zoutwinning is in 2023 vastgesteld en ter kennisname met uw raad gedeeld. Een geactualiseerd programmaplan Herstel van Midden-Groningen is in 2024 opgesteld.

In ons collegeakkoord 2022-2026 “Samen aan de slag” staan de volgende doelstellingen geformuleerd:

- De versterking moet volgens plan worden uitgevoerd;
- Schade moet op tijd worden afgehandeld;
- Gaswinning uit het Groningenveld moet stoppen in 2023.

Nij Begun benadrukt onze rol en roept op tot meer samenhang tussen versterken, schadeafhandeling en sociaal-maatschappelijke verbetering. De gevolgen van de zoutwinning zijn ook onderdeel van dit programma vanwege de raakvlakken met de gevolgen van gaswinning

Trends en ontwikkelingen

De gaswinning uit het Groningenveld is inmiddels gestopt. Daarnaast is er steeds meer kennis over de gevolgen van gaswinning voor woningen en gebouwen. In onze gemeente vallen ruim 3.300 adressen die beoordeeld moeten worden, of beoordeeld zijn. In ons Lokaal Plan van Aanpak geven wij NCG de volgorde van beoordeling en uitvoering mee. De verantwoordelijkheid voor de daadwerkelijke uitvoering, met uitzondering van de batch 1588, ligt bij NCG. Alle gebouwen in de versterkingsopgave worden beoordeeld, maar het aantal zware versterkingsadviezen neemt af. Een groter deel van de woningen wordt op norm verklaard. Dit betekent dat de woning zonder versterkingsmaatregelen veilig is.

Doelstellingen

a. De versterking mensgericht en gebiedsgericht uitvoeren; Bewoners de baas over herstel en versterking

Inwoners van het aardbevingsgebied moeten net zo veilig kunnen wonen en leven als inwoners in de rest van Nederland. Daarom worden gebouwen die mogelijk niet veilig zijn getoetst aan de veiligheidsnorm. Wanneer een gebouw niet voldoet dan wordt deze versterkt. De Nationaal Coördinator Groningen (NCG) voert deze beoordelingen en versterkingen uit. Over de voortgang en opdracht aan NCG wordt in het jaarlijkse Lokaal Plan van Aanpak ingegaan. In de versterkingsopgave is de batch 1588 een uitzondering. Deze wordt niet door NCG, maar onder onze regie uitgevoerd. Het doel is om de versterking in samenwerking met alle betrokken partijen mens- en gebiedsgericht uit te voeren.

Acties

Continuering en doorontwikkeling van de gebiedsgerichte aanpak

Omschrijving (toelichting)

Sinds 2024 wordt de versterking, meer dan voorheen, gebiedsgericht aangepakt. Hierbij staat veiligheid nog steeds voorop. Het gaat om een geïntegreerde aanpak: één plan waar veiligheid, versterking en leefbaarheid hand in hand gaan. De verantwoordelijkheid voor de versterking ligt, met uitzondering van batch 1588, bij NCG. In de gebieden waar NCG de versterking uitvoert, kijken we samen met hen hoe we ervoor zorgen dat de werkzaamheden zo min mogelijk overlast veroorzaken voor onze inwoners. Door gebiedsgericht te werken zijn we soms wel iets langer bezig, maar kunnen we ook in één keer een aantal verschillende zaken realiseren. Zo pakken we in één keer de te versterken woningen en de openbare ruimte aan.

Beoordelen en toekennen aanvragen voor de batch 1588
Omschrijving (toelichting)

Binnen de batch 1588 vallen 89 woningen in onze gemeente. Deze woningen staan allemaal in Overschild. Zoals benoemd valt de versterkingsopgave van woningen binnen de batch 1588 onder onze regie. Eigenaren vragen bij ons budget aan om de versterking of sloop-nieuwbouw van hun woning te realiseren. In het geval van sloop-nieuwbouw moet de nieuwe woning functioneel vergelijkbaar zijn met de oude woning. In sommige gevallen is het oorspronkelijk toegekende budget niet voldoende om dit te realiseren. Dit is het gevolg van gestegen bouwkosten en andere complicerende factoren. Voor het bepalen van het tekort wordt een beoordeling uitgevoerd door externe partijen. Op basis van deze beoordeling kunnen eigenaren aanvullend budget aanvragen. Onze uitgaven voor de batch 1588 worden volledig gedekt door een specifieke uitkering van het Rijk. In 2024 is deze specifieke uitkering verlengd tot en met 2030. Daarnaast heeft het Rijk aanvullende middelen gereserveerd voor wanneer de toegekende middelen ontoereikend zijn.

Bewoners ondersteunen in afhandeling schade
Omschrijving (toelichting)

Schade als gevolg van gaswinning uit het Groningenveld wordt afgehandeld door het Instituut Mijnbouwschade Groningen (IMG). Schade als gevolg van andere gasvelden en andere vormen van mijnbouw (zoals zoutwinning) ligt bij de Commissie Mijnbouwschade. Vooral bij situaties waarbij er samenhang is tussen schade en de versterking en bij situaties waarbij er sprake is van duurzaam schadeherstel is afstemming tussen gemeente en IMG van belang. Zo betrekken we (duurzaam) schadeherstel in de gebiedsgerichte aanpak. Ook bieden we steun aan onze inwoners, vooral bij complexe schades waar ook versterking speelt.

Aanpakken van knelpunten die niet binnen de reguliere kaders opgelost kunnen worden.
Omschrijving (toelichting)

Er zijn gevallen waarbij we samen met NCG en IMG vinden dat er een oplossing moet komen voor knelpunten en zien dat de huidige regelingen geen ruimte bieden voor een gezamenlijke oplossing. Daarnaast kunnen er schrijnende gevallen zijn waarbij we zelf vinden dat hier een oplossing voor moet komen. Hiervoor biedt de gemeentelijke knelpuntenpot uitkomst. Tot en met 2030 ontvangen we hiervoor afgerond € 13 miljoen.

Meer aandacht voor mentale gezondheid
Omschrijving (toelichting)

De aardbevingen, maar ook de manier waarop schadeherstel en versterking tot nu toe georganiseerd is, zorgen voor veel stress en gezondheidsklachten bij onze inwoners. Aardbevings- en welzijnscoaches bieden onafhankelijk van de uitvoeringsorganisaties een luisterend oor aan mensen voor wie de schadeafhandeling en versterking zeer belastend zijn. Zo nodig helpen zij met doorverwijzingen naar andere professionals. Voor de inzet van deze coaches is een extra budget beschikbaar van € 7,7 miljoen tot 2030.

Scholenprogramma: Op basis van de afspraken uit het convenant scholenprogramma willen we het resterende project afronden
Omschrijving (toelichting)

We geven uitvoering aan het convenant aardbevings- en toekomstbestendige scholenbouw Groningen. Dit convenant combineert het waarborgen van een veilige onderwijsomgeving met het realiseren van ’een sprong voorwaarts’ als het gaat om onderwijs in de gehele regio. Waar mogelijk worden daarbij ook annexe voorzieningen mee ontwikkeld. Dit betreffen wijkvoorzieningen en voorzieningen voor sport en bewegen. Het grootste deel van het scholenprogramma is inmiddels opgeleverd. Op dit moment wordt nog gewerkt aan één project. Inmiddels zijn twaalf nieuwe en zeven versterkte schoolgebouwen in gebruik genomen.

Doelstellingen

b. De leefbaarheid in dorpen en wijken na de versterkingsopgave herstellen en vergroten

De leefbaarheid van onze dorpen en wijken binnen de versterkingsopgave is aangetast. In eerste instantie al door de bevingen en de schade en stress die hierdoor is ontstaan, maar ook de versterkingsopgave zelf zet de leefbaarheid onder druk. Jaren van huizen in de stijgers, verhuizingen naar tijdelijke woningen, bouwverkeer en open straten illustreren dit. Het maakt dat een dorp of wijk veranderd is. Hoewel we dit niet ongedaan kunnen maken, kunnen we wel een bijdrage leveren in het herstellen en waar mogelijk vergroten van de leefbaarheid.

Acties

Herstellen van de openbare ruimte na afronding van de versterking.

Omschrijving (toelichting)

De openbare ruimte moet hersteld worden nadat de versterking in een wijk of straat is afgerond. Het gaat dan bijvoorbeeld om herbestrating, het vervangen van de riolering en waterleidingen en aanleg van nieuwe groenvoorzieningen. Het Rijk heeft hiervoor in 2020 geld beschikbaar gesteld. Aangezien de versterkingsopgave langer doorloopt dan verwacht én vanwege de inflatie, is er voor onze gemeente ruim € 15 miljoen aanvullend beschikbaar gesteld tot en met 2030.

Realiseren van een echte plus op de leefbaarheid na de versterking.

Omschrijving (toelichting)

Het herstel van de openbare ruimte draagt bij aan de leefbaarheid van een dorp of wijk. Om een echte plus te realiseren is meer nodig. Dit wordt door het Rijk onderschreven. Tot en met 2030 krijgen we dan ook ruim € 28 miljoen aan extra middelen voor het verbeteren van de leefbaarheid. Straten, dorpen en wijken die te maken hebben met de meest ingrijpende gevolgen van de gaswinning worden hierdoor niet alleen veiliger, maar ook mooier en fijner om te wonen. Samen met onze inwoners gaan we kijken hoe we deze middelen in kunnen zetten.

2.5.2 Duurzaamheidsmaatregelen Nij Begun: alle woningen in 2035 geïsoleerd

Inleiding

Ambities

Het doel is om woningen in 2035 zodanig te isoleren dat zij van het aardgas af kunnen. Voor woningen in de versterkingsopgave kijken we met een pilot hoe NCG dit in haar werkzaamheden kan meenemen. Voor alle overige woningen (ook als ze reeds versterkt zijn) met matige en slechte energielabel wordt vanuit rijksmiddelen subsidie verstrekt. Onze inzet is om, samen met de regio, te pleiten voor een zo ruim mogelijke subsidieregeling. We vinden het daarbij van belang dat een combinatie met reeds lopende plannen mogelijk is. Hierbij kan worden gedacht aan maatregelen vanuit de Transitievisie Warmte die eveneens inzet op het reduceren van de warmtevraag door isolatie. In de Staat van Groningen zal jaarlijks over de voortgang worden gerapporteerd.

Trends en ontwikkelingen

Doelstellingen

a. Voor bewoners die nog wachten op een zware of middelzware versterking van de woning willen we isolatiemaatregelen toepassen tijdens de versterkingswerkzaamheden

Er wordt door de NCG op dit moment een proef uitgevoerd bij lichte versterkingswerkzaamheden om te kijken wat de mogelijkheden zijn van het meenemen van isolatiemaatregelen. Binnen onze gemeente worden circa 90 adressen meegenomen in de proef. Indien de proef succesvol verloopt, zullen we samen met NCG kijken hoe we dit kunnen verbreden. Ook naar gevallen waar sprake is van zware of middelzware versterking van de woning.

Doelstellingen

b. Woningen met matige en slechte energie labels willen we zodanig isoleren dat ze in 2035 van het aardgas af kunnen.
Binnen Nij Begun heeft het kabinet een maatregel geformuleerd om woningen in Groningen en Noord-Drenthe zodanig te isoleren dat ze van het aardgas af kunnen in 2035. De hoogte van de subsidie (50% of 100%) is afhankelijk van het inkomen van een huishouden en de ligging binnen of buiten het versterkingsgebied. Overeenkomstig het advies van Commissie van Geel (tegengaan van verschillen) zet de regio zich in voor een 100%-subsidie voor iedereen. Daarnaast vinden we het van belang dat onze inwoners niet zelf te hoeven voorfinancieren en dat ze terecht kunnen bij één loket.

2.5.3 Sociale en Economische Agenda

Inleiding

Het doel is een generatie lang (30 jaar) investeren in brede welvaartontwikkeling. Dit vraagt een goede samenwerking tussen Rijk, regio (gemeenten) en provincie, omdat zij gezamenlijk vorm en inhoud geven aan de sociale en economische agenda voor de regio. De inhoud van beide agenda's is in 2024 ontwikkeld en zal in de loop van 2025 kunnen worden vertaald naar lokale opgaven. Er is een sterke verbinding met Het Nationaal Programma Groningen, dat in 2019 met hetzelfde doel is opgestart. Het Nationaal Programma Groningen is vanwege deze verwevenheid onderdeel van Nij Begun en zal -meer specifiek- de uitvoering vormgeven van de economische agenda.

Doelstellingen

a. Ons doel met de sociale en economische agenda is de relatieve achterstand in brede welvaart binnen onze gemeente in één generatie (30 jaar) in te lopen.
De sociale agenda zal een bijdrage leveren aan het inlopen van de relatieve achterstand in brede welvaart en stelt daarbij de volgende subdoelen:

1. Vergroten van gelijke kansen voor kinderen en jongeren.
2. Stimuleren van meer taalbevordering, in het bijzonder voor kinderen en jongeren
3. Meer gezonde levensjaren
4. Verbeteren van mentale gezondheid
5. Meer bewegen en gezonder leven
6. Verlaging van (intergenerationele) armoede.
7. Minder problematische schulden
8. Vergroten van (arbeids-)participatie van jongeren en inwoners die langdurig langs de kant staan
9. Versterken van de sociale leefbaarheid
10. Vergroten van zelfbewustzijn, trots en regionale identiteit.

De economische agenda is gericht op een goede samenwerking tussen overheden, bedrijven, kennisinstellingen, maatschappelijke organisatie en inwoners. Hierbij zijn ondersteuning van het mkb en het versterken van het lokale ondernemings- en vestigingsklimaat noodzakelijke randvoorwaarden. De volgende drie speerpunten geven richting aan de economische agenda:

- De overgang van fossiele naar duurzame energie (energietransitie).
- Een andere benadering van zorg en gezondheid: gezond ouder worden, ofwel een meer op preventie gerichte benadering. Dit volgt uit het gegeven dat steeds meer mensen steeds langer leven en ouderen vormen een groeiend deel van de bevolking. Dat maakt een andere benadering noodzakelijk.
- De veranderende economie van het landelijk gebied.

In 2025 zullen we de sociale en economische agenda langs bovengenoemde contouren verder uitwerken voor onze gemeente en dit vertalen in een uitvoeringsplan.

2.5.4 Nationaal Programma Groningen (NPG) - lokaal programma Hart voor Midden-Groningen

Inleiding

Hart voor Midden-Groningen is het door de gemeenteraad vastgestelde programmaplan voor de projecten van Nationaal Programma Groningen in onze gemeente. Nationaal Programma Groningen is een samenwerking tussen Rijk, provincie en vijf aardbevingsgemeenten. Het programma heeft een looptijd van tien jaar en duurt tot 2030. De afgelopen jaren hebben Groningers door de gevolgen van de gaswinning veel te verduren gehad. De onzekerheid over schadeherstel en versterking sleept soms al jaren. De aanpak heeft de hoogste prioriteit en veel mensen en organisaties zijn hiermee aan de slag. Tegelijkertijd is er meer nodig om Groningen een goede toekomst te geven. Nationaal Programma Groningen richt zich op dit ‘meer’. Hart voor Midden-Groningen is er voor elke inwoner van onze gemeente, jong én oud. We investeren in de toekomst: door het verbeteren van de leefbaarheid en leefomgeving, de economie, opleidingen, banen en de natuur en het klimaat. Dit doen we samen met onze inwoners.

Ambities

Nationaal Programma Groningen wil de Brede Welvaart vergroten en heeft daarmee relatie met de Sociale en Economische agenda. Brede Welvaart gaat naast groei van de economie over gezondheid, de tevredenheid van inwoners met hun leven, de omgeving waar ze wonen, de kwaliteit van natuur en milieu, opleidingsniveau en vertrouwen in politiek en bestuur. Daarnaast wil het programma ook het imago van Groningen verbeteren. Om de 'Brede Welvaart' te verbeteren, richt Nationaal Programma Groningen zich op vier onderwerpen. Leefbaarheid: iedere gemeente in het aardbevingsgebied presteert beter op de leefbaarometer (CBS) dan de gemiddelde ontwikkeling in vergelijkbare gemeenten (de referentiegroep). Natuur en Klimaat: Groningen presteert beter op biodiversiteit (gemeten met de Living Planet Index) dan het Nederlands gemiddelde. Werken en leren: Iedere gemeente in het aardbevingsgebied presteert beter op de netto participatiegraad, het gemiddeld besteedbaar inkomen en uitstroom per opleiding dan de gemiddelde ontwikkeling in haar referentiegroep. Economie: de Bruto Toegevoegde Waarde stijgt in Groningen sterker dan de gemiddelde stijging in Nederland.
De projecten binnen Hart voor Midden-Groningen dragen bij aan deze ambities. Voor ieder project is duidelijk waaraan het resultaat van het project bijdraagt. Zo maken we zichtbaar en meetbaar dat een project bijdraagt aan de Brede Welvaart en aansluit bij onze ambities uit het collegeakkoord ‘Samen aan de Slag’.

Trends en ontwikkelingen

Er worden in het kader van Hart voor Midden-Groningen nog drie nieuwe projecten aangevraagd. Deze projecten zijn gericht op:

- Leefbare bedrijvigheid (ambitie op versterken van de lokale economie)
- Versterking van landschap en natuur (ambitie op natuur & klimaat)
- Versterking van de lokale democratie en inwonerinitiatieven (uitvoering van het 5% amendement).

‘Nij Begun’ heeft effect op Nationaal Programma Groningen. Het Nationaal Programma Groningen gaat zich vooral richten op de kabinetsmaatregelen voor de economische ontwikkeling van Groningen. Daarbij gaat het om een aantal grote thema’s dat provinciaal uitgewerkt wordt en geen tot nauwelijks impact heeft op ons lokaal programma Hart voor Midden-Groningen.
Andere maatregelen uit ‘Nij Begun’ hebben dat wel. De gebiedsgerichte aanpak van schadeherstel en versterking, heeft bijvoorbeeld raakvlakken met het project Dorps- en wijkplannen. De sociale agenda is o.a. gericht op verminderen van armoede en meer kansen(gelijkheid) voor kinderen en versterken van de leefbaarheid. Binnen Hart voor Midden-Groningen werken we al aan Tijd voor Toekomst, project IJsberg en Jongeren met Toekomst. De nieuwe koers van Nationaal Programma Groningen kan ook iets veranderen aan onze inzet en invloed regionaal. In algemene zin maken we ons in de regionale overleggen sterk voor een effectieve inzet van het beschikbare geld, het betrekken van inwoners en democratische besluitvorming door het in positie brengen van volksvertegenwoordigers en in het bijzonder uw raad.

Doelstellingen

a. Uitvoering geven aan het lokaal Programmaplan Hart voor Midden-Groningen

In 2025 geven we verdere uitvoering aan de lopende projecten. Een overzicht van de projecten en toegekende bedragen staat in onderstaande afbeelding. In de laatste kolom staan de verwachte inspanningen in 2025.

Doelstellingen

b. Aanvragen van tweede (en derde) fases van lopende projecten

We hebben ervoor gekozen om veel projecten te starten met een proef-fase. Als de aanpak een succes is, vragen we de tweede fase (en soms zelfs een derde fase) aan.

Aanvragen in 2025:

- 5% amendement: 2e fase Opstellen Dorps- en Wijkplannen
- Bedrijvig & Leefbaar

In 2025 eindigen ook een aantal projecten:

- Ervaringsdeskundigen
- Ontwikkelbedrijf
- Moeders van Midden-Groningen
- Toekomstbestendig cultureel erfgoed

Acties

Voorbereiden van de borging van de projectresultaten in het reguliere werk

Omschrijving (toelichting)

We willen dat de projecten vanuit Nationaal Programma niet stoppen nadat het geld op is. Veel van de projecten hebben niet alleen een inhoudelijk resultaat, maar ook een beoogd en langdurig resultaat in de vorm van een vernieuwende werkwijze of nieuwe vormen van samenwerking. Soms heeft het project de vorm van een proef, waarbij het resultaat na een positieve evaluatie moet worden ingevoerd in de gewone organisatie. In 2025 gaan we verder met de voorbereiding hiervan en bepalen we de manier waarop deze overdracht moet lopen en wat hier eventueel voor nodig is.

Tabel NPG toevoegen aan doelstelling a

code	Projectnaam	status medio 2024	Gehonoreerd bedrag (incl BTW)	Inspanningen 2025
	Projecten uit Leefbaarheidsgelden			
S01-2m	Kademuur Hellum	afgerond	151.250	n.v.t. afgerond.
S01-2n	Steigers Kielwindeweer	afgerond	60.500	n.v.t. afgerond.
S01-2p	Kwaliteitsverbetering Foxholstermeer	afgerond	112.669	n.v.t. afgerond.
S01-2q	Ontmoetingsplek Froombosch	afgerond	290.400	n.v.t. afgerond.
S01-2r	Herinrichting centrumgebied Slochteren	afgerond	457.380	n.v.t. afgerond.
S01-2s	Ontmoetingsplek Siddeburen	afgerond	250.470	n.v.t. afgerond.
	Subtotaal		**1.322.669**	
	Project via Provincie			
S02-1	Pilot aardgasvrije wijk (Gorecht-Noord)	middenin realisatie	6.000.000	Aanvragen benodigde vergunningen, afronden financiering, in de markt zetten aanleg warmtenet en bouw uitkoppelingsinstallatie, regelen inrichting warmtebedrijf.
	Subtotaal		**6.000.000**	
	Projecten uit Trekkingsrecht			
M01	bouw programma MG	afgerond	968.200	n.v.t. afgerond
M02	Dorpsproces Overschild	laatste deel realisatiefase	1.170.800	naar verwachting gereed vóór 1/1/2025
M03	Beleving en Verhaal Overschild	afgerond	141.000	n.v.t. afgerond
M04	Plus op Sport (wijken Gorecht & Woldwijck Hoogezand)	middenin realisatie	3.653.015	Bouw van de derde en laatste sportvoorziening. Als gevolg van prijsindexatie en nieuwe bouweisen volgt een aanvullende kredietaanvraag.
M22 (voorheen M05)	Herstructurering Hoogezand-Noord inclusief tweede fase	begin van realisatie	9.010.983	Vaststelling omgevingsplan eerste helft 2025. organiseren samenwerkingsfestival en een gezamenlijke marktbenadering met de corporaties.
M06	Aanpak verpauperde panden	middenin realisatie	2.000.000	Voortzetten uitvoering: aanpak individuele panden en verpaupering tegengaan. Samenwerking Kredietbank en versterkingsaanpak.
M07	Midden-Groningen op de kaart	middenin realisatie	155.000	Een start maken met de vaarroutes, mogelijkheid onderzoeken van vaar-excursies langs scheepswerven. Web app met routekaarten verder invulling geven. Verbinden van economische activiteiten aan de routes (excursies en arrangementen).
M08	Jongeren pitchen cultuurprojecten	middenin realisatie	250.000	2 nieuwe pitchevents + begeleiding bij de uitvoering van de winnende ideeën
M09	Bevordering Sociale Veerkracht inclusief tweede fase	laatste deel realisatiefase	700.000	naar verwachting gereed vóór 1/1/2025
M10	Ijsberg	laatste deel realisatiefase	2.221.740	naar verwachting gereed vóór 1/1/2025
M11	Ervaringsdeskundigen	middenin realisatie	764.990	Voortzetten werkzaamheden ervaringsdeskundigen: in tandem inwoners begeleiden. Project en resultaten evalueren en borgen.
M12	Jongeren met Toekomst	middenin realisatie	1.858.464	Jongeren laten toestromen tot het project. Koppelen van jongeren aan de Kredietbank. Effectmonitor vanuit het jongeren perspectief fonds om de voortgang te volgen.
M13	Jongerenwerk+	middenin realisatie	2.500.000	Voortzetten projectactiviteiten, meten en onderbouwen van het preventief effect.
M14	JIM aanpak	laatste deel realisatiefase	263.028	naar verwachting gereed vóór 1/1/2025
M15	Ontwikkelbedrijf	middenin realisatie	1.064.000	Reguliere trajecten worden conform planning uitgevoerd en 3x per jaar start van een werkfit traject. Afronding en borging van het project.
M16	Hulpteam Overschild	laatste deel realisatiefase	360.000	naar verwachting gereed vóór 1/1/2025

M17	Tijd voor toekomst inclusief tweede fase	middenin realisatie	13.074.063	Er worden twee extra scholen toegevoegd aan het project, dus in totaal 14 primair onderwijs scholen en 1 voortgezet onderwijs school.
M18	Moeders van MG (onderdeel Kansrijke start)	middenin realisatie	680.000	Nieuwe moeders begeleiden volgens plan. Samenwerking GGD verder invullen. Onderzoeksvoorstel met scenario's voor vervolg en borging van het project.
M19	Toekomstbestendig cultureel erfgoed	middenin realisatie	500.000	Uitvoeren subsidieregeling. Er zit nog voldoende geld in de pot, waardoor er geen tweede fase aangevraagd hoeft worden.
M24 (voorheen M20)	Verbeteren veiligheid MG inclusief tweede fase	middenin realisatie	3.663.716	Verdere uitvoering activiteitenplan. Meldpunt Overlast en Zorg.
M21	Dorpsplannen ontwikkelen	middenin realisatie	7.500.000	Waarschijnlijk starten 8 nieuwe dorpen en wijken met het maken van een plan. Er worden 10 uitvoeringsagenda's gemaakt met dorpen en wijken die in 2024 gestart zijn. Ook wordt in 2025 het tweede fase plan opgeleverd, alsook een borgingsstrategie.
	Subtotaal		**52.498.999**	
	Totaal alle projecten		**59.821.668**	

2.5.5 Financieel overzicht Gevolgen gas- en zoutwinning en lokaal programma NPG

Omschrijving	Realisatie 2023	Begroting na wijziging 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten						
Versterking	11.860	15.919	20.869	19.718	15.684	13.603
NPG	5.136	7.720	5.637	5.288	4.789	4.938
Totaal Lasten	**16.996**	**23.639**	**26.505**	**25.005**	**20.473**	**18.541**
Baten						
Versterking	11.860	15.919	20.869	19.718	15.684	13.603
NPG	5.077	7.720	5.637	5.288	4.789	4.938
Totaal Baten	**16.938**	**23.639**	**26.505**	**25.005**	**20.473**	**18.541**
Saldo voor bestemming	**-59**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Saldo na bestemming	**-59**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Bedragen x €1.000

Programma gevolgen gaswinning

Onder het thema Versterking worden de financiën van het programma gevolgen gas- en zoutwinning verantwoord. De lasten van dit programma worden volledig gedekt vanuit bijdragen van het Rijk. De raming voor 2025 t/m 2028 gaat uit van de huidige versterkingsopgave aangevuld met de middelen uit de Meerjarige regeling verstrekking specifieke uitkeringen aardbevingsgebied Groningen 2024–2030. In deze regeling is de Rijksbijdrage voor een deel van de maatregelen die het Rijk heeft aangekondigd onder de titel Nij Begun uitgewerkt. In de toelichting hieronder wordt apart ingegaan op de wijzigingen naar aanleiding van deze nieuwe regeling.

Versterking: Lasten (€ 4,9 miljoen hoger):
De lasten voor 2025 zijn geraamd op in totaal € 20,9 miljoen, dat is € 4,9 miljoen hoger dan in 2024. De grootste post in de lasten betreft de vergoedingen aan de eigenaren van woningen die vallen onder Batch 1588. Dit was in 2024 geraamd op € 9,2 miljoen en is nu voor 2025 geraamd op € 7,7 miljoen (€ 1,5 miljoen lager). De raming is gebaseerd op de voortgang van de bouwwerkzaamheden en deze nemen af nu meer dan de helft gerealiseerd is van dit deel van de versterkingsopgave.

Een andere grote post betreft de aanpassingen in de infrastructuur en openbare ruimte die nodig zijn om de versterkingsopgave in te passen. Deze inpassingskosten waren in 2024 geraamd op € 1,3 miljoen en zijn in 2025 geraamd op € 0,9 miljoen (€ 0,4 miljoen lager). Het merendeel van de

inpassingskosten betreft echter investeringskredieten die niet op deze plaats in de begroting worden weergegeven.

De extra middelen in 2025 t/m 2028 die voortkomen uit de hierboven genoemde nieuwe regeling betreffen voor de begroting 2025:

- € 5,3 miljoen voor de kabinetsmaatregel leefbaarheid en wijkontwikkeling;
- € 2,0 miljoen voor de kabinetsmaatregel gemeentelijke knelpuntenpot (op basis van de vorige regeling was in 2024 al € 2,9 miljoen beschikbaar, de raming is in 2025 € 0,9 miljoen lager);
- € 1,3 miljoen voor de gemeentelijke regeling voor moeilijk uitlegbare verschillen (Blok B);
- € 1,1 miljoen voor de kabinetsmaatregel sociale en emotionele ondersteuning.

De rest van de geraamde lasten in 2025 bedraagt € 2,5 miljoen aan personeels- en advieskosten voor het begeleiden van de versterking, het programmamanagement, de vergunningverlening en toezicht en de
bijbehorende bedrijfsvoeringkosten. Dit is gelijk aan de raming in 2024.

Versterking: Baten (€ 4,9 miljoen hoger):
De lasten worden volledig gedekt vanuit bijdragen die de gemeente ontvangt vanuit het Rijk. De baten bedragen in totaal € 20,9 miljoen en betreffen:

- € 7,7 miljoen vanuit de Rijksbijdrage voor Batch 1588, dat is € 1,5 miljoen minder dan begroot in 2024;
- € 0,9 miljoen vanuit de Rijksbijdrage voor de vergoeding van de inpassingskosten, dat is € 0,4 miljoen minder dan in 2024;
- € 5,3 miljoen vanuit de Rijksbijdrage voor de kabinetsmaatregel leefbaarheid en wijkontwikkeling, dat is 5,3 miljoen meer dan in 2024;
- € 2,0 miljoen vanuit de Rijksbijdrage voor de gemeentelijke knelpuntenpot, dat is € 0,9 miljoen minder dan in 2024;
- € 1,3 miljoen vanuit de Rijksbijdrage voor de gemeentelijke regeling voor moeilijk uitlegbare verschillen (Blok B), dat is € 1,3 miljoen meer dan in 2024;
- € 1,1 miljoen vanuit de Rijksbijdrage voor de kabinetsmaatregel sociale en emotionele ondersteuning, dat is € 1,1 miljoen meer dan in 2024;

Daarnaast wordt de Lumpsum Gevolgen Gaswinning ontvangen voor de dekking van de personeels- en organisatiekosten; € 2,5 miljoen in 2025 en dat is gelijk aan de raming in 2024.

Uitvoering lokaal programmaplan (NPG)

Onder het thema NPG in de tabel worden de financiën van de projecten uit het lokaal NPG programma Hart voor Midden-Groningen verantwoord op totaalniveau. De meeste NPG projecten worden volledig gedekt door bijdragen van het Rijk en/of door bijdragen van andere partijen. Er is een meerjarenraming opgesteld, waarvan het uitgangspunt is dat dit budgettair neutraal is. Jaarlijkse verschillen tussen lasten en baten worden via balansposten vereffend. In de programmatekst onder paragraaf 2.5.5 staan de diverse projecten genoemd.

NPG: Lasten (€ 2,1 miljoen lager):
Voor de uitvoering van én de samenhang tussen de projecten is een programmaorganisatie ingericht. De kosten van de programmaorganisatie zijn voor 2025 geraamd op € 0,9 miljoen. Dat is gelijk aan de raming van voorgaand jaar. Deze kosten worden gedekt vanuit een opslag in de begroting van de NPG-projecten en een specifieke uitkering voor deze kosten (de 4% Uitvoeringsregeling NPG).

Het totaal van de geraamde lasten van de NPG projecten is € 2,1 miljoen lager in 2025 dan in de begroting 2024. Dat komt doordat projecten zijn afgerond in 2024 en doordat bij projecten vaak meer kosten aan de voorkant worden gemaakt.

NPG: Baten (€ 2,1 miljoen lager):
De baten bestaan voor het grootste deel uit bijdragen van het Rijk en in mindere mate uit bijdragen door andere partijen. De baten zijn gelijk aan de lasten.

2.6 Programma Bestuur en bedrijfsvoering

2.6.0 Inleiding

Onder het programma Bestuur en bedrijfsvoering is geen aparte visie en/of doelstelling opgenomen. Deze komen, voor zover relevant, terug in de desbetreffende paragrafen. In het programma zelf begroten wij de belangrijkste inkomstenstroom van de gemeente; de algemene uitkering.

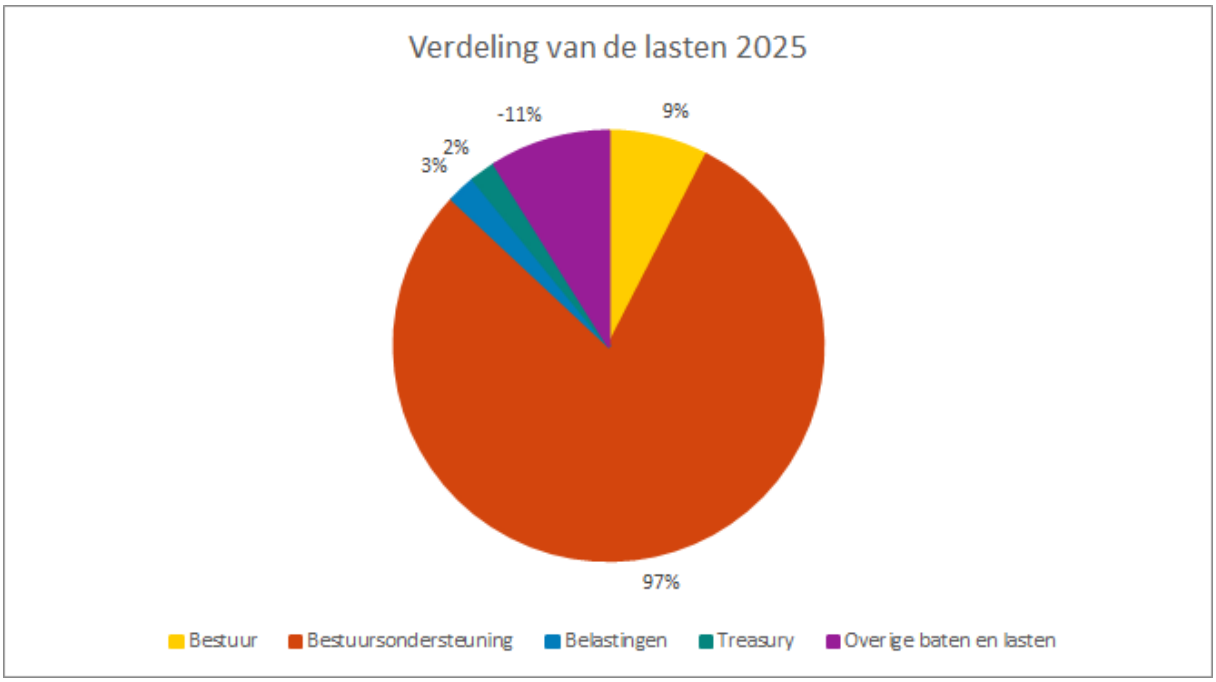

2.6.1 Bestuur en bedrijfsvoering

Inleiding

Omdat een groot deel van de hierop te nemen informatie is opgenomen in de paragrafen “Bestuur” en “Bedrijfsvoering” wordt hier volstaan met een korte toelichting op de ontwikkeling van de algemene uitkering uit het gemeentefonds, een toelichting op de budgetraming ‘Overhead’, de stand van de algemene reserve in 2025, een overzicht van de te betalen vennootschapsbelasting en een overzicht van de post onvoorzien.

Ontwikkeling algemene uitkering uit het gemeentefonds

De algemene uitkering uit het gemeentefonds is geraamd op basis van de mei- en septembercirculaire 2024.

Overhead

Op grond van het BBV behoort in de begroting een overzicht te worden opgenomen van de ‘Overhead’ in de organisatie. Hoofdlijn begroting 2025 ’Wat direct kan worden toegerekend, wordt direct toegerekend’.

- Ondersteunende taken zijn niet direct dienstbaar aan de externe klant of het externe product en behoren daarom tot de overhead. Wanneer deze ondersteunende taken worden uitbesteed, behoren de uitbestedingskosten bedrijfsvoering tot de overhead;
- Sturende taken, vervuld door hiërarchisch leidinggevenden behoren tot de overhead. De bijbehorende loonkosten behoren ondeelbaar tot de overhead;

- De positionering van een functie binnen de organisatie heeft geen invloed op de beoordeling of er sprake is van overhead.

De overheadkosten in de meerjarenbegroting zien er als volgt uit:

Overhead

Omschrijving	realisatie 2023	Gewijzigde begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Saldo lasten en baten						
overhead	32.944.242	33.803.121	36.573.316	37.593.854	38.395.645	39.205.619
	32.944.242	**33.803.121**	**36.573.316**	**37.593.854**	**38.395.645**	**39.205.619**

bedragen x € 1.000

Algemene reserve

Voor wat betreft de specificaties van mutaties in de reserves wordt verwezen naar onderdeel 4.9 ‘Overzicht reserves en voorzieningen'. Daar vindt u ook de stand van de reserves en voorzieningen, die wij jaarlijks herijken en ziet u de toevoeging en aanwending van de reserves, die in de budgetonderdelen van de thema’s zijn verwerkt. De stand van de algemene reserve voor de begroting 2025 ziet er als volgt uit:

Algemene reserve

Omschrijving	Stand 01/01/2025	storting 2025	onttrekking 2025	Stand 31/12/2025
algemene reserve (algemeen)	14.895		718	14.177
Totaal	**14.895**	**0**	**718**	**14.177**

bedragen x € 1.000

Vennootschapsbelasting

De gemeente is niet aangemerkt als ondernemer door de Belastingdienst. Er wordt jaarlijks een toets uitgevoerd of er winst gemaakt wordt op niet-overhedentaken. Indien dit winstbedrag structureel is, wordt de gemeente voor die betreffende activiteit als ondernemer aangemerkt en vallen we onder de vennootschapsbelasting. Dit is naar verwachting voor de betreffende begrotingsjaren niet het geval.

Vennootschapsbelasting

Omschrijving	realisatie 2023	Gewijzigde begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Saldo lasten en baten						
heffing VPB	0	0	0	0	0	0
Totaal	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

bedragen x € 1.000

Onvoorzien

Voor onvoorzien is een gering vast bedrag van € 150.000 per jaar opgenomen. Dit betreft een stelpost ter dekking van tegenvallers, c.q. niet voorziene uitgaven waar gedurende het begrotingsjaar alsnog prioriteit aan toe wordt gekend.

Onvoorzien

Omschrijving	realisatie 2023	Gewijzigde begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Saldo lasten en baten						
onvoorzien	93	150	150	150	150	150
Totaal	**93**	**150**	**150**	**150**	**150**	**150**

bedragen x € 1.000

2.6.2 Verplichte beleidsindicatoren (BBV)

Verplichte beleidsindicatoren Bestuur en bedrijfsvoering

Naam Indicator	Eenheid	Peiljaar	M-G	Nederland
Gemiddelde WOZ waarde	Duizend euro	2023	€ 239	€ 368
		2022	€ 206	€ 317
		2021	€ 188	€ 290
		2020	€ 175	€ 271
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	In Euro's	2024	€ 997	
		2023	€ 954	€ 860
		2022	€ 911	€ 823
		2021	€ 806	€ 733
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	In Euro's	2024	€ 1.035	
		2023	€ 997	€ 942
		2022	€ 952	€ 905
		2021	€ 852	€ 810
Formatie	Fte per 1.000 inwoners	2024	11,7	
		2023	11,3	
		2022	10,1	
		2021	9,4	
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	2024	11,3	
		2023	11,0	
		2022	10,4	
		2021	9,9	
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	2024	€ 595	
		2023	€ 535	
		2022	€ 503	
		2021	€ 499	
Externe inhuur	Kosten als % van tot. loonsom + tot. kosten inhuur extern	2024	6,8%	
		2023	17,4%	
		2022	16,2%	
		2021	15,9%	
Overhead	% van totale lasten	2024	10,7%	
		2023	11,2%	
		2022	11,0%	
		2021	12,7%	

De gegevens over WOZ-waarde en Woonlasten zijn overgenomen van waarstaatjegemeente.nl met peildatum 23-7-2024. De indicatoren: formatie, bezetting, apparaatkosten, externe inhuur en overhead worden berekend op basis van eigen gegevens, zodoende zijn hierover bij ons geen landelijke gegevens bekend.

2.6.3 Financieel overzicht Bestuur en bedrijfsvoering

Omschrijving	Realisatie 2023	Begroting na wijziging 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten						
Bestuur	2.983	3.306	3.554	3.711	3.787	3.895
Bestuursondersteuning	34.220	34.998	37.456	38.341	39.155	39.973
Belastingen	1.358	946	1.018	1.050	1.077	1.097
Treasury	1.858	-246	911	752	583	424
Overige baten en lasten	2.021	4.373	-4.215	3.767	5.321	5.745
Totaal Lasten	**42.440**	**43.378**	**38.724**	**47.621**	**49.924**	**51.134**
Baten						
Bestuur	229	0	0	0	0	0
Bestuursondersteuning	775	479	314	153	156	160
Belastingen	22.058	23.166	24.793	25.580	26.341	27.131
Treasury	2.511	1.752	2.111	1.611	1.111	617
Gemeentefonds	154.185	160.424	162.565	159.882	165.687	171.421
Overige baten en lasten	1.289	135	2.431	1.449	1.475	1.513
Totaal Baten	**181.047**	**185.956**	**192.213**	**188.674**	**194.770**	**200.842**
Saldo voor bestemming	**138.607**	**142.579**	**153.489**	**141.054**	**144.846**	**149.708**
Stortingen						
Bestuursondersteuning	13	11	4	0	0	0
Overige baten en lasten	12	12	6	0	0	0
Totaal Stortingen	**25**	**23**	**10**	**0**	**0**	**0**
Onttrekkingen						
Bestuursondersteuning	1.337	169	18	11	0	0
Overige baten en lasten	2.537	1.552	2.418	1.294	0	0
Totaal Onttrekkingen	**3.874**	**1.721**	**2.436**	**1.305**	**0**	**0**
Totaal mutatie reserves	**3.849**	**1.698**	**2.425**	**1.305**	**0**	**0**
Saldo na bestemming	**142.456**	**144.276**	**155.915**	**142.359**	**144.846**	**149.708**

Bedragen x €1.000

Toelichting

In de financiële toelichting wordt de afwijking verklaard tussen de begroting 2025 en de begroting 2024. Het voordelige saldo op het programma bestuur en bedrijfsvoering is toegenomen met € 10,911 miljoen. Het voordelige saldo na mutatie reserve is toegenomen met € 11,638 miljoen. We lichten per product de belangrijkste wijzigingen toe.

Bestuur
Het saldo is ten opzichte van 2024 € 248.000 verslechterd als gevolg van hogere lasten.

Lasten (€ 248.000 nadelig):
De lasten zijn in vergelijking met 2024 € 248.000 hoger. Dit komt voornamelijk door de indexatie en actualisatie van salarissen bij Gemeenteraad (€ 99.000), College (€ 71.000) en Griffie € 49.000). Door een verschuiving in de inzet van personele middelen nemen de lasten (€ 45.000) op het product bezwarencommissie toe, maar dit heeft een positief effect op het product bestuursondersteuning. Overige plussen en minnen leiden tot een verlaging van de kosten met € 16.000.

Bestuursondersteuning
Het saldo is ten opzichte van 2024 met € 2.768.000 verslechterd. De baten zijn € 165.000 lager, de lasten zijn € 2.451.000 hoger en de mutatie reserve is € 151.000 nadeliger.

Baten (€ 165.000 nadelig):
De baten zijn lager door verschuiving van toerekening personeel Kielzog € 235.000 naar overige baten en lasten , de lasten zijn eveneens verschoven. De doorbelasting van vastgoed is € 70.000 voordeliger.

Lasten (€ 2.451.000 nadelig):
De toename wordt veroorzaakt door hogere personeelskosten, waarvan een deel door indexatie in

verband met CAO stijging € 897.000. De lasten van gebouwenbeheer stijgen door grotere opgave (verduurzaming, wijziging wet- en regelgeving en harmonisatie) met € 575.000. De centrale personeelsbudgetten zijn nog niet functioneel geraamd in 2025 (in 2024 wel). Dit leidt tot hogere lasten op bestuursondersteuning € 225.000. De doorberekening van personeelslasten aan gas- en zoutwinning voor overheadfuncties is rechtstreeks verwerkt in de begroting van gas- en zoutwinning. Hierdoor daalt de doorberekening vanuit bestuursondersteuning. Dit leidt tot hoger lasten € 216.000. De overige verschillen op personeelskosten bedragen € 99.000.

De lasten van ARBO-dienstverlening nemen toe met € 115.000. Het contract is opnieuw aanbesteed wat heeft geleid tot hogere lasten. De lasten van automatisering stijgen met € 217.000 vooral door toegenomen beveiligingseisen zoals NIS2. Overige verschillen tellen op tot een nadeel van € 107.000.

Mutatie reserve (€ 151.000 nadelig):
De daling is onder andere het gevolg van een lagere onttrekking aan de afschrijvingsreserves I&A in verband met daling van de kapitaallasten.

Belastingen
Het saldo is ten opzichte van 2024 met € 1.555.000 miljoen verbeterd.

Lasten (€ 71.000 nadelig):
De toename van de lasten is het resultaat van de indexering en actualisering van de budgetten.

Baten (€ 1.627.000 voordelig):
De verwachte toename van de baten is een gevolg van de structurele doorwerking van de prijsinflatie in de opbrengstberekening van de OZB.

Treasury

Het voordelig saldo is ten opzichte van 2024 met € 798.000 afgenomen. Doordat de rentelasten langlopende leningen lager zijn en de rentebaten, voornamelijk betrekking hebbende op schatkistbankieren, hoger, levert dat per saldo een voordeel op van € 582.000. Hierdoor zakt het rente omslag percentage van 0,75% in 2024 naar 0,25% dit jaar met als gevolg minder toegerekende rente aan de andere taakvelden. Op dit taakveld levert dat een nadeel op van € 1.380.000. Per saldo dus: € 798.000 nadelig ten opzichte 2024. Zoals genoemd levert de lagere rentetoerekening aan de andere taakvelden een voordeel op.

Gemeentefonds

Het saldo is ten opzichte van 2024 met € 2.141.000 verbeterd als gevolg van hogere baten. De toename van de meerjarenraming houdt onder andere verband met de jaarlijkse accresontwikkeling. De raming van de algemene uitkering 2025 en volgende jaren is gebaseerd op de septembercirculaire 2024.

Overige baten en lasten

Onder de overige baten en lasten worden ramingen opgenomen inzake stelposten en nog niet bestemde uitgaven en inkomsten. Deze post fluctueert elk begrotingsjaar en is veelal het gevolg van nog niet afgeronde besluitvorming. Het saldo van de baten en lasten (inclusief mutaties reserves) verbetert met ongeveer € 11,7 miljoen ten opzichte van 2024. Dit is onder andere het gevolg van het ramen van de bezuinigingstaakstelling van € 7,6 miljoen voor de begroting 2025 en de bij voorjaarsnota 2024 voorgestelde dekkingsopties ter verbetering van het financieel meerjarenperspectief van € 3,6 miljoen. Daarnaast zijn een aantal op stelpost geraamde bedragen functioneel verwerkt. Het betreft o.a. de geraamde lasten voor RVU en overige CAO verplichtingen, de aan projecten door te rekenen personeelskosten en de via de algemene uitkering ontvangen bedragen voor WSW (loon- en prijscompensatie) en aanpak armoede en schulden.

3. Paragrafen

3.1 Paragraaf bedrijfsvoering

De opgave voor 2025

Bedrijfsvoering is ons vak. Wij denken met u mee!
Informatietechnologie, HR-beleid, facilitaire ondersteuning en financiële, juridische advisering en communicatie zijn onmisbaar voor beleidsvorming en de uitvoering. We werken aan het veranderen en verbeteren van de organisatie in het programma organisatieontwikkeling. In onze organisatie houden we rekening met de behoeften van onze inwoners, organisaties en bedrijven. Naast de maatschappelijke opgaven, politiek-bestuurlijke ambities en opgaven en trends en ontwikkelingen in de samenleving geeft dit een complex werkveld. Dit vraag om een flexibele inzet van medewerkers, waarbij onze rollen niet meer zo vanzelfsprekend zijn als ze ooit waren. We bouwen verder op het fundament dat we op basis van de evaluatie startorganisatie hebben gelegd. We blijven komend jaar de focus op eigenaarschap en het verbeteren dienstverlening leggen.

Het domein bedrijfsvoering ondersteunt op integrale wijze de gemeentesecretaris, directie, teamleiders en medewerkers bij het uitvoeren van hun werkzaamheden op het gebied van personeel, informatie, organisatie, financiën, automatisering, juridische zaken en huisvesting. Het domein bedrijfsvoering anticipeert hierbij zo veel mogelijk op de ontwikkelingen in het primaire proces en neemt hierbij het voortouw om deze ontwikkelingen te inventariseren en te vertalen naar de bedrijfsvoering.

Organisatieontwikkeling

We willen een aantrekkelijke en gelukkige werk- en leefomgeving creëren. Daarom stellen we onze inwoner centraal. En werken we toe naar een toekomstbestendige organisatie waar medewerkers werken op basis van de 3V's; vertrouwen, verantwoordelijkheid en vrijheid.
Om resultaten te behalen voor onze inwoners, bedrijven en organisaties is het belangrijk dat we voldoende en goed gekwalificeerde medewerkers hebben. Daarom werken we als organisatie aan het professionaliseren van de organisatie. We gaan in het kader van de ontwikkeling van de organisatie in 2025 daarom verder werken aan het thema professionaliteit door:

- Het verder doorvoeren van de verbeterpunten die zijn voortgekomen uit de evaluatie van de startorganisatie (2022), de uitkomsten van het medewerkersonderzoek (2023), inwonersonderzoek (2024) en de training eigenaarschap en bondgenootschap die iedere medewerker in 2023 heeft gevolgd;
- Structureel verbeteren van de dienstverlening en het realiseren van de (bedrijfsvoerings-)voorwaarden die daarvoor nodig zijn;
- Het verbeteren van de integrale samenwerking;
- Door het ambtelijk vakmanschap te versterken en het ontwikkelen van vaardigheden van de toekomst;
- Door het herhalen van het grote medewerkersonderzoek uit 2023;
- Inzet op resultaatgericht werken en het versterken van eigenaarschap.

Human Resource Management

Wij willen vormgeven aan een moderne, vooruitstrevende op ontwikkelingen inspelende organisatie. Daarin is de rol van de ambtelijke organisatie essentieel. De medewerkers zijn het kapitaal van de organisatie in het bereiken van de organisatiedoelen. Daarom willen wij in onze medewerkers investeren en hen ondersteunen en faciliteren bij deze belangrijke taak. Hiervoor hebben wij ons voor 2025 de volgende doelstellingen op het werkveld HR gesteld.

De basis

1. De medewerkers werken op alle niveaus in een gezonde en veilige werkomgeving.
2. De organisatie (directie en management en medewerkers) wordt ondersteund door een moderne, actuele, volledige, snelle en tijdige HR-administratie (personeels- en salarisadministratie). Daartoe behoren een correcte verwerking van salarissen, in- en uit-diensttredingen en met voor een goede bedrijfsvoering noodzakelijke data en gegevens.
3. Het bewaken van de formatie, de bezetting en de middelen in relatie tot de organisatiedoelen en ambities.
4. Op alle niveaus in onze organisatie zijn wij in ons handelen integer.
5. Al het handelen vanuit arbeidsvoorwaarden en rechtspositie gebeurt vanuit een rechtmatige en sociale insteek.
6. Al ons handelen richting medewerkers gebeurt vanuit het perspectief van een goed werkgeverschap.

Bevorderen van de kwaliteit van de organisatie

1. Wij zijn een organisatie waar de medewerker wordt uitgedaagd, zich kan ontwikkelen en ruimte krijgt voor opleidingen en trainingen.
2. Er is ondersteuning van de medewerkers vanuit directie en management bij het kunnen voldoen aan de vragen die de maatschappij stelt aan de gemeente en ambtelijke organisatie. Directie en management worden hierbij door HR ondersteund.
3. Via een moderne en aansprekende strategische benadering van de (krappe) arbeidsmarkt worden vacatures op het gewenste kwaliteitsniveau ingevuld.

Duurzame inzetbaarheid

1. Wij zijn een organisatie waarin medewerkers met plezier naar hun werk gaan, willen blijven werken, vitaal zijn en kunnen terugvallen op een gezonde werk- en privébalans.
2. Wij hebben een gezond werkklimaat in ieder team en gehele organisatie.
3. Ons ziekteverzuim overstijgt niet de 5%.

Inclusief werkgeverschap

1. Onze organisatie staat en staat open voor iedereen, ongeacht afkomst, beperking, geaardheid en achtergrond.
2. Wij voldoen aan het quotum voor het in dienst hebben van medewerkers vanuit een achterstandsituatie.

Loopbaan van de medewerker

1. De medewerker wordt ondersteund bij de oriëntatie op loopbaanmogelijkheden en in het kunnen zetten van de volgende stappen daarin.

Focus 2025
Alle bovenstaande doelstellingen hebben een structureel karakter. Voor 2025 leggen wij hierbij extra de focus op de inrichting en uitvoering van de administratieve ondersteuning, het bewaken van de formatie, bezetting en de middelen in relatie tot de organisatiedoelen en ambities en het bevorderen van de kwaliteit van de organisatie en de duurzame inzetbaarheid.

Informatisering en automatisering

We gaan voor 2025 uit van de nieuwe I&A-visie en -strategie, die op het moment van schrijven van de nieuwe programmabegroting nog in ontwikkeling is. In deze visie zullen in ieder geval de volgende onderwerpen worden opgenomen:

- Digitale dienstverlening, waarbij aangesloten wordt bij door het college vastgestelde strategienota dienstverlening. I&A richt zich daarbij op realisatie van Mijnoverheid en van digitale producten, het gebruik van data bij de digitale dienstverlening, het inzetten van AI bij

dienstverlening, en het voldoen aan wet- en regelgeving op het gebied van digitale dienstverlening.

- Grip op informatie en gegevens. De Wet Open Overheid stelt als eis dat de informatiehuishouding van overheden beter op orde gebracht moet worden. Hiervoor is een digitale bewaarstrategie opgesteld, waarin maatregelen zijn uitgewerkt.
- AI (Artificiële intelligentie). De AI-ontwikkelingen waren de afgelopen jaren stormachtig. Na een pilotfase in 2024 zal dit komende jaren uitgewerkt worden een naar nieuwe strategie, waarin uiteraard rekening gehouden wordt met Europese en landelijke wet- en regelgeving.
- Informatiewetgeving. Er is de komende jaren sprake van de nodige nieuwe wetgeving die van invloed is op de informatievoorziening en de ICT. We noemen hierbij de nieuwe archief wet, de Europese AI-Act, en mogelijk de nieuwe informatiewet. En daarnaast is sprake van bestaande wetgeving, zoals de Woo, die verder geïmplementeerd wordt.

Daarnaast wordt als uitwerking van de nieuwe visie een projectenkalender opgesteld die jaarlijks wordt geactualiseerd.

Wij zijn in control

Aanbesteding nieuw financieel systeem
In afwijking van de doelstelling is de aanbesteding van het financieel systeem in 2024 afgerond. Dit is een jaar later dan gepland. De oorzaak hierin lag met name in de complexiteit van deze aanbesteding in relatie tot de aanbieders. Er zijn maar een beperkt aantal partijen in de markt die een financieel systeem voor een gemeentelijke organisatie beschikbaar kunnen stellen. Nu de aanbesteding is afgerond beginnen we vanaf 1 januari 2025 met de implementatie van het nieuwe financieel systeem. Vanaf 1 januari 2026 werken we met een nieuw financieel systeem. Hiermee maken we de dienstverlening naar de organisatie, bestuur en budgethouder toekomstbestendig.

Doorontwikkeling van de Planning & Control documenten en het systeem Pepperflow
In 2024 zijn we begonnen met de doorontwikkeling van het systeem Pepperflow om zo de Planning & Control documenten te verbeteren. In verband met de implementatie van een nieuw financieel systeem en de koppeling hiervan met het systeem Pepperflow krijgt de doorontwikkeling ook in 2025 een vervolg. Hiermee verbeteren we de P&C-documenten en leveren deze op tijd en kwalitatief verbeterd aan ons gemeentebestuur en uw raad.

Bevorderen juridische kwaliteit
Ter ondersteuning van de juridische advisering hebben we het contract met onze externe partij met twee jaar verlengd, waarin er ook ruimte is voor doorontwikkeling van de 2e lijns advisering.

Specialisatie juridische zaken
Juridische zaken gaat zich in 2025 per tweetal specialiseren in verschillende rechtsgebieden. Hiermee wordt beoogd om beter te kunnen voldoen aan de complexiteit van de verschillende vraagstukken en de continuïteit van de advisering te kunnen borgen, gelet op de schaalgrootte van de gemeente.

Toekomstbestendige inkoopafdeling
In 2025 wordt verder gebouwd aan het stevige fundament dat voor Inkoop in 2024 is gelegd. Nieuwe rollen, nieuwe taken en verantwoordelijkheden zijn ingericht, waaronder contractbeheer en de 1e lijns controle. Er wordt gewerkt via een aanbestedingskalender waarin de Inkoopbehoefte van de organisatie in kaart is gebracht.

Juridische- en inkoopkennis van de organisatie vergroten
Voor de verdere professionalisering van de juridische- en inkoopkennis in de organisatie is een jaarlijks terugkerend opleidingsplan geïmplementeerd. In dit opleidingsplan kunnen medewerkers van de gemeente per kwartaal diverse opleidingen volgen om de kennis te vergroten. Hiervoor wordt aangesloten bij het introductieprogramma van HR voor nieuwe medewerkers. Deze opleidingen worden gegeven door leden van het team Juridische Zaken en Inkoop.

Communicatie

Team Communicatie speelt een sleutelrol bij het behalen van de doelstellingen van het bestuur en de organisatie. Het team bedenkt de juiste communicatiestrategie en hoe deze het beste kan worden uitgevoerd. Daarbij bewaakt team Communicatie de samenhang tussen de verschillende communicatie-uitingen en coacht de organisatie in communiceren. Hierbij houdt het team rekening met de behoefte van de inwoner, de inzet van toegankelijke (digitale) middelen en zoveel mogelijk op een interactieve manier.

Vanuit de basis op orde naar een heldere visie
In 2024 is de visie en strategienota dienstverlening vastgesteld. Communicatie sluit hierbij aan door het uitvoeren van het online plan en het voldoen aan Europese wet- en regelgeving op het gebied van online dienstverlening. Het voldoen aan de gestelde wetgeving en strategienota is een uitdaging vanwege de beperkte capaciteit van online collega's van team Communicatie. In de uitwerking van de strategienota en het jaarplan van team Communicatie worden prioriteiten gesteld over de opgaven die in 2025 uitgevoerd worden. Het invoeren van een nieuw intranet in 2025 valt daar sowieso onder.

In contact zijn
Team Communicatie werkt in samenspraak met betrokkenen aan een heldere communicatievisie voor de gemeente. Hoe wil de gemeente in contact zijn met inwoners, ondernemers en andere instellingen? De communicatievisie helpt de organisatie bij het luisteren naar de samenleving, wat er leeft, daarop te reageren en te anticiperen. Zo kan de gemeente de grootst mogelijke maatschappelijke impact maken. De communicatievisie helpt team Communicatie bij het maken van keuzes, de advisering van de organisatie en geeft nog meer duidelijkheid over waar team Communicatie voor staat en wat van het team verwacht mag.

Begrijpelijke taal
In 2025 wordt ook het toepassen van begrijpelijke taal door onze organisatie nog verder verstevigd en verankerd. De interne werkgroep 'Begrijpelijke taal' helpt andere medewerkers actief met het verbeteren van de leesbaarheid van teksten. Hiervoor wordt onder andere het hulpmiddel Klinkende Taal ingezet. Dit is een programma dat teksten toetst op begrijpelijke taal en waar nodig aangeeft hoe iemand een tekst kan verbeteren. Iedere inwoner heeft het recht om te begrijpen wat de gemeente doet. Met meer aandacht voor begrijpelijke taal draagt team Communicatie bij aan een toegankelijke gemeente en het herstel van vertrouwen in de overheid.

Fraude & integriteit

Integriteit
Integer handelen is een voorwaarde om bij de overheid te kunnen werken. Het integriteitsbeleid is nu vastgesteld en we gaan werken volgens dit beleid. Onze organisatie heeft een externe vertrouwenspersoon. Daarnaast worden er interne vertrouwenspersonen geworven. Medewerkers melden hun nevenfuncties en financiële belangen.

Fraude
In 2025 wordt er net als andere jaren gestuurd op het voorkomen van fraude. Dit doen we door te sturen op algemeen voorkomende frauderisico's bij gemeenten:

- Management beïnvloeding: het doorbreken van interne beheersmaatregelen door het management;
- Het risico aanbestedingen te gunnen aan bevriende partijen (corruptie);
- Grondverkopen tegen niet-marktconforme prijzen (corruptie);
- Het niet volledig of onterecht verantwoorden van opbrengsten van inkomende subsidies;
- Onterechte betalingen door onvoldoende beheersmaatregelen in het betaalproces.

Beleid rond Misbruik en Oneigenlijk Gebruik
In de nota Misbruik en Oneigenlijk Gebruik (nota M&O) is vastgelegd dat de organisatie in de jaarrekening rapporteert over misbruik en oneigenlijk gebruik van regelingen. De verantwoordelijkheid voor het tegengaan van misbruik en oneigenlijk gebruik ligt vooral bij de eerstelijns teams. Door beheersmaatregelen en interne controles in te bouwen in werkprocessen wordt rekening gehouden met het zoveel mogelijk voorkomen van de mogelijkheid voor misbruik en oneigenlijk gebruik.

Rechtmatigheidsverantwoording

Rechtmatigheidsverantwoording
Onderzoek doelmatigheid en doeltreffendheid
Volgens de onderzoeksverordening 213a voert het college jaarlijks een onderzoek uit naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van een organisatieonderdeel of proces. Voor 2025 wordt een onderzoek uitgevoerd naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van het contractenregister.

Planning & Control
Met ingang van 2023 geeft het college zelf een rechtmatigheidsverantwoording af. Voorheen was het oordeel omtrent de rechtmatigheid de verantwoordelijkheid van de accountant. Vanaf 2023 wordt de rechtmatigheidsverantwoording door de accountant getoetst op juistheid. Middels de rechtmatigheidsverantwoording geeft het college aan of de gemeente de wet- en regelgeving heeft gevolgd en rechtmatig heeft gehandeld. Over 2023 heeft het college aangegeven dat is gehandeld volgens de geldende wet- en regelgeving en daarmee rechtmatig heeft gehandeld.
Eind 2024 worden het controleprotocol en normenkader aan uw raad voorgelegd. Hierin worden de toleranties voor de rechtmatigheidsverantwoording 2024 vastgesteld.

De basis voor de rechtmatigheidsverantwoording zijn de interne controles rechtmatigheid die intern worden uitgevoerd. Deze controles werden ook al uitgevoerd in eerdere jaren, toen het rechtmatigheidsoordeel nog door de accountant werd afgegeven. Mede door de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording hebben we de controleprogramma's verbeterd en meer gestandaardiseerd. Ook worden meer controles in de lijn uitgevoerd, waarbij team concern control een toetsende rol heeft. Daarnaast voeren we meer thematische controles uit en richten we ons meer op de risicovolle processen.

3.2 Paragraaf lokale heffingen

Inleiding

Deze paragraaf gaat over de lokale belastingen en heffingen. De volgende onderwerpen komen aan bod:

- De inkomsten uit de lokale heffingen;
- Het beleid rond de lokale heffingen;
- De kostendekking van de heffingen;
- De belastingdruk (woonlasten);
- Het kwijtscheldingsbeleid.

Inkomsten lokale heffingen

In onderstaande tabel staan de opbrengsten van de lokale heffingen in onze gemeente. De voorstellen voor opbrengstverhoging, die ingebracht zijn in het kader van de bezuinigingen, zijn hierin nog niet meegenomen. De laatste kolom van de tabel geeft het verschil weer tussen de begroting van 2024 en 2025. De relevante afwijkingen lichten we hieronder toe:

Onroerende zaakbelastingen (OZB)
Uw raad heeft bij de behandeling van de begroting 2024 een amendement aangenomen over de indexering van de OZB. Voorheen namen we het CPI (consumenten-prijsindexcijfer) van het voorgaande afgeronde jaar, maar nu ramen we met een samengesteld cijfer waarin ook andere jaren zijn meegenomen. Dat betekent voor 2025 een indexering met 4,9%. Daarnaast ramen we een meeropbrengst vanwege areaaluitbreiding. De afgelopen periode hebben we met behulp van luchtfoto's onderzoek gedaan naar mutaties binnen bestaande objecten, zoals aanbouw van schuren,

dakkapellen et cetera. De waardevermeerdering hiervan hebben we, evenals een prognose van nieuwbouw, meegenomen in een meeropbrengst van de OZB. Indexering en areaaluitbreiding leiden er toe dat we in 2025 verwachten € 1.627.000 extra inkomsten te ontvangen, ongeveer 7% meer dan vorig jaar. Dit dus onafhankelijk van een eventuele meeropbrengst ten gevolge van de bezuinigingsdiscussie.

Rioolheffing
De opbrengst van de rioolheffing neemt met € 310.000 toe. Dit komt door een toename van het aantal objecten en door verhoging van het standaardtarief van € 190 naar € 198 (conform de raming in het Water- en Rioolprogramma).

Afvalstoffenheffing
Op 12 september bespreekt de raad een voorstel om tot 100% kostendekking van de afvalstoffenheffing te komen. Op dit moment is de uitkomst van die discussie nog ongewis. Daarom hebben we in het overzicht alleen nog maar een toename van € 10 voor het vastrecht verwerkt. Dit is in lijn met vorig jaar. Bij de behandeling van de tarievennota in december actualiseren we het beeld.

Leges
Enkele plussen en minnen bij de diverse legesproducten, gecombineerd met de interne indexering van 3,22%, leiden tot een verwachte meeropbrengst van € 123.000. Daarmee blijft de mate van kostendekking van de leges met 68,6% laag. Maar ook dit beeld kan veranderen aan de hand van voorstellen voor opbrengstverhoging.

Opbrengsten lokale heffingen

Onderdeel	Realisatie 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	2025-2024
Onroerende zaakbelasting woningen Eigenaren	12.642	13.388	14.269	882
Onroerende zaakbelasting niet woningen - Eigenaren	5.370	5.637	6.069	432
Onroerende zaakbelasting niet woningen - Gebruikers	3.876	4.097	4.409	313
Rioolheffing	5.818	5.950	6.259	310
Afvalstoffenheffing	6.672	7.438	7.670	232
Toeristenbelasting	403	300	300	0
Lijkbezorgingsrechten	290	301	309	8
Leges (inclusief Marktgelden)	3.617	3.900	4.022	123
Totaal	**38.688**	**41.010**	**43.308**	**2.298**

Bedragen x € 1.000

Beleid lokale heffingen

Lokale heffingen kunnen we verdelen in vrij te besteden belastingen, aan een bepaald doel gebonden heffingen, en rechten of leges die we heffen omdat we een dienst leveren. De begrippen heffingen en belastingen worden overigens vaak door elkaar heen gebruikt.

- **Belastingen:** de onroerende zaakbelastingen (OZB) en de toeristenbelasting. De opbrengst is vrij te besteden en de gemeente is ook vrij om de hoogte van de tarieven vast te stellen;
- **Gebonden heffingen (bestemmingsheffingen)**: de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. De opbrengst van de afvalstoffenheffing moet gebruikt worden voor de inzameling en verwerking van huishoudelijk afval. De opbrengst van de rioolheffing moet gebruikt worden voor de wettelijke gemeentelijke watertaken. Bij beide heffingen geldt de opbrengstnorm: de gemeente mag niet meer inkomsten ramen dan de verwachte kosten;
- **Rechten:** de leges, de lijkbezorgingsrechten en markt- en liggelden. Het gaat hier om diensten die de gemeente verleent of laat verlenen en waarbij er een individueel belang voor de aanvrager is. Ook hierbij geldt de opbrengstnorm.

Hieronder geven we een beeld van het beleid rond de verschillende heffingen. De heffingsverordeningen bieden we in december aan de raad aan.

Onroerende zaakbelastingen (OZB)
De OZB is de belangrijkste gemeentelijke belasting qua omvang en vrij te besteden bedrag. De hoogte van de aanslag is afhankelijk van de waarde van een onroerende zaak en de door de raad vastgestelde tarieven. Er zijn drie verschillende tarieven. Eén voor de eigenaren van woningen, één voor de eigenaren van niet-woningen en één voor de gebruikers van niet-woningen. Onder niet-woningen verstaan we kantoren, winkels of scholen, maar ook bijvoorbeeld trafo's of onbebouwde grond. We zijn verplicht om sommige niet-woningen, zoals kerken, waterverdedigingswerken en in gebruik zijnde landbouwgrond, buiten de heffing te houden. Naast deze verplichte vrijstellingen kan een gemeente ervoor kiezen om zelf bepaalde soorten onroerende zaken vrij te stellen van OZB. Onze gemeente is daar terughoudend in, vanwege het gelijkheidsbeginsel. De taxateurs van de gemeente waarderen elk jaar opnieuw alle woningen en niet-woningen in de gemeente. Dat gebeurt op grond van de Wet waardering onroerende zaken (Wet woz). In 2024 was er sprake van een sterke stijging van de WOZ-waarden in onze gemeente. Op zich vertaalt zo'n stijging zich niet automatisch in hogere aanslagen OZB. Om de begrote opbrengst te halen kan het tarief dan immers verlaagd worden. Op dit moment lijkt de waardeontwikkeling van de woningen in onze gemeente op circa 6% uit te komen. Bij de vaststelling van de tarieven in december houden we rekening met de meest actuele stand.
De raad heeft vorig jaar besloten om voor de opbrengst een jaarlijkse indexering toe te passen op basis van meerjarige consumentenprijscijfers. In 2025 stellen we daarnaast een inhaalslag voor vanwege het tekort op de begroting van 2024. Ook rekenen we areaaluitbreidingen mee.

Rioolheffing
Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wet verankering en bekostiging gemeentelijke watertaken. Daarin is de zorgplicht voor opvang en transport van afvalwater en hemelwater geregeld. Ook de beheersing van het grondwaterpeil in de bebouwde kom is een taak van de gemeente. De kosten hiervoor dekken we uit de rioolheffing. De wetgever heeft gemeenten veel ruimte gegeven om de rioolheffing vorm te geven. In onze gemeente zijn er twee soorten heffingen voor eigenaren van percelen: een standaardheffing en een heffing voor percelen kleiner dan 50m2. Daarnaast hebben we een grootverbruikersheffing, om het principe 'de vervuiler betaalt' gestalte te geven.
We hebben de structuur van de heffing en een meerjarenraming van de tarieven vastgelegd in het gemeentelijke Water- en Rioolprogramma (WRP). Conform het collegeprogramma ramen we de tarieven van de rioolheffing op basis van 100% kostendekking. Voor 2025 sluit de heffing goed aan bij het WRP.

Afvalstoffenheffing
Gemeenten hebben de plicht om zorg te dragen voor inzameling en verwerking van huishoudelijk afval. Dat staat in de Wet milieubeheer. De kosten hiervoor dekken we uit de afvalstoffenheffing. Deze aanslag sturen we naar de gebruikers van percelen waar huishoudelijke afvalstoffen kunnen ontstaan. We hebben het zogeheten diftarsysteem. In onze gemeente houdt dit in dat elk huishouden een bedrag betaalt voor het vastrecht en daarnaast een bedrag voor elke keer dat er een container wordt aangeboden of een vuilniszak gestort. We streven ook bij deze heffing naar 100% kostendekking. De afgelopen jaren zijn we daar nog ver vanaf gebleven. Voor 2025 en verder hebben we een reeks mogelijkheden geschetst om de kostendekking te verhogen. Deze hebben we u voorgelegd in de opiniërende raadsvergadering van 12 september. De uitkomst van deze discussie nemen we mee in de tarievennota van december.

Leges
Onder de naam 'leges' heffen we een groot aantal verschillende rechten voor verstrekte diensten. Dit kan gaan om de uitgifte van een paspoort of het sluiten van een huwelijk, maar ook om een omgevingsvergunning of het organiseren van een evenement. Belangrijke voorwaarde voor legesheffing is dat de aanvrager een persoonlijk belang moet hebben bij de dienst. De belastingplicht ontstaat op het moment van aanvragen. Deze diensten hebben we in de legesverordening in een drietal hoofdstukken bij elkaar gezet:
Hoofdstuk 1: Algemene dienstverlening;
Hoofdstuk 2: Dienstverlening en besluiten in het kader van de Omgevingswet;
Hoofdstuk 3: Dienstverlening vallend onder de Europese Dienstenrichtlijn.

Onder hoofdstuk 1 vallen vooral de diensten van Burgerzaken. Denk aan de verstrekking van een paspoort of rijbewijs. Onder hoofdstuk 2 vallen de diensten voor het verlenen van

omgevingsvergunningen en voor andere diensten die met de nieuwe Omgevingswet zijn meegekomen. Hoofdstuk 3 betreft de vergunningen voor ondernemers, zoals een drank- en horecavergunning of een evenementenvergunning.
Op 1 januari 2024 is de nieuwe Omgevingswet ingegaan. Dit heeft ook grote gevolgen gehad voor de legesheffing. Momenteel onderzoeken we nog wat goed heeft gewerkt en wat minder goed. In december stellen we u dan de benodigde wijzigingen van de legestabel voor, waarin ook de mogelijke aanpassingen ten gevolge van de bezuinigingsdiscussie worden verwerkt.
We hebben een binnen de gemeente algemeen te gebruiken indexpercentage berekend. Dat komt voor 2025 op 3,22%. Daarmee verhogen we legestarieven die niet anderszins aangepast worden.

Toeristenbelasting
Deze belasting is vrij te besteden. We willen de opbrengst wel zoveel mogelijk gebruiken voor kosten die te maken hebben met recreatie en toeristische voorzieningen. De gemeente brengt toeristenbelasting in rekening bij de recreatieondernemer. Deze kan de belasting verhalen op de gasten. We hanteren een standaardtarief per overnachting en een lager tarief voor kampeerplaatsen. Daarnaast hebben we tarieven voor seizoenplaatsen. Elk jaar onderzoeken we de aangiftes en kijken we naar mogelijke areaalontwikkelingen.
De precieze tariefstelling komt in december aan de orde. Uitgangspunt is dat we zoveel mogelijk aansluiten bij de ons omliggende gemeenten.

Lijkbezorgingsrechten
Lijkbezorgingsrechten vraagt de gemeente voor het recht op een graf, voor onderhoud van de begraafplaatsen en voor het begraven zelf. Verder zijn er nog aanvullende diensten. Ook voor deze heffing geldt de opbrengstlimiet. We zitten nog niet op 100% kostendekking, maar in hoeverre we daar naar moeten streven is nog punt van discussie. Een deel van de kosten voor onderhoud van de Stille Hof kan eventueel uit de algemene middelen betaald worden.

Markt- en liggelden
Marktgelden heffen we alleen voor de locatie aan de Hoofdstraat in Hoogezand. Voor de overige marktkramen is de paragraaf over standplaatsen in de legesverordening van toepassing. De liggelden heffen we voor het haventje in Zuidbroek. Voor volgend jaar stellen we voor net als bij de leges de tarieven sowieso met het interne mutatiecijfer van 3,22% voor gestegen loon- en prijsstijgingen te verhogen.

Kostendekkendheid van de heffingen

Voor het berekenen van de mate van kostendekking maken we gebruik van een zogeheten kostenverdeelstaat. In deze kostenverdeelstaat rekenen wij directe en indirecte (overhead) kosten toe aan een heffing.

Toerekening directe lasten
Dit zijn de lasten die rechtstreeks te maken hebben met de uitvoering van taken. Ze staan dan ook verantwoord binnen een taakveld. Een voorbeeld is het Taakveld Riolering: daar staan onder meer de kapitaallasten, de loonkosten van de medewerkers en kosten voor kolken en vegen op. Deze kosten zijn rechtstreeks toe te rekenen aan de rioolheffing.

Toerekening indirecte lasten
Onder de indirecte kosten valt de opbrengstderving door kwijtschelding en oninbaar verklaarde vorderingen, alsmede perceptiekosten (de kosten om de heffing daadwerkelijk te verkrijgen). Ook de te betalen BTW over de directe lasten en over de investeringen valt hieronder. Daarnaast rekenen we overhead toe. Dat betekent dat we kosten van administratie, personeelszaken, facilitair en automatisering als een opslagpercentage op de directe personeelskosten meetellen. In de Financiële Verordening 2023 is de methodiek voor de toerekening van overhead verantwoord. In de tabellen hieronder zien we de kostendekking van achtereenvolgens de rioolheffing, de afvalstoffenheffing, en de leges van de drie verschillende hoofdstukken.

Kostendekkendheid van de rioolheffing

De kostendekking komt na mutatie van € 271.000 op de egalisatievoorziening rioolrechten uit op 100%. Zonder de onttrekking uit deze voorziening is de verwachte kostendekking 96%. Bij de directe kosten van het taakveld riolering worden de toe te rekenen kosten opgeteld. De netto kosten na aftrek van de inkomsten exclusief rioolheffing op het taakveld 7.2 Riolering nemen met € 5.000 toe. Dit komt

door een verwachte toename van toegerekende kosten aan rioolheffing.
Het gaat om hogere energiekosten voor gemalen door gestegen energieprijzen en onderhoudskosten van gemalen. Dit leidt tot een lastentoename van € 32.000. Verder zijn diverse budgetten geïndexeerd voor onderhoud en herstel van schade aan kolken en voor 'relinen', rioolrenovatie zonder de buis open te breken. Dit resulteert in een lastentoename van € 56.000. Daarnaast voorzien we een toename in de verwerkingskosten van het RKG-slib; slib afkomstig van riool-, kolken-, pompkelder- en gemalen. Het gaat om een lastentoename van € 30.000. Het restant van de toegenomen lasten komt door de toerekening van personele lasten middels een hogere indexatie voor loonkosten dan in de ongewijzigde beleid begroting 2025 is opgenomen. Dit leidt tot een lastentoename van € 240.000. Verder leidt de lagere toegerekende kapitaallasten (rente- en afschrijvingskosten) op oude investeringen riolering tot een voordeel van € 159.000. Tot slot om tot 100% kostendekkendheid te komen moeten we € 168.000 meer uit de egalisatievoorziening rioolheffing onttrekken. Dit resulteert in een voordeel van € 168.000. Overige afwijkingen in het taakveld 7.2 Riolering tellen op tot een voordeel van € 26.000. De netto directe kosten van het taakveld komen per saldo uit op € 4,187 miljoen.

Naast bovengenoemde kosten zijn de toegerekende BTW kosten met € 266.000 toegenomen. Dit komt door het indexeren en het bijstellen van uitvoeringsbudgetten in de exploitatie en een verwachte toename van de investeringen. Verder voorzien we door hogere directe personeelskosten riolering een toename in de toegerekende overheadkosten van € 62.000. Daarnaast voorzien we een afname in het aantal kwijtscheldingen en een afname in de toegerekende uitvoeringskosten perceptie. Dit leidt tot een lastenafname van € 27.000. Het totaal aan toegerekende kosten is met € 306.000 toegenomen.

De opbrengst uit rioolheffing neemt ten opzichte van 2024 toe met € 310.000. Dit komt door een verwachte toename in het aantal objecten groter en kleiner dan 50m2 en grootverbruik.
En de tarieven worden conform het door uw raad vastgestelde Water- en rioolprogramma Gemeente Midden-Groningen 2024-2028 bijgesteld.

Kostendekkendheid van de rioolheffing

Onderdeel	Realisatie 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	2025-2024
Kosten taakveld 7.2 Riolering *)	4.923.895	4.331.861	4.521.359	189.498
Inkomsten taakveld excl. Heffingen *)	-113.520	-150.628	-334.847	-184.219
Netto kosten taakveld 7.2 Riolering	**4.810.375**	**4.181.233**	**4.186.512**	**5.279**
Overhead (naar rato directe personeelskosten)	376.000	313.000	375.000	62.000
Kwijtschelding	2.000	7.000	1.000	-6.000
Perceptiekosten	27.280	37.500	15.871	-21.629
BTW op exploitatie en investeringen	602.135	1.415.015	1.680.888	265.873
Totale kosten	**5.817.790**	**5.953.748**	**6.259.271**	**305.523**
Opbrengst rioolheffing	**-5.817.790**	**-5.949.728**	**-6.259.271**	**-309.543**
Dekkingspercentage	**100%**	**100%**	**100%**	**0%**
* incl. storting/onttrekking egalisatievoorz. Rioolheffing	1.241.627	-102.664	-270.899	

Kostendekkendheid van de afvalstoffenheffing

De kostendekking komt na mutatie van € 485.000 op de egalisatievoorziening uit op 82%. Zonder de onttrekking uit deze voorziening is de verwachte kostendekkendheid 78%. Bij de directe kosten van het taakveld afval worden de toe te rekenen kosten opgeteld. De kosten op taakveld 7.3 Afval (exclusief bedrijfsafval) zijn met € 978.000 toegenomen. Dit leidt tot een nadeel van € 978.000. Dit komt door een verwachte toename van de toegerekende kosten aan afvalstoffenheffing. We verwachten een nadeel van € 195.000 op het inzamelen van zwerfafval, waaronder verpakkingsafval. Hier staan baten tegenover en per saldo is dit neutraal. Verder verwachten we de in de begroting opgenomen kostenbesparing van € 250.000 niet te realiseren. Dit leidt tot een nadeel van € 250.000. Ook voorzien we hogere verwerkingskosten op het inzamelen van grofvuil en restafval. Dit resulteert in een lastentoename van € 102.000. Daarnaast verwachten we een nadeel op het inzamelen van overige afvalstromen zoals hout, klein gevaarlijk afval, matrassen, gruis/accu’s en overig afval van € 73.000 door hogere verwerkingskosten. En voorzien we hogere toegerekende lasten ten aanzien van inzet personeel voor afval door een hogere indexatie van de loonkosten. Het gaat om een lastentoename van € 97.000. Verder verwachten we een toename in de kapitaallasten (rente- en afschrijvingskosten) op investeringen in afval waaronder ondergrondse containers. Het gaat om een lastentoename van € 42.000. Daarnaast voorzien we een nadeel op de inzet van tractiematerieel voor afval van € 28.000. Dit komt door gestegen prijzen van brandstof, materialen onderhoud en een

toename van de kapitaallasten (rente- en afschrijvingskosten) op investeringen tractie materieel. Het restant van de toename in de lasten komt door de mutatie op de egalisatievoorziening van € 80.000. Dit heeft een positief effect op de kostendekkendheid. Tot slot verwachten we een toename in de exploitatielasten composteren. Het gaat om verwerkingskosten en kosten voor onderzoek. Dit leidt tot een lastentoename van € 31.000. Overige afwijkingen in de lasten tellen op tot een nadeel van € 80.000.

De inkomsten exclusief heffingen zijn met € 428.000 toegenomen. Dit leidt tot een voordeel van € 428.000. Ten opzichte van de begroting 2024 verwachten we € 192.000 meer inkomsten voor het inzamelen van grofvuil. Dit komt met name door de motie grofvuil. Inwoners konden tot en met 1 november 2024 één kubieke meter gratis grof huishoudelijk afval naar het Afval-aanbrengpunt brengen. Verder voorzien we € 195.000 meer inkomsten aan bijdragen van derden voor het inzamelen van zwerfafval, waaronder verpakkingsafval. Overige afwijkingen in het inzamelen van overige afvalstromen tellen op tot een toename van de inkomsten van € 74.000. Overige afwijkingen tellen op tot lagere toegerekende inkomsten van € 33.000.

Naast bovengenoemde kosten zijn de toegerekende overheadkosten en perceptiekosten (exclusief inzet personeel) met € 289.000 afgenomen. Dit geldt ook voor de toegerekende BTW kosten. Deze zijn door efficiencyvoordelen op uitvoeringsbudgetten met € 55.000 afgenomen. Tot slot verwachten we een hogere opbrengstderving vanwege kwijtschelding. Dit leidt tot een lastentoename van € 26.000. Het totaal aan toegerekende kosten is afgerond met € 318.000 afgenomen. Dit leidt tot een voordeel van € 318.000.

De opbrengst afvalstoffenheffing is ten opzichte van de primitieve begroting 2024 met € 232.000 toegenomen. Dit komt met name door het door uw raad genomen besluit om het vastrechttarief met € 10 te verhogen om de kostendekking te verbeteren.

Kostendekkendheid van de afvalstoffenheffing

Onderdeel	Realisatie 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	2025-2024
Kosten taakveld 7.3 Afval *) **)	7.515.250	7.268.008	8.246.026	978.018
Inkomsten taakveld excl. heffingen *) ***)	-1.814.370	-1.324.986	-1.752.744	-427.758
Netto kosten taakveld 7.3 Afval	**5.700.879**	**5.943.022**	**6.493.282**	**550.260**
Overhead (naar rato directe personeelskosten)	1.710.000	1.690.000	1.420.000	-270.000
Kwijtschelding	422.735	501.500	527.000	25.500
Perceptiekosten	32.095	37.500	18.672	-18.828
BTW op exploitatie en investeringen	849.014	931.985	876.827	-55.158
Totale kosten	**8.714.723**	**9.104.007**	**9.335.781**	**231.774**
Opbrengst afvalstoffenheffing	**-6.672.075**	**-7.437.741**	**-7.669.515**	**-231.774**
Dekkingspercentage	**77%**	**82%**	**82%**	**0%**
*) incl. storting /onttrekking egalisatievoorziening Afvalstoffenheff.	-458.909	-614.634	-485.085	
**) excl. bedrijfsafval lasten	33.218	20.199	209.615	
***) excl. bedrijfsafval baten	-33.218	-20.199	-209.615	

Kostendekkendheid leges

Onderstaande tabel geeft inzicht in de kostendekkendheid van de publiekrechtelijke heffingen. De tabel bestaat uit de rechten en heffingen die onder de legesverordening vallen. De totale kostendekkendheid van de leges komt in 2025 op begrotingsbasis uit op 68,6%. Ten opzichte van de primitieve begroting 2024 is de kostendekking met afgerond 6,3% afgenomen. Van de legesverordening
komt van de drie titels geen één titel boven de 100% kostendekking. De afname van de kostendekkendheid komt met name door de leges burgerzaken en de leges telecommunicatiewet binnen hoofdstuk 1, Algemene dienstverlening.

Kostendekkendheid leges Gemeentebegroting 2025

Hoofdstuk 1 Algemene dienstverlening	Directe kosten	Overhead	Baten	Kosten-dekking
Burgerlijke stand	€ 82.292	€ 38.000	€ 80.388	66,8%
Reisdocumenten en Nederlandse Identiteitskaart	€ 754.697	€ 141.000	€ 797.657	89,1%
Rijbewijzen	€ 302.763	€ 80.000	€ 314.028	82,0%
Verstrekkingen in het kader van de Basisregistratie pers.gegev.	€ 14.003	€ 7.000	€ 13.777	65,6%
Overige publiekszaken	€ 70.419	€ 7.000	€ 70.691	91,3%
Gemeentearchief	€ 6.631	€ 3.203	€ 5.000	50,8%
Leegstandswet (Bijzondere wetten)	€ 468	€ 226	€ 577	83,2%
Kansspelen (Bijzondere wetten)	€ 5.969	€ 2.884	€ 6.398	72,3%
Telecommunicatiewet (Bijzondere wetten)	€ 452.817	€ 62.287	€ 284.118	55,2%
Wegenverkeerswetgeving (Bijzondere wetten)	€ 12.162	€ 5.875	€ 4.331	24,0%
Diversen	€ 2.985	€ 1.442	€ 3.767	85,1%
Kostendekking Hoofdstuk 1	**€ 1.705.205**	**€ 348.917**	**€ 1.580.731**	**77,0%**

Hoofdstuk 2 Dienstverlening en besluiten in het kader van de Omgevingswet	Directe kosten	Overhead	Baten	Kosten-dekking
Omgevingsvergunning	€ 2.611.763	€ 763.034	€ 2.236.836	66,3%
Wijzigen van het omgevingsplan	€ 108.115	€ 52.230	€ 131.976	82,3%
Standplaatsen	€ 30.442	€ 1.081	€ 13.498	42,8%
Kostendekking Hoofdstuk 2	**€ 2.750.320**	**€ 816.346**	**€ 2.382.310**	**66,8%**

Hoofdstuk 3 Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn en niet vallend onder hoofdstuk 2	Directe kosten	Overhead	Baten	Kosten-dekking
Horeca	€ 25.369	€ 12.256	€ 20.009	53,2%
Organiseren evenement of markt	€ 143.381	€ 50.361	€ 29.473	15,2%
Seksbedrijven	€ 1.194	€ 577	€ 723	40,8%
Kinderopvang	€ 4.779	€ 2.309	€ 4.528	63,9%
In dit hoofdstuk niet benoemd besluit	€ 3.731	€ 1.802	€ 4.419	79,9%
Kostendekking Hoofdstuk 3	**€ 178.452**	**€ 67.304**	**€ 59.152**	**24,1%**

Kostendekking totale tarieventabel	**€ 4.633.977**	**€ 1.232.567**	**€ 4.022.193**	**68,6%**

Recapitulatie titel 1,2 en 3

In onderstaande overzicht is het totaal van de toegerekende kosten, baten en kostendekking per titel te zien.

Recapitulatie Hoofdstuk 1, 2 en 3 Kostendekkendheid leges Gemeentebegroting 2025

Totaal	Directe kosten	Overhead	Baten	Kostendekking
Kostendekking Hoofdstuk 1	€ 1.705.205	€ 348.917	€ 1.580.731	77,0%
Kostendekking Hoofdstuk 2	€ 2.750.320	€ 816.346	€ 2.382.310	66,8%
Kostendekking Hoofdstuk 3	€ 178.452	€ 67.304	€ 59.152	24,1%
Kostendekking totale tarieventabel	**€ 4.633.977**	**€ 1.232.567**	**€ 4.022.193**	**68,6%**

Belastingdruk (woonlasten)

Woonlasten

Onderstaande tabel laat een indicatie zien van de woonlasten in 2025. Hierbij kijken we naar het totaal van de OZB, de rioolheffing en de afvalstoffenheffing. Daarvoor geldt als grondslag de gemiddelde WOZ-waarde van een koopwoning, het standaardbedrag van de rioolheffing en het vastrecht van de afvalstoffenheffing, inclusief acht keer een lediging van de minicontainer. We houden rekening met een stijging van 4,9% voor de OZB bij de woningen, omdat er immers ook sprake is van areaaluitbreiding die niet ten laste van de huishoudens komt. De afvalstoffenheffing stijgt in dit overzicht met € 10 voor het vastrecht. De rioolheffing gaat met € 8 omhoog naar € 198. In dit overzicht is nog geen rekening gehouden met ontwikkelingen ten gevolge van de bezuinigingsdiscussie en de mogelijke hogere kostendekking van de afvalstoffenheffing. Deze worden, indien van toepassing, meegenomen in de tarievennota van december.

Ook vergelijken we de woonlasten in onze gemeente met die van de omliggende gemeenten. Omdat de gegevens van deze gemeenten voor het jaar 2025 nog niet bekend zijn, betreft onderstaande tabel het belastingjaar 2024.

Woonlasten Midden-Groningen en omliggende gemeenten 2024 (bron COELO)

Gemeente	Ozb	Afval	Riool	Totaal
Tynaarlo	€ 381	€ 205	€ 189	€ 775
Aa en Hunze	€ 370	€ 265	€ 165	€ 800
Stadskanaal	€ 435	€ 246	€ 188	€ 868
Eemsdelta	€ 398	€ 272	€ 256	€ 927
Oldambt	€ 489	€ 238	€ 240	€ 967
Midden-Groningen	€ 572	€ 254	€ 190	€ 1.016
Pekela	€ 477	€ 364	€ 183	€ 1.024
Veendam	€ 481	€ 398	€ 173	€ 1.051
Groningen	€ 630	€ 308	€ 167	€ 1.105
Westerwolde	€ 472	€ 365	€ 307	€ 1.144

*) OZB voor een woning met gemiddelde waarde, afvalstoffenheffing 2 persoonshuishouden en rioolheffing voor eigenaar/bewoner

Indicatie lastendruk

Indicatie lastendruk begrotingsjaar

Gemeente Midden-Groningen	Begroting 2025
OZB	600
Afvalstoffenheffing	279
Rioolheffing	198
Totaal	**1.077**

Kwijtscheldingsbeleid

In ons collegeprogramma 'Samen aan de slag!' is bestrijding van armoede nadrukkelijk benoemd. Kwijtscheldingsbeleid is één van de manieren waarop we dit kunnen doen. De beleidsruimte is echter beperkt. De bevoegdheid van de gemeenteraad beperkt zich tot:

- Bepalen welke belastingen voor kwijtschelding in aanmerking komen;
- Het norminkomen voor de toetsing vaststellen tussen 90% en 100% van de bijstandsnorm;
- Kwijtschelding mogelijk maken voor de woonlasten van kleine ondernemers;
- De volledige AOW-norm als norminkomen gebruiken in plaats van de lagere AIO-norm (aanvullende inkomensvoorziening ouderen);

- De netto kosten voor kinderopvang (het verschil tussen de betaalde kosten en de kinderopvangtoeslag) meetellen in de beoordeling van aanvragen van werkende eenoudergezinnen;
- Extra ruimte aan de vermogensvrijstelling geven.

Onze gemeente heeft de meest ruimhartige invulling gegeven aan de keuzemogelijkheden die hierboven staan. Uw raad heeft dit via de Verordening kwijtschelding Midden-Groningen op 22 december 2022 vastgesteld.

De belastingen waar kwijtschelding voor kan gelden zijn de woonlasten: OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing (vastrecht en gemiddeld aantal afvalaanbiedingen).

Kwijtschelding is mogelijk voor huishoudens met een inkomen rond het bijstandsniveau en weinig vermogen. De berekening van de betalingscapaciteit en de vermogensvrijstelling is vastgelegd in de landelijk geldende Uitvoeringsregeling Invorderingswet. De gemeente heeft wel de bevoegdheid om nadere regels over de uitvoering te geven. Die regels staan in de Leidraad Invordering 2020 en ook hierbij zijn de uitgangspunten van ons collegeprogramma leidend.

De kwijtschelding wordt via geautomatiseerde toetsing voor een zo groot mogelijk deel van de doelgroep direct geregeld. Zij zien dit op de aanslag staan en hoeven geen aanvraag meer in te dienen. Sinds 2022 is de afhandeling van de kwijtschelding uitbesteed aan het Noordelijk Belastingkantoor. Daardoor kunnen aanvragers volstaan met één aanvraag voor de gemeentelijke belastingen en de waterschapslasten tegelijk.

Uit onderzoek blijkt dat naar schatting ruim 90% van degenen die recht hebben op kwijtschelding dat ook daadwerkelijk krijgen. Daarmee is het niet-gebruik van deze voorziening relatief laag. Maar uiteraard proberen we ook die laatste 10% te bereiken.

3.3 Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

Deze paragaaf geeft de actuele stand van het weerstandsvermogen en de risico's van de gemeente Midden-Groningen weer. De kadernota "Integraal Risicomanagement en Weerstandsvermogen" vormt de basis voor het risicomanagement. Hierin is vastgelegd op welke wijze de benodigde weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit wordt bepaald. De weerstandscapaciteit van onze gemeente is weergegeven in deze paragraaf. De weerstandscapaciteit geeft inzicht of er voldoende middelen beschikbaar zijn om, in het geval een risico zich voordoet, het risico op te vangen. Vervolgens zijn de risico's die de gemeente loopt deze weergegeven en toegelicht. Tot slot zijn een aantal financiële kengetallen opgenomen. Deze financiële kengetallen geven inzicht in de financiële conditie van de gemeente.

Integraal risicomanagement

Bij integraal risicomanagement richt de organisatie zich niet alleen op financiële risico's, maar juist ook op andere typen risico's zoals juridische risico's, imago- en frauderisico's. Deze hebben niet (altijd) direct een financiële impact, maar kunnen op termijn wel grote gevolgen voor de gemeente. Het proces van integraal risicomanagement is cyclisch en sluit zoveel mogelijk aan op de bestaande P&C-cyclus. In de paragraaf weerstandsvermogen wordt een actueel beeld gegeven van de risico's in de algemene dienst en het grondbedrijf. Bij iedere begroting en jaarrekening actualiseren wij de risico's. We gaan na of er nieuwe risico's zijn bijgekomen en/of risico's zijn vervallen. Van de risico's die we lopen vindt een inschatting plaats van de omvang en van de kans dat het risico zich voordoet. Bij het bepalen van de omvang is ook van belang of het om een structureel risico gaat of een incidenteel risico. Bij risico's met een incidenteel financieel gevolg wordt dit risicobedrag éénmaal meegenomen en bij risico's met een structureel financieel gevolg tweemaal. De omvang/impact van het risico wordt ingedeeld in een gevolgklasse en het kanspercentage in een kansklasse. Door de gevolgklasse te vermenigvuldigen met de kansklasse wordt de risicoscore bepaald. De risicoscore is bepalend voor de

aandacht die een risico krijgt. Zie ook onderstaande tabel.

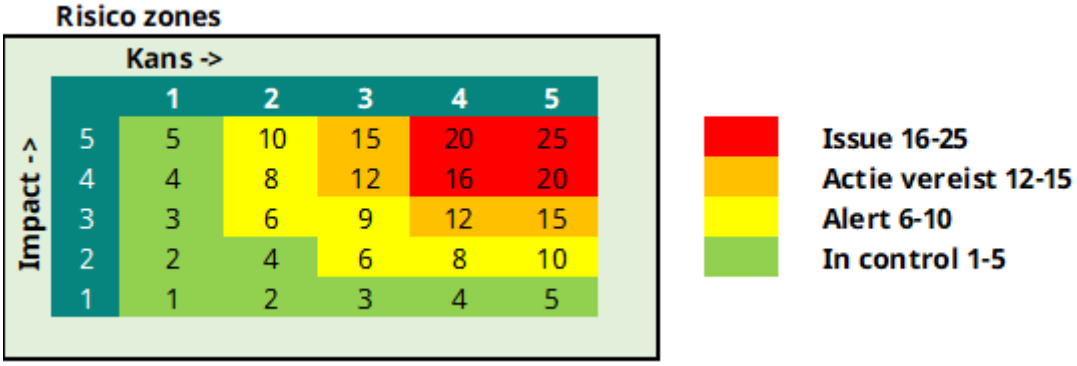

Weerstandscapaciteit

Weerstandscapaciteit bestaat uit alle middelen waarover de gemeente beschikt om niet voorziene financiële tegenvallers te dekken. De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit de componenten:

- Algemene reserve
- Reserve grondexploitatie
- Onbenutte belastingcapaciteit

Het doel van de reserve grondexploitaties is het opvangen van financiële risico's bij de grondexploitaties. Deze reserve kan worden ingezet om de risico's in de grondexploitaties af te dekken. Het meetellen van de bestemmingsreserve Grondexploitatie in de beschikbare weerstandscapaciteit is daarmee gerechtvaardigd. De benodigde weerstandscapaciteit bestaat uit de risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

Beschikbare weerstandscapaciteit

In de volgende tabel is de berekening gemaakt van de beschikbare weerstandscapaciteit. Bij de bepaling of er sprake is van onbenutte belastingcapaciteit wordt het percentage redelijk peil voor toelating tot artikel 12 vergeleken met het percentage voor Midden-Groningen. Het redelijk peil voor Midden-Groningen komt uit 0,23. In de meicirculaire 2024 is het redelijk peil voor het jaar 2025 vastgesteld op 0,1595. De hogere uitkomst voor Midden-Groningen geeft aan dat er geen sprake is van onbenutte belastingcapaciteit.

Weerstandscapaciteit	2025	2026	2027	2028
Algemene Reserve 1-1	14.895	14.177	14.083	14.083
Mutaties Algemene Reserve	1.585	3.945	5.704	6.383
Onbenutte belastingcapaciteit	-	-	-	-
Beschikbare weerstandscapaciteit	**16.480**	**18.122**	**19.787**	**20.466**

Benodigde weerstandscapaciteit

In de risicoparagraaf (artikel 11 BBV) worden alleen de risico's opgenomen waar (deels) geen beheersmaatregel tegenover staat (restrisico's). Het totale risicobedrag is € 6.051.146 (zie Overzicht risico's). Als de ratio groter is dan 1 is het weerstandsvermogen voldoende om de risico's op te vangen. De ratio van het weerstandsvermogen (= beschikbare weerstandscapaciteit/ benodigde weerstandscapaciteit) is voor het jaar 2025 afgerond 2,7. Hieruit blijkt dat er ruim voldoende weerstandscapaciteit beschikbaar is om de risico's op te vangen. Ook in de jaren 2026 t/m 2028 is er ruim voldoende weerstandsvermogen.

Weerstandsratio 2025 - 2028				
	2025	2026	2027	2028
Beschikbare weerstandscapaciteit	**16.480**	**18.122**	**19.787**	**20.466**
Risico's	6.051	10.877	11.069	10.970
Weerstandsratio	**2,7**	**1,7**	**1,8**	**1,9**

Overzicht risico's

Risicotabel 2025

De grootste risico's voor onze gemeente zijn in beeld gebracht. De risico's zijn beoordeeld aan de hand van de uitgangspunten zoals hiervoor benoemd.

Nr	Omschrijving	Max. risico	S/I	Effect	Kans	Jaar-rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
1	Grondexploitatie	1.482.146	I	1.482.146		1.482.146	1.229.000	1.482.146
2	WarmteCompagnie B.V.	8.670.000		10.410.000		-	-	1.635.000
3	Algemene uitkering	1.000.000	S	2.000.000	50%	1.000.000	500.000	1.000.000
4	Sociaal Domein Jeugd	400.000	S	800.000	75%	600.000	600.000	600.000
5	Cyberrisico's	4.400.000	S	8.800.000	5%	440.000	440.000	440.000
6	Kunstwerken en wegen	800.000	I	800.000	40%	320.000	-	-
7	NPG/ Nij begun	1.000.000	I	1.000.000	25%	250.000	250.000	250.000
8	Invoering omgevingswet	500.000	I	500.000	50%	250.000	250.000	250.000
9	Beroepzaak Onderwijs	200.000	I	200.000	75%	150.000	100.000	150.000
10	Gevolgen gaswinning	500.000	I	500.000	25%	125.000	125.000	125.000
11	Btw (compensatiefonds)	500.000	S	1.000.000	5%	50.000	50.000	50.000
12	Privacy risico's	900.000	I	900.000	5%	45.000	41.500	45.000
13	Bomenbestek	60.000	I	60.000	40%	52.800	52.800	24.000
14	Stichting Kwartier Zorg en Welzijn	pm	I	pm		-	-	pm
15	Risico BUIG	pm	S	pm		pm	pm	pm
16	Effecten gasbesluit	pm	I	pm		pm	pm	pm
17	Historische scheepswerf	pm	I	pm		150.000	-	pm
18	Tijdelijke huisvesting werkbedrijf BWRI	-	I	-		75.000	-	-
Totaal		**20.412.146**		**28.452.146**		**4.989.946**	**3.638.300**	**6.051.146**

Hierna worden de in het risico overzicht genoemde risico's nader toegelicht.

1. Grondexploitaties

Risico inschatting ongewijzigd t.o.v. jaarrekening 2023
De risico's zijn ontleend aan de Meerjaren Prognose Grondexploitaties. De risico's bestaan uit tegenvallende verkoopopbrengsten, onvoorziene stijgingen van de kosten en wijzigingen van de markt. Waar de risico's kunnen worden afgedekt door winstpotentie is het risico op € 0 gesteld. Het totaalbedrag van de risico's grondexploitaties is € 1.482.146.

2. WarmteCompagnie B.V.

Nieuw risico t.o.v. jaarrekening 2023
De gemeente heeft besloten om samen met het Waterbedrijf Groningen Duurzaam (WBGD) een publiek warmtebedrijf, de WarmteCompagnie B.V. op te richten. Voor het warmtenet wordt gebruik gemaakt van de restwarmte van ESKA. Aan het exploiteren van een warmtenet zitten diverse risico's.

De gemeente staat garant voor een lening die de Warmtenet B.V. is aangegaan. Het risico dat niet kan worden voldaan aan de betalingsverplichtingen (rente en aflossing) is daarmee voor rekening van de gemeente. Ook is de gemeente verantwoordelijk om extra financiering te regelen als blijkt dat de

B.V. onvoldoende financiële middelen heeft om de lopende verplichtingen te financieren, aangezien WBGD heeft aangegeven om, behoudens de storting van aandelenkapitaal ad € 2000, niet te willen investeren in de B.V.

De grote afhankelijkheid van ESKA vormt een risico. Om het risico te beperken is een 5-jarig contract afgesloten. Verder het risico aanwezig dat de investeringen in de infrastructuur en de beheerkosten hoger uitvallen dan is voorzien.

Daarnaast is het risico aanwezig dat aantal aansluitingen door woningeigenaren en huurders lager uitvallen dan verwacht. Hierdoor zullen de inkomsten ook lager zijn. In onderstaand overzicht zijn de risico's gekwantificeerd. In totaal is € 1.635.000 als risico opgenomen in de begroting.

Omschrijving	Max. risico	S/I	Effect	Kans	Risico-paragraaf
Wegvallen restwarmte ESKA	€ 3.800.000	I	€ 3.800.000	10%	€ 380.000
Overbrugging bij wegvallen restwarmte	€ 1.830.000	I	€ 1.830.000	10%	€ 183.000
Minder aansluitingen	€ 1.400.000	S	€ 2.800.000	10%	€ 280.000
Hogere investeringen infrastructuur	€ 1.300.000	I	€ 1.300.000	40%	€ 520.000
Hogere beheerskosten operationele fase	€ 340.000	S	€ 680.000	40%	€ 272.000
Totaal	**€ 8.670.000**		**€ 10.410.000**		**€ 1.635.000**

3. Algemene uitkering

Risico inschatting ongewijzigd t.o.v. jaarrekening 2023

Het risico ten aanzien van de algemene uitkering is een groot risico. Helaas ligt dit risico niet in onze invloedsfeer. De raming van de algemene uitkering uit het gemeentefonds is gebaseerd op de mei- en septembercirculaire 2024. Hierbij is rekening gehouden met de nadelige effecten van de nieuwe verdeling van het gemeentefonds. De invoering van het nieuwe model wordt tijdig geëvalueerd en aan de hand van deze evaluatie wordt besloten over het traject 2026 en verder.

Het kabinet heeft bij de meicirculaire besloten dat het accres van de algemene uitkering vanaf 2024 gekoppeld wordt aan het bruto binnenlands product (bbp) en niet langer via de huidige normeringssystematiek (samen de trap op en samen de trap af) wordt geïndexeerd. Het invoeren van de bbp-systematiek leidt tot een daling van het accres. Het nadelig effect wordt met uitzondering van het jaar 2025 deels gecompenseerd. Daarnaast heeft het rijk besloten om de opschalingskorting vanaf 2026 te schrappen.

Compensatie van de invoering van de bbp-systematiek en het schrappen van de opschalingskorting lossen de financiële problemen voor gemeenten vanaf het ravijnjaar 2026 niet op. Het resterende financiële ravijn vanaf 2026 blijft landelijk ongeveer € 2,5 miljard. Hierdoor komen gemeenten structureel middelen tekort om hun taken uit te voeren. Het gesprek over de gewenste omvang van het gemeentefonds vanaf 2026 zal met het nieuwe kabinet moeten worden gevoerd. Mogelijk dat hier in de komende circulaires meer duidelijkheid wordt gegeven door het kabinet. Daarnaast wordt de algemene uitkering berekend op basis van een groot aantal verdeelmaatstaven. Actualisatie en/of vaststelling van de verdeelmaatstaven (plaatselijk en landelijk) gedurende het begrotingsjaar leiden jaarlijks tot herverdeeleffecten.

4. Sociaal Domein Jeugd

Risico inschatting ongewijzigd t.o.v. jaarrekening 2023

Het sociaal domein jeugd vormt ook een groot risico. Ook hier geldt dat onze invloed beperkt is aangezien de gemeente hierin deels afhankelijk is van het rijk. Landelijk staat de jeugdhulp al jaren financieel onder druk en dat zal de komende jaren niet anders zijn. In Midden-Groningen zien we weliswaar stabilisering van het beroep op jeugdhulp (het totaalaantal cliënten), maar ook een verdere kostenstijging. Dit laatste komt vooral door loonkostenstijging, maar ook door beroep op duurdere vormen van jeugdhulp. De landelijke Hervormingsagenda, vastgesteld in 2023, geeft de richting aan waarin de kwaliteit en financiële houdbaarheid van de jeugdzorg verbeterd moet worden.

Delen van deze agenda zijn of worden al vertaald in regionaal en lokaal beleid, maar de grote stappen worden gezet vanaf 2025. Daarbij zijn gemeenten ook afhankelijk van het Rijk, bijvoorbeeld voor de beperking van de reikwijdte van jeugdhulp. Een financieel risico wordt veroorzaakt door het feit dat de nog te realiseren besparingen door de nieuwe werkwijzen van de Hervormingsagenda al zijn doorgevoerd in kortingen op de algemene uitkering aan gemeenten terwijl een groot deel van de maatregelen in de Hervormingsagenda nog verder inhoudelijk moet worden uitgewerkt. In 2025 is de

korting voor Midden-Groningen nog beperkt, maar vanaf 2026 gaat het om forse verlagingen van beschikbare middelen. Voor de begroting van 2025 gaat het om een vermindering die resulteert in een risicobedrag van ruim € 400.000, met een kans van 75% op realisering.

5. Cyberrisico's
Risico inschatting ongewijzigd t.o.v. jaarrekening 2023
We schatten de kans, op basis van de preventieve maatregelen die we zelf al hebben genomen, op een hack/ransomware aanval op 5%. De maximale schade wordt ingeschat op € 4,4 miljoen voor het herstel en opbouw van nieuwe voorzieningen.

6. Kunstwerken en wegen
Risico inschatting gewijzigd t.o.v. jaarrekening 2023
In de jaarrekening 2023 is het risico opgenomen dat er vanaf de begroting 2028 onvoldoende ruimte is in het beschikbare budget voor de dekking van de totale kapitaallasten die voortvloeien uit de totale investeringsopgave. De kapitaallasten zijn opgenomen in de begroting 2025, waarmee dit risico is komen te vervallen.

7. NPG/ Nij Begun
Risico inschatting ongewijzigd t.o.v. jaarrekening 2023
Het risico bij NPG-projecten bestaat uit dat de toegekende NPG-middelen (dit zijn specifieke uitkeringen) niet voldoende blijken om de extra kosten vanwege toekomstige loon- en prijsstijgingen voor de gehele looptijd uit het project te dekken.

8. Invoering omgevingswet
Risico inschatting ongewijzigd t.o.v. jaarrekening 2023
Aan de invoering van de Omgevingswet is een onzekerheid verbonden rondom legesopbrengsten. De Omgevingswet is per 1 januari 2024 in werking getreden en dat betekent dat een deel van de leges voor de gemeente wegvalt omdat de bouwtechnische toets bij het overgrote deel van de nieuwbouw niet meer door de gemeente wordt uitgevoerd. Voor medio 2025 zal dat ook gaan gelden voor verbouw.

9. Beroepszaak onderwijs
Risico inschatting ongewijzigd t.o.v. jaarrekening 2023
Hierover loopt al jarenlang een discussie waar tot nu toe nog weinig voortgang in zit.
Tegen de 5-jaarlijkse afrekening 2006-2010 van de kosten van het openbaar primair onderwijs liep een beroepszaak. De Raad van State heeft uitspraak gedaan. Naar aanleiding daarvan zijn vervolgprocedures voor de 5-jaarlijkse afrekening over de periode 2011-2015 en de gebroken periode 2016-2017 gestart. De procedure voor de periode 2011-2015 is inmiddels ingetrokken. Er resteert nog een risico op een vervolgprocedure over de periode 2016-2017. Dit risico is geraamd op € 150.000.

10. Gevolgen gaswinning
Risico inschatting ongewijzigd t.o.v. jaarrekening 2023
Uitgangspunt is dat de kosten ten gevolge van de aardgaswinning voor 100% een budgettair neutraal effect hebben in de begroting. Er is een bedrag opgenomen voor het risico dat het effect niet budgettair neutraal is. Inmiddels is er meer zekerheid over de financiering. Daartegenover staat dat de opdracht groter en meer complexer (maatregelen Nij Begun) wordt wat vervolgens weer leidt tot een groter risico.

11. Btw (compensatiefonds)
Risico inschatting ongewijzigd t.o.v. jaarrekening 2023
De risico's ten aanzien van de btw hebben onder andere betrekking op de wijze van inrichting van de btw-administratie. De afrekening van het btw-compensatiefonds vindt jaarlijks achteraf plaats.

12. Privacy risico's
Risico inschatting ongewijzigd t.o.v. jaarrekening 2023
Het risicobedrag is gebaseerd op de maximale boete vanuit de Autoriteit Persoonsgegevens. De kans dat dit zich voordoet is ingeschat op 5%.

13. Bomenbestek
Risico inschatting gewijzigd t.o.v. jaarrekening 2023
In de uitvoering van het bomenbestek is een geschil ontstaan met een gecontracteerde partij over de facturering. De curator van de gecontracteerde partij heeft de gemeente verzocht om een deel van de oorspronkelijke claim te betalen om de zo de zaak te kunnen afsluiten. Het gaat om een bedrag van € 60.000. Het betreft een incidenteel risico tegen een kans van 40%.

14. Stichting Kwartier Zorg en Welzijn
Nieuw risico inschatting t.o.v. jaarrekening 2023
De gemeente heeft een langdurige samenwerking met stichting Kwartier Zorg en Welzijn (Kwartier) als uitvoerder van wettelijke taken op het gebied van Jeugd en Wmo, evenals welzijnsactiviteiten binnen onze gemeente. Eind 2023 is gebleken dat Kwartier problemen ervaart om aan de opdracht van de gemeente te voldoen. Dat heeft in 2024 geleid tot nader onderzoek door adviesbureau BDO naar de continuïteit, het strategisch partnerschap van Kwartier en de rolverdeling tussen gemeente en Kwartier. Op basis van de bevindingen is het besluit genomen om de subsidierelatie met Kwartier per 1 januari 2028 te beëindigen.

We gaan een transitietraject in met Kwartier, dat start in 2024. Er wordt een businesscase uitgewerkt op welke wijze de toegang het beste georganiseerd kan worden. Afhankelijk van de uitkomst kan dit transitieproces mogelijk leiden tot extra kosten in 2025.

15. Risico BUIG
Risico inschatting ongewijzigd t.o.v. jaarrekening 2023
Er wordt actief ingezet om inwoners te helpen om (weer) mee te doen aan de samenleving met betaald werk. Het risico is aanwezig dat deze doelstelling niet volledig wordt gehaald waardoor de BUIG uitkeringen hoger uitvallen dan verwacht.

16. Effecten gasbesluit
Risico inschatting ongewijzigd t.o.v. jaarrekening 2023
De gaswinning in Groningen is inmiddels volledig gestopt. Onduidelijk is wat de neveneffecten zijn voor de gemeente Midden-Groningen.

17. Historische scheepswerf
Risico inschatting gewijzigd t.o.v. jaarrekening 2023
De gemeente heeft de scheepswerf gekocht en de effecten hiervan zijn financieel verwerkt. Hiermee komt het risico zoals deze is opgenomen in de jaarrekening 2023 komen te vervallen. Wel is er nog een risico aanwezig dat het wat langer duurt om een geschikte koper voor de werf te vinden waardoor het risico aanwezig is dat de gemeente kosten moet maken voor onderhoud. Het risico wordt niet heel substantieel geacht, aangezien er geen sprake is van achterstallig onderhoud en het reguliere klein onderhoud wordt door de Scheepswerf zelf uitgevoerd.

18. Tijdelijke huisvesting werkbedrijf BWRI
Risico inschatting gewijzigd t.o.v. jaarrekening 2023
De financiële effecten vanwege het langer doorlopen van de huur- en servicekosten van de tijdelijke huisvesting zijn financieel verwerkt. De verwachting is niet dat de nieuwbouw van het werkbedrijf nog verdere vertraging oploopt. Hierdoor is het risico komen te vervallen.

Financiële kengetallen

Het doel van het opnemen van kengetallen is om uw raad een betere onderbouwing te geven over het oordeel van het structureel en reëel sluitend zijn van de begroting. De definities van de gehanteerde kengetallen zijn:

- De netto schuldquote (gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen) geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken. In de VNG-handreiking “Houdbare gemeentefinanciën” is aangegeven dat wanneer de schuld lager is dan het begrotingstotaal (< 100%) dit als voldoende kan worden bestempeld.
- De gecorrigeerde netto schuldquote laat zien wat het aandeel is van de verstrekte leningen en wat dit betekent voor de schuldenlast;
- De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. In de VNG-handreiking “Houdbare gemeentefinanciën” is aangegeven dat wanneer een solvabiliteitsratio hoger is dan 30% dit als voldoende kan worden bestempeld. De ratio voor Midden-Groningen is laag en betekent dat wij als gemeente in verhouding hebben gefinancierd met vreemd vermogen. De oorsprong hiervoor is al te vinden voor de herindeling.

- De structurele exploitatieruimte is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte een gemeente of provincie heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Een positief getal geeft aan dat er meer structurele baten dan lasten zijn (houdbare financiën).
- De grondexploitatie geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten en in hoeverre de begroting beïnvloed kan worden door waardeontwikkelingen van de grondexploitatie. Hoe lager de ratio, hoe minder sprake er is van afhankelijkheid van de waardeontwikkeling. De ratio van Midden-Groningen is laag te noemen.
- De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de gemeenten zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde.

Begroting 2025	Verloop van de kengetallen					
Kengetallen:	Verslag 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027	Begroot 2028
Netto schuldquote	43,1%	70,6%	67,0%	73,5%	74,8%	72,6%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	39,2%	66,3%	62,2%	68,6%	69,8%	67,7%
Solvabiliteitsratio	15,8%	12,2%	14,2%	9,4%	8,6%	8,9%
Structurele exploitatieruimte	6,1%	0,6%	0,05%	-5,1%	-5,8%	-6,0%
Grondexploitatie	0,0%	1,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Belastingcapaciteit	101,8%	109,6%	102,2%	102,2%	102,2%	102,2%

3.4 Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

We hebben een grote openbare ruimte in beheer. In deze openbare ruimte vinden allerlei activiteiten plaats zoals wonen, werken, vervoer en recreatie. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van een groot aantal kapitaalgoederen zoals wegen, rioleringen, civiele kunstwerken, water, openbaar groen en gebouwen. Gemeentelijke programmadoelen kunnen nauwelijks worden gerealiseerd zonder kapitaalgoederen. Zo zijn water, wegen en bruggen onontbeerlijk voor de economische ontwikkeling en leveren straatlantaarns en de inrichting van het openbaar groen een belangrijke bijdrage aan de sociale veiligheid. De gemeente is verantwoordelijk voor het beheer van deze openbare ruimte en de daarin aanwezige kapitaalgoederen.

Kernportefeuille vastgoed
Onze vastgoedportefeuille bestaat uit ongeveer 120 objecten in actief beheer. Dit zijn naast het Huis van Cultuur en Bestuur bijvoorbeeld ook gemalen en strategische aankopen. De portefeuille is onderverdeeld in deelportefeuilles om specifiek beleid te kunnen vormen.

KERNPORTEFEUILLE		
Deelportefeuille	**Doel**	**Toelichting**
Eigen huisvesting	Eigen huisvesting	De gemeente zorgt voor huisvesting van haar eigen ambtelijke organisatie. Voorbeeld zijn Huis van Cultuur en Bestuur en gebouwen van BWRI BOR.
Maatschappelijk vastgoed	Onderwijs	Volgens de Wet op het Primair Onderwijs (WPO) en Wet op het Voortgezet Onderwijs (WVO) heeft de gemeente de plicht om te zorgen voor adequate huisvesting van scholen voor primair en voortgezet onderwijs. De gemeente is verantwoordelijk voor de bouw, uitbreiding, renovatie en het onderhoud van schoolgebouwen zodat scholen hun onderwijsopdracht goed kunnen vervullen. De gemeente zorgt voor de bouw van scholen, maar is geen juridisch eigenaar van de schoolgebouwen.
	Sport	De gemeente draagt mede zorg voor goede sportaccomodaties. Voorbeelden zijn gymzalen en complexen voor buitensport. Momenteel wordt gewerkt aan de harmonisatie sportaccomodaties. Hierbij wordt met de sport verenigingen besproken op welke wijze en door wie de kleedkamergebouwen moeten worden onderhouden. De clubhuizen zijn over het algemeen in beheer en onderhoud bij de club.
	Welzijn	De gemeente draagt mede zorg voor welzijnsaccomodaties. Voorbeelden zijn buurt- en dorpshuizen.
	Cultuur Openbare orde en veiligheid	De gemeente draagt mede zorg voor culturele accomodaties. Voorbeeld hiervan is een bibliotheek. De gemeente draagt zorg voor brandweerkazernes.
Ontwikkel vastgoed	Strategisch	Een strategische reden kan zijn dat het object gelegen is op een locatie waar een ruimtelijke ontwikkeling wordt voorzien. Om de ruimtelijke ontwikkeling te bevorderen, kunnen gronden en/of gebouwen worden aangekocht. Het huidige gebruik van een gebouw hoeft geen doel op zich te zijn. Na het afronden van de ruimtelijke ontwikkeling kan het object verkocht of gesloopt worden. Momenteel vallen alle objecten uit het project vrijgekomen schoollocaties in deze deelportefeuille. De gebouwen zijn in eigendom omdat ze op termijn worden gesloopt om plaats te maken voor nieuwbouw.
Overig vastgoed	Begraven Openbare ruimte Commercieel	De gemeente draagt zorg voor de begraafplaatsen. De gemeente draagt zorg voor rioolgemalen, trafo's etc. De gemeente draagt (gelet op de onderwijshuisvestingsverplichting) ook mede zorg voor commerciële ruimtes voor bijvoorbeeld kinderopvang. Deze ruimtes zijn vaak gesitueerd in een MFA (multifunctionele accommodatie) of KC (kind centrum)

Een van de belangrijkste deelportefeuilles is het maatschappelijk vastgoed. In de onderstaande grafiek worden de belangrijkste deelportefeuilles weergegeven.

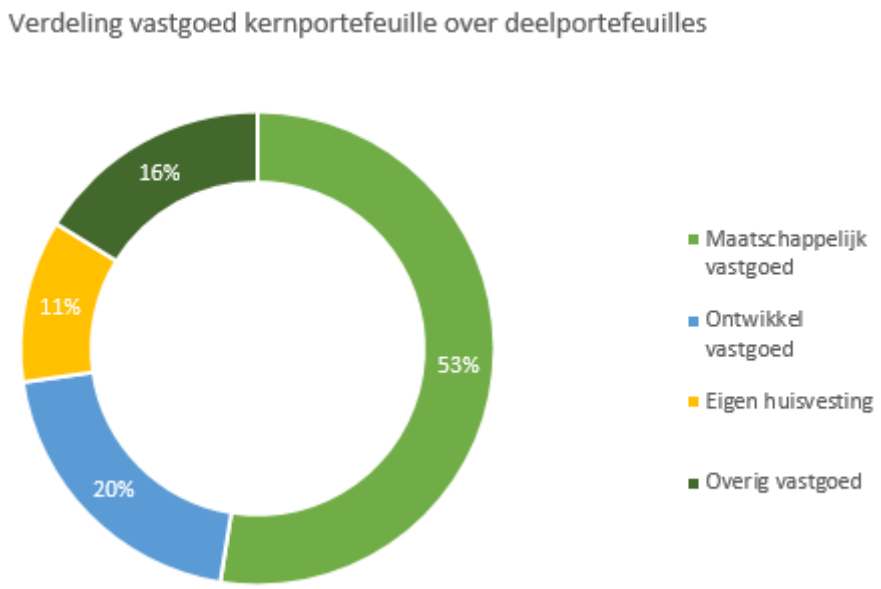

Het uitgangspunt voor onze kernportefeuille is dat een gebouw geen doel op zich is. Een gebouw heeft een maatschappelijke waarde door de activiteiten die erin plaatsvinden. En die activiteiten worden doorgaans door de gebruikers georganiseerd. De gemeente kan die activiteiten ondersteunen door middel van onder andere subsidies. De activiteiten vinden uiteraard niet altijd plaats in vastgoed van de gemeente.

Beleid
De kernportefeuille van onze gemeente is zeer divers en er wordt op heel veel verschillende manieren mee omgegaan. Er is, mede door de herindeling, een groot verschil in exploitatie, subsidiëring en andere vormen van ondersteuning van deze accommodaties. Wij willen hier meer eenheid in aanbrengen. De huidige situatie verschilt per dorpshuis, sportaccommodatie en gebruiker en varieert van volledig verzelfstandigd tot volledig in gemeentelijk beheer. Ook het (ver)huurbeleid vertoont enorme verschillen. Een kostprijs dekkende huur komt (bijna) niet voor. Vaak is er sprake van indirecte subsidiëring, doordat de gemeente inzet van professionals en/of activiteiten en/of (groot) onderhoud bekostigt.

De huidige maatschappij gaat steeds meer uit van eigen verantwoordelijkheid en versterking van de zelfredzaamheid van de inwoners mede ingegeven door rijks bezuinigingen. Los van de financiële component is het goed dat inwoners medeverantwoordelijk zijn voor de leefbaarheid, waardoor het draagvlak toeneemt. Gemeente en inwoners worden zo steeds meer gelijkwaardige partners. Op 14 februari 2019 heeft uw raad het rekenkameronderzoek naar het gemeentelijk vastgoed en het vastgoedbeleid vastgesteld. Op basis van de uitkomsten heeft de rekenkamer aanbevelingen gedaan om het beleid en het beheer van vastgoed te verbeteren. Het opvolgingsonderzoek van de rekenkamercommissie uit 2020 bevestigt dat vrijwel alle aanbevelingen zijn opgepakt of in uitvoering zijn.

In het rekenkameronderzoek is geconstateerd dat de beleidsmatige borging van de inzet van vastgoed ontbreekt. De rekenkamer heeft aanbevolen beleid omtrent voorzieningen en vastgoed te ontwikkelen en vast te stellen. We hebben de volgende doelen gesteld:
1. Meer grip op het vastgoed te krijgen (eigendom van de gemeente);
2. Te komen tot een effectieve(re) en efficiënte(re) en kostendekkende inzet van vastgoed;
3. Het ontwikkelen van een Voorzieningen- en accommodatiebeleid.

Met de ‘aanbevelingen 1 en 2’ is in 2021 een start gemaakt en hebben in 2022, 2023 en 2024 een vervolg gekregen. Het gaat hierbij vooral om het formuleren van inhoudelijk beleid en het maken van duidelijke keuzes in ondersteuning van (gebruikers van) voorzieningen.
De volgende stap in het proces is het uitwerken van het beleid, van vastgoednota (portefeuillevisie en -strategie) naar vastgoedbeleid (portefeuille- en accommodatieplan). Daarnaast zijn er ook nog deelprojecten waarin we de consequenties van het beleid per accommodatie en/of voorziening in beeld brengen. We doen dit in samenwerking met de gebruikers en uw raad.

De kadernota uit 2021 was de eerste stap naar de vorming van beleid. De input van uw raad dient als een van de handvatten voor de uitwerking op projectniveau. Ook worden de gebruikers betrokken. Hiervoor is bijvoorbeeld een klankbordgroep in het leven geroepen, bestaande uit een afvaardiging van bestuurders van de dorps- en wijkcentra. De deelprojecten worden in 2024 en 2025 verder uitgewerkt, ter besluitvorming aan uw raad aangeboden of in uitvoering gebracht. Zoals bijvoorbeeld de overdracht van kleedaccommodaties en veldverlichting aan voetbalverenigingen.

In beweging: De vastgoedportefeuille van onze gemeente is volop in beweging. Diverse projecten en programma's hebben als gevolg dat er door vervangende huisvesting vastgoed vrijvalt en buitengebruik raakt. Het betreft hier voornamelijk schoolgebouwen die door realisatie van multifunctionele accommodaties en kind centra hun functie verliezen. In 2021 is het traject voor sloop en locatieontwikkeling voor een aantal gebouwen ingezet. Er hebben onder andere in Zuidbroek, Siddeburen, Westerbroek en Hoogezand met verschillende bewonersorganisaties en omwonenden gesprekken plaatsgevonden over de ontwikkeling van de locaties. In 2024 en 2025 worden de gesprekken voortgezet en concrete plannen gemaakt. Uiteindelijk worden plannen aan uw raad aangeboden.

Ambitie

Het beheer en onderhoud van kapitaalgoederen wordt toekomstbestendig en efficiënt uitgevoerd. Hierbij voldoen we aan maatschappelijke en wettelijke eisen. Het onderhoud en beheer dragen bij aan een aantrekkelijke, leefbare en toekomstbestendige leefomgeving. We geven hierbij inwoners steeds meer eigen verantwoordelijkheid en zeggenschap over hun leefomgeving en willen op die manier de eigenheid en vitaliteit in de dorpen en wijken te behouden.

Doelstellingen

We streven naar:

- Het in standhouden van een adequaat wegenstelsel en bijbehorende openbare verlichting;
- Goed beheer van de afvalwaterketen en het oppervlaktewater. U kunt hierbij denken en de kwaliteit en hoeveelheid van grond-, hemel- en oppervlaktewater;
- Het waarborgen van de veiligheid door civieltechnische kunstwerken te onderhouden;
- Het zodanig beheren van openbaar groen dat het een optimale bijdrage kan leveren aan de leefbaarheid en aan zijn functie als drager van de ecologie;
- Efficiënt, duurzaam en toekomstbestendig onderhoud van gemeentelijke gebouwen, waarbij een veilige en gebruiksvriendelijke inzet wordt gewaarborgd;
- Realisatie van een evenwichtige vastgoedportefeuille die een bijdrage levert aan de ruimtelijke en maatschappelijke ontwikkelingen.

Inzet

Beheer en onderhoud
We beheren en onderhouden de openbare ruimte binnen de beschikbare middelen. We hechten waarde aan een goed onderhouden buitenruimte en stellen hiervoor meer middelen ter beschikking.

Wegen
We voeren het vastgestelde beleidsplan wegen uit. We beheren en onderhouden ons areaal zodat deze veilig is. In het gebied waar de versterkingsoperatie actief is passen we onze inzet aan. Dit kan tot vertraging leiden van onze eigen projecten. Daarnaast zullen we wegen die door droogte beschadigd zijn herstellen.

Openbare verlichting
We verlichten "bewust". Dat betekent, we beheren en onderhouden de openbare verlichting daar waar

licht nodig is. En als we verlichten doen we dat op een zo efficiënt en duurzaam mogelijke manier. Dit leidt tot energiebesparing, meer donkerte en minder uitstoot van CO2.

Riolering en (hemel)water
We voeren het vastgestelde water- en rioolprogramma voor onze riolen uit. We werken samen met diverse gemeenten, waterbedrijven en waterschappen op het gebied van duurzaam waterbeheer.

Civieltechnische Kunstwerken, Water en beschoeiingen
We voeren het vastgestelde beleidsplan voor onze civieltechnische kunstwerken uit. De komende periode stellen we het beleid op rondom het beheer en onderhoud van ons watersysteem. Hierin is alles beschreven wat op het snijvlak van water en oevers voorkomt. Dit is naast (oppervlakte) water, ook de waterbodem, (harde/zachte) oevers, stuwen, duikers, steigers, boorhellingen en stranden. Dit beleidsbeheerplan wordt in het najaar 2024 aan uw raad voorgelegd.

Openbaar groen
We geven uitvoering aan het beleidsplan “Mien toen, mien stee”. Voor het boombeheer en onderhoud stellen wij de nota gemeentelijke bomen op.

Speelvoorzieningen
Het in 2019 vastgestelde beleid zijn wij aan het actualiseren. We voeren jaarlijkse inspecties uit en bepalen op basis hiervan het benodigde onderhoud.

Gebouwen
We geven verder invulling aan het beleid rondom het maatschappelijk vastgoed.

Kerncijfers kapitaalgoederen

Kerncijfers kapitaalgoederen

Onderdeel		Eenheid	Q2 2024
Wegen	Open verharding	m2	2.062.300
	Halfverharding	m2	275.100
	Gesloten verharding	m2	2.797.700
	Bermen 1e meter naast de weg buiten de bebouwde kom	m2	600.000
Openbare verlichting	Masten	st	16.570
Kunstwerken, Water en Beschoeiing	Kunstwerken (volledig gemeentelijk)	st	217
	Kunstwerken (EBO's met derden)	st	33
	Waterpartijen/vijvers	ha	240
	Oevers/beschoeiing	km	140
	Duikers (inclusief bermsloten)	km	32
	Stuwen	st	34
	Steigers	st	123
	Boothellingen	st	2
	Stranden	st	4
Riolering	Vrijverval riolering	km	512
	Persleiding	km	140
	Installaties/gemalen	st	620
	Iba-systeem	st	451
	Kolken	st	29.000
Groen	Openbaar groen	ha	913
	Bermen	m2	3.568.677
	Schouw-/overige sloten	km	500
Spelen	Speelvoorzieningen	st	1.150

Financieel overzicht kapitaalgoederen

In het onderstaande overzicht zijn de onderhoudsbudgetten voor de komende jaren, zoals deze zijn opgenomen in de verschillende programma's, weergegeven.

Financieel overzicht kapitaalgoederen

Onderdeel	2025	2026	2027	2028
Openbare verlichting	444.045	457.084	471.798	486.522
Wegen, bebording, vri en abri	5.313.572	5.387.020	5.463.656	5.542.216
Bruggen, tunnels en duikers	995.180	1.000.577	1.016.188	1.046.674
Groen	1.833.677	1.854.974	1.945.470	2.003.832
Water en beschoeiingen	330.150	396.286	408.476	420.730
Speelplaatsen	130.558	131.534	132.880	136.867
Riolering	2.113.493	2.176.013	2.242.435	2.309.259
Gebouwen	1.897.512	2.038.889	1.999.307	2.043.031
Totaal	13.058.187	13.442.377	13.680.210	13.989.131

Bedragen x € 1.000

3.5 Paragraaf Financiering

Inleiding

In deze paragraaf rapporteren wij over het treasurybeleid, de beheersing van de financiële risico's en de ontwikkeling op het gebied van rente en financiering. Treasury is het besturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's.

Uit de financieringsparagraaf moet blijken dat:

- De uitvoering van de financieringsfunctie uitsluitend de publieke taak dient;
- Aan de kasgeldlimiet en de renterisiconorm wordt voldaan;
- Het beheer prudent en risicomijdend is.

  De risicobeheersing richt zich op renterisico's, kredietrisico's, koersrisico's en valutarisico's. De 'Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden' (Ruddo) bepaalt de vereisten ten aanzien van de kredietwaardigheid van financiële instellingen.

Wettelijk kader

De uitvoering van de gemeentelijke financieringsfunctie dient plaats te vinden binnen de wettelijke kaders van de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido). In deze wet staan transparantie en risicobeheersing centraal. De transparantie komt tot uitdrukking in een verplicht Treasurystatuut en een financieringsparagraaf in de begroting en de jaarrekening. Wet Fido legt lagere overheden de verplichting op om financiële risico's op treasurygebied te beheersen. In het Treasurystatuut zijn binnen de mogelijkheden van de Wet Fido en de Wet Ruddo de kaders vastgelegd voor de uitvoering van de treasuryfunctie bij de gemeenten. Tevens is de Wet Houdbare Overheidsfinanciën (Wet Hof) van toepassing. Hieruit vloeien verplichtingen voort omtrent begrotingsdiscipline waar Nederland aan moet voldoen conform Europese afspraken.

Vermogenspositie

Binnen de paragraaf financiering zijn onze langlopende leningen het belangrijkste. In onderstaande tabel is het verwachte verloop weergegeven.

Jaar	Stand per 1/1	Opname	Aflossing	Stand per 31/12
2025	105.064	0	8.572	96.492
2026	96.492	0	8.472	88.020
2027	88.020	0	8.095	79.925
2028	79.925	0	7.815	72.110

Bedragen x € 1.000

Herfinanciering en aanvullende financiering

Binnen de gemeente wordt een liquiditeitsplanning bijgehouden, waarin wij onze inkomsten en uitgaven in beeld houden. Deze wordt gedurende het jaar geactualiseerd met de informatie die wij ontvangen vanuit de gehele organisatie. Onze verwachting is dat in de periode 2025 tot en met 2028 aanvullende financiering nodig is. Momenteel zijn er voldoende middelen in de schatkist van onze gemeente om de uitgaven te financieren. Vanwege aankomende investeringen zien wij voor de langere periode dat deze gelden niet voldoende zijn en daardoor aanvullende financieringen moeten worden aangetrokken. Het is afhankelijk van de hoogte van de rente of onze gemeente een kortlopende of een langlopende lening zal afsluiten.

Financieringsbeleid

Om te voorzien in de financieringsbehoefte heeft de gemeente beschikking over interne en externe financieringsmiddelen. De interne financieringsmiddelen bestaan uit de reserves, oftewel eigen vermogen en de voorzieningen. De externe financieringsmiddelen bestaan uit de opgenomen langlopende geldleningen en kortlopende middelen (onder andere rekening-courant geld en kasgeldleningen), oftewel het vreemd vermogen. Op het moment dat de uitgaven worden gedekt door inzet van reserves vindt een substitutie plaats van eigen vermogen naar vreemd vermogen. We werken vanuit totaalfinanciering. Dit betekent dat er geen één-op-één relatie wordt gelegd tussen een investering en financiering, maar dat wordt gekeken naar de totale financieringsbehoefte. Het systeem van totaalfinanciering maakt de optimale benutting van externe financieringsbronnen mogelijk.

Liquiditeitenbeheer

Liquiditeitenbeheer is het beheren, reguleren en besturen van de inkomende en uitgaande geldstromen en de effecten daarvan op de rekening-courantsaldi. In de financieringsovereenkomst met de BNG is een kredietlimiet van € 10 miljoen overeengekomen. Daarnaast hebben wij een intradaglimiet van € 10 miljoen. In totaal kunnen we dus tot € 20 miljoen rood staan in rekening-courant. Door het opstellen en tussentijds actualiseren van een meerjarige prognose van de liquiditeit, die gebaseerd is op de meerjarenbegroting (inclusief de meerjarige investeringsplanning), proberen we liquiditeitenrisico's zoveel mogelijk te beperken. We maken voor het eerste begrotingsjaar een prognose. Hierin staan de schattingen van de uitgaven en inkomsten die verband houden met de exploitatie, grondexploitatie en investeringen. In het begrotingsjaar wordt deze prognose geactualiseerd, omdat dit in de loop van het jaar kan veranderen door een andere realisatie van de uitgaven en inkomsten.

Ontwikkelingen op de geld- en kapitaalmarkt

Vanwege de hoge inflatie is de rente op de geld- en kapitaalmarkt in 2022 onder druk komen te staan. De Europese Centrale Bank heeft destijds besloten om de rente stapsgewijs te verhogen, voor het laatst in september 2023 met 0,25%. De depositorente staat sindsdien op 4%. De inflatie is op weg om terug te keren nadat die negen maanden lang op een hoog niveau was gehouden. De verwachting is dat verdere renteverhoging in 2025 niet aannemelijk is.

Risicobeheersing

De belangrijkste financiële risico's bij de uitvoering van het treasurybeleid zijn de renterisico's, kredietrisico's, liquiditeitenrisico's en koersrisico's. Aangezien de gemeente geen leveranciers en afnemers kent van buiten de eurolanden zijn koersrisico's niet aanwezig. Blijven over de rente-, krediet- en liquiditeitenrisico's.

Kasgeldlimiet
De kasgeldlimiet is een wettelijke limiet en bedraagt de maximale omvang van de kortgeldpositie in enig jaar. Voor 2025 is het begrotingstotaal geraamd op € 321,4 miljoen. De toegestane kasgeldlimiet bedraagt € 27 miljoen (8,5% x € 321,4 miljoen). Dit is het maximale bedrag dat met kort geld mag worden gefinancierd. In onderstaande tabel is per kwartaal de toegestane kasgeldlimiet berekend.

Berekening kasgeldlimiet

Berekening kasgeldlimiet	1e kw	2e kw	3e kw	4e kw
Toegestane kasgeldlimiet				
A: Grondslag: begrotingstotaal	321,4	321,4	321,4	321,4
B: in procenten van de grondslag	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%
C: In bedrag (x € 1 mln) (A x B)	27,3	27,3	27,3	27,3
D: Vlottende schuld	-	-	-	-
E: Vlottende middelen	1,0	1,0	1,0	1,0
Toets kasgeldlimiet				
F: Totaal netto vlottende schuld (D - E)	-1,0	-1,0	-1,0	-1,0
G: Toegestane kasgeldlimiet	27,3	27,3	27,3	27,3
Ruimte (F-G)	**28,3**	**28,3**	**28,3**	**28,3**

Bedragen x € 1.000.000

Renterisico en renterisico's vaste schuld

De Wet Fido definieert vaste schuld als opgenomen geldleningen met een rentetypische looptijd gelijk aan of groter dan een jaar. Van renterisico is sprake als er onzekerheid bestaat rond toekomstige renteniveaus. Deze situatie doet zich op de volgende momenten voor:

- Bij variabel rentende leningen;
- Indien een toekomstige financieringsbehoefte nog niet afgedekt is;
- Bij naderende renteaanpassingen van leningen.

Het doel van de renterisiconorm is om op de lange termijn niet afhankelijk te zijn van het renteniveau in een bepaald jaar. Met deze norm bevordert de Wet Fido een solide financieringswijze bij openbare lichamen en levert een bijdrage aan de uitstekende kredietwaardigheid van openbare lichamen op de kapitaalmarkt. Jaarlijks mogen de renterisico's niet hoger zijn dan 20% van het lastentotaal van de begroting bij aanvang van het boekjaar. In onderstaande tabel is de renterisiconorm berekend.

Renterisico

Renterisico per 1-1	Saldo leningen > of = 1 jr	Rentenorm 20%	Begrotings- totaal	Rentenorm 20%	Ruimte
2025	105.064	21.013	321.422	64.284	**43.272**
2026	96.492	19.298	320.305	64.061	**44.763**
2027	88.020	17.604	321.384	64.277	**46.673**
2028	79.925	15.985	325.746	65.149	**49.164**

Bedragen x € 1.000

Kredietrisico's en interne rente

Kredietrisico's
Kredietrisicobeheer kunnen we omschrijven als het beheersen van risico's die voortvloeien uit de

mogelijkheid van een waardedaling van onze vorderingen als gevolg van insolventie van tegenpartijen. Lening verstrekkingen kunnen op grond van de Wet Fido en het Treasurystatuut slechts plaatsvinden voor de uitvoering van een publieke taak. Het kredietrisico bij de verstrekte leningen aan woningbouwcorporaties en de namens de gemeente verstrekte stimuleringsleningen woningbouw door het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (Svn) is zeer gering. Dat komt omdat de gemeente voor wat betreft de woningbouwleningen is aangesloten bij het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW), dan wel de Nationale Hypotheek Garantie van toepassing is.

Interne rente
In de programmabegroting 2025 is uitgegaan van een interne rente van 0,25%. De rentelasten worden toegerekend aan de diverse programma's op basis van de boekwaarde van de investeringen. Het verschil tussen de betaalde en ontvangen rente én de interne doorberekende rente wordt bij de algemene dekkingsmiddelen in hoofdstuk 4.10 verantwoord. In onderstaande tabel is de rentetoerekening voor 2025 opgenomen.

Renteschema

	Begroot
Rentelasten lange financiering	1.630
Rentelasten korte financiering	p.m.
Rentebaten	-1.916
Saldo rentelasten en -baten taakveld treasury	**-286**
Doorbelaste rente aan projectfinanciering naar taakvelden	n.v.t.
Rentebaat van doorverstrekte lening als er een specifieke lening is aangetrokken (= projectfinanciering)	n.v.t.
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente	**-286**
Rente eigen vermogen	n.v.t.
Rente voorzieningen	n.v.t.
Aan taakvelden toe te rekenen rente op basis van het toe te passen renteomslagpercentage (ROP)	**-286**
Totaal aan taakvelden toegerekende rente - ROP 0,25%	**-718**
Saldo taakveld treasury	**-1.004**

Bedragen x € 1.000

Vervolg risicobeheersing

Schatkistbankieren
Op 15 december 2013 is de wet verplicht schatkistbankieren van kracht geworden. Vanaf dat moment zijn alle decentrale overheden (provincies, gemeenten, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen in de vorm van een openbaar lichaam) verplicht om hun overtollige middelen in de schatkist aan te houden. Dit betekent dat overtollige gelden niet langer bij bijvoorbeeld banken buiten de schatkist mogen worden weggezet. Wel mogen decentrale overheden overtollige middelen aan elkaar uitlenen, zolang er geen sprake is van een toezichtrelatie, om zodoende een beter rendement te halen dan bij de schatkist. De schatkist biedt geen leen- of roodstand faciliteiten aan. De deelname van decentrale overheden aan het schatkistbankieren, draagt bij aan een lagere EMU-schuld (Economische en Monetaire Unie) van de collectieve sector, waardoor de externe financieringsbehoefte van het Rijk minder wordt. Dit vertaalt zich in een lagere staatsschuld. Per 1 juli 2021 is de verplichte drempel voor gemeenten 2% van de begrotingsomvang. Dit houdt voor Midden-Groningen in dat er € 6,43 miljoen (2% x 321,4 miljoen) in de gemeentekas mag blijven voordat tot schatkistbankieren moet worden overgegaan.

Wet Houdbare overheidsfinanciën (Wet HOF)
Met de Wet HOF zijn de Europese afspraken van het stabiliteits- en groeipact en het al bestaande Nederlandse budgettaire beleid vanaf 1 januari 2014 wettelijk verankerd. De Wet HOF bepaalt onder meer dat Rijk, gemeenten, provincies en waterschappen een gelijkwaardige inspanning leveren bij het op orde brengen van de overheidsfinanciën. Daarmee worden de tekorten van gemeenten of provincies door de Europese Commissie meegeteld bij de berekening van het begrotingstekort (ook wel EMU-saldo), dat volgens de EU-regels niet meer dan 3% mag bedragen.

EMU-saldo
Het EMU-saldo is het verschil van inkomsten en uitgaven en geeft aan of er sprake is van een overschot of tekort. De berekening van het EMU-saldo is in hoofdstuk 4.6 opgenomen.

3.6 Paragraaf Verbonden partijen

Inleiding verbonden partijen

In deze paragraaf zijn de verbonden partijen van onze gemeente opgenomen. Het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) vereist dat er inzicht is in welke verbonden partijen er zijn en wat het bestuurlijk en financieel belang is.

Het BBV definieert een verbonden partij als een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie, waarin de gemeente een bestuurlijk én financieel belang heeft. De verbonden partij moet een zelfstandige organisatie zijn. Financieel belang en bestuurlijk belang omschrijft het BBV als volgt:

- Financieel belang: “Een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is als de verbonden partij failliet gaat onderscheidenlijk het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt”.
- Bestuurlijk belang: “Zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht”.

Verbonden partijen

In de tabel ‘Verbonden partijen’ is aangegeven welke rechtsvorm onze verbonden partijen hebben.

GR = Gemeenschappelijke regeling
NV = Naamloze vennootschap
BV = Besloten vennootschap
OL = Openbaar lichaam

Hierna volgt een lijst met verbonden partijen.

Tabel. 1
Verbonden Partijen

Nr.	Naam	Rechtsvorm
1	Samenwerkingsverband afvalstoffenverwijdering Oost- en Zuidoost Groningen (SOZOG)	GR
2	Veiligheidsregio Groningen	GR
3	Omgevingsdienst Groningen	GR
4	Publieke Gezondheid & Zorg Groningen	GR
5	Werkvoorzieningsschap WeDeKa bedrijven	GR
6	Publiek Vervoer Groningen Drenthe	GR bedrijfsvoeringsorg.
7	Openbaar Lichaam Eems Dollard Regio	OL
8	Bank Nederlandse Gemeenten	NV
9	NV Waterbedrijf Groningen	NV
10	Enexis Holding	NV
11	Publiek Belang Elektriciteitsproductie	BV
12	CSV Amsterdam	BV
13	Ontwikkelingsmaatschappij de Gouden Driehoek	BV
14	Stichting Exploitatie Maatschappij Golfbaan Duurswold	Stichting
15	Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG)	Vereniging
16	Vereniging Groninger Gemeenten (VGG)	Vereniging
17	Regio Groningen-Assen 2030	Convenant*

* Formeel gezien is Regiovisie Groningen-Assen 2030 geen verbonden partij. Gezien er geen rechtsvorm (publiek of privaat) is, kan Regiovisie Groningen-Assen niet gezien worden als verbonden partij. Gezien de financiële belangen en het bestuurlijk belang is deze partij toch opgenomen in deze paragraaf.

Informatie per verbonden partijen

Naast het overzicht van de verbonden partijen eist het BBV ook dat er per verbonden partij informatie wordt verstrekt die meer inzicht en grip geeft op de verbonden partijen. Hieronder is per verbonden partij de vereiste informatie opgenomen voor zover deze beschikbaar is (NB = niet beschikbaar).

Rechtsvorm, naam en plaats		Gemeenschappelijke regeling Samenwerkingsverband afvalstoffenverwijdering Oost- en Zuidoost Groningen - Stadskanaal
Openbaar belang		Het SOZOG heeft als taak de gemeenschappelijke belangen van de deelnemende gemeenten te behartigen op het gebied van de afvalstoffenverwijdering.
Bestuurlijk belang	Omschrijving bestuurlijk belang	Zitting in algemeen bestuur.
	Specificering	M. Ploeger
Financieel belang	Omschrijving financieel belang	Kosten verdeling op basis van inwoneraantal (Bron CBS). Loonontwikkeling: salarisniveau 2023+ 4%, Prijsontwikkeling: + 3%.
	Verwachte omvang per 01-01-2025	€ 15.483 (o.b.v. inwoneraantal en totale begrote bijdrage deelnemende gemeenten)
	Verwachte omvang per 31-12-2025	€ 15.483 (o.b.v. inwoneraantal en totale begrote bijdrage deelnemende gemeenten)
Eigen vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2025	€ 0
	Verwachte omvang per 31-12-2025	€ 0
Vreemd vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2025	€ 14.070
	Verwachte omvang per 31-12-2025	€ 12.705
Resultaat	Verwachte omvang 2025	€ 0
Risico's		Er zijn geen risico's bekend die invloed hebben op de financiële positie van de gemeente.
Ontwikkelingen		In oktober 2023 is door het Algemeen Bestuur van het SOZOG besloten om het SOZOG te veranderen van Gemeenschappelijke Regeling naar Bestuursovereenkomst. Dit heeft verder geen invloed op de leden in het Algemeen Bestuur en het financiële belang uit dit samenwerkingsverband. De wijzigingsdatum staat nog niet officieel vast. Tot die tijd is het nog een Gemeenschappelijke Regeling.

Rechtsvorm, naam en plaats		Gemeenschappelijke Regeling Veiligheidsregio Groningen - Groningen
Openbaar belang		Samen werken aan veiligheid in Groningen.
Bestuurlijk belang	Omschrijving bestuurlijk belang	Zitting in dagelijks en algemeen bestuur.
	Specificering	E. van Lente
Financieel belang	Omschrijving financieel belang	Bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling.
	Verwachte omvang per 01-01-2025	€ 4.793.957
	Verwachte omvang per 31-12-2025	€ 4.793.957
Eigen vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2025	€ 5.877.000
	Verwachte omvang per 31-12-2025	€ 6.425.000
Vreemd vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2025	€ 37.296.000
	Verwachte omvang per 31-12-2025	€ 50.098.000

Resultaat	Verwachte omvang 2025	€ 748.000
Risico's		De risico’s voor uitvoering van de veiligheidsregio-taken worden conform vastgesteld beleid gemonitord in het kader van de P&C-cyclus. In de beleidsbegroting 2025 en de kaderbrief 2025-2028 van de VRG is benoemd dat met name de huisvesting nieuwbouw stedelijk gebied Groningen (Sontweg) in de toekomst naar verwachting tot een forse financiële opgave zal leiden. Verder is de prognose dat de onderhoudskosten van de bestaande huisvesting, brandweerkazernes toenemen. De herhuisvesting van de eerste 5 kazernes in de prioriteringslijst worden naar verwachting in de jaren tot 2028 gerealiseerd. Dat geldt niet voor de huisvesting van de Sontweg. De verwachting was dat in het begrotingsjaar 2025 het nieuwbouwplan Sontweg daaraan toegevoegd zou kunnen worden, echter is vertraging ontstaan in de planning en zijn er nog geen nieuwe doorrekeningen voor deze nieuwbouwplannen beschikbaar. De VRG rekent daarom met dezelfde totaalsom voor nieuwbouw Sontweg zoals gebruikt in de besluitvormingsstukken van juli 2023. Dat betekent dat de financiële consequenties ook met een jaar verschuiven. In de kaderbrief 2026-2029 volgt een update van deze ontwikkeling. Verder zal naar verwachting de kosten voor FLO nog stijgen en niet beperkt blijven tot de gevormde voorziening in 2019. Met de gemeenten zijn financiële afspraken gemaakt over de verrekening van de FLO kosten tot en met 2024. De relatief hoge cao-loonstijging in 2023 heeft ook impact op de FLO. Voor 2025 en verder is berekend dat jaarlijks € 100.000 noodzakelijk is tot 2045. Niet alle risico’s zijn op dit moment te kwantificeren. Deze risico’s zijn in de beleidsbegroting 2025 van de VRG als PM post opgenomen. In de nota risicomanagement en weerstandsvermogen is het uitgangspunt gehanteerd dat VRG zelf weerstandscapaciteit opbouwt om potentiële financiële calamiteiten op te kunnen vangen. Het weerstandsvermogen is negatief als gevolg van de getroffen FLO-voorziening bij de jaarrekening 2019. Afgesproken is dat de negatieve algemene reserve in 5 jaar (2020-2024) wordt aangevuld door de gemeenten. Naar verwachting is ultimo 2024 de algemene reserve weer positief (€ 87 duizend). Er is tot die tijd dan ook geen ruimte om tegenvallers op te kunnen vangen of nieuwe ontwikkelingen te kunnen financieren uit reserves. Tot slot wil het Rijk per 2026 een omvangrijke korting op het gemeentefonds doorvoeren. De gemeenten zetten de lobby richting het Rijk om de korting op het gemeentefonds weer van tafel te krijgen stevig door. De eventuele effecten van deze landelijke ontwikkeling voor 2026 en verder voor VRG zijn op dit moment nog niet in te schatten.
Rechtsvorm, naam en plaats		Gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Groningen - Veendam
Openbaar belang		Vergunningverlening en handhaving op basis van WABO, WRO, enWM Woningwet.
Bestuurlijk belang	Omschrijving bestuurlijk belang	Zitting in algemeen bestuur.
	Specificering	E. van der Burg
Financieel belang	Omschrijving financieel belang	Bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling.
	Verwachte omvang per 01-01-2025	€ 2.220.000
	Verwachte omvang per 31-12-2025	€ 2.220.000
Eigen vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2025	€ 320.000
	Verwachte omvang per 31-12-2025	€ 300.000
Vreemd vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2025	€ 4.201.000
	Verwachte omvang per 31-12-2025	€ 4.306.000
Resultaat	Verwachte omvang 2025	-€ 20.000
Risico's		In de begroting 2025 heeft de ODG in haar risico-analyse de risico's benoemd en gekwantificeerd (incidentele gelden van het Rijk voor structurele taken, aanhoudende krapte arbeidsmarkt, toenemende complexiteit van zaken en de implementatie van een nieuw VTH systeem). De totale omvang van de gekwalificeerde risico's zijn € 400.000. Deze kunnen deels worden opgevangen door de begrote beschikbare weerstandscapaciteit van € 400.000. Gelet op dit aspect kan worden gesteld dat de weerstandscapaciteit voldoende is.
Ontwikkelingen		De Omgevingswet is op 1 januari 2024 in werking getreden. Dit betekent dat het wettelijke basistakenpakket voor milieu groter is geworden. Daarnaast is er het energietoezicht, toezicht op werkgebonden mobiliteit en financiële zekerheidsstelling. Andere ontwikkelingen zijn het werven en opleiden van nieuw personeel; de evaluatie van het financieringsmodel en het invoeren van een nieuwe VTH-applicatie.

Rechtsvorm, naam en plaats		Gemeenschappelijke regeling Publieke Gezondheid & Zorg Groningen – Groningen
Openbaar belang		Namens de 10 Groninger gemeenten worden taken uitgevoerd op het gebied van collectieve preventie en publieke gezondheid voor alle inwoners van de provincie Groningen.
Bestuurlijk belang	Omschrijving bestuurlijk belang	Zitting in dagelijks en algemeen bestuur.
	Specificering	E. Offereins
Financieel belang	Omschrijving financieel belang	Bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling.
	Verwachte omvang per 01-01-2025	€ 2.106.485 (PG&Z) en € 453.947 (RIGG)
	Verwachte omvang per 31-12-2025	€ 2.106.485 (PG&Z) en € 453.947 (RIGG)
Eigen vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2025	€ 1.834.000
	Verwachte omvang per 31-12-2025	€ 1.871.000
Vreemd vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2025	€ 35.096.000
	Verwachte omvang per 31-12-2025	€ 35.096.000
Resultaat	Verwachte omvang 2025	-€ 159.000
Risico's		De tekorten in de GR PG&Z worden in principe naar rato verdeeld over de deelnemende gemeenten.
Rechtsvorm, naam en plaats		Gemeenschappelijke Regeling Wedeka Bedrijven - Stadskanaal
Openbaar belang		Sociale Werkvoorzieningsbedrijf van voormalige gemeente Menterwolde.
Bestuurlijk belang	Omschrijving bestuurlijk belang	Zitting in dagelijks en algemeen bestuur.
	Specificering	DB E. Offereins en AB E. Offereins
Financieel belang	Omschrijving financieel belang	Bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling.
	Verwachte omvang per 01-01-2025	€ 373.000
	Verwachte omvang per 31-12-2025	€ 373.000
Eigen vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2025	€ 7.740.000
	Verwachte omvang per 31-12-2025	€ 7.491.000
Vreemd vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2025	€ 9.083.000
	Verwachte omvang per 31-12-2025	€ 8.523.000
Resultaat	Verwachte omvang 2025	-€ 249.000
Risico's		Wedeka heeft een nieuw plan ontwikkeld om de structurele negatieve toekomstige resultaten te kunnen compenseren. De financiële impact van de herstructurering zijn in de meerjarenraming verwerkt en de meevallende tekorten zijn toegevoegd aan haar reserve.

Rechtsvorm, naam en plaats		Gemeenschappelijke Regeling Publiek Vervoer Groningen Drenthe
Openbaar belang		Uitvoeren contractmanagement en ontwikkeling en innovatie van publiek vervoer in Groningen en Drenthe.
Bestuurlijk belang	Omschrijving bestuurlijk belang	Geen zitting in bestuur.
	Specificering	Perceel Oost-Groningen wordt in het bestuur vertegenwoordigd door wethouder B. Wierenga van de gemeente Veendam.
Financieel belang	Omschrijving financieel belang	Bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling bedrijfsvoeringsorganisatie.
	Verwachte omvang per 01-01-2025	€ 71.026
	Verwachte omvang per 31-12-2025	€ 71.026
Eigen vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2025	€ 264.000
	Verwachte omvang per 31-12-2025	€ 266.000
Vreemd vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2025	€ 45.000
	Verwachte omvang per 31-12-2025	€ 45.000
Resultaat	Verwachte omvang 2025	€ 1.264
Risico's		De begroting is gebaseerd op personele inzet vanuit de deelnemende gemeenten bij de aanbesteding. Als gemeenten hun toezegging niet nakomen, zal de GR externen inhuren. Dat is duurder.

Openbaar lichaam

Rechtsvorm, naam en plaats		Openbaar Lichaam Eems Dollard Regio – Bad Nieuweschans
Openbaar belang		De regionale grensoverschrijdende samenwerking van haar deelnemers bevorderen, stimuleren, ondersteunen en coördineren op groot aantal gebieden.
Bestuurlijk belang	Omschrijving bestuurlijk belang	Lid van het algemeen bestuur.
	Specificering	Wethouders Hoesen-Spithorst en van der Burg zitten in het AB (EDR – raad).
Financieel belang	Omschrijving financieel belang	Bijdrage.
	Verwachte omvang per 01-01-2025	€ 9.074 (bij goedkeuring EDR raad in 2024 zal de bijdrage naar verwachting worden verhoogd naar € 9.074)
	Verwachte omvang per 31-12-2025	€ 9.074
Eigen vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2025	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2025	NB
Vreemd vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2025	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2025	NB
Resultaat	Verwachte omvang 2025	NB
Risico's		Er zijn geen risico's bekend die invloed hebben op de financiële positie van de gemeente.

BV & NV

Rechtsvorm, naam en plaats		N.V. Bank Nederlandse Gemeenten – Den Haag
Openbaar belang		BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang.
Bestuurlijk belang	Omschrijving bestuurlijk belang	Aandeelhouder. Zitting in de algemene vergadering van aandeelhouders.
	Specificering	M. Ploeger
Financieel belang	Omschrijving financieel belang	Aandelen.
	Verwachte omvang per 01-01-2025	89.973 aandelen.
	Verwachte omvang per 31-12-2025	89.973 aandelen.
Eigen vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2025	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2025	NB
Vreemd vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2025	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2025	NB
Resultaat	Verwachte omvang 2025	NB
Risico's		Er zijn geen risico's bekend die invloed hebben op de financiële positie van de gemeente.
Rechtsvorm, naam en plaats		N.V. Waterbedrijf Groningen - Groningen
Openbaar belang		Dat er 24/7 goed en betrouwbaar water uit de kraan komt.
Bestuurlijk belang	Omschrijving bestuurlijk belang	Aandeelhouder. Zitting in de algemene vergadering van aandeelhouders.
	Specificering	M. Ploeger
Financieel belang	Omschrijving financieel belang	Aandelen.
	Verwachte omvang per 01-01-2025	27 aandelen.
	Verwachte omvang per 31-12-2025	27 aandelen.
Eigen vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2025	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2025	NB
Vreemd vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2025	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2025	NB
Resultaat	Verwachte omvang 2025	NB
Risico's		Er zijn geen risico's bekend die invloed hebben op de financiële positie van de gemeente.

Rechtsvorm, naam en plaats		N.V. Enexis Holding - ‘s-Hertogenbosch
Openbaar belang		Altijd en overal in het voorzieningengebied van Enexis kunnen beschikken over elektriciteit en gas, tegen aanvaardbare aansluit- en transporttarieven en het kunnen aansluiten van duurzame opgewekte energie op het elektriciteitsnet.
Bestuurlijk belang	Omschrijving bestuurlijk belang	Aandeelhouder. Zitting in de algemene vergadering van aandeelhouders.
	Specificering	E. van der Burg
Financieel belang	Omschrijving financieel belang	Aandelen.
	Verwachte omvang per 01-01-2025	142.116 aandelen
	Verwachte omvang per 31-12-2025	142.116 aandelen
Eigen vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2025	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2025	NB
Vreemd vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2025	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2025	NB
Resultaat	Verwachte omvang 2025	NB
Risico's		Er zijn geen risico's bekend die invloed hebben op de financiële positie van de gemeente.
Rechtsvorm, naam en plaats		B.V. Publiek Belang Elektriciteitsproductie - ‘s-Hertogenbosch
Openbaar belang		PBE is belast met het afwikkelen van zaken die uit de verkoop Essent voortkomen: borging publiek belang kerncentrale Borssele.
Bestuurlijk belang	Omschrijving bestuurlijk belang	Aandeelhouder. Zitting in de algemene vergadering van aandeelhouders.
	Specificering	E. van der Burg
Financieel belang	Omschrijving financieel belang	Aandelen. Zie N.V. Enexis Holding.
	Verwachte omvang per 01-01-2025	-
	Verwachte omvang per 31-12-2025	-
Eigen vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2025	€ 0
	Verwachte omvang per 31-12-2025	€ 0
Vreemd vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2025	€ 0
	Verwachte omvang per 31-12-2025	€ 0
Resultaat	Verwachte omvang 2025	€ 0
Risico's		Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is relatief gering en beperkt tot de hoogte van het gestort aandelenkapitaal en het resterend werkkapitaal van deze vennootschap.

Rechtsvorm, naam en plaats		B.V. CSV Amsterdam - 's-Hertogenbosch
Openbaar belang		CSV Amsterdam is belast met het afwikkelen van zaken die uit de verkoop Essent voortkomen: eventuele schade- en garantieclaimprocedures te voeren.
Bestuurlijk belang	Omschrijving bestuurlijk belang	Aandeelhouder. Zitting in de algemene vergadering van aandeelhouders.
	Specificering	M. Ploeger
Financieel belang	Omschrijving financieel belang	Aandelen. Zie N.V. Enexis Holding.
	Verwachte omvang per 01-01-2025	-
	Verwachte omvang per 31-12-2025	-
Eigen vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2025	€ 484.349
	Verwachte omvang per 31-12-2025	€ 0
Vreemd vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2025	€ 6.500
	Verwachte omvang per 31-12-2025	€ 0
Resultaat	Verwachte omvang 2025	-€ 20.000
Risico's		Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is relatief gering en beperkt tot de hoogte van het gestort aandelenkapitaal en het resterend werkkapitaal van deze vennootschap.

Rechtsvorm, naam en plaats		B.V. Ontwikkelingsmaatschappij de Gouden Driehoek - Zuidbroek
Openbaar belang		Ontwikkeling bedrijventerrein.
Bestuurlijk belang	Omschrijving bestuurlijk belang	Aandeelhouder. Zitting in de algemene vergadering van aandeelhouders.
	Specificering	NB
Financieel belang	Omschrijving financieel belang	Aandelen.
	Verwachte omvang per 01-01-2025	40 aandelen.
	Verwachte omvang per 31-12-2025	40 aandelen.
Eigen vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2025	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2025	NB
Vreemd vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2025	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2025	NB
Resultaat	Verwachte omvang 2025	NB
Risico's		Er zijn geen risico's bekend die invloed hebben op de financiële positie van de gemeente.

Verenigingen

Rechtsvorm, naam en plaats		Vereniging Nederlandse Gemeenten – Den Haag
Openbaar belang		Haar leden collectief en individueel bijstaan bij de vervulling van hun bestuurstaken. Tevens afspraken maken met andere overheden over arbeidsvoorwaardenbeleid en arbeidsvoorwaardenovereenkomsten aangaan met werknemersorganisaties.
Bestuurlijk belang	Omschrijving bestuurlijk belang	Dagelijks bestuur en algemeen bestuur worden gekozen door de aangesloten gemeenten.
	Specificering	Gemeenten hebben geen directe zitting in algemeen bestuur of dagelijks bestuur. Wethouder van den Burg heeft zitting in DB.
Financieel belang	Omschrijving financieel belang	Bijdrage aan de vereniging.
	Verwachte omvang per 01-01-2025	€ 105.568
	Verwachte omvang per 31-12-2025	€ 105.568
Eigen vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2025	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2025	NB
Vreemd vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2025	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2025	NB
Resultaat	Verwachte omvang 2025	NB
Risico's		Er zijn geen risico's bekend die invloed hebben op de financiële positie van de gemeente.
Rechtsvorm, naam en plaats		Vereniging Groninger Gemeenten – Ten Boer
Openbaar belang		Haar leden collectief en individueel bijstaan bij de vervulling van hun bestuurstaken.
Bestuurlijk belang	Omschrijving bestuurlijk belang	Zitting in dagelijks en algemeen bestuur (Algemene Leden Vergadering).
	Specificering	E. van der Burg
Financieel belang	Omschrijving financieel belang	Bijdrage aan de vereniging.
	Verwachte omvang per 01-01-2025	€ 60.819
	Verwachte omvang per 31-12-2025	€ 60.819
Eigen vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2025	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2025	NB
Vreemd vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2025	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2025	NB
Resultaat	Verwachte omvang 2025	NB
Risico's		Er zijn geen risico's bekend die invloed hebben op de financiële positie van de gemeente.

Stichtingen

Rechtsvorm, naam en plaats		Stichting Exploitatie Maatschappij Golfbaan Duurswold - Steendam
Openbaar belang		Het stimuleren van de vrijetijdseconomie door het mogelijk maken van de initiele aanleg, het exploiteren en onderhouden van een golfbaan te Steendam.
Bestuurlijk belang	Omschrijving bestuurlijk belang	Het realiseren en borgen van het openbaar belang.
	Specificering	M. Ploeger
Financieel belang	Omschrijving financieel belang	Garantstelling voor lening van de stichting bij de BNG.
	Verwachte omvang per 01-01-2025	€ 1.775.000
	Verwachte omvang per 31-12-2025	€ 1.775.000
Eigen vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2025	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2025	NB
Vreemd vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2025	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2025	NB
Resultaat	Verwachte omvang 2025	-€ 12.650
Risico's		Sinds 2019 staat de gemeente garant voor een lening van € 1.775.000. De garantstelling is in mei 2024 verlengd tot mei 2025. De Stichting is voornemens in het najaar 2024 te komen met een plan voor herfinanciering van de lening per 2025, waarbij tevens een periodieke aflossing is voorzien.

Overig

Rechtsvorm, naam en plaats		Vrijwillige samenwerking Regio Groningen-Assen 2030 – Groningen
Openbaar belang		De regio Groningen-Assen kent drie speerpunten: het economisch kerngebied verder ontwikkelen, de interne samenhang verbeteren onder meer door een verbeterde bereikbaarheid (met o.a. P&R's en fietsroutes Plus) en de kwaliteit van stad en land behouden en versterken.
Bestuurlijk belang	Omschrijving bestuurlijk belang	Zitting in dagelijks bestuur en stuurgroep. In de stuurgroep zitten ook de provincies Drenthe en Groningen en de gemeenten Groningen, Het Hogeland, Midden-Groningen, Westerkwartier, Assen, Noordenveld en Tynaarlo.
	Specificering	E. van der Burg
Financieel belang	Omschrijving financieel belang	Bijdrage.
	Verwachte omvang per 01-01-2025	Bijdrage vastgesteld tot en met 2025 (vaste jaarlijkse bijdrage).Bijdrage voor Midden-Groningen is € 416.402.
	Verwachte omvang per 31-12-2025	Bijdrage vastgesteld tot en met 2025 (vaste jaarlijkse bijdrage).Bijdrage voor Midden-Groningen is € 416.402.
Eigen vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2025	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2025	NB
Vreemd vermogen	Verwachte omvang per 01-01-2025	NB
	Verwachte omvang per 31-12-2025	NB
Resultaat	Verwachte omvang 2025	-€ 2.525.373
Risico's		Er zijn geen risico's bekend die invloed hebben op de financiele positie van de gemeente.
Ontwikkelingen		In januari 2019 heeft de gemeente Groningen een Woondeal gesloten met de minister van Binnenlandse Zaken (BZK). Deze Woondeal is verder uitgewerkt in de Verstedelijkingsagenda voor het hele grondgebied van Regio Groningen-Assen (RGA). Aansluitend op de rijksopgave voor de woningbouw is deze medio 2022 met het Rijk besproken. Aansluitend is de RGA aangewezen als NOVEX gebied. Dit staat voor Nationale Omgevingsvisie Extra. In deze gebieden werken Rijk en regio samen aan diverse opgaven. Er zijn inmiddels zestien gebieden in Nederland aangewezen. De 'Verstedelijkingsagenda RGA' is afgelopen jaar omgezet in het 'Ontwikkelpaspectief NOVEX-gebied Regio Groningen-Assen'. Dit vormt nu het kader voor een investeringsagenda van de RGA voor het NOVEX gebied. Hierbij vormt de woningopgave het vliegwiel voor ook de ontwikkelingen in de arbeidsmarkt, voor bedrijventerreinen en de mobiliteitsopgaven voor verkeer en vervoer binnen en buiten de regio. Daarmee verbindt de regio zich met het Rijk en maakt mogelijk kans op Brussels geld. Tot 2040 moeten in de stad én in de omliggende regio minimaal 35.000 woningen gebouwd worden. In november 2019 is in het Bestuurlijk Overleg tussen Rijk en RGA besloten dat: • De Investeringsagenda geldt voor de hele RGA, met waar nodig oog voor werklocaties daarbuiten. • Er wordt gezamenlijk als overheden (gemeenten, provincies en Rijk) gewerkt aan de Investeringsagenda. • De strategie wordt opgesteld voor de periode 2020 –2040. • De strategie onderzoekt effecten van verstedelijking op het hele domein van de fysieke leefomgeving, met focus daarbinnen op de relaties tussen mobiliteit, werken, ruimtelijke kwaliteit, groen, leefbaarheid, etc. Midden-Groningen heeft aan de uitwerking van de strategie actief meegewerkt om daarmee de kansen te vergroten om onze vastgestelde beleidsdoelstellingen op het terrein van wonen te verwezenlijken. Daarnaast kan de verstedelijkingsopgave er ook toe leiden dat er voor werk/bedrijventerreinen en mobiliteit positieve impulsen ontstaan.

``

3.7 Paragraaf Grondbeleid

Inleiding Grondbeleid

De paragraaf grondbeleid geeft de visie op het grondbeleid weer en inzicht in de realisatie van de bestuurlijke doelstellingen. Het gemeentelijk grondbeleid is opgenomen in de Nota Duurzaam Grondbeleid 2019-2024. Deze zal begin 2025 geactualiseerd zijn. De nota stelt de kaders en het mandaat van het college vast. De basis voor het grondbeleid is de Woonvisie die door uw raad is vastgesteld. Volgens deze visie zijn meer woonvormen en ingrepen in de fysieke leefomgeving nodig om de woonkwaliteit te verbeteren.

Herziening grondexploitaties

Alle lopende grondexploitaties (bouwgronden in exploitatie) worden jaarlijks geactualiseerd in de Meerjaren Prognose Grondexploitaties (MPG). De begroting 2025-2028 is gebaseerd op de MPG 2024 die in juli 2024 door uw raad is vastgesteld.

Winst en verlies

Het beheersen van de financiën rondom grondexploitaties is geregeld in het BBV. Volgens deze voorschriften moet een verwacht verlies worden opgevangen door het treffen van een voorziening. Winsten worden genomen naar rato van de voortgang van de exploitatie. Uit de reserve grondexploitaties worden deze verliesvoorzieningen gedekt. De reserve wordt gevoed met de winstnemingen.

Grondexploitaties

IJsbaan – Sappemeer
De IJsbaanlocatie is een nieuwbouwproject in Sappemeer. In 2023 zijn de laatste kavels verkocht. Het laatste deel van de wijk wordt in 2024 en 2025 woonrijp gemaakt omdat hier niet meer gebouwd wordt. Dit betreft de aanleg van groen, parkeerplaatsen, voetpaden en een speeltuin en de aansluiting met de Noorderstraat. Eind 2025 zal de grondexploitatie zijn afgesloten.

Stadshart Hoogezand
Sinds eind jaren ‘90 wordt gewerkt aan het bouwen en afronden van het stadshart van Hoogezand. De nadruk lag in eerste jaren op het zuidelijk deel rondom winkelcentrum De Hooge Meeren. In 2017 is besloten het noordelijk deel van het stadshart programmatisch aan te pakken. In dat gebied zijn lege plekken ontstaan en er staan panden die slecht onderhouden zijn. Het ziet er verpauperd uit en dat draagt niet bij aan de leefbaarheid in dat deel van Hoogezand. De Kerkstraat en omgeving is ook de toegang tot het Stadshart. Als we die toegang verbeteren wordt het Stadshart aantrekkelijker. Hiervoor is een beeldkwaliteitsplan gemaakt en zijn partners gevonden die samen met de gemeente de uitvoering van dit plan op willen pakken. Eind 2017 zijn de Gemeente en Geveke daartoe een samenwerking aangegaan. Dit is vastgelegd in samenwerkingsovereenkomst (SOK). In deze overeenkomst is vastgelegd om het gebied samen stapsgewijs te ontwikkelen met gelijkwaardige verantwoordelijkheid en samen even risicodragend. De planonderdelen ten zuiden van het spoor zijn inmiddels grotendeels ingevuld als aantrekkelijke en gewilde woonmilieus en de openbare ruimte is opgewaardeerd.
We verwachten in vlek 9 te kunnen starten met de bouw van 15 sociale huurappartementen. Hiernaast voorzien we een herijking van het totale programma waarin voornamelijk vlek 3 een nieuwe

invulling krijgt. Dit heeft ook gevolgen voor de bijbehorende grondexploitatie. Deze herijking wordt in 2024 of 2025 aan uw raad ter besluitvorming aangeboden.

De Vosholen fase 2 deelplan 1
De Vosholen fase 2 betreft het gehele gebied tussen Vosholen fase 1 en de Kleinemeersterstraat te Sappemeer. Deelplan 1 is het westelijk deel van het plangebied gelegen tussen Vosholen fase 1 en de Croonhoven. Deelplan 1 heeft al een woonbestemming en bevat twee stroken gronden: fase 1 en fase 2. De grondexploitatie die in 2021 is vastgesteld biedt ruimte voor de ontwikkeling van 34 woningen. De grondexploitatie sluit met een positief saldo. De gronden zijn al bouwrijp gemaakt en fase 1 is verkocht en de woningen zijn opgeleverd. De verwachting is dat de resterende gronden (2e fase) eind 2024 verkocht zullen zijn. Fase 1 zal na de bouwvak 2024 woonrijp gemaakt worden, wanneer de 2e fase volledig ontwikkeld is zal deze ook woonrijp worden gemaakt. Nadat een gedeelte woonrijp gemaakt is, zal het overgedragen worden aan BOR.

De Vosholen fase 2 deelplan 2
Deelplan 2 is het oostelijk deel gelegen tussen de Croonhoven en de Kleinemeersterstraat. De locatie is grotendeels in eigendom van de gemeente. Het bestemmingsplan is in februari 2024 onherroepelijk geworden. De grondexploitatie is in december 2022 vastgesteld en is gestart per 1 januari 2023. In 2024 zal de 1e fase bouwrijp worden gemaakt. Naar verwachting zullen hier begin 2025 de eerste woningen gefaseerd ontwikkeld worden. Voor de grondexploitatie is in 2024 een Woningbouw Impuls Subsidie ontvangen welke dekking geeft op het financieel tekort.

Tolweg – Muntendam
Aan de zuidzijde van Muntendam is de uitleglocatie Tolweg in ontwikkeling. Het gebied bevindt zich tussen de Tolweg, de Bovenweg, de OBS Burg. Verkruisen en het gebied Tussen de Venen. Het plan is ontsloten via de Bovenweg en heeft aan de west- en zuidzijde een groengebied welke grenst aan het exploitatiegebied. De Tolweg betreft alleen woningbouw in een redelijk ruim opgezet plan met veel groen. De woningbouw wordt zowel projectmatig als particulier ontwikkeld. Het programma bestaat uit twee-onder-één-kappers en vrijstaande woningen. In fase 2, gebied 2, zal de openbare ruimte volledig worden aangelegd. Voor dit deel van fase 2 is een bestemmingsplan vastgesteld. Ook wordt een bestemmingsplanwijziging gemaakt op een deel van de eerste fase. Deze maakt het mogelijk om flexibel te verkavelen in het laatste deel van Fase 1. De planning is dat beide bestemmingsplannen in 2025 zijn afgerond. De looptijd van de grondexploitatie is tot en met 2026. In fase 2 worden 28 wooneenheden gerealiseerd voor zowel particuliere als projectmatige ontwikkeling.

Verlengde Veenlaan – Slochteren
Aan de westzijde van Slochteren is de uitbreidingslocatie Verlengde Veenlaan in ontwikkeling. Het gebied bevindt zich ten westen van de provinciale weg N387 ter hoogte van Slochteren. Aan beide zijden van de bestaande weg Verlengde Veenlaan is plaats voor verschillende soorten woningen op flexibele kavels. Op basis van gesprekken met de bewonersgroep en de gemeente is een voorstel opgesteld voor de inpassing van nieuwe kavels. Met dit voorstel is ook de impact op het landschap getoetst. Er is een gezamenlijk gedragen concept beeldkwaliteitsplan opgesteld. Naar aanleiding van de gepleegde participatie is het bestemmingsplan gewijzigd en in 2023 vastgesteld. Het plan biedt ruimte voor in totaal 23 woningen welke in 2 fasen gerealiseerd wordt. Op de 1e fase bevinden zich 13 kavels waarvan 11 zijn verkocht en bebouwd, de overige 2 kavels zijn nog onder optie. Voor het einde van 2024 is de gehele 1e fase woonrijp gemaakt en kan het overgedragen worden aan BOR als zijnde te onderhouden areaal.
Op de 2e fase bevinden zich 10 kavels welke begin 2024 bouwrijp zijn gemaakt voor woningbouw. Na de zomervakantie worden deze kavels met een loting aangeboden aan de particuliere markt. Voor 2025 is de verwachting dat al deze woningen onder optie zijn genomen en een deel in ontwikkeling is.

Graauwedijk – Overschild
Aan de oostzijde van Overschild is een kleine uitbreidingslocatie voorzien. Het gaat om een plan voor 4 woningen waarvan 3 woningen nu kunnen worden gerealiseerd. De verkoop van de kavel voor de vierde woning kan pas plaatsvinden als de toegangsweg naar de tijdelijke huisvesting opgeheven wordt. De extra bouwruimte is in eerste instantie bedoeld ter ondersteuning van het versterkingsprogramma voor Overschild. Deze is nodig vanwege de gevolgen die de jarenlange gaswinning heeft op de veiligheid van de huizen in het dorp.

Rengerspark – Kolham
Dit bedrijventerrein is in 2018 overgenomen uit een samenwerking met de gemeente Groningen. In 2024 is een optie van ruim 4,5 hectare teruggegeven aan de gemeente. Deze gronden worden herverkaveld en vanaf 2024 opnieuw in de markt gezet.

Drevenhof – Hoogezand
Project de Drevenhof in Hoogezand bestaat uit 12 levensloopbestendige woningen, te realiseren onder collectief particulier opdrachtgeverschap (CPO). De kavels zijn in 2023 verkocht aan de CPO en de bouw van de woningen is gestart. We verwachten dat de woningen in 2024 zijn gebouwd. Daarna zal de gemeente het gedeelte van het plan dat openbaar gebied blijft, gaan inrichten en beheren.

Werfkade – Hoogezand
Dit betreft de hoek van de Werfkade en de Sluiskade in Hoogezand (Martenshoek). Het is een braakliggend terrein dat in eigendom is van de gemeente. Ontwikkelende partijen zijn via een prijsvraag uitgenodigd om een plan in te dienen voor de locatie. De prijsvraag loopt tot 1 september 2024. De gemeente zal vervolgens de winnaar bekend maken zodat kan worden gestart met de realisatie van de plannen. De grondexploitatie voor de Werfkade is eind 2023 vastgesteld.

Vrijkomende Locaties
Na de vaststelling van het Plan van Aanpak Vrijkomende Locaties, inclusief bijbehorende deelexploitaties, is het Programma in 2024 ingericht en is gestart met de voorbereidingen van de locaties in fase 1 ten behoeve van woningbouw. In het programma staat een gebiedsgerichte participatieve aanpak centraal. Voor de fase 1 locaties zijn ideeën, zorgen en aandachtspunten opgehaald als input voor de kaders voor herontwikkeling. Deze kaders worden omgezet in (ontwerp) omgevingsplannen en kavelpaspoorten. Afhankelijk van de voortgang van deze producten per locatie worden nieuwe participatieavonden georganiseerd. Voor de locatie Waterman is een koopovereenkomst afgesloten en start in het najaar 2024 de bouw. Oplevering wordt verwacht medio 2025. Voor twee locaties, Kolham en Slochteren, zullen zelfbouwkavels in de verkoop gaan. Voor vijf locaties wordt een tender, selectie van een marktpartij, georganiseerd. De verwachting is dat medio 2025 voor deze locaties verschillende koopovereenkomsten zijn afgesloten. Voor drie andere locaties wordt momenteel afgewogen welke strategie zal worden gehanteerd. Het Programma draagt bij aan de woningbouwopgave van de gemeente.

Herstructurering Hoogezand Noord
In april 2024 is een grondexploitatie vastgesteld voor fase 1.1 en een deel van fase 1.2 van Hoogezand Noord (Zeeheldenbuurt West, de bedrijvenzone langs het Winschoterdiep tussen Kerkstraat en Rembrandtlaan en herinrichtingsmaatregelen in het park). De hoofdopgave is het aantrekkelijk maken van de entree van Hoogezand vanaf de A7 en de Kerkstraat door de aanpak van de bedrijvenzone langs het Winschoterdiep en de herstructurering van de bestaande woningvoorraad in de Zeeheldenbuurt en dat wat daar in samenhang voor nodig is in de openbare ruimte. Al eerder, in 2023, is het voornemen in een structuurvisie (Omgevingsvisie) vastgelegd om te komen tot een transformatie van bedrijven naar wonen, werken en recreëren voor de zone aan het Winschoterdiep. Inmiddels hebben we een drietal locaties verworven met het oog op de geplande herstructurering. Voor de sloop-nieuwbouw van sociale huurwoningen in Zeeheldenbuurt West werken we met de woningcorporaties Groninger Huis en Lefier aan een samenwerkingsovereenkomst (SOK). In een ambitiedocument worden de ambities voor dit gebied vastgelegd en bereiden we samen met de corporaties een tender voor.
Nadat twee eerdere NPG aanvragen zijn toegekend, is in 2024 een 3e aanvraag voor NPG middelen gedaan. Ook zijn er middelen uit het Mobiliteitsfonds toegekend voor een geluidsvoorziening (A7) en heeft een deel van de toegekende bijdrage van het Volkshuisvestingsfonds voor verduurzaming van particuliere woningen betrekking op Hoogezand Noord. In de 2e helft van 2024 en 2025 voorzien we de procedure voor een omgevingsplan Zeeheldenbuurt West en civieltechnische voorbereidingen, de vaststelling van een samenwerkingsovereenkomst tussen gemeente en corporaties en de selectie van een marktpartij voor de nieuwbouwopgave in de Zeeheldenbuurt West (incl. Van Spilbergenkade). In het park wordt een Cruyff Court aangelegd.

Financieel

In onderstaande tabel is een financieel overzicht van de lopende grondexploitaties van de gemeente Midden-Groningen opgenomen op basis van de prognoses uit de MPG 2024.
Het totaalsaldo van de bouwgronden in exploitatie neemt af van € 8,1 miljoen naar -/- € 5.1 miljoen eind 2028. Dit komt voornamelijk door grondverkopen op Rengerspark, Tolweg, De Vosholen fase 2 deelplan 1, Verlengde Veenlaan en Vrijkomende locaties. Daarnaast worden in deze periode de

volgende grondexploitaties afgerond: Stadshart Hoogezand, IJsbaan, De Vosholen deelplan 1, Graauwedijk Overschild, Werfkade Martenshoek en Drevenhof.

Boekwaardenverloop Bouwgronden in Exploitatie

Overzicht complexen

Complex	Begin 2025	Kosten 2025	Opbr. 2025	Eind 2025	Eind 2026	Eind 2027	Eind 2028	Eindwaarde
Stadshart Hoogezand	134	3.326	2.995	465	0	0	0	465
Ijsbaan	4.361	149	0	4.509	0	0	0	4.509
Tolweg	-1.097	114	795	-1.777	-2.449	-2.327	-2.243	-2.243
Verlengde Veenlaan	3.059	204	301	2.963	2.827	2.696	2.554	2.554
Rengerspark	-2.480	432	2.635	-4.683	-6.454	-6.087	-5.725	-5.725
De Vosholen fase 2 dp1	405	231	1.432	-796	-574	0	0	-574
De Vosholen fase 2 dp2	2.364	885	1.620	1.629	899	615	-6	610
Graauwedijk Overschild	126	0	130	-3	0	0	0	0
Drevenhof	-189	17	0	-172	0	0	0	-172
Werfkade Martenshoek	-146	148	0	2	0	0	0	2
Vrijkomende locaties	1.644	728	3.080	-709	264	-892	276	-432
Totaal bouwgrond in exploitatie	8.181	6.234	12.988	1.428	-5.487	-5.995	-5.144	-1.006

Bedragen x € 1.000

Grondexploitatie

Voor de verliesgevende grondexploitaties IJsbaan, Verlengde Veenlaan, Stadshart Hoogezand, De Vosholen fase 2 deelplan 2 en tien deelgebieden binnen de vrijkomende locaties zijn verliesvoorzieningen getroffen. Tegenover het verwachte tekort van deze drie grondexploitaties staat een voorziening van € 10,0 miljoen per 1-1-2025. Dit is incl. 2% indexering ten opzichte van 1-1-2024. De gehanteerde bedragen zijn op basis van contante waarde. De waarde van de voorzieningen kan mogelijk wijzigen op basis van de uitkomsten van de MPG 2025.
Voor dekking van saneringskosten in het stadshart van Hoogezand is een voorziening van € 361.000 beschikbaar. Dit is geen verliesvoorziening omdat de saneringen financieel geen onderdeel zijn van de grondexploitatie Stadshart Hoogezand. Toevoegingen en onttrekkingen worden verrekend met de bestemmingsreserve grondexploitaties.

Voorzieningen t.b.v. grondexploitaties

Grondexploitatie	stand per 1-1-2025
IJsbaan	4.528
Verlengde Veenlaan	2.533
Stadshart Hoogezand	405
De Vosholen II deelplan 2	638
Vrijkomende Locaties	1.560
Sanering Stadshart Hz.	361
Totaal	**10.025**

Bedragen x € 1.000

Overige complexen (geen onderdeel van bouwgronden in exploitatie)

Centrumplan Muntendam
De plannen en uitgangspunten die in samenspraak met het dorp zijn opgesteld worden verder uitgewerkt in de ontwerpfase. Hiervoor wordt een ontwerpteam met externe adviseurs samengesteld. Dit is volgens de planning en stappenplan welke met de Raad is gedeeld. Voor de ontwikkeling van woningen is een intentieovereenkomst met Brands Bouw en ontwikkeling getekend, de komende periode werken we aan de invulling van een verdere samenwerking. Daarnaast heeft een initiatiefnemer voor een zorgbuurthuis en de ontwikkeling van zorggeschikte woningen boven het dorpshuis zich gemeld, hiermee verkennen we de mogelijkheden voor zowel het dorpshuis als herontwikkeling van het voormalige gemeentehuis. Met de huisartsen wordt een quickscan uitgevoerd in hoeverre de verhuizing naar het voormalige gemeentehuis voor zowel gemeente als huisartsen

doelmatig is. Hierbij heeft de gemeente een faciliterende rol. Met juridische en notariële ondersteuning wordt gewerkt aan duidelijkheid over het beklemrecht wat rust op het voormalige gemeentehuis. De plannen die samen met het dorp tot stand zijn gekomen passen vooralsnog binnen de financiële kaders zoals vastgesteld.

Harkstede
Een toekomstvisie voor Harkstede en omgeving is in de maak in nauwe samenwerking met de omgeving en stakeholders. De verwachting is dat na de besluitvorming over de toekomstvisie een verdere samenwerking met de gemeente Groningen/Meerstad wordt opgezet voor het uitwerken van de deelopgave/deelproject “Aansluiting Meerstad met het dorp Harkstede”. Ook zullen eerste stappen worden gezet met de woningbouwopgave in Harkstede voortvloeiend uit de regionale woningbouwafspraken.

Onderbouwing van de geraamde winstnemingen

Het BBV schrijft de methode van winstnemen voor, namelijk de POC-methode (Percentage of Completion). Dit betekent in het kort dat voor winstgevende grondexploitaties een ‘zekere’ winst genomen moet worden op basis van de financiële voortgang van het project (% gerealiseerde kosten * % gerealiseerde opbrengsten * geraamde winst). De in het verleden eventueel al genomen winsten worden van de berekende ‘zekere’ winst afgetrokken. Ook voorziene risico’s kunnen van dit resultaat worden afgetrokken, mits deze goed zijn onderbouwd. Op basis van de POC-methode is de verwachting voor 2025 dat voor de grondexploitaties Tolweg, Rengerspark, De Vosholen fase 2 deelplan 1, Drevenhof en voor enkele deelgebieden binnen de vrijkomende locaties totaal € 2.553.000 winst kan worden genomen. De winsten worden gestort in de bestemmingsreserve grondexploitaties. De grondexploitatie Drevenhof is eind 2025 gereed. De Vosholen fase 2 deelplan 1 eind 2026 en Tolweg en Rengerspark eind 2028. De grondexploitatie Vrijkomende locaties loopt nog door tot en met 2032. De weergegeven bedragen zijn gebaseerd op de MPG 2024 en op contante waarde.

Jaarlijks te nemen winst

Grondexploitatie	t/m 2024	2025	2026	2027	2028	totaal
Tolweg	1.645	238	248	57	38	2.226
Rengerspark	2.914	1.193	1.059	291	298	5.755
De Vosholen fase 2 deelplan1	139	333	103	0	0	575
Drevenhof	164	6	0	0	0	170
Vrijkomende Locaties	0	783	446	429	155	1.813
Totaal	**4.862**	**2.553**	**1.856**	**777**	**492**	**10.539**

Bedragen x € 1.000

Risico's

Binnen de Meerjaren Prognose Grondexploitaties (MPG) worden de financiële effecten van de risico’s in de grondexploitaties in beeld gebracht. De hoogte van de becijferde risico’s is opgenomen in de Paragraaf Weerstandsvermogen & Risicobeheersing.

3.8 Paragraaf Bestuur

Inleiding bestuur

Deze paragraaf beschrijft relevante ontwikkelingen in de uitvoering van het lokaal bestuur. Daarbij gaat het om het samenspel tussen samenleving, raad, college en organisatie. Hoe werken we samen aan de kwaliteit van de lokale gemeenschap, vanuit de verschillende rollen en verantwoordelijkheden?

Interactieve beleidsvorming

Gemeente en samenleving

De samenleving verwacht tegenwoordig iets anders van een overheid dan ruim 10 jaren geleden. De inwoners zijn zelfbewuster geworden. Zij gaan niet blindelings uit van het informatiemonopolie van de overheid en reageren overwegend vanuit beleving en intuïtie. Het vertrouwen is lager geworden. De raad van Midden-Groningen wil een betrouwbare en toegankelijke partner zijn en de Midden-Groningse samenleving ruimte geven om invloed uit te oefenen. Daarvoor ontwikkelen we nieuwe vormen van betrokkenheid waarbij we alle Midden-Groningers van harte uitnodigingen daaraan deel te nemen. Wij zijn een raad die op een transparante en open manier zijn taken uitoefent en besluiten neemt. Daarbij hebben we oog voor de diverse belangen die spelen. Wij leggen aan de samenleving verantwoording af over de belangenafweging die wordt gemaakt bij besluitvorming.

Raadsakkoord 2022-2026

In maart 2022 waren er gemeenteraadsverkiezingen en is er een nieuwe raad gekozen. De nieuwe raad wil zich graag sterker en meer zichtbaar laten zien richting de samenleving. Wij willen als raad meer in verbinding staan met de inwoners, om te werken aan het verbeteren van het vertrouwen van de inwoners van Midden-Groningen in onze gemeente. Daarom heeft de raad in juli 2022 het eerste raadsakkoord van Midden-Groningen vastgesteld met als titel: Raadsakkoord Middenin Midden-Groningen 2022-2026.

De volgende thema’s zijn gekozen:

1. Armoede, omdat de raad zich grote zorgen maakt over de groeiende groep in de samenleving die onder de armoedegrens leven.
2. Jeugdzorg, omdat de raad wil dat alle jongeren goed kunnen opgroeien in Midden-Groningen en dat ze de kans hebben om zich te ontwikkelen.
3. Energietransitie en duurzaamheid, omdat de raad wil weten in hoeverre inwoners van Midden-Groningen hierdoor worden geraakt en hierop dan actie te nemen.
4. Beschikbaarheid en betaalbaarheid van woningen, omdat de raad wil inzetten op de beschikbaarheid en de betaalbaarheid van woningen voor diverse doelgroepen als starters, jongeren, ouderen etc.

Raadswerkprogramma
De bovengenoemde thema’s zijn vervolgens uitgewerkt in een meer gedetailleerd raadswerkprogramma. Als we naar de vier thema’s kijken zien we een duidelijke rode draad: de sociale gevolgen van de verschillende problemen voor de verschillende doelgroepen zijn in veel gevallen vergelijkbaar. Hoe houd ik een dak boven mijn hoofd? Hoe zorg ik voor mijn kinderen? De raad wil dat de gekozen oplossingen elkaar niet bijten, maar juist aanvullen. Daarom worden de thema’s in samenhang bekeken en aangepakt.
Om die reden is een integrale benadering gericht op het verbeteren van leefbaarheid en kansengelijkheid opgenomen als extra thema in het raadswerkprogramma. Binnen de thema’s kunnen er nog steeds verschillen van mening zijn over de manier waarop de problemen opgelost moeten worden. Daarover gaan de partijen met elkaar in debat. Inmiddels zijn voor de thema’s wonen, integrale aanpak, armoede en energie en duurzaamheid bestuursopdrachten vastgesteld. Het college is nu aan zet om voor de verschillende bestuursopdrachten te komen met een plan van aanpak. Het thema jeugd wordt in het najaar van 2024 opgepakt en in 2025 verder uitgerold.
Passende vergadercultuur voor de raad
In Midden-Groningen vergadert de raad volgens het zogenaamde BOB-model. Een driedeling waarbij eerst beeldvormend informatie wordt opgehaald, vervolgens in de Op de heidagen zal aan de vergadercultuur worden gewerkt om de raad de komende jaren verder door te ontwikkelen. Dit met de focus op de verbinding met de samenleving.
In januari 2024 is een nieuw vergaderrooster uitgerold met alle vergadermomenten op de donderdag, waarbij twee keer per maand een hele donderdagmiddag wordt ingeroosterd voor vergaderingen en bijeenkomsten voor de raad. Het doel is om het aantal avonden voor de raad te beperken en hiermee de raadsleden te ontlasten. Begin 2025 zal dit vergaderrooster worden geëvalueerd, waarna het vervolg kan worden bepaald.

In gesprek met de samenleving

De raad van Midden-Groningen wil graag op meerdere manieren in contact komen met de samenleving en de inwoners. Daarom wordt er elk kwartaal een dorps- of wijkbezoek georganiseerd. Doel van deze bezoeken is om de raad kennis te laten maken met inwonersinitiatieven en van de inwoners te horen waar ze trots op zijn en wat nog beter zou kunnen in hun woonomgeving.

Nieuw was in 2024 het instrument ‘Praat met de Raad’, waarbij inwoners zich laagdrempelig kunnen aanmelden met een onderwerp waarover zij zelf graag met de raad in gesprek willen. Hiervan is in 2024 al veel gebruik gemaakt. ‘Praat met de Raad’ zal in 2025 worden geëvalueerd om te kijken in hoeverre dit voorziet in een behoefte en of hierin verbetermogelijkheden zijn. Ook melden zich regelmatig inwoners aan als Gast van de Raad. Zij krijgen dan voorafgaand aan een raadsvergadering onder het genot van een maaltijd een presentatie van twee raadsleden over de gemeenteraad, kunnen kennismaken met de burgemeester en griffier en wonen vervolgens de raadsvergadering bij.

Verder worden er jaarlijks een kinderraad (Raad van de Toekomst) en een kinderburgemeester benoemd, die worden geworven uit kinderen in groep 8 van basisscholen in de gemeente. Doel hiervan is om kinderen al vroeg mee te nemen in het belang van de lokale democratie en hun mening te horen over onderwerpen die zij belangrijk vinden.

De raad gaat ook regelmatig op bezoek bij bedrijven en organisaties in de gemeente, bijvoorbeeld tijdens de jaarlijkse raadsexcursie. Ook worden er beeldvormende bijeenkomsten over bepaalde onderwerpen georganiseerd in onder meer dorps- en buurthuizen.

Om inwoners zo goed mogelijk te informeren over wat de raad voor hen kan betekenen en wie de raadsleden zijn, wordt hier op verschillende manieren over gecommuniceerd. Zo is de raad actief op sociale media en verschijnen er wekelijks publicaties op de gemeentepagina in De Regiokrant. Voor deze raadsperiode is een strategisch communicatieplan opgesteld met daarin de doelen en concrete acties om de bekendheid van de raadsleden en de rol van de raad de komende tijd verder te vergroten.

Met al deze instrumenten krijgen diverse groepen inwoners de kans om laagdrempelig kennis te maken met de raadsleden, te leren over het werk van de gemeenteraad en mee te denken en doen in het lokale bestuur.

Rekenkamer Midden-Groningen

De Rekenkamer heeft als taak het onderzoeken van de doelmatigheid, de doeltreffendheid en de rechtmatigheid van het gevoerde bestuur. Hiermee is de Rekenkamer een belangrijk instrument voor de controlerende taak van de raad. De Rekenkamer onderzoekt daarvoor of beleid van de gemeente goed werkt en of het geld op de juiste manier wordt ingezet. Hierover wordt de raad geïnformeerd, waarbij ook wordt aangegeven wat beter zou kunnen. Zo is de raad beter in staat het gemeentebestuur te controleren en nieuw beleid te bedenken. De Rekenkamer bestaat uit een externe voorzitter en twee externe leden en wordt ondersteund door een ambtelijk secretaris. Jaarlijks levert de Rekenkamer minimaal drie onderzoekrapporten op die in de raadscommissie en raad worden besproken. De onderwerpen worden in afstemming met de auditcommissie vanuit de raad gekozen. In het laatste kwartaal van 2024 wordt het onderzoeksprogramma voor 2025 vastgesteld.

3.9 Paragraaf Wet open overheid (Woo)

De Wet Open Overheid (hierna Woo genoemd) is ingegaan per 1 mei 2022. Het doel van de Wet open overheid (Woo) is:

- Een transparanter en actief openbaar makende overheid;
- Het dienen van het belang van openbaarheid.
- Publieke informatie openbaar maken.

Dit versterkt de democratische rechtsstaat, de burger, het bestuur en de economische ontwikkeling. Bij de invoering van de WOO gaat het om 3 grote veranderingen t.o.v. de oude WOB (Wet Openbaarheid Bestuur):

1. De maximale doorlooptijd van WOO-verzoeken t.o.v. WOB-verzoeken is verkort van 4 weken met 4 weken verlenging (totaal 8 weken) naar 4 weken met 2 weken verlenging (totaal 6 weken).
Dit vraagt extra aandacht om ervoor ter zorgen dat de teams die de WOO-vragen moeten beantwoorden dit binnen de wettelijke termijn van maximaal 6 weken doen. Dit wordt door de projectgroep gemonitord.

2. Het actief openbaar maken van 11 informatiecategorieën op een landelijk platform d.m.v. een verwijsindex:
- Bereikbaarheidsgegevens van de organisatie;
- Vergaderstukken raad;
- Convenanten;
- WOO-verzoeken;
- Bestuursstukken (college van B&W);
- Wet- en regelgeving;
- Adviezen van adviescolleges;
- Jaarplannen en -verslagen;
- Onderzoeken;
- Beschikkingen;
- Klachten.

De 11 categorieën moeten in een periode van 5 jaar actief openbaar gemaakt worden. De centrale overheid heeft aanvankelijk in 2023 de eerste 4 categorieën van de 11 aangewezen om deze vanaf 2024 te realiseren.

Medio 2024 is bekend geworden dat de volgorde van te publiceren informatie door de centrale overheid gewijzigd is. Een beperkt deel van de informatie moet vanaf 1 november bij Koninklijk Besluit gepubliceerd worden en de andere informatiecategorieën in 2025. Het college van Midden-Groningen heeft in 2023 besloten om als ambitieniveau ‘Basis’ te kiezen. Dit houdt in dat alleen de door overheid aangewezen 11 categorieën beschikbaar gesteld worden en géén extra informatie. Tevens is besloten het ambitieniveau jaarlijks te herijken.

3. Het op orde brengen van de informatiehuishouding van het bestuursorgaan
De VNG heeft dat vertaald naar eisen voor het duurzaam toegankelijk maken van informatie. Daaronder vallen onder andere: het goed archiveren van Email- en whatsapp-berichten en van data in vakapplicaties, het duurzaam archiveren van zaken in een e-Depot (een digitale archief voor de lange termijn), het opstellen van een informatiebeheersplan en een kwaliteitssysteem.

In 2025 zetten we de volgende stappen:

1. Het actief openbaar maken van de categorieën die door de centrale overheid voor 2025 verplicht gesteld worden. Daarbij gaan we ook na of het al mogelijk is extra informatie te publiceren. We actualiseren daarbij het ambitieniveau.
2. Het optimaliseren van de organisatie (capaciteit, processen en systemen) om de actieve openbaarmaking zo effectief en efficiënt mogelijk te laten verlopen;
3. Het op orde brengen van de informatiehuishouding: 1 het invoeren van de archivering van Email- en whatsapp-berichten en van data in vakapplicaties; 2 vervolgstappen voor de digitale archivering van zaken in een e-Depot.

Deze stappen worden projectmatig opgepakt door 2 projectgroepen, één voor de stappen 1 en 2 (project Woo) en één voor stap 3 (project digitale bewaarstrategie).

4. Uiteenzetting financiële positie

4.1 Overzicht baten en lasten per programma

Omschrijving	Realisatie 2023	Begroting na wijziging 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten						
Dorpen en wijken	44.695	52.178	53.142	55.426	56.092	56.897
Sociaal	152.165	151.115	158.501	159.660	164.891	170.851
Fysieke leefomgeving	29.725	35.760	41.605	29.450	26.760	25.037
Dienstverlening	2.809	2.614	2.945	3.143	3.244	3.285
Bestuur en bedrijfsvoering	42.440	43.378	38.724	47.621	49.924	51.134
Gevolgen gas- en zoutwinning	16.996	23.639	26.505	25.005	20.473	18.541
Totaal Lasten	**288.831**	**308.684**	**321.422**	**320.305**	**321.384**	**325.746**
Baten						
Dorpen en wijken	18.477	21.908	20.355	20.743	20.736	21.192
Sociaal	60.576	50.328	50.474	53.291	54.301	56.258
Fysieke leefomgeving	18.613	21.497	28.720	16.264	12.581	10.115
Dienstverlening	730	1.086	1.301	1.480	1.605	1.577
Bestuur en bedrijfsvoering	181.047	185.956	192.213	188.674	194.770	200.842
Gevolgen gas- en zoutwinning	16.938	23.639	26.505	25.005	20.473	18.541
Totaal Baten	**296.380**	**304.415**	**319.568**	**305.458**	**304.466**	**308.526**
Saldo voor bestemming	**7.549**	**-4.269**	**-1.854**	**-14.847**	**-16.918**	**-17.221**
Stortingen						
Dorpen en wijken	0	1.029	0	0	0	0
Sociaal	2.355	1.213	252	130	130	130
Fysieke leefomgeving	3.961	924	2.883	2.436	1.702	1.792
Bestuur en bedrijfsvoering	25	23	10	0	0	0
Totaal Stortingen	**6.341**	**3.189**	**3.146**	**2.565**	**1.832**	**1.921**
Onttrekkingen						
Dorpen en wijken	1.086	1.104	365	739	255	31
Sociaal	4.947	2.215	718	797	435	434
Fysieke leefomgeving	4.615	2.926	1.481	437	156	154
Bestuur en bedrijfsvoering	3.874	1.721	2.436	1.305	0	0
Totaal Onttrekkingen	**14.522**	**7.965**	**5.000**	**3.278**	**847**	**618**
Totaal mutatie reserves	**8.182**	**4.776**	**1.854**	**713**	**-985**	**-1.303**
Saldo na bestemming	**15.731**	**507**	**0**	**-14.134**	**-17.903**	**-18.524**

Bedragen x €1.000

4.2 Overzicht baten en lasten per taakveld

Bedragen x €1.000

Omschrijving	Begroting 2025				
	Lasten	Baten	Stortingen	Onttrekkingen	Saldo
0.1 Bestuur	3.953	0	0	0	-3.953
0.2 Burgerzaken	1.790	1.277	0	0	-513
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	798	155	0	0	-643
0.4 Overhead	37.616	1.043	0	0	-36.573
0.5 Treasury	911	2.111	0	0	1.200
0.61 OZB woningen	527	14.295	0	0	13.768
0.62 OZB niet-woningen	483	10.497	0	0	10.014
0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	0	162.565	0	0	162.565
0.8 Overige baten en lasten	-4.215	2.431	0	0	6.645
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	8	0	0	0	-8
0.10 Mutaties reserves	0	0	3.146	5.000	1.854
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	0	0	0	0	0
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	5.076	237	0	0	-4.839
1.2 Openbare orde en veiligheid	21.779	19.759	0	0	-2.020
2.1 Verkeer en vervoer	12.608	444	0	0	-12.164
2.2 Parkeren	0	27	0	0	27
2.3 Recreatieve havens	40	7	0	0	-33
2.4 Economische havens en waterwegen	1.681	0	0	0	-1.681
2.5 Openbaar vervoer	28	0	0	0	-28
3.1 Economische ontwikkeling	714	0	0	0	-714
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	3.077	4.276	0	0	1.199
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	100	31	0	0	-69
3.4 Economische promotie	607	375	0	0	-232
4.2 Onderwijshuisvesting	5.145	641	0	0	-4.504
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	7.530	5.080	0	0	-2.449
5.1 Sportbeleid en activering	517	301	0	0	-216
5.2 Sportaccommodaties	4.963	982	0	0	-3.981
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	3.676	481	0	0	-3.194
5.4 Musea	323	3	0	0	-320
5.5 Cultureel erfgoed	406	0	0	0	-406
5.6 Media	1.923	300	0	0	-1.623
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	7.921	141	0	0	-7.780
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	11.880	4.417	0	0	-7.464
6.21 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen WMO	3.973	270	0	0	-3.703
6.22 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Jeugd	4.350	0	0	0	-4.350
6.3 Inkomensregelingen	43.145	34.076	0	0	-9.070

Omschrijving	Begroting 2025				
6.4 WSW en beschut werk	16.954	2.447	0	0	-14.507
6.5 Arbeidsparticipatie	4.487	472	0	0	-4.015
6.60 Hulpmiddelen en diensten (WMO)	3.786	140	0	0	-3.646
6.711 Huishoudelijke hulp (WMO)	8.376	625	0	0	-7.751
6.712 Begeleiding (WMO)	4.745	0	0	0	-4.745
6.713 Dagbesteding (WMO)	2.198	0	0	0	-2.198
6.714 Overige maatwerkarrangementen (WMO)	648	0	0	0	-648
6.751 Jeugdhulp ambulant lokaal	2.031	0	0	0	-2.031
6.752 Jeugdhulp ambulant regionaal	19.009	0	0	0	-19.009
6.753 Jeugdhulp ambulant landelijk	15	0	0	0	-15
6.761 Jeugdhulp met verblijf lokaal	1.404	0	0	0	-1.404
6.762 Jeugdhulp met verblijf regionaal	9.274	0	0	0	-9.274
6.763 Jeugdhulp met verblijf landelijk	224	0	0	0	-224
6.791 PGB WMO	1.057	0	0	0	-1.057
6.792 PGB Jeugd	184	0	0	0	-184
6.811 Beschermd wonen (WMO)	5.544	6.138	0	0	594
6.812 Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	378	0	0	0	-378
6.821 Jeugdbescherming	1.996	0	0	0	-1.996
6.822 Jeugdreclassering	237	0	0	0	-237
6.91 Coördinatie en beleid WMO	1.295	0	0	0	-1.295
6.92 Coördinatie en beleid Jeugd	628	0	0	0	-628
7.1 Volksgezondheid	4.740	1.910	0	0	-2.831
7.2 Riolering	4.537	6.594	0	0	2.057
7.3 Afval	8.456	9.632	0	0	1.176
7.4 Milieubeheer	4.560	1.206	0	0	-3.354
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	787	318	0	0	-469
8.1 Ruimte en leefomgeving	2.738	242	0	0	-2.496
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	16.698	17.800	0	0	1.102
8.3 Wonen en bouwen	11.101	5.824	0	0	-5.277
Saldo na bestemming	321.422	319.568	3.146	5.000	0

4.3 Overzicht incidentele baten en lasten per programma

Overzicht incidentele baten en lasten

Programma / Omschrijving	2025 Lasten	2025 Baten	2026 Lasten	2026 Baten	2027 Lasten	2027 Baten	2028 Lasten	2028 Baten	Toelichting
Programma 1: Dorpen en Wijken									
SNL beheervergoeding onderhoud	22	22	22	22	22	22	22	22	Beheervergoeding ecologisch onderhoud.
Instandhoudingssubsidie onderhoud restauratiefonds	20	20							Subsidie onderhoud voor een monument in het Oosterpark.
Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) (deel programma sport, bewegen en cultuur)	421	421	396	396					Met het Gezond en Actief leven Akkoord (GALA) bouwen we aan het fundament voor een gerichte lokale en regionale aanpak op het gebied van preventie, gezondheid en sociale basis waarin een gezonde samenleving centraal staat. De uitvoering vindt plaats in 2023-2026. De besteding in 2025 is voor brede regeling combifunctionaris voor sport en cultuur en Lokaal Sportakkoord.
Programma 2: Sociaal									
OAB Onderwijs Achterstanden Beleid	2.376	2.376	2.376	2.376					Onderwijsachterstandenbeleid (OAB) 2023-2026. Een specifieke uitkering met als doel het voorkomen en bestrijden van onderwijsachterstanden in de Nederlandse taal, het voorkomen van segregatie en het bevorderen van integratie.
Vrijvallende huisvestingslasten nieuwbouw BWRI		133							Vrijvallende huisvestingslasten nieuwbouw BWRI.
Tijdelijke huisvestingslasten nieuwbouw BWRI	594		360						Lasten die betrekking hebben op de tijdelijke huisvesting BWRI aan de Vredenburgweg.
Welzijn op recept	205								Welzijn op Recept (WoR) is een aanpak waarbij de huisarts patiënten, met psychosociale klachten door sociaal maatschappelijke problemen, naar de welzijnscoach verwijst. De welzijnscoach gaat samen met de patiënt op zoek naar een activiteit waardoor iemand weer kleur en zin in het leven krijgt en weer sociale contacten aangaat. Hierdoor voelt iemand zich beter en hoeft hij niet meer naar de huisarts. Bijna bij iedere huisartsenpraktijk in onze gemeente is een welzijnscoach aanwezig.
Wijkcentrum Het Punt	24								Voor 2023 (startjaar) en 2024 (doorgroeien en de wijk in the lead) is een subsidie afgegeven voor Werkpro voor het sociaal beheer in Wijkcentrum Het Punt. Daarnaast betalen we een bijdrage van € 24.000 voor de huisvesting aan Stichting Ultiem. Momenteel ontbreekt de kracht in de wijk nog om het sociaal beheer door vrijwilligers over te nemen. Hiervoor is een verlenging tot en met 2025 benodigd wat incidenteel € 24.000 aan hogere lasten met zich meebrengt.
Sociaal programma Hoogezand-Noord	295								Lasten die betrekking hebben op het versterken van de sociale basis van de inwoners van het Noorderpard. Dit sluit aan bij het integraal werken aan resultaten op het gebied van gezondheid, welzijn, sport en cultuur zoals beschreven in het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA).
Kwartier - Business Case en regie en sturing	450								De verwachte kosten van het opstellen van de business case naar aanleiding van het BDO-onderzoek naar Kwartier bedragen € 50.000. Daarnaast komt de personele inzet voor implementatie regie en sturing voor de komende 1,5 jaar naar verwachting op € 400.000 neer.
Integraal huisvestingsplan Onderwijshuisvesting	40		2						Met het Integraal Huisvestingsplan willen we alle afspraken, doelen en plannen voor de schoolgebouwen (incl gymlocaties) in de gemeente vastleggen. Het is een gezamenlijk plan van de schoolbesturen, kinderopvangpartners en de gemeente om op korte, middellange en lange termijn maatregelen voor

									schoolhuisvesting uit te voeren. De lasten geraamd in 2025 en 2026 betreffen de uitvoeringskosten van het burau die het IHP gaat opstellen.
Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) (deel programma 2)	756	756	569	569					Met het Gezond en Actief leven Akkoord (GALA) bouwen we aan het fundament voor een gerichte lokale en regionale aanpak op het gebied van preventie, gezondheid en sociale basis waarin een gezonde samenleving centraal staat. De uitvoering vindt plaats in 2023-2026.
Programma 3: Economie									
Grondexploitatie Tolweg		238		248		57		38	Dit betreft door de BBV verplichte tussentijdse winstneming bij winstgevende projecten. De winstnemingen zijn berekend met de Percentage of Completion (PoC) methode. De winstnemingen worden gestort in de reserve Grondexploitaties.
Grondexploitatie Rengerspark		1.193		1.059		291		298	Dit betreft door de BBV verplichte tussentijdse winstneming bij winstgevende projecten. De winstnemingen zijn berekend met de Percentage of Completion (PoC) methode. De winstnemingen worden gestort in de reserve Grondexploitaties.
Grondexploitatie Vosholen II deelplan 1a en 1b		333		103					Dit betreft door de BBV verplichte tussentijdse winstneming bij winstgevende projecten. De winstnemingen zijn berekend met de Percentage of Completion (PoC) methode. De winstnemingen worden gestort in de reserve Grondexploitaties.
Grondexploitatie Drevenhof		6							Dit betreft door de BBV verplichte tussentijdse winstneming bij winstgevende projecten. De winstnemingen zijn berekend met de Percentage of Completion (PoC) methode. De winstnemingen worden gestort in de reserve Grondexploitaties.
Grondexploitatie vrijkomende locaties		783		446		429		155	Dit betreft door de BBV verplichte tussentijdse winstneming bij winstgevende projecten. De winstnemingen zijn berekend met de Percentage of Completion (PoC) methode. De winstnemingen worden gestort in de reserve Grondexploitaties.
Mutaties verliesvoorzieningen diverse grondexploitaties	193		96		98		96		Stortingen in verliesvoorzieningen grondexploitaties. De storting worden gedekt uit de reserve grondexploitaties.
Uitvoering landbouwagenda	25		50						In de agenda voor de landbouw staan concrete activiteiten, middelen en afspraken gericht op de belangen van de agrariërs. Voor de uitvoering van de landbouwagenda wordt in 2025 € 25.000 en in 2026 € 50.000 opgenomen.
Masterplan regiocentra Hoogezand-Sappemeer	47	47							Voor het opstellen van een integrale visie voor de regiokern Hoogezand-Sappemeer is in 2024 vanuit de Provincie Groningen een incidentele bijdrage beschikbaar gesteld. De baten en lasten die hiermee gepaard gaan zijn voor 2025 € 47.000.
PAW Steendam Tjuchem	190	180	35		37		38		Voor het Programma Aardgasvrije Wijken (PAW) vindt er in Steendam en Tjuchem een versterkingsopgave plaats. Er is een subsidieregeling vastgesteld waarbij inwoners maximaal € 8.000 subsidie kunnen krijgen. Verder worden er kosten gemaakt voor de uitvoering en kosten om een renteloze lening beschikbaar te stellen. De kosten worden gedekt met een specifieke uitkering van het Rijk.
Volkshuisvestingsfonds	4.626	3.255	1.461	1.036	144		132		De gemeente Midden-Groningen heeft geld uit het Volkshuisvestingsfonds van de landelijke overheid gekregen. Met dit geld kan de gemeente woningeigenaren in een aantal buurten van Hoogezand helpen om hun huis energiezuinig te maken.
Programma 4: Dienstverlening									
Programma 5: Gevolgen gas- en zoutwinning en lokaal programma NPG									
Lumpsum Gevolgen Gaswinning	2.212	2.212	2.465	2.465	2.574	2.574	2.555	2.555	Vanuit een regionale meerjarige begroting zijn afspraken met het Rijk gemaakt over de vergoeding voor de organisatiekosten die samenhangen met de versterkingsopgave tot en met 2024. In de toezeggingen van het Rijk die zijn opgenomen in de kabinetsreactie Nij Begun is deze Lumpsum gevolgen gaswinning verhoogd en verlengd tot en met 2028 in maatregel 18. Dit is budgettair neutraal verwerkt in de begroting.

Leefbaarheid en wijkontwikkeling	5.273	5.273	5.273	5.273	5.273	5.273	5.273	5.273	Voor het bereiken van een kwalitatieve verbetering van de leefbaarheid van een straat, wijk of dorp dat te maken heeft (gehad) met een versterkingsopgave of problemen rondom schadeafhandeling zijn in maatregel 14 van Nij Begun extra middelen beschikbaar gesteld. Dit is budgettair neutraal verwerkt in de begroting.
Knelpuntenpot	2.014	2.014	2.014	2.014	2.014	2.014	2.014	2.014	Kabinetsmaategel 31 Nij Begun: Gemeenten krijgen extra geld om inwoners te helpen die naast de versterking van hun huis te maken hebben met sociaaleconomische-, psychosociale- of gezondheidsproblemen. Dit is budgettair neutraal verwerkt in de begroting.
Batch 1588	7.731	7.731	6.330	6.330	2.330	2.330	232	232	Bijdrage en lasten conform inschatting verloop Batch 1588 incl de extra middelen conform maatregel 17 uit de kabinetsreactie Nij Begun.
Inpassingskosten, herstel openbare ruimte na versterking	1.223	1.223	1.061	1.061	1.028	1.028	1.124	1.124	Inpassingskosten lastenraming en bijdrage vanuit het Rijk als vergoeding inclusief de extra middelen conform maatregel 15 uit de kabinetsreactie Nij Begun.
Sociale en emotionele ondersteuning	1.114	1.114	1.114	1.114	1.114	1.114	1.114	1.114	Kabinetsmaatregel 23 Nij Begun: Voor het bieden van sociale en emotionele ondersteuning aan inwoners in het versterkingsgebied zijn extra middelen beschikbaar gesteld door het Rijk. Dit is budgettair neutraal verwerkt in de begroting.
Blok B (verbeteren sociale cohesie)	1.303	1.303	1.303	1.303	1.303	1.303	1.303	1.303	Een deel van de middelen in Blok B (verbeteren sociale cohesie) van de bestuurlijke afspraken is bedoeld voor maatwerkafspraken bij het oplossen van onuitlegbare verschillen.
NPG projecten	5.637	5.637	5.288	5.288	4.789	4.789	4.938	4.938	Voor de projecten uit het NPG programma Midden-Groningen zijn subsidies ontvangen. Deze middelen zijn budgettair neutraal verwerkt in de begroting.
Programma 6: Bestuur en bedrijfsvoering									
Uitwerken raadsprogramma	500								Het raadsakkoord "Midden in Midden-Groningen" is vastgesteld en hiervoor is tot en met 2025 jaarlijks € 500.000 beschikbaar.
RVU		300		400					Incidentele inzet restant middelen RVU.
Overige baten en lasten: stelposten									
Totale incidentele baten en lasten van de programma's:	**37.291**	**36.570**	**30.215**	**31.503**	**20.726**	**21.224**	**18.841**	**19.066**	
Mutaties reserves incidenteel									
PAW Steendam-Tjuchem		39		40		42		42	Onttrekking ter dekking van de lasten die voortvloeien uit het verstrekken van de renteloze lening.
Reserve grondexploitaties	2.553	193	1.856	96	777	98	491	96	Onttrekking reserve grondexploitaties ter dekking van het meerjarig negatief resultaat voortkomend uit de MPG 2024.
Reserve volkshuisvestingsfonds		1.235		284					Onttrekking ter dekking van de lasten die voortvloeien uit het Volkshuisvestingsfonds (cofinanciering).
Nieuwbouw BWRI	133	594		360					De onttrekkingen zijn voor dekking van de eenmalige kosten voor tijdelijke huisvesting BWRI en implementatie AGW. De stortingen bestaan uit de vrijvallende huisvestingslasten.
Reserve Oekraïne		1.200		1.200					Onttrekking aan de reserve Oekraïne
Totale mutaties reserves incidenteel:	**2.686**	**3.261**	**1.856**	**1.980**	**777**	**140**	**491**	**138**	

Totale incidentele baten en lasten:	**39.977**	**39.831**	**32.071**	**33.483**	**21.503**	**21.364**	**19.332**	**19.204**	

Notitie incidentele baten en lasten Commissie BBV

In het algemeen geldt, dat een gemeente structurele taken uitvoert en daarvoor structurele lasten raamt in de begroting. Structurele lasten zijn dus de regel, incidentele lasten de uitzondering. De aard van de baten en lasten betekent dat de soort of de eigenschap van een begrotingspost binnen een taakveld in eerste instantie bepalend is of een post als incidenteel of structureel aangemerkt wordt. Structurele baten en lasten zijn baten en lasten die in beginsel jaarlijks in de begroting, meerjarenraming en jaarrekening zijn opgenomen. Voor structurele baten en lasten geldt in het algemeen, dat zij tot nadere besluitvorming voor onbepaalde tijd opgenomen zijn. Met andere woorden, er is (nog) geen einddatum bekend. Dit noemt men ook wel structureel bestaand beleid.

De begroting kent incidentele en structurele baten en lasten. In de toelichting op het BBV staat als hulpmiddel dat voor het bepalen van een nadere invulling van het begrip ‘incidenteel’ gedacht kan worden aan baten en lasten die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Dit betekent dat baten en lasten die zich drie jaar of minder voordoen kunnen kwalificeren als incidenteel, maar ook gewoon structureel van aard kunnen zijn. Baten en lasten die zich vier jaar of langer voordoen zijn in beginsel structureel van aard. De scheidslijn tussen drie jaar of langer is zoals gezegd een hulpmiddel bij het bepalen of er sprake is van incidenteel of structureel; de soort of de eigenschap van een begrotingspost van het taakveld gaat altijd boven dit hulpmiddel. Zo blijft een incidentele baat of last, die vier jaar of langer geraamd wordt, gezien de soort of de eigenschap van een begrotingspost altijd incidenteel en wordt dus niet opeens structureel door deze langer dan drie jaar te ramen.

4.4 Structureel evenwicht

Overzicht structureel evenwicht

Structureel evenwicht	2024	2025	2026	2027
Lasten				
Totale lasten	324.568	322.870	323.216	327.667
Incidentele lasten	-37.291	-30.215	-20.726	-18.841
Incidentele toevoegingen reserves	-2.686	-1.856	-777	-491
Structurele lasten (a)	**284.591**	**290.799**	**301.713**	**308.335**
Baten				
Totale baten	324.568	308.736	305.313	309.144
Incidentele baten	-36.570	-31.503	-21.224	-19.066
Incidentele onttrekkingen reserves	-3.261	-1.980	-140	-138
Structurele baten (b)	**284.737**	**275.253**	**283.949**	**289.940**
Structurele saldi (c = b - a)	**146**	**-15.546**	**-17.764**	**-18.395**

bedragen x € 1.000

4.5 Geprognosticeerde balans 2025-2028

Balans 31-12-2025			
Vaste Activa		**Vaste passiva**	
Immateriële vaste activa	5.681	Eigen vermogen	43.513
Materiële vaste activa	251.711	Voorzieningen	14.956
Financiële vaste activa	15.076	Vaste schulden	105.492
Vlottende activa		**Vlottende passiva**	
Voorraden		Vlottende schulden	20.000
Uitzettingen	25.000	Overlopende passiva	123.527
Liquide middelen	20		
Overlopende activa	10.000		
Totaal	**307.488**	**Totaal**	**307.488**

bedragen x € 1.000

Balans 31-12-2026			
Vaste Activa		**Vaste passiva**	
Immateriële vaste activa	5.441	Eigen vermogen	29.125
Materiële vaste activa	252.975	Voorzieningen	20.216
Financiële vaste activa	15.073	Vaste schulden	145.420
Vlottende activa		**Vlottende passiva**	
Voorraden		Vlottende schulden	20.000
Uitzettingen	25.000	Overlopende passiva	91.248
Liquide middelen	20		
Overlopende activa	7.500		
Totaal	**306.009**	**Totaal**	**306.009**

bedragen x € 1.000

Balans 31-12-2027			
Vaste Activa		**Vaste passiva**	
Immateriële vaste activa	5.184	Eigen vermogen	26.299
Materiële vaste activa	251.725	Voorzieningen	18.458
Financiële vaste activa	15.070	Vaste schulden	143.292
Vlottende activa		**Vlottende passiva**	
Voorraden		Vlottende schulden	20.000
Uitzettingen	25.000	Overlopende passiva	93.950
Liquide middelen	20		
Overlopende activa	5.000		
Totaal	**301.999**	**Totaal**	**301.999**

bedragen x € 1.000

Balans 31-12-2028			
Vaste Activa		**Vaste passiva**	
Immateriële vaste activa	4.929	Eigen vermogen	26.892
Materiële vaste activa	247.929	Voorzieningen	17.512
Financiële vaste activa	15.067	Vaste schulden	157.043
Vlottende activa		**Vlottende passiva**	
Voorraden		Vlottende schulden	20.000
Uitzettingen	25.000	Overlopende passiva	76.498
Liquide middelen	20		
Overlopende activa	5.000		
Totaal	**297.945**	**Totaal**	**297.945**

bedragen x € 1.000

4.6 EMU-saldo

Centraal Bureau voor de Statistiek
www.cbs.nl/kredo

Vragenlijst
Berekening EMU-saldo
Gemeente Midden-Groningen (1952)

Algemene gegevens:	
Overheidslaag:	**Gemeente**
Berichtgevernaam:	**Midden-Groningen**
Berichtgevernummer:	**1952**
Jaar:	**2025**
Naam contactpersoon:	
Telefoon:	
E-mail:	
Bestandsnaam:	**EMU250061952.XLS**

	Omschrijving	2024 x € 1000,-	2025 x € 1000,-	2026 x € 1000,-
		Volgens realisatie tot en met sept. 2024, aangevuld met raming resterende periode	Volgens begroting 2025	Volgens meerjarenraming in begroting 2026
1.	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	4.269	1.854	14.389
2.	Mutatie (im)materiële vaste activa	31.081	25.181	25.174
3.	Mutatie voorzieningen	-6.097	-4.003	-1.383
4.	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	3.610	-6.901	-2.115
5.	Verwachte boekwinst/verlies bij de verkoop van financiële vaste activa en (im)materiële vaste activa, alsmede de afwaardering van financiële vaste activa	0	0	0
	Berekend EMU-saldo	**-36.519**	**-20.429**	**-10.053**

Ruimte voor uw toelichting

4.7 Arbeidskosten gerelateerde verplichting

Overeenkomstig de artikelen 20 en 22 van het BBV dienen gemeenten in de begroting in te gaan op de jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume. De aanspraakmogelijkheid op toekomstige uitkeringen door zowel huidig als voormalig personeel worden hieronder verstaan. Het betreffen uitkeringen in relatie tot vakantierechten, wachtgeldverplichtingen voormalige wethouders, pensionverplichtingen wethouders, WWverplichtingen en WAO/WIA/WGA-

verplichtingen. In het BBV is geregeld dat voor de arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een vergelijkbaar volume geen voorzieningen gevormd mogen worden, maar dat ze verantwoord dienen te worden in de exploitatie. Deze jaarlijks terugkerende verplichtingen zijn derhalve in de begroting en meerjarenraming opgenomen en maken onderdeel uit de van de financiële positie. Als de verplichtingen niet van een vergelijkbaar volume zijn, dan moet hiervoor wel een voorziening worden getroffen. Er is een voorziening ingesteld voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen zonder vergelijkbaar volume, voor:

- pensioenuitkeringen voor (voormalige) wethouders
- verlofsparen
- personeel Oekraïne
- regeling vervroegd uittreden (RVU).

4.8 Overzicht investeringen

Overzicht investeringen

Omschrijving	Bedrag	Afschrijvings-termijn	Kapitaal lasten vanaf 2026
Informatisering & Automatisering			
Cardacces Toegangsbeheer	20	4	5
Datacenter Hardware	200	4	51
Mobiele smartphones-tablets	80	3	27
Laptops	120	5	24
Werkplek	200	4	51
Integraal zoeksysteem	50	5	10
Koppelingen zaaksysteem*	30	5	0
VTH systeem vervanging	90	5	18
BWRI Werkbedrijf			
Wagenpark (Groen: tractor)	51	8	6
Schaftagens (Groen: schaftkeet)	13	16	1
Installaties (32A aansluiting afdeling Varia)	12	15	1
Machines (Naaimachine)	18	5	4
Inventaris (t.b.v. de afdelingen Varia, TDM en het bedrijfsrestaurant)	265	20	14
Openbare ruimte, openbaar gebied en infra			
Herinrichting infrastructuur op tracé warmtenet Gorecht*	1.092	20	3
Rotonde kruising Andromeda/A. Kuypersingel	1.157	30	41
Abraham Kuypersingel: Asfaltconstructie verwijderen en opnieuw opbouwen.	145	30	
Eideweg Siddeburen: Wegonderhoud met groene Hoofdstructuur	2.200	30	
Hoofdstraat Noordbroek: Integraal proj.: Verharding	750	30	
Hoofdweg 7 - 34 Slochteren: Complete vervanging van Hoofdweg / rijweg en voetpad	740	30	
Kalkwijk Hoogezand: Fietsoversteek en fietspad	3	30	
Leeuwerickhoogte Siddeburen: Integraal project: riolering en verharding.	375	20	
Leeuwerickhoogte Siddeburen: Integraal project: MJOP groen	35	15	
Noordbroeksterstraat Sappemeer: Integraal project: Herinrichten rijbaan / voetpaden	780	30	
Noordbroeksterstraat Sappemeer: Integraal project: MJOP groen	360	15	
Schimmelpennincklaan Hoogezand: Integr. Project: Rijbaan herstraten in combinatie met riolering	95	20	
Schimmelpennincklaan Hoogezand: Integr. Project: MJOP groen.	82	15	
Sportterreinstraat Hoogezand: Rijbaan en voetpad opnieuw bestraten in combinatie met riolering en groen.	210	20	
Thialflaan Hoogezand: Rijbaan en voetpad opnieuw bestraten in combinatie met riolering	95	20	
Vijverstraat Hoogezand: Herstraatwerkzaamheden in combinatie met groen en riolering.	500	20	
Weereweg Tjuchem: Onderhoudswerkzaamheden aan de weg, met daarlangs bomen in een Groenhoofdstructuur.	2.750	30	
Fiets-voetpassage Spoor Foxhol*	300	60	1
Afwateringskanaal 2 Tjuchem*	350	30	1
Groen Oosterpark Hoogezand: Plantvakken / groen. Gazons renoveren	250	15	
Aanplant Nieuwe bomen i.v.m. groot onderhoud: Herplantplicht	300	40	
Thialflaan Hoogezand: MJOP groen	25	15	
Openbare verlichting	0		
Openbare verlichting armaturen 2025	439	20	
Openbare verlichting masten 2025	47	40	
Kunstwerken			
Investeringsplan beleidsplan Kunstwerken 2025	600	60	
Tractiemiddelen			
Smalspoor Canter	225	6	
Smalspoor Canter - Kst. Onderz. & ontw.	10	5	
Perroncontainer 2x	30	15	
Shovel JCB	100	10	
Shovel JCB - Kst. Onderz. & ontw.	10	5	
Mobile kraan Atlas	250	10	
Mobile kraan Atlas - Kst. Onderz. &ontw.	10	5	

Opzet- en haakarm zoutstrooier BIB30 en BIB13	130	10	
Opzetstrooier - Kast. Onderz. & ontw.	10	5	
Tractoren BIB 69 - GP138 - SLV1	170	8	
Bladveegmachine	60	10	
Cirkelmaaier	130	8	
Kipper Vlastuin	18	10	
Investering laadpalen (gemeentelijke gebouwen) i.v.m. verduurzamen gemeentelijk wagenpark 2025 - 11 kW	16	10	
Investering laadpalen (gemeentelijke gebouwen) i.v.m. verduurzamen gemeentelijk wagenpark 2025 - 50 kW	86	7	
Afval			
Onder- en bovengrondse verzamel voorz./ -containers / luierinzameling	149	15	
Grondbak ondergrondse verzamel voorz.	79	20	
Klein materiaal huishoudelijk afval	70	5	
Riolering			
Hoofdstraat Noordbroek: Integraal proj.: Riool	936	n.v.t.	
Hoofdweg 7 - 34 Slochteren: MJOP aanleg RWA en DWA riool en verleggen persleiding Hoofdweg Slochteren 2 fasen	248	n.v.t.	
Noordbroeksterstraat Sappemeer: Integraal project: Riolering.	936	n.v.t.	
Hoogezand Oosterpark Vijverstraat, Zuiderlaan, Kerkstraat / MJOP aanleg RWA, DWA rioolleidingen divers. en ruimte zoeken wadi en verwijderen rw gemaal i.v.m. afvoer naar Spoorstraat vijver / Hoogezand Oosterpark Vijverstraat, Zuiderlaan, Kerkstraat	551	n.v.t.	
Aanleg transport riool - 400 mm (knelpunt SSW) Kerklaan Zuidbroek	225	n.v.t.	
Aanleg RWA en DWA Brederolaan Hoogezand - koppelkans Warmtenet	150	n.v.t.	
Aanleg RWA en DWA Reviusstraat Hoogezand - koppelkans Warmtenet	100	n.v.t.	
Aanleg RWA en DWA deel Vondelstraat Hoogezand - koppelkans Warmtenet	200	n.v.t.	
Aanleg RWA riool Troelstralaan Hoogezand - koppelkans Warmtenet	260	n.v.t.	
Schildwolde J. Henry Dunantstraat, Schildwolderdijk repareren schaden DWA i.v.m. koppelkans versterking aanleg RWZ	50	n.v.t.	
Renoveren rioolgemalen elektrisch en mechanisch	150	n.v.t.	
Sport en Bewegen			
Renovatie en vernieuwen sportvelden	155	20	8
Vervanging sport- spelmateriaal onderwijs	77	10	8
Vervanging sport- spelmateriaal sport	55	10	6
Investeringen met betrekking tot de SPUK inpassingskosten			
Wegtracé Eemskanaal zuidzijde	483	n.v.t.	
Hemelwaterafvoer – brandleidingen Schildwolde	655	n.v.t.	
Hemelwaterafvoer - brandleidingen Froombosch-Slochteren	570	n.v.t.	
Hemelwaterafvoer – brandleidingen Hellum	366	n.v.t.	
Hemelwaterafvoer – brandleidingen Overschild	298	n.v.t.	
Versterking strand Schildmeer	725	n.v.t.	
Herstel Schildmeer Oost	1.764	n.v.t.	
Herinrichting Overschild	1.190	n.v.t.	
Totaal			**279**

* De afschrijving van investeringen gaat in vanaf het nieuwe jaar nadat de investering is afgerond. Deze investeringen worden niet opgeleverd in 2025, waardoor de kapitaallasten voor 2026 alleen bestaan uit rente voor dit jaar.

N.B.

1) Bij investeringen met vermelding van de afschrijvingstermijn, maar zonder vermelding van de kapitaallasten, worden deze gedekt vanuit andere middelen, zoals beleidsplannen, specifieke uitkeringen et cetera. Dit leidt niet tot hogere lasten voor de exploitatie.

2) De investeringen met betrekking tot riolering (afschrijvingstermijn: n.v.t.) worden ineens gedekt ten laste van de voorziening rioolrechten.

3) De investeringen met betrekking tot de SPUK inpassingskosten worden ineens gedekt door een investeringsbijdrage van het rijk.

Bedragen x € 1.000

4.9 Overzicht reserves en voorzieningen

Eigen vermogen

Omschrijving	Nut, noodzaak en bestaansrecht	Stand per 31-12-2024	Vermeerd. 2025	Vermind. 2025	Stand per 31-12-2025
ALGEMENE RESERVE					
Algemene reserve (algemeen)	De algemene reserve vormt een buffer om financiële tegenvallers op te vangen en wordt in dit verband gerekend tot de zogenoemde weerstandscapaciteit van de gemeente. De algemene reserve wordt gevormd uit batige rekeningsaldi. De algemene reserve is in principe vrij aanwendbaar.	14.895		718	14.177
Totaal algemene reserve		**14.895**	**0**	**718**	**14.177**

Overige bestemmingreserves	Nut, noodzaak en bestaansrecht	Stand per 31-12-2024	Vermeerd. 2025	Vermind. 2025	Stand per 31-12-2025
Herfinanciering AJC Hoogezand	Deze reserve vloeit voort uit de herfinanciering van het schoolgebouw van het Dr. Aletta Jacobscollege en is ingesteld om in 2042 de grond onder het huidige gebouw terug te kunnen kopen.	666	130		796
Huis van Cultuur en Bestuur; Kielzog	Deze reserve vloeit voort uit het raadsbesluit “Project gemeentehuis+” van 16 juli 2012. Door middel van deze reserve worden de directe kosten gedekt waarop niet mag worden afgeschreven. Het Huis van Cultuur en Bestuur is in 2021 opgeleverd en in gebruik genomen.	395			395
Duurzaamheidsinvesteringen	Deze reserve is ingesteld ter dekking van duurzaamheidsinvesteringen in gemeentelijk vastgoed. Het draagt bij aan de algemene doelstellingen rondom duurzaamheid en de wettelijke verplichtingen die hiermee samenhangen.	319			319
Hart van Muntendam	Deze reserve is gevormd uit de extra dividend opbrengsten van Essent en BNG en de positieve rekening resultaten van 2006 – 2009 van de voormalige gemeente Menterwolde. Uit deze reserve worden middelen gehaald ter dekking van het Centrumplan Muntendam, de renovatie van de Menterne en de ombouw van het gemeentehuis naar MFC.	2.351			2.351
Beeldende kunst	De gelden uit de reserve worden besteed aan de realisatie van beeldende kunst in de openbare ruimte, raadsbesluit 28-11-2019.	106			106
Onderhoud beeldende kunst	De gelden uit de reserve worden besteed aan onderhoud van beeldende kunst in de openbare ruimte.	51			51
Nieuwbouw BWRI	De reserve is ingesteld ter dekking van de eenmalige investeringskosten voor de vervangende nieuwbouw BWRI.	1.304	133	594	843
Maatwerk Fonds Energiecrisis	Doelstelleing van dit fonds is de gevolgen van de energiecrisis, waar nodig, te compenseren dan wel anderszins de noden als gevolg hiervan (deels) teniet kan doen gaan. Daarbij kan het zowel om inkomens ondersteuning gaan als om het vormen van (energie) toeslag(en); dit ter beoordeling van het College van Burgemeester en Wethouders.	69			69
Accommodatiefonds	De reserve is gevormd voor het op aanvraag verlenen van subsidies voor twee doeleinden: 1. Voor alle projecten op het gebied van (vervangende) nieuwbouw, uitbreiding, groot en / of technisch onderhoud en technische- en functie verbeterende aanpassingen aan de eigenaren van accommodaties. 2. Voor de aanleg, onderhoud of vervanging van speel- en trainingsvelden en/of veldverlichting.	184			184
PAW Steendam-Tjuchem	Een deel van de ontvangen subsidie “Programma Aardgasvrije Wijken” wordt in een bestemmingsreserve gestort. Vanuit deze reserve kunnen de exploitatiekosten worden gedekt die samenhangen met het verstrekken van de renteloze lening.	898		39	859
Inflatiebuffer	De reserve, ingesteld bij de rekening 2022, is bedoeld om de sterk stijgende kosten te kunnen compenseren.	2.504		639	1.865
Opvang ontheemden Oekraïne	Bij de jaarrekening 2022 is de reserve Oekraïne van € 3,4 miljoen gevormd door het voordeel op de opvang van Oekraïners in 2022. Hiervan hebben we bij de Voorjaarsnota 2023 € 1 miljoen ingezet ter dekking, waardoor hiervan nog € 2,4 miljoen resteert. Bij de Voorjaarsnota 2024 is besloten om € 1,2 miljoen in te zetten in 2025 en € 1,2 miljoen in 2026 ter dekking van negatieve saldi.	2.400		1.200	1.200
Grondexploitaties	Door het instellen van deze reserve is het mogelijk om de resultaten van de bestaande grondexploitaties via de reserve te	1.585	2.553	193	3.945

	muteren zonder dat de begroting -of het jaarrekeningresultaat direct wordt beïnvloed. Gezien onze ambitie om het aantal ontwikkellocaties te vermeerderen met hierdoor een toename in de omvang van grondexploitaties is dit gewenst. De reserve is ook om risico's in de grondexploitaties op te vangen.				
Opvang Zuidbroek	Sinds 19 september 2022 vangt het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA) in de Eurohal in Zuidbroek maximaal 500 asielzoekers op. De opvang duurt uiterlijk tot 19 september 2023. Vanuit het Rijk ontvangen wij een vergoeding van € 100.000 per maand. Na aftrek van de gemaakte kosten komen de middelen volledig ten goede aan het dorp Zuidbroek en (gedeeltelijk) Noordbroek. In samenspraak met de inwoners houdt de dorpsraad zich bezig met de besteding van dit budget.	1.063			1.063
Volkshuisvestingsfonds	Deze reserve is ingesteld ter dekking van de cofinanciering die de gemeente verplicht is bij te dragen conform de Specifieke Uitkering Volkshuisvestingsfonds.	1.519		1.235	284
Investeringsagenda Dorpen en Wijken	De reserve is bedoeld om de kansen op externe financieringsmiddelen van het rijk en de provincie (cofinanciering) te vergroten voor de utvoering van grote ruimtelijke opgaven in de dorpen en wijken van de gemeete.	1.000	330		1.330
Harmonisatie sportaccommodaties	Om de kleedkamergebouwen die we willen overgedragen is er sprake van achterstallig onderhoud. Om o.a. deze incidentele kosten te dekken is deze reserve ingesteld.	450			450
Financiële ruimte 2023	De reserve is ingesteld voor de overheveling van niet bestede middelen in 2023 zodat deze in 2024 en 2025 nog besteed kunnen worden.	6.572			6.572
IZA-middelen	De reserve is ingesteld om de in 2023 regionaal ontvangen middelen SPUK IZA later in de kunnen zetten.	180			180
Totaal overige bestemmingsreserves		**23.615**	**3.146**	**3.900**	**22.861**

Afschrijvingsreserves	**Nut, noodzaak en bestaansrecht**	**Stand per 31-12-2024**	**Vermeerd. 2025**	**Vermind. 2025**	**Stand per 31-12-2025**
Uitbr.scholen; peuterspeelz. Hoogezand	Deze reserve vloeit voort uit investeringen peuterspeelzalen bij scholen voor het basisonderwijs.	302			302
Stimulering.kinderopvang Hoogezand	Deze reserve vloeit voort uit investeringen voor kinderopvang en peuterspeelzalen bij scholen voor het basisonderwijs en is bestemd ter dekking van de afschrijvingslasten.	66		4	62
Buiten peuterbad de Kalkwijck	Deze reserve vloeit voort uit het raadsbesluit om een investeringskrediet van € 115.000 beschikbaar te stellen voor de realisatie van een buiten peuterbad bij sportcentrum de Kalkwijck (Voorjaarsnota 2007).	51		4	47
MFA Westerbroek	Op basis van het raadsbesluit van 27 januari 2014 (voordracht nr. 011) is besloten een restant stelpost van € 170.000 om te zetten in een bestemming reserve ter dekking van een deel van de kapitaallasten van een nieuw MFA Westerbroek.	148		4	144
Slochterhaven	Deze reserve is ingesteld om de afschrijvingslasten te dekken die voortkomen uit de investering Slochterhaven.	268		13	255
Overkluizing Slochteren	Deze reserve is bestemd om de afschrijvingslasten te dekken die voortkomen uit de investering overkluizing Slochterhaven.	55		3	52
Informatisering herindeling 2018	De reserve is bestemd om de afschrijvingskosten van de investeringen in nieuwe software en dergelijke als gevolg van de herindeling, gedurende de economische levensduur op te vangen.	2		2	
Automatisering herindeling 2018	De reserve is bestemd om gedurende de economische levensduur de afschrijvingskosten van de investeringen in nieuwe hardware etc. als gevolg van de herindeling op te vangen.	27		16	11
Terreininr. KC De Vosholen Hoogezand	De eenmalig beschikbare middelen 2013 (openbare verlichting) en 2015 (terreininrichting) zijn omgezet in een reserve ter dekking van een deel van de afschrijvingslasten van deze investeringen rondom het Ketelhuis.	117		7	110
Scholenprogramma	Deze in 2021 gevormde reserve dient ter dekking van een deel van de afschrijvingslasten van de investeringen die voortvloeien uit het scholenprogramma.	2.866		109	2.757
Huisvesting BWRI	Deze in 2023 gevormde reserve dient ter dekking van een deel van de afschrijvingslasten van de investeringen die voortvloeien uit de nieuwbouw BWRI.	1.043			1.043
Gebiedsontwikkeling Slochterhaven 2024	Deze in 2024 gevormde reserve dient ter dekking van een deel van de afschrijvingslasten van de investeringen die voortvloeien uit de gebiedsontwikkeling Slochterhaven.	1.007			1.007

Wegen 2024	Deze in 2024 gevormde reserve dient ter dekking van een deel van de afschrijvingslasten van de investeringen die voortvloeien uit het beleidsplan Wegen.	905		219	686
Totaal afschrijvingsreserves		**6.857**	**0**	**381**	**6.476**
Totaal bestemmingsreserves		**30.471**	**3.146**	**4.281**	**29.336**
Totaal eigen vermogen		**45.366**	**3.146**	**4.999**	**43.513**

bedragen x € 1.000

Voorzieningen

Omschrijving	Nut, noodzaak en bestaansrecht	Stand per 31/12/2024	Storting 2025	Onttrekking 2025	Aanwending 2025	Stand 31/12/2025
Voorzieningen - verplichtingen en verliezen						
APPA wethouders	De voorziening is ingesteld om een mogelijk tekort van de pensioenuitkeringen van wethouders op basis van Algemene pensioenwet politieke ambtsdragersde (APPA) aan te vullen.	2.918	164		150	2.932
Verlofsparen	Naar aanleidng van een nadere toetichting van de commissie BBV zijn gemeente vanaf 2022 verplicht een voorziening te treffen voor het bovenwettelijke verlof dat geen gelijke omvang kent en/of bestaat uit overmatige verlofsaldi of spaarsaldi.	250	55		55	250
Personeel Oekraïne	Om de financiële gevolgen met betrekking tot personele kosten na afloop van de vluchtelingenopvang op te kunnen vangen is deze voorziening getroffen.	800				800
RVU	De voorziening is ingesteld om aan de verplichtingen die voortvloeien uit de Regeling voor vervroegd uittreding (RVU) te kunnen voldoen.	309	457		194	572
	Totaal voorzieningen - verplichtingen en verliezen	**4.277**	**676**	**0**	**399**	**4.554**
Risicovoorzieningen						
Stadscentrum Hoogezand	Deze voorziening is ingesteld om de saneringskosten te dekken die gedaan worden in het centrumgebied van Hoogezand. De gesaneerde gronden worden ingebracht in de grondexploitatie Stadshart Hoogezand	361				361
	Totaal risicovoorzieningen	**361**	**0**	**0**	**0**	**361**
Egalisatievoorzieningen						
Groot onderhoud gebouwen	Deze voorziening is in 2019 gevormd op basis van het meerjaren onderhoudsplan. Op basis van de meerjarenbegroting is bepaald hoe groot de voorziening moet zijn en hoe hoog de jaarlijkse stortingen moeten worden om het groot onderhoud van de komende tien jaar te kunnen dekken.	501	888		911	478
Rioolrechten	Deze voorziening is bedoeld voor het opvangen van tekorten en hierdoor de stijging van tarieven te temperen. Daarnaast worden de lasten voor jaarlijks onderhoud en vervanging van de riolering uit de voorziening gedekt.	10.036	86	3.812		6.310
Afvalstoffenheffing	Door middel van deze voorziening kunnen de jaarlijkse schommelingen binnen de afvalstofheffing te kunnen temperen.	1.430	80	618		892
	Totaal egalisatievoorzieningen	**11.967**	**1.054**	**4.430**	**911**	**7.680**
Voorzieningen toekomstige investeringen						
voorz. toek.inv. groot onderhoud wegen	Het doel van deze voorziening is het dekken van de jaarlijkse kosten groot onderhoud van de verhardingen.	772	2.845		3.090	527
voorz. toek.inv. renovatie 2 tennisbanen TCM	Het doel van deze voorziening is het dekken van de kosten van de renovatie van de twee tennisbanen van TCM Muntendam.	50				50

	Totaal voorzieningen toekomstige investeringen	**822**	**2.845**	**0**	**3.090**	**577**
Voorzieningen middelen van derden						
Groot onderhoud graven	Deze voorziening is ingesteld ter dekking van de onderhoudskoten ten aanzien van graven. De afkoopsommen 'grafonderhoud' worden aan deze voorziening toegevoegd.	628	216		167	677
Onderhoud station Kropswolde	Betreft een voorziening waarin jaarlijks een bedrag wordt gestort door de huurders van het pand voor het onderhoud van het gebouw.	14	2			16
	Totaal voorzieningen middelen van derden	**642**	**218**	**0**	**167**	**693**
Totaal voorzieningen		**18.069**	**4.793**	**4.430**	**4.567**	**13.865**

Voorzieningen in mindering op activa

Omschrijving	Nut, noodzaak en bestaansrecht	Stand per 31/12/2024	Storting 2025	Onttrekking 2025	Aanwending 2025	Stand 31/12/2025
Voorzieningen - verplichtingen en verliezen						
IJsbaanlocatie Sappemeer	Deze voorziening wordt periodiek geactualiseerd op basis van de laatst vastgestelde grondexploitatie op basis van de Meerjaren Prognose Grondexploitaties (MPG) en dient ter dekking van de verwachte verliezen uit deze grondexploitatie.	4.528	91			4.619
Grondexploitatie Veenlaan Slochteren	Deze voorziening is ingesteld ter dekking van verwachte verliezen van deze grondexploitatie. De voorziening wordt jaarlijks geactualiseerd middels de MPG.	2.533	51			2.584
Grondexploitatie stadshart Hoogezand	Deze voorziening is ingesteld ter dekking van verwachte verliezen van deze grondexploitatie. De voorziening wordt jaarlijks geactualiseerd middels de MPG.	406	8			414
De Vosholen II deelplan 2	Deze voorziening is ingesteld ter dekking van verwachte verliezen van deze grondexploitatie. De voorziening wordt jaarlijks geactualiseerd middels de MPG.	638	13			651
Vrijkomende locaties:	**De voorzieningen zijn ingesteld ter dekking van verwachte verliezen van deze deelexploitaties. Op basis van de ontwikkelingen worden deze verliesvoorzieiningen jaarlijks geactualiseerd.**					
2a Poststraat Siddeburen		115	2			117
2b Singellaan Siddeburen		84	2			86
3a Astronautenlaan Hoogezand		162	3			165
3b Zonneweg Hoogezand		250	5			255
4b Boswijkslaan Sappemeerm		444	9			453
7a Kerkstraat Zuidbroek		183	4			187
9b Troelstralaan Hoogezand		141	3			144
10c Twee Kerspelenweg Slochteren		89	2			91
15a Troelstralaan Meeden		70	1			71
15b Middenweg Meeden		22	1			23
	Totaal voorzieningen - verplichtingen en verliezen	**9.665**	**195**	**0**	**0**	**9.860**

Risicovoorzieningen - uitzettingen						
Lening NNTTM	Deze voorziening is gevormd ter dekking van het risico van deze verstrekte lening aan de Noord-Nederlands Trein & Tram Museum (NNTTM) te Zuidbroek.	98		1		97
Gemeentelijke kredietbank	Door middel van deze voorziening worden de risico's afgedekt in verband met het niet terugontvangen van verstrekte leningen door de gemeentelijke kredietbank.	330	10		3	337
Dubieuze debiteuren belastingen	Door middel van deze voorziening wordt het risico op oninbare vorderingen van belastingdebiteuren afgedekt.	364	214		214	364
Dubieuze debiteuren sociale zaken	Deze voorziening is gevormd in het kader van de herwaardering van de debiteuren sociale zaken naar aanleiding van de invoering van de Wet Werk en Bijstand (WWB). Door middel van deze voorziening wordt het risico op oninbare vorderingen afgedekt.	2.155	300	300		2.155
Dubieuze debiteuren Financiën	Door middel van deze voorziening wordt het risico op oninbare vorderingen van overige privaatrechtelijke debiteuren afgedekt.	125	25		25	125
	Totaal risicovoorzieningen - uitzettingen	**3.072**	**549**	**301**	**242**	**3.078**
Totaal risicovoorzieningen		**12.737**	**744**	**301**	**242**	**12.938**
Totaal Generaal Voorzieningen		**30.806**	**5.537**	**4.731**	**4.809**	**26.803**

Bedragen x € 1.000

Meerjarig verloop van de reserves en voorzieningen

Omschrijving	Stand 31/12/2024	Storting 2025	Onttrekking of aanwending 2025	Stand 31/12/2025	Storting 2026	Onttrekking of aanwending 2026	Stand 31/12/2026	Storting 2027	Onttrekking of aanwending 2027	Stand 31/12/2027	Storting 2028	Onttrekking of aanwending 2028	Stand 31/12/2028
Algemene reserve	14.895	0	718	14.177	0	94	14.083	0	0	14.083	0	0	14.083
Bestemmingsreserves	30.471	3.146	4.281	29.336	2.566	3.184	28.718	1.832	847	29.703	1.921	618	31.006
Voorzieningen	30.806	5.537	9.540	26.803	5.270	6.653	25.420	5.125	6.455	24.091	5.170	6.091	23.170
Totaal	**76.172**	**8.683**	**14.539**	**70.316**	**7.836**	**9.931**	**68.222**	**6.957**	**7.302**	**67.877**	**7.091**	**6.709**	**68.259**

Bedragen x € 1.000

4.10 Algemene dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen

Omschrijving	realisatie 2023	Gewijzigde begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Saldo lasten en baten						
Lokale heffingen	21.093	22.511	24.140	24.895	25.629	26.399
Algemene uitkeringen	154.185	159.414	162.564	159.881	165.687	171.421
Dividend	480	285	195	195	195	195
Saldo financieringsfunctie	173	1.713	1.005	664	333	-2
Overige algemene dekkingsmiddelen	0	0	0	0	0	0
Totaal	**175.931**	**183.923**	**187.904**	**185.635**	**191.844**	**198.013**

bedragen x €1.000

Toelichting algemene dekkingsmiddelen

Lokale heffingen

De lokale heffingen laten een batig saldo zien van ongeveer € 1,6 miljoen ten opzichte van 2024. Dit is het gevolg van de structurele doorwerking in de opbrengstberekening aan de OZB van prijsinflatie.

Algemene uitkering uit het gemeentefonds

De toename van de meerjarenraming van de algemene uitkering houdt onder andere rekening met de jaarlijkse accresontwikkeling. De raming van de algemene uitkering is gebaseerd op de mei- en septembercirculaire 2024.

Dividend

De geraamde dividenduitkering heeft betrekking op ons aandelenbezit Enexis en de Bank voor Nederlandse Gemeenten. De baten zijn ten opzichte van de begroting 2024 lager. Dit is in hoofdzaak het gevolg van een lagere dividenduitkering van zowel de BNG als in Enexis in 2024 en een afrekening met de belastingdienst van de dividendbelasting over de voorgaande jaren.

Saldo financieringsfunctie

Ten opzichte van de begroting 2024 is het voordelig saldo op de financieringsfunctie met ongeveer € 0,7 miljoen afgenomen. Doordat de rentelasten van de langlopende leningen lager zijn en de rentebaten, voornamelijk betrekking hebbende op schatkistbankieren, hoger, levert dat per saldo een voordeel op van € 0,6 miljoen. Hierdoor zakt het rente omslag percentage van 0,75% in 2024 naar 0,25% dit jaar met als gevolg minder toegerekende rente aan de andere taakvelden. Op dit taakveld levert dat een nadeel op van € 1,3 miljoen. Per saldo dus € 0,7 miljoen nadelig ten opzichte van 2024. Zoals genoemd levert de lagere rentetoerekening aan de andere taakvelden een voordeel op.

4.11 Subsidies

Overzicht subsidieregister

Aanvrager	Doelstelling	Begroot 2025
7 km van Martenshoek	Jaarlijks terugkerend loopevenement	5.000
Accare	Ondersteuning jeugd en gezin	271.370
Actief 50+ Zuidbroek, Stichting	Organiseren van activiteiten voor ouderen in Zuidbroek	14.000
Aletta Jacobs college	Organisatie van de Techniekweek (al dan niet aangesloten op het Innovatiefestival Midden-Groningen), waarbij lokale basisschoolleerlingen en lokale bedrijven elkaar ontmoeten en samenwerken. Leerlingen worden geënthousiasmeerd voor een technisch beroep.	8.000
Alzheimercafé	Alzheimercafé om mensen met dementie en hun naasten te helpen	2.000
Artos, Stichting	Het beheren en uitlenen van van de gemeentelijke kunstcollectie, organiseren van tentoonstellingen	15.500
Beheer, onderhoud en instandhouding begraafplaats Overschild, Stichting	Bijdrage onderhoud bijzondere begraafplaats Overschild	214
Biblionet Groningen, Stichting	Innovatiefestival en/of 'challenge the future' van Biblionet; Stimuleren van techniek, innovatie, 21e eeuwse vaardigheden bij basisschooljeugd. Sluit aan op het innovatiefestival Midden-Groningen. Samenwerking tussen onderwijs (PO & VO), Biblionet, BWRI, bedrijven en gemeente.	7.500
Biblionet Groningen, Stichting	Taal- en leesstimulering voor- en vroegschoolse educatie (vve)	235.226
Biblionet Groningen, Stichting	Inwoners hebben voldoende kennis en informatie om zelfredzaam en onafhankelijk in de samenleving te functioneren.	1.508.079
Bureau Halt	Facultatieve inzet preventie overlast en criminaliteit.	37.911
Buurtgezinnen	Koppelen van steun- en vraaggezinnen.	69.612
Cultuurwerkplaats BC47, Stichting	Amateurs professionele begeleiden om te oefenen aan een breed aanbod van kunst- en cultuuruitingsvormen.	2.599
DIG050	Uitvoeren van activiteiten in het kader van dagbesteding op maat, computerondersteuning en computercursussen.	135.813
Dorps Advies Raad Noordbroek, Stichting	Organiseren van activiteiten voor ouderen in Noordbroek	5.000
Dorpshuis Meeden, Stichting	Instandhouden dorpshuisfunctie	5.800
DorpsZorgCoöperatie "Mit Mekoar" U.A.	Bijdrage exploitatie DorpsZorgLoket Noordbroek	2.570
DorpsZorgCoöperatie Meeden U.A.	Bijdrage exploitatie zwembad De Kolck in Meeden	51.980
Evenementen Hoogezand-Sappemeer, Stichting	Bijdrage exploitatie Oranjemarkt Sappemeer	3.000
Gasthuis Hoogezand-Sappemeer, Stichting	Schoonmaakkosten hospice	7.350
Groningen Hartveilig, Stichting	Opleiden van burgerhulpverleners	8.000
Hervormde gemeente te Siddeburen-Steendam-Tjuchem	Bijdrage onderhoud bijzondere begraafplaats Siddeburen (hervormd)	403
Huis voor de Sport Groningen, Stichting	Sport, co-financieringsbijdrage	388.150
Humanitas afdeling Midden-Groningen	Maatschappelijke begeleiding statushouders en Paperaszo (vrijwillige thuisadministratie)	270.000
Instituut voor Kunst en Cultuur, Stichting	Leerlingen bezoeken met de kunst- of erfgoedbus een historische erfgoedinstelling en/of het Groninger Museum	5.000
Instructiebad Slochteren, Stichting	Bijdrage exploitatie zwembad De Tobbe in Slochteren	41.584
International Welcome Centre North	Medewerkers van gemeente Groningen hebben mandaat verkregen van Midden-Groningen voor het inschrijven van internationals in de BRP, namens Midden-Groningen. Het IWCN is een 'one stop shop' voor internationals, daarmee is het wonen en werken voor Internationals in Noord Nederland aantrekkelijk. Het IWCN voorziet in een regionale behoefte voor het bedrijfsleven. Met deze dienst wordt het vestigingsklimaat voor bedrijven in onze regio aantrekkelijker.	4.000
Jeugdfonds Sport & Cultuur Groningen, Stichting	Draagt ertoe bij dat kinderen uit gezinnen met een laag inkomen kunnen deelnemen aan sport- en cultuuractiviteiten.	70.173
Kansrijke Groningers, Vereniging	Bijdrage ICT onderwijs	37.700
Kielzog, Stichting	Inwoners hebben toegang tot cultuur-aanbod in het theater, particuliere lessen, cultuureducatie op scholen & ondersteuning van het amateur cultuurveld.	2.705.646
Kindervakantie Besteding Hoogezand-Sappemeer, Stichting	Kindervakantiespelweken Hoogezand	10.000
Kledingbank Maxima Veendam, Stichting	Ondersteunen van mensen met een laag inkomen uit Muntendam, Meeden, Noordbroek en Zuidbroek met de verstrekking van kleding.	4.500

Kwartier Zorg & Welzijn, Stichting	Brede Sociaal Maatschappelijke Ondersteuning	6.378.148
Kwartier Zorg & Welzijn, Stichting	Welzijn op recept en Grip en glans	506.633
Landgoed Fraeylemaborg, Stichting	1. Het presenteren en in stand houden van interieur, collectie, tuin, park en monumentale panden behorende bij landgoed Fraeylema; 2. Het organiseren van tijdelijke exposities; 3. Het samen met andere cultuurhistorische en toeristische organisaties organiseren van activiteiten om bezoekers te trekken; 4. Het afstemmen van activiteiten op vragen vanuit het onderwijs in het kader van cultuureducatie (erfgoed- en kunsteducatie) 5. Het versterken van het positieve imago van Slochteren en Midden-Groningen voor zowel bewoners als bezoekers van Slochteren.	87.430
Lang Leve Kolham, Stichting	Bijdrage exploitatie servicepunt Kolham	5.000
Leergeld, Stichting	Vergoeding voor schoolkosten, sport- en cultuuractiviteiten voor kinderen uit gezinnen met een laag inkomen.	5.000
Lentis	Algemene voorziening De Drijfveer. Laagdrempelige voorziening voor iedereen die problemen ervaart op psychisch vlak	122.985
MEE Noord	Inzet in de sociale team met specifieke expertise gericht op mensen met een beperking, (licht)verstandelijke beperking, niet aangeboren hersenletsel en autisme	545.267
MFC de Noordsuythoeve, Stichting	Exploitatiesubsidie schoonmaak	41.704
Molenstichting Midden- en Oost Groningen	Het onderhouden en bedrijfsvaardig houden van de molens in de Gemeente Midden-Groningen. Het verzekeren van de molens tegen brand en andere schades.	34.700
Noord Nederlandse Coöperatie van Zorgorganisaties U.A.	Dagontmoeting Noordbroek (algemene Wmo-voorziening)	36.386
Onderhoud begraafplaats Schildwolde, Stichting	Bijdrage onderhoud bijzondere begraafplaats Schildwolde	474
Ontdek Midden-Groningen, Vereniging	Economische promotie, recreatie en toerisme	97.881
Oogvereniging regio Groningen	De oogvereniging behartigt de belangen van blinden en slechtzienden, onder andere in de Gemeente Midden-Groningen.	150
Open Monumenten Dag, Stichting	Organiseren van open monumentendag(en) met recreatief en educatief doel	4.000
Ouderen Actief Muntendam, Stichting	Het doel van de ouderenactiviteiten is om de eenzame en niet actieve ouderen van 55+ te stimuleren om actief te worden en te blijven.	14.554
Plaatselijk Overleg Samenwerkende Ouderenorganisaties, Stichting	De activiteiten van het POSO zijn erop gericht om de zelfredzaamheid van alle ouderen in Midden-Groningen te bevorderen en hun netwerk te vergroten zodanig dat zij beter kunnen participeren in de samenleving.	26.458
Platform Ouderen Midden-Groningen, Stichting	Behartigen van collectieve belangen van ouderen in Midden-Groningen	2.500
Present, Stichting	Koppelen van vrijwilligers aan inwoners die hulp nodig hebben.	20.792
Protestantse gemeente de Woldkerken te Schildwolde-Overschild-Hellum-Noordbroek	Bijdrage onderhoud bijzondere begraafplaats Hellum	142
Protestantse gemeente Slochteren	Bijdrage onderhoud bijzondere begraafplaatsen Slochteren en Kolham	712
Protestantse gemeente te Scharmer-Harkstede	Bijdrage onderhoud bijzondere begraafplaatsen Scharmer en Harkstede	474
Protestantse gemeente te Siddeburen	Bijdrage onderhoud bijzondere begraafplaats (protestants)	190
Rijdende Popschool, De	Uitvoering van de activiteiten van Stichting De Rijdende Popschool in de gemeente Midden-Groningen zoals beschreven in de aanvraag (organiseren van de popscholen, Slochteren en Noordbroek)	3.000
Routebureau Groningen, Stichting	geven impuls aan routegebonden toerisme door kwaliteitswaarborg en promotie	12.000
Slachtofferhulp Nederland, Stichting	Inzet vrijwilligers hulp na trauma	23.615
Soamen kop ter veur' Midden-Groningen, Stichting	SchuldHulpMaatje: met getrainde vrijwilligers mensen met schulden ondersteunen	15.000
Toverboom, Stichting de	Pedagogische activiteiten	200.000
Urgente Noden, Stichting	Ondersteunen van mensen in financiële nood die geen aanspraak kunnen maken op een wettelijke voorziening.	12.000
Verslavingszorg Noord Nederland	Preventieactiviteiten	8.317
Vier het Leven, Stichting	Samenbrengen van ouderen en vrijwilligers	2.000
VluchtelingenWerk Nederland, Stichting	Ondersteuning gezinshereniging vluchtelingen	15.000
Voedselbank Midden-Groningen	Ondersteunen van mensen met een laag inkomen met de verstrekking van voedsel of andere producten voor het levensonderhoud.	50.000
WerkPro, Stichting	Activiteiten voor natuur- en milieueducatie, beheer Heemtuin en Eeterie WIJKoken (in Zonnehuis St. Jozef)	658.460

Zorgbelang	Werkzaamheden onafhankelijke cliëntondersteuning Wmo	20.376
Zwemschool de Krabbelaar Muntendam B.V. (2019 tm 2026)	Bijdrage exploitatie zwemschool De Krabbelaar Muntendam	10.000
Totaal begrotingssubsidies		**14.895.028**
Subsidieregelingen		
Subsidieregelingen	AED's (aanschaf en plaatsing)	4.000
Subsidieregelingen	Armoede	20.000
Subsidieregelingen	Cofinancieringsfonds ontmoeten	100.000
Subsidieregelingen	Compensatiegelden Zuidbroek	1.000.000
Subsidieregelingen	Dorps- en wijkbudgetten	352.005
Subsidieregelingen	Dorps- en wijkplannen	901.560
Subsidieregelingen	Energiebesparende maatregelen maatschappelijke accommodaties	115.990
Subsidieregelingen	Energiebesparende maatregelen woningen van eigenaar-bewoners (voor de periode 1 januari 2023 tot en met 31 december 2024)	175.000
Subsidieregelingen	Gemeentelijke monumenten	104.220
Subsidieregelingen	Klimaatadaptatie	80.000
Subsidieregelingen	Ledverlichting voor buitensportaccommodaties	7.000
Subsidieregelingen	Leefbaarheidsfonds	184.000
Subsidieregelingen	Lokaal sportakkoord	15.000
Subsidieregelingen	Onderwijsachterstandenbeleid	527.077
Subsidieregelingen	OZB-compensatie maatschappelijk vastgoed	geen plafond
Subsidieregelingen	Peuteropvang en voorschoolse educatie	1.216.332
Subsidieregelingen	Proeftuin aardgasvrije dorpen Steendam en Tjuchem	255.182
Subsidieregelingen	Tegemoetkoming voor niet-uitlegbare verschillen versterkingsmaatregelen - Blok B	2.200.000
Subsidieregelingen	Tijd voor Toekomst	543.375
Subsidieregelingen	NPG Toekomstbestendig cultureel erfgoed	225.000
Subsidieregelingen	Volkshuisvestingsfonds	1.522.995
Subsidieregelingen	Waardevolle en monumentale houtopstanden	15.000
Totaal subsidieregelingen		**9.563.736**
Subsidieverordeningen		
Doelgroep van de regeling (inwoners Overschild)	Subsidieverordening versterkingsaanpak groep 1588	5.400.000
Doelgroep van de regeling (inwoners Overschild)	Subsidieverordening Fonds Kwaliteitsimpuls Overschild Midden-Groningen 2019	787.000
Totaal subsidieverordeningen		**6.187.000**
Totaal subsidies		**30.645.764**